

คู่มือศาลกับละเมิดอำนาจศาล

โดย

นางสาวอัจฉรา สิทธิบูรณาญา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายอาญา

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คู่มือศาลกับละเมิดอำนาจศาล

โดย

นางสาวอัจฉรา สิทธิบูรณาญา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายอาญา

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

INSULT TO COURT AND CONTEMPT OF COURT

BY

MISS ATCHARA SITTHIBURANAYA

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

CRIMINAL LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2016

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวอัจฉรา สิทธิบุรณาญา

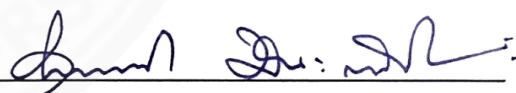
เรื่อง

คู่มือศาลกับละเมิดอำนาจศาล

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2560

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

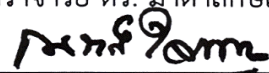
(ศาสตราจารย์ ดร. ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

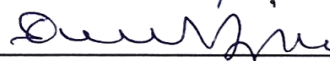
(ศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(พลตำรวจเอก ชัชวาทย์ สุขสมจิตร)

คณบดี

(ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	คูหมื่นศาลกับละเมิดอำนาจศาล
ชื่อผู้เขียน	นางสาวอัจฉรา สิริธิบุรณาญา
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	กฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

สืบเนื่องมาจากการที่สังคมไทยมีความกังวลเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์ศาล เพราะเกรงว่าจะเป็นความผิดตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายไทยได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการดูหมิ่นศาลไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ในขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ได้บัญญัติเรื่องของการละเมิดอำนาจศาลไว้เช่นกัน ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว การบังคับใช้กฎหมายในฐานความผิดเหล่านี้ยังไม่มี ความชัดเจนเพียงพอ กล่าวคือ

ในความผิดฐานดูหมิ่นศาล จากเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองปกป้อง ชื่อเสียงของศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดี ต่อผู้ที่ไม่ได้มีความประสงค์ต่อสถาบันศาล ซึ่งถ้าปล่อยให้มีการกระทำการดูหมิ่น เหยียดหยามศาลหรือผู้พิพากษาอยู่เรื่อยไป จะนำไปสู่ความเสื่อมศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมได้ แต่ทั้งนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมมักจะไม่กล้าที่จะกล่าวถึงศาล เพราะเหตุที่กลัวว่าจะเป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาลไปเสียหมด ซึ่งความกลัวนี้มาจากการไม่เข้าใจในหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยผู้เขียนเห็นว่า ความไม่เข้าใจในหลักกฎหมายนี้เกิดจากความไม่ชัดเจนของการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งในแง่ของการใช้การตีความกฎหมาย และการขาดความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตในการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ หลักกฎหมายเรื่องการละเมิดอำนาจศาล ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยังได้บัญญัติ โดยมุ่งคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรมและรวดเร็ว และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบริเวณศาล ซึ่งกฎหมายทั้งสองเรื่องนี้ได้ถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ กลับพบว่าผู้ใช้กฎหมายอย่างศาลหรือผู้พิพากษา ได้นำกฎหมายทั้งสองเรื่องมาใช้ปะปนกันในช่วงเวลา ซึ่งจะทำให้เกิดความสับสนต่อความเข้าใจในกฎหมายของประชาชนและต้องการวิชาการได้

ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เป็นการละเมิดอำนาจและหน้าที่ของศาลเกี่ยวกับการพิจารณาคดีและการรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล ซึ่งเป็นอำนาจและหน้าที่พิเศษ โดยเฉพาะของศาล กฎหมายได้ให้อำนาจศาลในการลงโทษผู้ที่กระทำละเมิดได้ทันที โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนของการฟ้องร้องแบบปกติธรรมดาทั่วไป ซึ่งถ้าผู้ใช้กฎหมายอย่างศาลหรือผู้พิพากษา ได้ใช้อำนาจนี้ไปในทางไม่ถูกต้องก็จะส่งผลต่อความเป็นธรรมได้

เมื่อได้ศึกษาเปรียบเทียบหลักการในกฎหมายดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาลของกฎหมายต่างประเทศแล้ว จะพบว่า หลักการในความผิดดูหมิ่นศาลของต่างประเทศจะมีลักษณะที่คล้ายกับในกฎหมายไทย กล่าวคือ การกระทำเป็นการดูหมิ่น (insult) จะมีลักษณะเป็นการดูถูก ไม่เคารพศักดิ์ศรี หรือเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อศาล กฎหมายจึงจะต้องลงโทษเพราะถ้าปล่อยให้มีการกระทำเช่นนี้ต่อไปจะส่งผลต่อชื่อเสียง ความเคารพและความน่าเชื่อถือของศาล และในกฎหมายละเมิดอำนาจศาลของไทยจะมีความคล้ายคลึงกับกฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ให้อำนาจศาลลงโทษผู้กระทำละเมิดได้ทันทีโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการฟ้องร้อง เพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในศาลและป้องกันการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม

จากการศึกษาของกฎหมายไทยพบว่า เมื่อมีการกระทำความผิดฐานดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้น ศาลสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ทั้งสองฐาน กล่าวคือ ในกรณีที่การกระทำนั้นกระทบต่อชื่อเสียง ศักดิ์ศรีของศาล และยังเป็นกระทำที่มีการแทรกแซง ขัดขวางการพิจารณาคดี ดังนั้น ในกรณีที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นตามในลักษณะดังกล่าว ก่อนที่ศาลจะตัดสินลงโทษว่าเป็นความผิดฐานใด ศาลควรต้องพิจารณาให้รอบครอบเพื่อที่จะไม่ก่อให้เกิดความอยุติธรรมให้กับประชาชนได้

คำสำคัญ: ดูหมิ่นศาล, ละเมิดอำนาจศาล, ชื่อเสียง, กระบวนการฟ้องร้อง, การลงโทษรวบรัด

Thesis Title	INSULT TO COURT AND CONTEMPT OF COURT
Author	Miss Atchara Sitthiburanaya
Degree	Master of Laws
Major Field/Faculty/University	Criminal Law Faculty of Law Thammasat University
Thesis Advisor	Assistant Professor Matalak Orungrote, Ph.D.
Academic Years	2016

ABSTRACT

This research elucidates the difference between insult to a trial judge and contempt of a court. Both are offences under Thailand law but are codified in two different laws. Insult to a trial court is in the Thai Criminal Code. Contempt of a court is in the Thai Civil Procedure Code. Since the contempt offence is in the Civil Procedure Code, a hearing judge can prosecute anyone who expressly disobeys, disrespects an ongoing civil or criminal process.

The author finds that the objectives of these offences are different. Laws prohibiting insulting a hearing judge aims to protect the dignity and reputation of a trial judge against defamation and hate speech. Laws prohibiting contempt of a court intends to maintain court order and to ensure civil and criminal processes operate swiftly, fairly and smoothly without interruption. Since the aim of these offences differ, a law enforcement agent tends to misunderstand the objectives and use the laws inconsistently in prosecution.

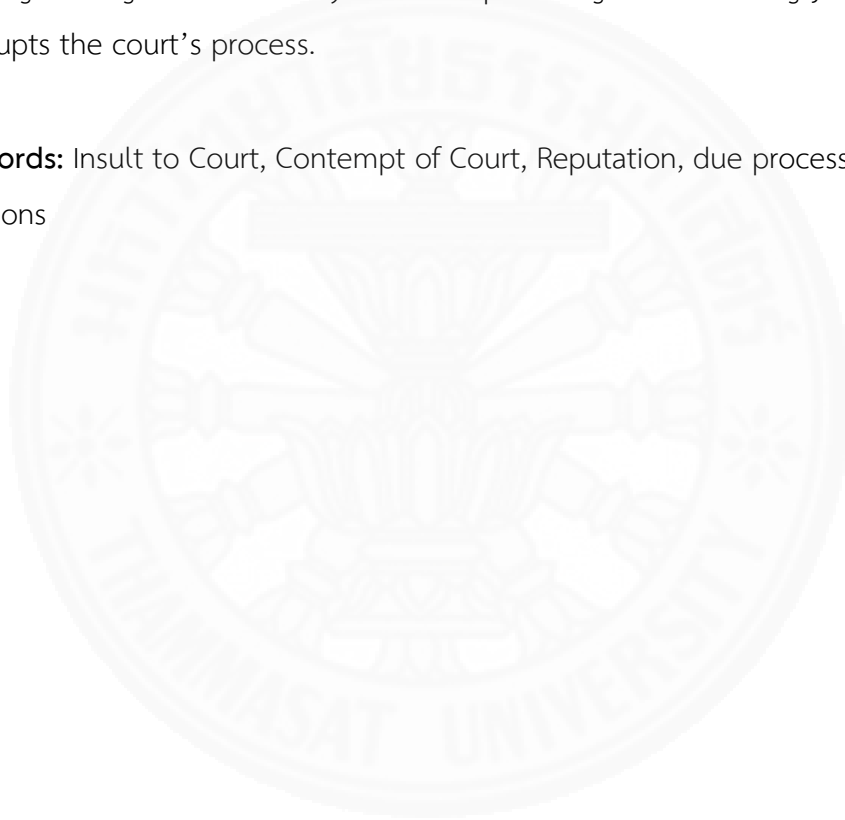
Those who transgress these two offences shall be punished by fine or imprisonment, or both. However, the process of enforcement differs. An insult is similar to other criminal offences. It starts from a claim from a violated judge, investigation by an investigator, indictment by a public prosecutor and finally finishes at trial and sentence by an independent judge. On the other hand, the hearing judge

can punish a person who commits contempt in its presence if the judge saw or heard such conduct.

Comparing Thai to the law of other countries, the law of contempt in Thailand likens the law of the United States as well as the United Kingdom. As for insult, most countries have provisions on insult as well.

The author suggests improving the application of these offences in accordance with their aims. However, both offences can be applied if it is found that a transgressor gives defamatory or hate speech against a hearing judge as well as interrupts the court's process.

Keywords: Insult to Court, Contempt of Court, Reputation, due process, summary sanctions

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่สามารถสำเร็จลุล่วงลงได้หากปราศจากความเมตตาเป็นอย่างสูงจากท่านศาสตราจารย์ ดร. ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์ ที่ได้ให้ความเมตตาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา ข้อคิด แนวทางการจัดทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนจัดหาเนื้อหาสาระและให้คำแนะนำทางวิชาการที่เป็นประโยชน์อย่างมาก รวมทั้งความเมตตาจากท่านศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ และพลตำรวจเอก ชัชวาลย์ สุขสมจิตร ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ทั้งยังได้ชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องและแนะแนวทางการแก้ไขเพื่อช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทั้งสี่ท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ทางวิชาการและอีกทั้งอบรมสั่งสอนผู้เขียนตลอดมา ตลอดจนนักวิชาการทุกท่านที่ได้สร้างสรรค์ตำราและบทความทางวิชาการที่มีคุณค่าอันก่อให้เกิดความรู้เพิ่มมากขึ้นในขณะที่ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณนายสกุลสุข หอพิบูลสุข นางสาวดวงจิตร์ สุขภาพสุข และ Ms. Aisha Williams ที่ได้ให้คำปรึกษาที่ดีแก่ผู้เขียนพร้อมทั้งช่วยแนะนำแก้ไขข้อความภาษาต่างประเทศให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณเพื่อน ๆ และพี่น้องทุกท่าน ซึ่งได้ให้กำลังใจและช่วยเหลือกันมาตลอดที่ขาดเสียมิได้ ขอขอบพระคุณนายอนุรักษ์ เสรีวรานนท์ ที่ได้ให้คำปรึกษา ส่งเสริมให้ผู้เขียนมุ่งมั่นพยายาม รวมทั้งนายพลสิทธิ์ จิระสันติมนโน ที่มีน้ำใจตลอดมา

สุดท้ายผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาและครอบครัวเป็นอย่างยิ่งที่ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เขียนในทุกด้าน โดยเฉพาะพี่สาวที่แสนดี นางสาวอุมาพร สิทธิบุรณาญา ที่ได้อดทนคอยห่วงใย และสนับสนุนผู้เขียนเสมอมา

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจได้บ้าง หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

นางสาวอัจฉรา สิทธิบุรณาญา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	4
1.4 ขอบเขตการศึกษา	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา	4
บทที่ 2 แนวความคิดทั่วไปที่เกี่ยวกับความผิดอาญาในเรื่องการคุ้มครองชื่อเสียง	6
2.1 แนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับความผิดอาญา	6
2.1.1 ความหมายและวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญา	7
2.1.1.1 ความหมายของกฎหมายอาญา	7
2.1.1.2 วัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญา	9
2.1.1.3 หลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดอาญา	11
2.1.2 ภารกิจของกฎหมายอาญา	14
2.1.3 มาตรการบังคับทางอาญา	16
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองชื่อเสียง	18
2.2.1 แนวความคิดในการคุ้มครองชื่อเสียงบุคคลธรรมดา	18
2.2.2 แนวความคิดในการคุ้มครองชื่อเสียงองค์กรหรือนิติบุคคล	20
2.3 การพิจารณาความผิดฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา	21

2.3.1 ความผิดฐานดูหมิ่น	22
2.3.1.1 ความผิดฐานดูหมิ่นบุคคลธรรมดา	26
2.3.1.2 ความผิดฐานดูหมิ่นศพ	29
2.3.1.3 ความผิดฐานดูหมิ่นเจ้าพนักงาน	30
2.3.1.4 ความผิดฐานดูหมิ่นศาล	31
2.3.1.5 ความผิดฐานดูหมิ่นประมุขของรัฐไทยและต่างประเทศ	33
2.3.2 ความผิดฐานฐานหมิ่นประมาท	34
2.3.1.1 ความผิดฐานหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดา	35
2.3.1.2 ความผิดฐานดูหมิ่นประมาทผู้ตาย	36
2.3.1.3 ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา	37
2.3.1.4 เหตุยกเว้นความผิด	37
2.3.1.5 เหตุยกเว้นโทษ	39
2.4 ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	39
2.4.1 การกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล	40
2.4.1.1 ละเมิดอำนาจศาลเพราะขัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาล	40
2.4.1.2 ละเมิดอำนาจศาลเพราะประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล	41
2.4.1.3 ละเมิดอำนาจศาลเพราะแสดงข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในการไต่สวนขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล	41
2.4.1.4 ละเมิดอำนาจศาลเพราะจงใจหรือหลีกเลี่ยงไม่รับคำคู่ความหรือเอกสาร	42
2.4.1.5 ละเมิดอำนาจศาลเพราะตรวจหรือคัดเอกสารโดยไม่ได้รับอนุญาต	42
2.4.1.6 ละเมิดอำนาจศาลเพราะขัดขึ้นไม่มาตามคำสั่งของศาล	43
2.4.1.7 ละเมิดอำนาจศาลที่เป็นการกระทำของผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์	44
2.4.2 บทลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	45
บทที่ 3 ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศว่าด้วยการกระทำความผิดฐานดูหมิ่นศาล กับละเมิดอำนาจศาล	46
3.1 กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี	46

3.1.1 ประเทศอังกฤษ	48
3.1.1.1 การละเมิดอำนาจศาลภายในเขตศาล	49
3.1.1.2 การละเมิดอำนาจศาลนอกเขตศาล	51
3.1.1.3 พระราชบัญญัติ The Contempt of Court Act 1981	53
3.1.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา	56
3.1.2.1 ประเภทของการละเมิดอำนาจศาล	57
3.1.2.2 บทบัญญัติของกฎหมาย	61
3.2 กลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร	64
3.2.1 ประเทศฝรั่งเศส	65
3.2.2 ประเทศเยอรมัน	69
บทที่ 4 วิเคราะห์แนวทางในการกำหนดขอบเขตการให้ความคุ้มครองศาลจากการกระทำ ความผิดฐานดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาลในกฎหมายไทยและกฎหมายต่าง ประเทศ	77
4.1 วิเคราะห์กรอบความคิดในการให้ความคุ้มครองชื่อเสียงในประมวลกฎหมาย อาญาไทยและต่างประเทศ	77
4.2 วิเคราะห์ขอบเขตการคุ้มครององค์กรศาลในความผิดฐานดูหมิ่นศาล	81
4.3 วิเคราะห์ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	85
4.3.1 ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	85
4.3.2 ลักษณะพิเศษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	91
4.3.3 การเปรียบเทียบความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลกับกฎหมายต่างประเทศ	92
4.4 วิเคราะห์ความผิดฐานดูหมิ่นศาลกับละเมิดอำนาจศาลในกฎหมายไทย	97
4.4.1 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความผิดฐานดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาล	97
4.4.2 การจำแนกการกระทำที่เป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาล	100
4.4.3 วิเคราะห์คำพิพากษาที่น่าสนใจกับแนวทางในการปรับใช้หลักกฎหมาย ดูหมิ่นกับละเมิดอำนาจศาล	103
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	108

5.1 บทสรุป	108
5.2 ข้อเสนอแนะ	112
บรรณานุกรม	114
ภาคผนวก	119
ประวัติผู้เขียน	132

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

“คำพูด” ตามปกตินั้นไม่อาจทำร้ายใครได้เหมือนกับการใช้อาวุธ หรือใช้กำลังทำร้ายกัน อย่างไรก็ตาม มีหลายกรณีที่คำพูดมักจะเป็นชนวนทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคมจนเป็นเหตุให้เกิดความรุนแรงในลักษณะต่าง ๆ กันได้

ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงจำเป็นต้องตรากฎหมายขึ้นเพื่อควบคุมให้ประชาชนใช้ความระมัดระวังในการใช้คำพูดเพื่อที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด นอกจากนี้ในบางกรณี รัฐยังได้ขยายการคุ้มครองดังกล่าวไปสู่องค์กรศาลซึ่งเป็นคนกลางผู้ทำหน้าที่พิพากษาตัดสินความด้วย ทั้งนี้เนื่องจากศาลเปรียบเสมือนตัวแทนของความยุติธรรมที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธาแก่ประชาชนโดยทั่วไป ดังนั้น การใช้คำพูดที่มีลักษณะลบหลู่ ดูถูกเกียรติ หรือดูหมิ่นศาล ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือไม่เจตนา การกระทำนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อความยุติธรรมของศาล ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้วิธีการของตนเองเข้ามาจัดการกับปัญหาแทนการพึ่งพาศาล บ้านเมืองก็จะเกิดความไร้สาระสลาย ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการบัญญัติความผิดฐานดูหมิ่นศาลขึ้นในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 198 โดยบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาหรือพิพากษาคดีหรือกระทำการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาของศาล ต้องระวางโทษ...” ตัวอย่างเช่น ในขณะที่ผู้พิพากษา ก. นั่งพิจารณาคดีอยู่นั้น จำเลย ข. ซึ่งนั่งฟังอยู่ด้านนอกได้พูดกับผู้อื่นว่า “ไม่นึกเลยว่าสำนวนนี้จะมาตกแก่คน ๆ นี้”¹ การที่จำเลย ข. กล่าวข้อความเช่นนั้น เพราะมีความไม่พอใจที่เห็นสำนวนความตกแก่ผู้พิพากษา ก. ผู้ซึ่งจำเลย ข. เห็นว่าเป็นผู้พิพากษาที่พิจารณาความด้วยอคติไม่ให้ความยุติธรรม จึงได้กล่าวตำหนิเป็นนัยเช่นนั้น อันมีความหมายไปในทางไม่ดีเป็นที่ระคายเคืองแก่ศักดิ์ศรีของผู้พิพากษา ก. เช่นนี้ถือเป็นการดูหมิ่นผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีได้ หรือการที่จำเลยกล่าวว่า “อ้ายผู้พิพากษานี้ปรับกูได้ กูจะต้องเตะมึง”² ดังนี้ เป็นการดูถูกเหยียดหยามพาดพิงถึงตำแหน่งราชการทำให้ผู้พิพากษานั้นได้รับความอับอายเสียหาย เป็นต้น

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1456/2506, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2560, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search/index>

² คำพิพากษาฎีกาที่ 758/2498, น.696.

ความผิดฐานดูหมิ่นศาลนี้ อยู่ภายใต้หลักเจตนาตามกฎหมายอาญา กล่าวคือต้องมีเจตนาในการดูหมิ่นศาล โดยการดูหมิ่นนั้น อาจเป็นการกล่าวด้วยวาจาให้รู้สึกด้อยคุณค่า การพูดดูถูก การพูดเหยียดหยาม หรืออาจจะเป็นการกระทำใด ๆ ไม่ว่าจะป็นกริยา ทำทาง หรือการทำให้เป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ อย่างไรก็ตาม ในการวิพากษ์วิจารณ์ศาลนั้นย่อมสามารถกระทำได้ และถึงแม้จะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ในส่วนของกระบวนการพิจารณาหรือการทำคำพิพากษา ถ้าการวิพากษ์วิจารณ์นั้นได้กระทำไปโดยไม่ได้แสดงกิริยาดูถูกเหยียดหยาม ดูแคลน ยุยง หรือขู่ข่ม แต่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยใจที่สุจริตเป็นธรรม กฎหมายย่อมมองว่าเป็นเพียงการติชมหรือการแสดงความคิดเห็นเท่านั้น ตามสภานิติบัญญัติว่า “ติเพื่อก่อ” ซึ่งข้อดีของการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยใจที่สุจริตเป็นธรรมถือเป็นการตรวจสอบ ที่ทำให้ผู้ใช้กฎหมายต้องมีความระมัดระวังมากขึ้น เพราะการพิจารณาตัดสินคดีเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตคน จึงจะต้องกระทำอย่างรอบคอบและบริบูรณ์ที่สุด ยิ่งไปกว่านั้น ในเรื่องการแสดงความคิดเห็นนี้ รัฐธรรมนูญของไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพแก่บุคคล ในการที่จะแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ โดยจะต้องไม่ก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่น ถ้าบุคคลใดละเมิดก็จะได้รับบทลงโทษตามกฎหมายเช่นกัน

การที่กฎหมายกำหนดบทลงโทษในความผิดฐานดูหมิ่นศาลไว้โดยเฉพะานั้น เป็นผลมาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครอง ปกป้อง ชื่อเสียงของศาลหรือผู้พิพากษาจากผู้ที่ไม่ได้มีความประสงค์ดีต่อสถาบันศาล เพราะถ้าปล่อยให้มีการกระทำการดูหมิ่น เหยียดหยามต่อศาลหรือผู้พิพากษาแล้ว จะนำไปสู่ความเสื่อมศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมได้ อย่างไรก็ตาม มีข้อน่าสังเกตว่า บทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองศาลเช่นนี้กลับส่งผลให้ประชาชนในสังคมไม่กล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์ศาล หรือกล่าวพาดพิงถึงศาล เพราะเหตุที่กลัวว่าจะเป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาลไปเสียหมด ซึ่งความกลัวนี้มาจากความไม่เข้าใจในหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ และผู้เขียนเห็นว่า ความไม่เข้าใจในหลักกฎหมายนี้เกิดจากความไม่ชัดเจนของการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งในแง่ของการใช้การตีความกฎหมาย และการขาดความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น คำพูดที่เป็นการดูหมิ่นและไม่เป็นการดูหมิ่นมีลักษณะเป็นเช่นไร และอย่างไรจึงจะเป็นการดูหมิ่นศาล จำเป็นหรือไม่ที่การดูหมิ่นจะต้องกระทำต่อหน้าศาลเท่านั้น หรือในกรณีที่ดีศีลธรรมไปจากศาลแล้ว ถ้ามีการใช้ถ้อยที่มีลักษณะเป็นการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษา จะถือได้ว่าเป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาหรือไม่เพียงไร เป็นต้น

นอกจากกฎหมายในเรื่องดูหมิ่นศาลที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อคุ้มครองชื่อเสียงของศาลในทางอาญาแล้ว เพื่อให้ประชาชนศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมของไทย และทำให้บ้านเมืองมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยังได้บัญญัติหลักกฎหมายเรื่องการละเมิดอำนาจศาลไว้อีกด้วย โดยได้มุ่งคุ้มครองให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปโดยเที่ยงธรรมรวดเร็ว และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบริเวณศาลอีกด้วย อย่างไรก็ตาม กฎหมายทั้งสอง

กรณีนี้ได้ถูกบัญญัติขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน กล่าวคือ ในความผิดฐานดูหมิ่นศาลตามประมวลกฎหมายอาญามุ่งคุ้มครองชื่อเสียงของศาลหรือผู้พิพากษา เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจะต้องดำเนินตามขั้นตอนหรือกระบวนการฟ้องร้องคดีต่อศาลในแบบปกติ ส่วนในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นการละเมิดอำนาจและหน้าที่ของศาลเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีและการรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล เมื่อมีการกระทำละเมิดอำนาจศาล ศาลสามารถลงโทษผู้กระทำละเมิดได้ทันทีโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการฟ้องร้องต่อศาล ซึ่งเป็นมาตรการพิเศษที่กฎหมายได้ให้อำนาจศาลลงโทษได้ทันทีเพื่อที่จะหยุดการกระทำละเมิดนั้น และในส่วนของบทลงโทษ แม้ทั้งสองฐานความผิดจะมีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ แต่ในความผิดฐานดูหมิ่นศาล จะมีบทลงโทษที่สูงกว่า ได้แก่ การลงโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปีหรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ศาลอาจสั่งลงโทษโดยวิธีการไล่ออกจากบริเวณศาล หรือสั่งลงโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรืออย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า ผู้ใช้กฎหมายอย่างศาลหรือผู้พิพากษาได้นำกฎหมายทั้งสองเรื่องมาใช้ปะปนกันในบางเวลา ซึ่งจะทำให้เกิดความสับสนต่อความเข้าใจในการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนและต่อวงการวิชาการได้ ยิ่งไปกว่านั้น เนื่องจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล กฎหมายได้ให้อำนาจศาลในการลงโทษผู้ที่กระทำละเมิดได้ทันทีโดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนของการฟ้องร้องแบบปกติธรรมดาทั่วไป ดังนั้น ถ้าผู้บังคับใช้กฎหมายใช้อำนาจนี้ไปในทางไม่ถูกต้องก็อาจจะส่งผลกระทบต่อความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีได้ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงตระหนักถึงความสำคัญในการทำความเข้าใจในเรื่องนี้ให้ชัดเจนโดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะทำการศึกษาเรื่องดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาลในลักษณะศึกษาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ โดยจะมีการสังเคราะห์แยกแยะหลักเกณฑ์ของความผิดฐานดูหมิ่นศาล และละเมิดอำนาจศาลในกฎหมายไทย อีกทั้งมีการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศประกอบด้วย อันจะนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาค่าการใช้การตีความที่ยังสับสนอยู่ให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถวิเคราะห์แนวทางในการปรับใช้กฎหมายดังกล่าวในประเทศไทยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 ศึกษาองค์ประกอบของความรับผิดชอบทางอาญาดูหมิ่นศาลและฐานละเมิดอำนาจศาล ในลักษณะของการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปรับใช้หลักกฎหมายในประเทศไทย

1.2.2 ศึกษาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์และองค์ประกอบของการกระทำความผิดฐานดูหมิ่นศาลและการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกฎหมายต่างประเทศ ผ่านประเทศตัวแทนกรณีศึกษาทั้งระบบจารีตประเพณีและระบบลายลักษณ์อักษร

1.2.3 วิเคราะห์และนำเสนอเพื่อแนวทางในการปรับใช้กฎหมายเรื่องดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในประเทศไทยต่อไป

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การแยกแยะกฎหมายในความผิดฐานดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาลให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นจะช่วยแก้ปัญหาของการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทยให้มีความถูกต้อง เหมาะสม และเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตวิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรากฎหมาย วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ วารสาร คำพิพากษาของศาล ข้อมูลจากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต และศึกษาบทบัญญัติทางกฎหมายทั้งของในประเทศไทยและต่างประเทศเพื่อนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบองค์ประกอบของความรับผิดชอบทางอาญาดูหมิ่นศาลและฐานละเมิดอำนาจศาล ในลักษณะของการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปรับใช้หลักกฎหมายในประเทศไทย

1.5.2 ทราบหลักเกณฑ์และองค์ประกอบของการกระทำความผิดฐานดูหมิ่นศาลและการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกฎหมายต่างประเทศ โดยผ่านประเทศตัวแทนกรณีศึกษาทั้งระบบจารีตประเพณี และระบบลายลักษณ์อักษร

1.5.3 ทราบถึงแนวทางในการปรับใช้กฎหมายเรื่องคู่มือสินค้าและละเมิดอำนาจศาล
เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในประเทศไทยต่อไป

บทที่ 2

แนวความคิดทั่วไปที่เกี่ยวกับความผิดอาญาในเรื่องการคุ้มครองชื่อเสียง

ชื่อเสียง เกียรติคุณ เป็นสิ่งที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคม ถ้าคนในสังคม โจมตีกันด้วยการทำลายชื่อเสียงซึ่งกันและกันแล้ว จะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย การกล่าวร้าย ใส่ร้าย หรือการว่ากล่าว ต่ำท้อกันไปมา อาจทำให้เกิดการบันดาลโทสะและก่อเหตุร้ายต่อกันได้ รัฐจึง ต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้ควบคุมดูแลประชาชนไม่ให้กระทำการที่ไปล่วงละเมิดบุคคลอื่น

2.1 แนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับความผิดอาญา

ในการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เกิดความสงบสุขนั้น จำเป็นจะต้องสร้างกฎเกณฑ์ของสังคม ขึ้นมาเพื่อให้ประชาชนได้ปฏิบัติตาม โดยที่ประชาชนได้ยินยอมมอบอำนาจของตนให้กับรัฐ เพื่อให้รัฐ ได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการรักษาความสงบเรียบร้อย ดังนี้ รัฐจึงได้สร้างกฎเกณฑ์ที่เรียกว่า “กฎหมาย” ขึ้นมา เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามและส่งผลให้บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อย แต่เดิมข้อบังคับที่มาจากจารีตประเพณี ศิลธรรม และศาสนา มีส่วนช่วยให้สังคมมีความสงบสุข เพราะเป็นข้อบังคับที่ให้มนุษย์ประพฤติดีงาม แต่เนื่องจากข้อบังคับเหล่านี้ไม่มีสภาพบังคับ จึงใช้ได้ กับกลุ่มหรือบุคคลที่ยอมทำตามเท่านั้น ดังนั้น รัฐจึงบัญญัติกฎหมายที่มีสภาพบังคับออกมาไว้บังคับ ใช้กับบุคคลที่ไม่สนใจต่อกฎข้อบังคับ โดยกฎหมายหนึ่งที่มีความสำคัญซึ่งรัฐใช้เป็นเครื่องมือในการ รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง นั่นคือ “กฎหมายอาญา” ซึ่งเป็นกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้นเพื่อ ใช้ควบคุมพฤติกรรมของประชาชนในสังคม และยังเป็นการคุ้มครอง ป้องกันภัยให้กับสังคม โดย กฎหมายอาญาจัดว่าเป็นกฎหมายมหาชนที่ว่าด้วยความผิดและโทษ¹

อนึ่ง กฎหมายอาญาเป็นบทบัญญัติที่มีความเกี่ยวพันระหว่างรัฐกับเอกชน เพราะการที่ เอกชนได้สร้างความเดือดร้อน หรือสร้างความเสียหายแก่สังคมโดยรวม หรือแม้กระทั่งความ เดือดร้อนเสียหายที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชนด้วยกันเอง อาจส่งผลกระทบต่อสังคมได้ ด้วยเหตุนี้รัฐจึง ได้เข้ามาจัดการดำเนินการป้องกันและปราบปราม เพื่อมุ่งหวังให้เกิดความเรียบร้อยสงบสุขเรียบร้อย ในชุมชนสังคม โดยที่การกระทำใดเป็นความผิดอาญา ผู้ที่กระทำความผิดนั้นจะต้องได้รับการลงโทษ โดยรัฐ และการที่รัฐจะกำหนดให้การกระทำใด หรือพฤติกรรมใดจะเป็นความผิดอาญา แต่เดิมจะ

¹ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร : สำนัก อบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555), น.2.

ขึ้นอยู่กับกรกระทำ หรือพฤติกรรมที่กระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของสังคม หรือเป็นการกระทำที่ส่งผลต่อชีวิตพื้นฐานของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่ความผิดต่อชีวิต เนื้อตัว ร่างกาย ทรัพย์สิน เช่น การฆ่าคนตาย การทำร้ายร่างกาย การลักขโมย เป็นต้น โดยการบัญญัติกฎหมายอาญาจะคำนึงหรือมีความเกี่ยวข้องกับจารีตประเพณี ศาสนา และศีลธรรม ซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดกฎหมาย โดยที่กฎหมายจะต้องไปในทางเดียวกันกับศีลธรรม เพราะศีลธรรมเป็นสิ่งดีงาม เป็นสิ่งที่มีอยู่ในจิตใจมนุษย์ ดังนั้น ประชาชนจึงสามารถปฏิบัติตามได้โดยไม่ยาก แต่ในปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปไม่น้อย เนื่องจากสังคมได้ขยายออกไปมาก ไม่ว่าจะเป็จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น การศึกษา เทคโนโลยีต่างมีความเจริญมากขึ้น ทำให้ลักษณะการใช้ชีวิตของคนในสังคมมีความหลากหลาย หรือเหตุปัจจัยอื่น ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นเหตุให้สังคมเกิดความไม่สงบและมีความวุ่นวาย ดังนั้น การที่รัฐจะบัญญัติให้กฎหมายอาญามีความเกี่ยวเนื่องกับจารีตประเพณี ศีลธรรม และศาสนาเหมือนแต่เดิมนั้น อาจจะไม่ทันต่อสถานการณ์บ้านเมืองหรือแก้ไขปัญหาของสังคมได้ แต่ในทางตรงกันข้าม การกระทำหรือพฤติกรรมบางอย่างที่เป็นความผิดต่อศีลธรรม อาจไม่ผิดต่อกฎหมายที่รัฐได้บัญญัติขึ้น เช่น การฆ่าตัวตาย หรือการที่พระร่วมประเวณีกันเองหรือร่วมประเวณีกับผู้หญิงในกุฏิวัด ในทางศีลธรรมถือว่าเป็นความผิดอย่างยิ่ง ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นความผิดอาญาได้ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดเท่านั้น ดังนั้น การที่รัฐจะกำหนดความผิดหรือบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญา รัฐจำเป็นจะต้องพิจารณาปัจจัยหลาย ๆ ประการประกอบกันไป เพื่อที่จะให้กฎหมายอาญาสามารถแก้ปัญหาได้ทันต่อเหตุการณ์กับปัญหาที่เกิดขึ้นมาในปัจจุบัน

ดังนั้น จากแนวคิดนี้ จึงเห็นได้ว่าการบัญญัติฐานความผิดต่าง ๆ จึงขึ้นอยู่กับยุคสมัย สภาพสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อในแต่ละท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ กฎหมายอาญาที่บัญญัติในแต่ละประเทศจึงอาจมีความแตกต่างกันได้

2.1.1 ความหมายและวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญา

แม้กฎหมายในแต่ละประเทศจะกำหนดการกระทำอันเป็นความผิดไว้แตกต่างกัน หากแต่ความหมายและวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญากลับยังคงเป็นหนึ่งเดียว ดังจะกล่าวดังต่อไปนี้

2.1.1.1 ความหมายของกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญา ได้แก่ กฎหมายที่บัญญัติถึงความผิดและโทษ²

กฎหมายอาญา คือ บรรดากฎหมายทั้งหลายที่ระบุถึงความผิดอาญา โทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัยและมาตรการบังคับทางอาญาอื่น และเป็นกฎหมายที่กำหนดให้

² หยุต แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 20 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), น.92.

ความผิดอาญาเป็นเงื่อนไขของการใช้โทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัยและมาตรการบังคับทางอาญานั้น³

กฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำหรือไม่กระทำการ อย่างเป็นความผิด และกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีการบังคับห้ามมิให้มีการกระทำอย่างใดหรือบังคับให้มีการกระทำอย่างใด โดยที่ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามก็จะได้รับโทษ⁴

กฎหมายอาญา หมายถึง กฎหมายที่บัญญัติถึงความผิดและโทษ⁵

จากบทนิยามหรือความหมายข้างต้น สามารถที่จะสรุปลักษณะสำคัญของกฎหมายอาญาได้สองประการ กล่าวคือ

ประการแรก กฎหมายอาญาจะต้องเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงความผิด ซึ่งการบัญญัติถึงความผิด หมายถึง การบัญญัติว่า การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือการงดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นความผิดอาญา และ

ประการที่สอง กฎหมายอาญาจะต้องมีการกำหนดโทษไว้ด้วย ซึ่งการกำหนดโทษ หมายความว่า เมื่อได้บัญญัติให้การกระทำใดการกระทำหนึ่งหรือการงดเว้นการกระทำใด การกระทำหนึ่งเป็นความผิดแล้ว จะต้องมีการบัญญัติหรือมีการกำหนดโทษไว้ เพื่อให้ประชาชนเกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย ทั้งนี้ อาจเป็นการป้องกันสังคม ชุมชน หรือเป็นการตอบสนองต่อการกระทำความผิดนั้น ๆ หรือแม้กระทั่งเป็นการดัดนิสัยของผู้กระทำความผิด โดยที่ความมุ่งหมายหรือความต้องการในการลงโทษจะแตกต่างกันไปตามเหตุการณ์ หรือกาลเทศะ ตัวอย่างเช่น ในตอนแรกที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ความรู้สึกของประชาชนในชุมชนหรือสังคมนั้น อาจจะเป็นไปในทางแก้แค้นทดแทน และปราบปรามผู้กระทำความผิด ต่อมาเมื่อเวลาผ่านไปความรู้สึกของประชาชนในชุมชนหรือสังคม อาจคลายความรู้สึกลงเป็นความรู้สึกในทางดัดนิสัยให้กลับตัว อาจมีการอภัยโทษ และปล่อยตัวชั่วคราวก่อนครบกำหนดโทษ⁶ ได้

³ คณิต ญ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2554), น.45.

⁴ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลสยามพรีนติ้ง (ประเทศไทย), 2558), น.1.

⁵ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, สังคมกับกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2559), น.115.

⁶ จิตติ ดิงศภัทย์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น.12.

ซึ่งโทษหรือสภาพบังคับในทางอาญา ตามกฎหมายกำหนดไว้ 5 สถาน ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่ได้บัญญัติถึงความผิดและกำหนดโทษไว้นอกเหนือจากประมวลกฎหมายอาญา เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ พระราชบัญญัติอาวุธปืน พระราชบัญญัติจราจรทางบก เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การที่จะเป็นกฎหมายอาญาได้นั้น จะต้องมีการบัญญัติถึงความผิดและได้มีกำหนดโทษไว้ ตัวอย่างเช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 บัญญัติว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” หรือในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มาตรา 52 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบสองปี และปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงหนึ่งล้านสองแสนบาท” เป็นต้น

2.1.1.2 วัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญา

จากที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น กฎหมายอาญา คือกฎหมายที่บัญญัติถึงความผิดและจะต้องมีการกำหนดโทษ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพื่อควบคุมความประพฤติของบุคคลให้อยู่ในสังคมด้วยความเรียบร้อย และทั้งยังคุ้มครองความปลอดภัยของสังคม ซึ่งกฎหมายอาญามีขึ้นเพื่อแก้แค้นและแก้ไข ทั้งในพฤติกรรมที่แสดงออกและในแง่จิตใจ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกัน⁷ กล่าวได้ว่า กฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 กฎหมายอาญามีไว้เพื่อห้ามปรามและป้องกันพฤติกรรมอันนำไปสู่พฤติกรรมที่คุกคามต่อสวัสดิภาพและผลประโยชน์ของสาธารณะและเอกชน

ประการที่ 2 กฎหมายอาญามีไว้ควบคุมบุคคลซึ่งมีพฤติกรรมที่ส่อไปในทางที่จะกระทำความผิดอาญา เช่น การใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่บุคคลบางจำพวก

ประการที่ 3 กฎหมายอาญามีไว้เตือนบุคคลไม่ให้ละเมิดบทบัญญัติของกฎหมายและมีการสร้างจิตสำนึกไปในตัว

ประการที่ 4 กฎหมายอาญามีไว้เพื่อป้องกันและรักษาสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันของรัฐ

⁷ Bernard Bouloc, Droit pénal général, Dalloz, 2005, n°27 อ้างถึงใน ทวีเกียรติ มีนกันษฐ, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 17 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2559), น.16.

นอกจากนี้ ในหนังสือ เรื่อง Sentencing in a Rational Society โดย ศาสตราจารย์ในเกล วอลเกอร์ ได้อธิบายว่า กฎหมายอาญาต้องการที่จะทำให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์อย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้⁸

ประการที่ 1 เป็นการคุ้มครองป้องกันตัวบุคคล จากการกระทำโดยเจตนา อันเป็นการโหดเหี้ยมทารุณหรือการประกอบกรรมทางเพศ ด้วยวิธีการอันไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ คุ้มครองป้องกันบุคคลจากภัยบางประการอันเกิดจากการกระทำโดยไม่เจตนาอันคุ้มครองป้องกันกลุ่มบุคคลที่อาจชักจูงให้หลงผิดได้โดยง่ายจากการทำร้าย กดขี่ หรือ ชูตรีตอันจะเกิดแต่บุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้น

ประการที่ 2 เป็นการคุ้มครองป้องกันสภาวะจิตใจของสมาชิกในสังคมนั้น ให้รอดพ้นจากความกระทบกระเทือนจากการกระทำที่ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคล และยินยอมต่อการกระทำนั้น แต่ถือว่าผิดธรรมชาติ (เช่น การร่วมประเวณีระหว่างพี่น้อง) ป้องกันการกระทำบางประเภท ซึ่งเมื่อได้กระทำขึ้นท่ามกลางสาธารณชนแล้ว จะกระทบกระเทือนใจบุคคลอื่นเป็นอย่างมาก รวมทั้งป้องกันพฤติกรรมบางประเภทอันอาจช่วยทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นในหมู่ประชาชน

ประการที่ 3 เป็นการคุ้มครองป้องกันซึ่งทรัพย์สินส่วนบุคคลจากการลักขโมย การฉ้อโกง หรือการทำให้เสียทรัพย์สินและกรณีอื่น ๆ

ประการที่ 4 เป็นการคุ้มครองป้องกันสาธารณชนจากความไม่สะดวก สบายต่าง ๆ รวมทั้งใช้สภาพบังคับทางอาญาเพื่อเก็บรวบรวมภาษีอากร

ประการที่ 5 เป็นการป้องกันรักษาไว้ซึ่งสถาบันทางสังคม รวมทั้งบังคับให้เกิดความเมตตา กรุณาที่จำเป็น

ประการที่ 6 เป็นการบังคับใช้วิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้วัตถุประสงค์ทั้งหลายเหล่านี้บรรลุผล

สำหรับวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญาไทยในปัจจุบันจะมีลักษณะเพื่อคุ้มครอง และป้องกันประชาชนในสังคมให้มีความสงบสุขเรียบร้อย ดังนั้น กฎหมายอาญาจึงจะต้องมีการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อการลดอาชญากรรม รวมถึงการทำให้ลดลงโดยการยับยั้งอาชญากรรมด้วย และนอกจากนี้ จะต้องมีการปฏิรูปและการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้กระทำความผิด เพื่อให้กลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีก

⁸ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, ทฤษฎีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2556), น.47-50.

2.1.1.3 หลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดอาญา

จากที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนต้นว่า จารีตประเพณี ศีลธรรม และศาสนา มีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดกฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมาย เมื่อกฎหมายสอดคล้องกับจารีตประเพณี ศีลธรรม และศาสนา การบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายจึงไม่ใช่เรื่องยาก เพราะผู้ที่คิดจะฝ่าฝืนกฎหมาย จะต้องคำนึงเสมอว่าไม่เพียงจะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเท่านั้น แต่ยังจะเป็นการฝ่าฝืนมาตรการอื่น ๆ ที่ควบคุมสังคมอยู่ด้วย⁹

ในสมัยก่อนศีลธรรมกับกฎหมายอาญามีการปะปนผสมกันไป แต่ในปัจจุบันมีการได้แยกศีลธรรมกับกฎหมายออกจากกัน และอยู่ในรูปแบบที่เคียงข้างกันไป ซึ่งส่งผลให้การทำผิดศีลธรรมก็อาจจะเป็นการกระทำความผิดกฎหมายไปด้วยในบางครั้ง เช่น การฆ่าผู้อื่น การลักทรัพย์ การชิงทรัพย์ การข่มขืน เป็นต้น เหล่านี้เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและเป็นการผิดศีลธรรมไปด้วย ในขณะที่บางกรณีที่เป็นการทำผิดศีลธรรมแต่ไม่ผิดกฎหมายอาญา เช่น การพยายามฆ่าตัวตายเป็นการทำผิดศีลธรรมแต่ไม่มีความผิดต่อกฎหมายอาญา การร่วมประเวณีของพระภิกษุที่ไม่ได้ผิดกฎหมาย การดื่มสุรา การเป็นคนเจ้าชู้ในประเทศไทยไม่ถือว่าผิดกฎหมายอาญา หรือกรณีของการทำแท้งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 305¹⁰ กฎหมายบัญญัติว่า ผู้กระทำไม่มีความผิดแต่กลับกัน การกระทำบางอย่างไม่ได้เป็นการผิดศีลธรรมแต่ผิดกฎหมายอาญา ได้แก่ กรณีรับผิดโดยเด็ดขาดในทางอาญา กล่าวคือ ไม่เจตนา ไม่ประมาท แต่กฎหมายบัญญัติให้การกระทำนั้น ๆ เป็นความผิด ที่เป็นความผิดเพราะกฎหมายห้าม (Mala cum prohibita)¹¹ และเมื่อศีลธรรมกับกฎหมายไม่ได้สอดคล้องกันไปทุกกรณี รัฐจึงไม่สามารถใช้ศีลธรรมเป็นเครื่องกำหนดความผิดอาญาแบบตายตัวได้¹²

ดังนั้น ในการกำหนดว่าการกระทำใดหรือพฤติกรรมใดจะเป็นความผิดอาญานั้น เป็นเรื่องที่รัฐจะเป็นผู้กำหนดว่าพฤติกรรมใดที่มีความร้ายแรงถึงขนาดที่รัฐจะต้องเข้ามา

⁹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น.2.

¹⁰ มาตรา 305 ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในมาตรา 301 และมาตรา 302 นั้นเป็นการกระทำของแพทย์ และ

(1) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น หรือ

(2) หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 282 มาตรา 283 หรือมาตรา 284

ผู้กระทำไม่มีความผิด

¹¹ หยุต แสงอุทัย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.40.

¹² เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น.2-3.

แทรกแซงและจัดการกับการกระทำนั้น ๆ ด้วยวิธีที่มีเหตุผลและเป็นกลาง โดยอาจจะพิจารณาความผิดหลักอันเป็นพื้นฐาน¹³ ได้แก่ การคุ้มครองบุคคล การคุ้มครองทรัพย์สินสาธารณะ ตลอดจนสถาบันหลักทางสังคม หรือความผิดที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน เป็นต้น นอกจากนี้จะต้องพิจารณาพฤติกรรมที่เป็นอาชญากรรมดังต่อไปนี้ด้วย¹⁴

(1) พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดภัยอันตราย หรือภัยคุกคาม ช่มชู้ ให้ประชาชนในสังคมเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่นั่นคง

(2) พฤติกรรมที่เป็นเหตุให้กระทำความผิด

(3) พฤติกรรมที่ทำลายความมั่นคงของสังคม รัฐบาล หรือ เศรษฐกิจ โดยถ้ารัฐเห็นว่าพฤติกรรมใดเป็นบ่อเกิด หรือคุกคามทำให้เกิดความรู้สึกความไม่ปลอดภัย หรือทำให้เกิดอันตราย รัฐอาจกำหนดให้เป็นความผิดอาญาได้ และต้องขึ้นอยู่กับแต่ละสังคมว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ว่าพฤติกรรมนั้นเป็นที่ยอมรับได้หรือไม่ เช่น การถ่มน้ำลายลงบนพื้น เป็นต้น

ทั้งนี้ พฤติกรรมที่ก่อความเดือดร้อนแก่ชีวิตร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง และทรัพย์สินของบุคคล หรือความมั่นคงของชุมชนจะเป็นภัยอันตรายทั้งสิ้น¹⁵ กล่าวคือ

ก. พฤติกรรมต่อชีวิตและร่างกาย การกระทำที่เป็นการฆ่า หรือการทำร้ายร่างกาย ทุกประเทศถือว่าเป็นความผิดอาญา และยิ่งไปกว่านั้น การช่มชู้ คุกคามทำให้กลัวด้วยวิธีทำให้ผู้นั้นต้องรู้สึกว่าจะถูกฆ่าหรือถูกทำร้ายร่างกายก็ถือว่าเป็นอาชญากรรมด้วยเช่นกัน

ข. พฤติกรรมต่อเสรีภาพ บุคคลมีความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามที่ตนเองต้องการ โดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง แต่จะต้องไม่ทำความเดือดร้อนต่อผู้อื่น เนื่องจากเสรีภาพเป็นสภาวะการณ์ของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของบุคคลอื่น หรือการปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง บุคคลย่อมมีเสรีภาพอยู่ตราบเท่าที่บุคคลนั้นไม่ถูกบังคับให้ต้องกระทำในสิ่งที่ไม่ต้องการจะกระทำ หรือไม่ถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวางไม่ให้กระทำในสิ่งทีบุคคลนั้นต้องการที่จะกระทำ¹⁶ ดังนั้น การหน่วงเหนี่ยว กักขังโดยไม่ชอบ รัฐถือว่าเป็นอาชญากรรมโดยมองว่าการรุกร้าเข้ามาในชีวิตและความปลอดภัยทางกาย เป็นการก่อกวนที่ไม่อาจปล่อยให้ป็นหน้าที่ของผู้เสียหายจัดการเองได้

¹³ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 5*, น.115.

¹⁴ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 5*, น.116-119.

¹⁵ *เพิ่งอ้าง*, น.116-119.

¹⁶ อุดม รัฐอมฤต, นพนิธิ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ, *การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด นานาสิ่งพิมพ์, 2544), น.87.

แต่ถ้าการกระทำนั้นเป็นความผิดต่อส่วนตัว ถ้าผู้เสียหายไม่ต้องการจะดำเนินคดี รัฐก็ไม่สามารถดำเนินการอย่างไรได้

ค. พฤติกรรมต่อชื่อเสียง การดูหมิ่น เหยียดหยาม การหมิ่นประมาท การกล่าวร้าย เป็นเหตุให้บุคคลเสียหายและอาจก่อเหตุร้ายต่อไปได้

ง. พฤติกรรมต่อทรัพย์สิน เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ชีวิตของบุคคลมีความมั่นคง การลักขโมยเป็นความผิดที่ต้องปราบปรามโดยกฎหมาย การฉกฉวยทรัพย์ หรือ การข่มขู่ว่าจะเอาเงินหรือทรัพย์สินโดยเจ้าของไม่ยินยอม การฉ้อโกง บุกรุก ทำความเสียหายนั้นไม่ใช่เรื่องที่กระทบต่อบุคคลและทรัพย์สินเท่านั้น แต่ยังกระทบถึงความมั่นคง ปลอดภัยของสาธารณชนอีกด้วย

จ. พฤติกรรมต่อความมั่นคงของชาติ ได้แก่ การทำให้ประเทศชาติและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต้องเผชิญกับอันตรายที่เกิดจากการคุกคาม หรือการรุกรานของคนต่างชาติ ซึ่งความวุ่นวายนี้จะนำไปสู่การปฏิวัติและนำมาซึ่งความไม่สงบในหมู่ประชาชน

ฉ. พฤติกรรมที่เป็นเหตุให้เกิดความผิด พฤติกรรมที่แม้ตัวมันเองไม่ได้เป็นการคุกคามความปลอดภัยของประชาชนหรือทรัพย์สิน แต่อาจเป็นเหตุให้เกิดการกระทำผิดที่ร้ายแรงได้ เช่น ดูหมิ่นซึ่งหน้า การทำให้เกิดเสียง หรือกลิ่นที่รุนแรงเกินธรรมดา การไปเปลือยในที่สาธารณะ การค้าประเวณี ซึ่งการกระทำเหล่านี้อาจก่อความรบกวนจนรัฐต้องเข้ามาจัดการโดยกำหนดเป็นความผิดอาญาได้ แต่อย่างไรก็ตามการกระทำที่ผิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายนั้นไม่ได้หมายความว่าถึงอันตรายหรือความเสียหายเพียงอย่างเดียว บางครั้งต้องขึ้นอยู่กับประชาชนในสังคมนั้นจะมีปฏิกิริยาต่อพฤติกรรมนั้นอย่างไร ถ้าสังคมยอมรับได้ก็ไม่ถือว่าเป็นความผิด จึงไม่มีเหตุใดที่จะจัดให้การกระทำนั้นเป็นอาชญากรรม เช่น การเปลือยกายในที่สาธารณะ

กล่าวโดยสรุป ในปัจจุบันมีหลายการกระทำ หรือหลายปัจจัย ที่จะส่งผลให้รัฐบัญญัติกฎหมายว่าเรื่องใด การกระทำหรือพฤติกรรมใดเป็นความผิดอาญา ซึ่งรัฐจะต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนและถ่วงแท้ถึงปัญหาและวิธีแก้ปัญหาที่ตรงจุด เนื่องจากกฎหมายอาญาเป็นมาตรการของรัฐที่ล่วงล้ำไปในสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และบางครั้งก่อให้เกิดผลที่รุนแรงตามมาได้ ดังนั้นกฎหมายอาญาจะต้องถูกนำมาใช้ก็ต่อเมื่อรัฐได้ใช้มาตรการอื่น ๆ ที่มีความรุนแรงน้อยกว่าแล้วไม่เกิดผล โดยรัฐจะต้องพิจารณาว่ามีความจำเป็นหรือไม่ และจำเป็นแค่ไหนเพียงไร ในการกำหนดความผิดอาญาสำหรับการกระทำใดการกระทำหนึ่งทีก่อให้เกิดผลเสียหายแก่สังคม

2.1.2 ภารกิจของกฎหมายอาญา

รัฐใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปกครอง ดูแลความสงบของประชาชน และกฎหมายทุกลักษณะจะมีภารกิจของตัวเอง ซึ่งภารกิจของกฎหมายอาญาอาจสรุปได้ดังต่อไปนี้¹⁷

1. ภารกิจในการคุ้มครองสังคม

กฎหมายอาญามีภารกิจในการคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม โดยธรรมชาติของมนุษย์นั้นไม่อาจอยู่ลำพังเพียงคนเดียวได้ เมื่อมีการอยู่ร่วมกันหมู่มาเข้า การทะเลาะกันย่อมเกิดขึ้นได้โดยง่าย กฎหมายจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมทำให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย ในสังคมมนุษย์มีกฎเกณฑ์ที่เรียกว่า “ระเบียบสังคม” (Social order) อันเป็นหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ ความประพฤติที่มีมาอยู่แต่ดั้งเดิมอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งระเบียบสังคมนี้ได้ใช้เป็นเครื่องมือควบคุม ความประพฤติของมนุษย์ แต่ถึงอย่างนั้น ระเบียบสังคมก็เป็นเรื่องของความสมัครใจของแต่ละบุคคล โดยปราศจากสภาพบังคับจากภายนอก ด้วยเหตุนี้ ระเบียบสังคมเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอที่จะทำให้ มั่นใจว่าสังคมจะมีความสงบเรียบร้อยอย่างแท้จริง จึงได้มีการนำกฎหมายเข้ามาเสริม กฎหมายทุก ลักษณะมีสภาพในเชิงบังคับอยู่แล้ว แต่กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีสภาพในเชิงบังคับที่รุนแรง ที่สุด และถ้าหากว่ากฎหมายอาญาไม่สามารถประกันความมั่นคงและความปลอดภัยของสังคมได้ เมื่อใด เมื่อนั้นก็จะเกิดสภาวะการจลาจลในบ้านเมืองได้

การที่รัฐได้ใช้กฎหมายอาญาเพื่อเป็นเครื่องมือคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ในสังคมนั้น จะต้องกระทำเฉพาะกรณีที่น่าเป็นและไม้อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น เพราะถ้าหากมีการ บัญญัติกฎหมายอาญาขึ้นใช้อย่างพร่ำเพรื่อ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมจะถูกกระทบกระเทือน จนเกินความจำเป็นอันไม่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย กฎหมายอาญาจึงไม่ควรเพียงแต่มุ่งจะ จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเท่านั้น กฎหมายอาญายังต้องเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของ บุคคลด้วยในแง่ของการบังคับใช้กฎหมายอาญา ในเรื่องนี้ นักวิชาการที่เชี่ยวชาญด้านกฎหมายอาญา ดร. เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ได้กล่าวไว้ว่า “หากรัฐมุ่งแต่จะควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคม โดยใช้กฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือโดยไม่พิจารณาถึงประสิทธิภาพและความสามารถของกลไกของรัฐ ที่จะใช้บังคับกฎหมายอาญาแล้ว กฎหมายก็จะไร้ความหมาย ขาดความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นการเปิด โอกาสให้เจ้าพนักงานของรัฐที่ประพฤติมิชอบมีโอกาสแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองจากกฎหมาย เหล่านี้ หรือหากมีการใช้กฎหมายเลือกปฏิบัติซึ่งจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้กฎหมายอาญาและ ชุมชนเสื่อมเสียได้”¹⁸

¹⁷ คณิต ฒ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.58-63.

¹⁸ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น. 7.

2 ภารกิจในการปราบปรามและการป้องกันการกระทำความผิด¹⁹

การปราบปรามและป้องกัน ทั้งสองด้านนี้เป็นภารกิจในการคุ้มครองสังคม เพราะเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจะมีการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความผิด และขณะเดียวกันก็จะเป็นการป้องกันการกระทำความผิดไปในตัวด้วย กล่าวคือ เมื่อได้มีการลงโทษผู้กระทำความผิด จะต้องทำให้ผู้ที่กระทำความผิดได้รู้ว่าสิ่งที่ตนเองทำลงไปนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม จึงต้องมีการลงโทษ และเป็นการเตือนบุคคลทั่วไปให้รับรู้ว่าไม่ควรกระทำความผิดเช่นเดียวกันนี้ ถ้าการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความผิดเป็นไปโดยถูกต้องแล้ว การใช้กฎหมายอาญาก็จะบรรลุวัตถุประสงค์ของการป้องกันทั่วไปของกฎหมายอาญาอันเป็นการป้องกันโดยอ้อม นอกจากนี้ กฎหมายอาญายังจะต้องให้บรรลุผลอันเป็นการป้องกันโดยตรงด้วย กล่าวคือ จะต้องให้บรรลุผลของการป้องกันสำหรับผู้กระทำความผิดบางคนที่มิได้มีลักษณะเป็นอันตรายและเป็นสิ่งที่คาดหมายได้ว่าเขาจะก่อการกระทำอันเป็นความผิดนั้นซ้ำขึ้นมาอีก เพื่อให้ภารกิจคุ้มครองสังคมของกฎหมายอาญาได้บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง กรณีอาจมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับทางอาญาที่ไม่ใช่โทษที่ใช้ในกฎหมายอาญาสมัยใหม่สำหรับบุคคลประเภทดังกล่าว คือ มาตรการบังคับทางอาญาที่เรียกว่า วิธีการเพื่อความปลอดภัย การป้องกันในลักษณะดังกล่าว เรียกว่า การป้องกันพิเศษ (Special prevention)

3 ภารกิจในการคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายและในการคุ้มครองคุณภาพของการกระทำ²⁰

การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมจะปัญหามากมายและหลากหลาย การที่จะนำกฎหมายอาญามาใช้จัดการกับปัญหาทุกปัญหาย่อมไม่ใช่เรื่องที่ถูกต้อง เพราะปัญหาบางอย่างอาจเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ยังไม่ต้องถึงกับใช้การลงโทษทางอาญา หรือยังไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมายอาญาเข้ามาจัดการก็ได้ กฎหมายอาญาจึงควรจำกัดตัวเองอยู่กับการคุ้มครอง คุณค่าพื้นฐานของระเบียบสังคมเท่านั้น ไม่ควรที่จะขยายขอบเขตออกไปมากกว่านี้

คุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) เป็นสิ่งที่มีคุณค่า (wert) ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อาจสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส²¹ เป็นสิ่งที่ไม่มีการรูปร่าง แต่เป็นคุณค่านี้ได้หล่อหลอมให้การอยู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นไปโดยปกติสุข ซึ่งเป็นคุณค่าที่จำเป็นบนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ในเรื่องชีวิตความปลอดภัยของร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดนั้นได้มีการคุ้มครองและรับรองทั้งในทางแพ่งและทางอาญา และการรับรองก็เป็นการรับเอาคุณค่าเหล่านั้นมาเป็นกรอบแห่ง

¹⁹ คณิต ญ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.59-60.

²⁰ คณิต ญ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.61-63.

²¹ คณิต ญ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.63.

การคุ้มครองของกฎหมายทำให้ชีวิตมนุษย์ ความปลอดภัยของร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดนั้นกลายเป็นคุณธรรมทางกฎหมายในกฎหมายอาญาไป โดยในการบัญญัติกฎหมายอาญาไม่ว่าผู้บัญญัติจะได้คำนึง คุณธรรมทางกฎหมายโดยตรงหรือไม่ แต่โดยกรบัญญัตินั้นก็แสดงให้เห็นการยอมรับเอาคุณธรรมทางกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเข้ามาไว้โดยอัตโนมัติ

คุณธรรมทางกฎหมายที่กฎหมายได้ยอมรับเข้าไว้นั้น มีได้ทั้งที่เป็นคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล เช่น เสรีภาพ กรรมสิทธิ์ และคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนรวม เช่น ความปลอดภัยในเรื่องการจราจร หรืออาจจะเป็นเรื่องกติกากฎของรัฐธรรมนูญในความผิดฐานกบฏ รัฐธรรมนูญ หรือ เป็นเรื่องความบริสุทธิ์สะอาดแห่งอำนาจรัฐหรือความบริสุทธิ์สะอาดแห่งตำแหน่งในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ²² เป็นต้น

บทบัญญัติกฎหมายอาญาของความผิดฐานต่าง ๆ เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายอันใดอันหนึ่งหรือหลายอัน กฎหมายอาญาจึงมีภารกิจที่จะคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมาย ไม่ให้เป็นอันตราย หรือไม่ให้ถูกคุกคามจนตกอยู่ในอันตราย ยิ่งไปกว่านั้น กฎหมายอาญาไม่ได้เกี่ยวข้องกับแค่คุณค่าในด้านคุณธรรมทางกฎหมาย แต่ยังเกี่ยวข้องไปถึงคุณค่าที่เกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์อีกด้วย โดยถ้าเปรียบเทียบการกระทำของมนุษย์กับภัยธรรมชาติที่มีความเสียหายเท่ากันแล้ว การกระทำของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นมาจากเจตนาความไม่เคารพกฎหมายและเป็นผลงานที่ทำให้ผู้อื่นสูญเสียความเชื่อมั่นในความปลอดภัยและทรัพย์สิน ดังนั้น การกระทำที่เป็นความผิดอาญา จึงเป็นการกระทำที่ละเมิดคุณธรรมทางกฎหมาย และยังเป็นกระทำที่ผิดหน้าที่ไปในขณะเดียวกันอีกด้วย กฎหมายอาญาจึงต้องมีภารกิจในการคุ้มครอง “คุณภาพของการกระทำ”²³ ด้วย

2.1.3 มาตรการบังคับทางอาญา

กฎหมายที่มีมาตรการบังคับทางอาญา หมายถึง กฎหมายที่มีบทบัญญัติกำหนดโทษในทางอาญาแก่ผู้ฝ่าฝืน ซึ่งโทษในทางอาญานั้น มี 5 ประการ ได้แก่ โทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ตามที่บัญญัติอยู่ในมาตรา 18 ประมวลกฎหมายอาญา แต่ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ได้ให้ความหมาย มาตรการบังคับในทางอาญาว่า เป็นมาตรการบังคับต่าง ๆ ในกฎหมายอาญาที่จะใช้กับผู้กระทำความผิด ได้แก่ โทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัย และมาตรการบังคับอื่น โดยในส่วนของมาตรการบังคับทางอาญาอื่น ได้แก่ การยึดและทำลายวัตถุหรือส่วนของวัตถุที่มีข้อความหมิ่นประมาท การโฆษณาคำพิพากษาในหนังสือพิมพ์โดยให้จำเลยเป็นผู้ชำระค่าโฆษณา²⁴

²² คณิต ฒ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.62-63.

²³ คณิต ฒ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.63.

²⁴ คณิต ฒ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.423.

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้อธิบายเรื่องเกี่ยวกับมาตรการบังคับทางอาญานี้ไว้ว่า เป็นเรื่องใน“การป้องกันทั่วไป” (general prevention) และ “การป้องกันพิเศษ” (special prevention) โดยในเรื่อง “การป้องกันทั่วไป” เป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ที่ได้รับการยอมรับในทางกฎหมายอาญาประการหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการใช้โทษเพื่อการข่มขู่ผู้อื่นมิให้กระทำความผิดในทำนองเดียวกัน ลักษณะเดียวกัน หรือเพื่อให้เป็นแบบอย่างซึ่งบังคับจิตใจบุคคลทั่วไปที่คิดจะกระทำความผิดอย่างเดียวกันเพื่อให้หวาดกลัวความคิดนั้น เพราะจะถ้าจะกระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษในลักษณะเดียวกัน ส่วนใน“การป้องกันพิเศษ” เป็นวัตถุประสงค์อีกอย่างหนึ่งของกฎหมายอาญาที่จะป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดนั้นกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันนั้นซ้ำอีก²⁵

จะสังเกตได้ว่า วิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่มีขึ้นมาใหม่ เพราะในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ยังไม่มีมาตรการนี้ โดยที่กฎหมายได้บัญญัติวิธีการปลอดภัยขึ้นมานั้นก็เพื่อเน้นในเรื่องวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับการป้องกันพิเศษ²⁶

มาตรการบังคับทางอาญานี้จะแตกต่างกับกฎหมายที่มีมาตรการบังคับในทางแพ่งและมาตรการบังคับในทางปกครอง โดยมาตรการบังคับในทางแพ่งนั้น ไม่มีบทมาตราใดที่บัญญัติถึงลักษณะของสภาพบังคับไว้โดยตรงเหมือนกับในประมวลกฎหมายอาญา แต่อาจจะพิจารณาได้จากบทบัญญัติว่าถ้ามีการฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น จะต้องมีการถูกบังคับให้ชำระหนี้ การให้ชดใช้ค่าเสียหาย หรือการกำหนดให้นิติกรรมเป็นโมฆกรรมหรือโมฆียกรรม

ส่วนในกฎหมายที่มีมาตรการบังคับทางปกครองนั้น ในการบังคับทางปกครองเป็นกระบวนการที่มีวัตถุประสงค์จะให้มีการปฏิบัติที่เป็นไปตามคำสั่งทางปกครอง หรือ อาจกล่าวได้ว่าเพื่อให้คำสั่งทางปกครองบรรลุผลตามเป้าหมาย โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางศาล ซึ่งเรียกว่า มาตรการบังคับทางปกครอง หากเปรียบเทียบกับกระบวนพิจารณาในศาล ก็คือการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั่นเอง

การใช้มาตรการบังคับทางปกครองนั้น ได้วางหลักว่า จะต้องใช้ “เพียงเท่าที่จำเป็น” เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของคำสั่งทางปกครอง โดยให้กระทบกระเทือนผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครอง “น้อยที่สุด” กรณีจึงเป็นที่แจ้งชัดว่าการจะใช้มาตรการบังคับทางปกครองจะต้องขึ้นอยู่กับ “หลักการใช้อำนาจโดยมีเหตุอันควร” (principle of reasonableness) มาตรการ

²⁵ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537) น.251-252.

²⁶ คณิต ญ นคร, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 3, น.423.

บังคับทางปกครองโดยสภาพเป็นคำสั่งทางปกครองอย่างหนึ่งด้วย จึงต้องอยู่ในบังคับของ “หลักความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครอง” ด้วย²⁷

การบังคับทางปกครองในบางกรณีไม่ได้สืบเนื่องมาจากการต้องมีคำสั่งทางปกครองก่อนก็ได้ โดยกฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการอย่างใดได้ทันทีโดยไม่ต้องมีคำสั่งทางปกครองแก่ผู้ใด กรณีดังกล่าวเป็นการบังคับทางปกครองโดยตรงด้วยตนเอง เช่น ในกรณีที่ป้ายโฆษณาใดในที่สาธารณะมีข้อความหรือภาพที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีต่อประชาชนหรือลามกอนาจาร เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจปลด รื้อ ถอน ขูด ลบ หรือล้างข้อความหรือภาพนั้นได้เอง เป็นต้น

2.2 แนวความคิดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองชื่อเสียง

บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีชื่อเสียงที่ดี โดยไม่อาจถูกทำให้เสื่อมเสียหรือถูกทำลายจากบุคคลอื่น ซึ่งชื่อเสียงเป็นสิทธิติดตัว (JUS IN REM)²⁸ เป็นสิทธิเด็ดขาด โดยเป็นสิทธิที่ใช้นับได้ระหว่างบุคคลทั่วโลก ชื่อเสียงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่คนทุกคนจะต้องปกป้อง รักษาชื่อเสียงของตนเอง และไม่ต้องการให้ใครมาแอบอ้างทำให้เสียหายหรือทำลาย ดังนั้น รัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนในการที่จะออกบทบัญญัติเพื่อที่จะคุ้มครองป้องกันรักษาชื่อเสียงของบุคคลไว้ไม่ให้เกิดการก้าวล่วงกัน ซึ่งการที่รัฐได้ออกบทบัญญัติเพื่อปกป้องชื่อเสียงของบุคคล มีในทั้งทางแพ่งและทางอาญา ในทางอาญาจะเป็นเรื่องของการคุ้มครอง ป้องกัน และการลงโทษผู้กระทำความผิด ส่วนในทางแพ่งก็จะเป็นเรื่องการเยียวยาผู้เสียหาย หมายถึง การให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากการละเมิดทำอันตรายต่อชื่อเสียง หรือการทำให้ชื่อเสียงได้รับการแก้ไขกลับคืนดี

2.2.1 แนวความคิดในการคุ้มครองชื่อเสียงบุคคลธรรมดา

การที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองในเรื่องชื่อเสียง เพราะชื่อเสียงของบุคคลเปรียบเหมือนเป็นสิ่งที่บ่งบอกและแสดงถึงบุคคล ว่าบุคคลนั้น ๆ เป็นอย่างไร เป็นบุคคลที่น่าเคารพศรัทธาหรือไม่ ถึงแม้การกระทำความผิดต่อชื่อเสียงจะฟังดูเหมือนไม่ได้มีน้ำหนักเท่ากับการกระทำความผิดต่อชีวิต ร่างกาย แต่ต้องยอมรับว่าชื่อเสียงบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของคุณค่าของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม ชุมชน โดยบุคคลที่มีชื่อเสียงในทางลบหรือในทางเสียหาย บุคคลนั้นย่อมจะถูก

²⁷ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนาสานต์, กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดจิวรัชการพิมพ์, 2540), น.344-346.

²⁸ A right against the world at large เป็นสิทธิที่ใช้นับกับบุคคลได้ทั้งโลก

ลงโทษโดยสังคม การลงโทษจากสังคมนี้ไม่ใช่การลงโทษโดยกฎหมาย แต่เป็นการที่สังคม ชุมชนนั้น รู้สึกไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ไว้วางใจ กับการมีบุคคลที่มีชื่อเสียงที่ไม่ดีมาอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน จึงได้แสดงออกถึงความไม่พอใจ อาจจะเป็นในลักษณะของการไม่ให้ความร่วมมือ หรือไม่ให้ความช่วยเหลือ การแสดงอาการรังเกียจต่อบุคคลนั้น หรือการไม่คบค้าสมาคมด้วย และในเมื่อมนุษย์เป็น สัตว์สังคมที่จะต้องมีการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกัน ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน การที่บุคคลซึ่งมีชื่อเสียง ในทางไม่ดี จะได้รับการถูกลงโทษโดยสังคมอย่างที่กล่าวไปนั้น ย่อมจะทำให้บุคคลผู้นั้นได้รับความ เดือดร้อน เสียหาย และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างยากลำบาก

ปรากฏการณ์ทางนิติศาสตร์ซึ่งแสดงโดยนัยว่าในความผิดที่เกี่ยวกับชื่อเสียงมีความเชื่อมโยงกับเรื่องของศักดิ์ศรีของปัจเจกชน กล่าวคือ ในสมัยโรมันได้มีการดำเนินการทางกฎหมายกับผู้ที่ถูกเกียรติ (actio iniuriarum) โดยในเวลาต่อมาคือการอนุญาตให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาได้มี โอกาสแก้ข้อกล่าวหาในศาล และต่อจากนั้นจึงได้มีการกฎหมายต่าง ๆ ที่คุ้มครองในกรณีการหมิ่น ประมาทและการดูหมิ่นเกิดขึ้น²⁹

ในการคุ้มครองชื่อเสียงของบุคคลธรรมดาตามกฎหมายไทย มีอยู่หลายเรื่องด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญซึ่งบัญญัติรองรับไว้ว่า “สิทธิของบุคคลในเกียรติยศ ชื่อเสียง ย่อม ได้รับความคุ้มครอง การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพ ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดไปสู่อุ สาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบสิทธิดังกล่าว จะกระทำมิได้ เว้นแต่ กรณีเป็นประโยชน์ต่อ สาธารณะ” ซึ่งอธิบายได้ว่า คนทุกคนมีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิด ตรวจจับที่ไม่ไป กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ซึ่งสิทธิของบุคคลอื่นในการถูกกระทบกระเทือน คือสิทธิ ในเกียรติยศชื่อเสียงของบุคคลอื่นที่ถูกพาดพิง³⁰ นอกจากนี้ในการคุ้มครองชื่อเสียงของบุคคลยังได้ บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญา ได้แก่ ความผิดฐานหมิ่นประมาท หรือในความผิดฐานดูหมิ่น หรือใน กฎหมายแพ่งก็อยู่ในส่วนของเรื่องละเมิด³¹ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นกฎหมายอาญาหรือกฎหมายแพ่ง หรือ

²⁹ อุดม รัฐอมฤต, นพนิธิ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 16*, น. 69.

³⁰ ปกป้อง ศรีสนิท, *กฎหมายอาญาชั้นสูง*, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2559), น. 26.

³¹ มาตรา 423 ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความอันฝ่าฝืน ต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่น ก็ดีหรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้ หรือ ทางเจริญของเขาโดย ประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อ ความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อ ความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะรู้ได้

กฎหมายใด ๆ ต่างก็มีจุดประสงค์เพื่อที่จะคุ้มครองไม่ให้ชื่อเสียงของบุคคลถูกผู้อื่นทำลายหรือสร้างความเสียหายได้

2.2.2 แนวความคิดในการคุ้มครองชื่อเสียงองค์กรหรือนิติบุคคล

นิติบุคคลเป็นบุคคลโดยการรับรองของกฎหมายหรือก่อตั้งขึ้นโดยกฎหมาย แต่ไม่ใช่บุคคลธรรมดาที่มีชีวิตจิตใจ นิติบุคคลแบ่งออกเป็นหลายประเภทตามรูปแบบของการก่อตั้ง หรือตามที่กฎหมายกำหนด และตามลักษณะของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนิติบุคคลอาจอยู่ในรูปของคณะบุคคล หรือองค์กร หรือกองทรัพย์สินก็ได้ โดยอาจจำแนกได้ดังนี้

- นิติบุคคลที่อยู่ในรูปของคณะบุคคลหรือตามกฎหมายเอกชน เช่น สมาคม พรรคการเมือง สมาคมการค้า ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน หรือห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด เป็นต้น
- นิติบุคคลที่อยู่ในรูปองค์กรตามกฎหมายมหาชน เช่น หน่วยราชการที่เป็น กระทรวง ทบวง หรือกรม การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การประปาส่วนภูมิภาค ธนาคารออมสิน เนติบัณฑิตยสภา องค์กรเภสัชกรรม หรือองค์การทหารผ่านศึก มหาวิทยาลัย เป็นต้น
- นิติบุคคลที่อยู่ในรูปของกองทรัพย์สิน ซึ่งตั้งขึ้นโดยกฎหมายเอกชน เช่น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง กองทุนสนับสนุนการวิจัย และกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น

ในประเทศไทย สถานภาพของนิติบุคคลที่มีฐานะเป็นเอกชนอาจจะเกิดจากการจัดตั้งและได้รับอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ เมื่อมีสภาพเป็นนิติบุคคลแล้ว นิติบุคคลเอกชนย่อมมีฐานะ สิทธิ หน้าที่ความรับผิดชอบเช่นเดียวกับคนธรรมดาทั่วไป³² และถ้าจะดูจากลักษณะการดำเนินงาน นิติบุคคลใดที่ดำเนินงานกิจการในลักษณะเป็นการใช้สิทธิ หน้าที่ อย่างเอกชนเท่าเทียมกัน โดยที่ไม่มีผู้ใดมีอำนาจ หรือผูกขาดอำนาจในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกัน การดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างเอกชนด้วยกัน นิติบุคคลนั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็นนิติบุคคล

ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเอง หรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่า เพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นหาทำให้ผู้รับนั้นต้องรับผิดชอบใหม่ทดแทนไม่

³² สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), น.9.

เอกชน³³ ซึ่งนิติบุคคลเอกชนนี้ที่สามารถมีสิทธิ หน้าที่เช่นเดียวกับคนธรรมดาทั่วไป กล่าวคือ นิติบุคคล ในรูปบริษัท ห้างร้านต่าง ๆ ที่ที่เอกชนเป็นผู้ก่อตั้งขึ้น การดำรงอยู่ของนิติบุคคลต่าง ๆ นี้ เรื่อง ชื่อเสียงมีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนขององค์กร กล่าวได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงตั้งอยู่ ซึ่งแม้จะไม่ใช่บุคคลที่มีชีวิตเหมือนมนุษย์ แต่ในการคุ้มครองชื่อเสียงนั้น กลับต้องให้การคุ้มครอง เหมือนกับเรื่องของบุคคลธรรมดาทั่วไป

ในต่างประเทศได้มีความเห็นในเรื่องของการคุ้มครองชื่อเสียงขององค์ที่เป็น สาธารณะ³⁴ โดยมีแนวคิดที่ว่า ประชาชนมีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์รัฐได้อย่างเสรีราบไต่ที่ไม่เจาะจงเป็น รายบุคคล ตัวอย่างเช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา คดี In City of Chicago v. Tribune Co,³⁵ ซึ่งคดีนี้ จำเลย คือหนังสือพิมพ์ได้ตีพิมพ์เผยแพร่บทความว่า เมืองชิคาโกใกล้จะล้มละลายแล้ว ข้อความนี้ ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและสถานะทางการเงินของชิคาโก รัฐบาลรวมทั้งเทศบาลไม่สามารถฟ้องร้อง ความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ โดยศาลอิลลินอยส์ให้เหตุผลว่า ประชาชน คือผู้ที่มีอำนาจสูงสุด รัฐบาล คือเข้ารับใช้ประชาชน ทำให้ประชาชนจึงมีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์ได้ เพราะอำนาจของประชาชนมากกว่า ผู้นำของรัฐ คำวิพากษ์วิจารณ์เป็นสิทธิเด็ดขาด ถ้ามันไม่ขัดต่อกฎหมายหรือเป็นไปเพื่อโค่นล้มรัฐบาล

2.3 การพิจารณาความผิดฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา

ความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในประมวลกฎหมายอาญาของไทย ได้บัญญัติไว้ หลายมาตราด้วยกัน ได้แก่ ความผิดฐานดูหมิ่นประมาทของรัฐทั้งของไทย ตามมาตรา 112 ความผิด ฐานดูหมิ่นประมาทของรัฐต่างประเทศ ตามมาตรา 133 รวมทั้งผู้แทนของรัฐนั้น ๆ ตามมาตรา 134 ความผิดฐานดูหมิ่นเจ้าพนักงาน ตามมาตรา 136 ความผิดฐานดูหมิ่นศาล ตามมาตรา 198 ความผิด ฐานดูหมิ่นศพ ตามมาตรา 366/1³⁶ และความผิดฐานดูหมิ่นบุคคลธรรมดา ตามมาตรา 393

³³ กิตติศักดิ์ ปรกติ, “เอกสารประกอบการศึกษาวิชากฎหมายแพ่งหลักทั่วไป : บุคคลธรรมดาและหลักทั่วไปว่าด้วยนิติบุคคล,” 2546, น.187-188., อ้างถึงใน สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วิฒ นกุล, เพิ่งอ้าง, น.10.

³⁴ Hilary Young, “Public Institutions as Defamation Plaintiffs,” *The Dalhousie Law Journal*, 249, vol. 39, issue 1, pp.253-254(Spring 2016).

³⁵ Chicago (City of) v Tribune Co, 139 NE 86 (SC IL 1923) [Chicago].

³⁶ โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย อาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ.2558 เพิ่มเติมโดยมาตรา 5 บัญญัติว่า ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นลักษณะ 13 ความผิดเกี่ยวกับศพ มาตรา 366/1 มาตรา 366/2 มาตรา 366/3 และ มาตรา 366/4 ในภาค 2

ในขณะที่ความผิดฐานหมิ่นประมาทจะมีบัญญัติอยู่ใน มาตรา 326 ถึงมาตรา 333 เท่านั้น และเป็นความผิดอันยอมความได้

มีข้อสังเกต หากจะพิจารณาตามโครงสร้างความรับผิดในความผิดฐานดูหมิ่น จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองผู้ถูกระทำในแต่ละฐานความผิดมีลักษณะแตกต่างกันไป โดยการกำหนดบทลงโทษของกฎหมายจะขึ้นอยู่กับสถานะของบุคคลที่กฎหมายให้การคุ้มครองหรือประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองนั่นเอง³⁷ กล่าวคือ ความผิดฐานดูหมิ่นบุคคลธรรมดา สิ่งที่ถูกกฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง คือชื่อเสียงเกียรติของบุคคล³⁸ ความผิดฐานดูหมิ่นเจ้าหน้าที่ของรัฐ สิ่งที่ถูกกฎหมายประสงค์จะคุ้มครองคือ ความเด็ดขาดแห่งอำนาจรัฐ และเกียรติของเจ้าพนักงานที่เป็นตัวบุคคล³⁹ เป็นต้น

2.3.1 ความผิดฐานดูหมิ่น

ความหมายของคำว่า ดูหมิ่น ตามประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้นิยามคำศัพท์ไว้ แต่ถ้าย้อนกลับไปดูต้นร่างฉบับภาษาอังกฤษ⁴⁰ ไม่ว่าจะเป็นความผิดฐานดูหมิ่นบุคคลธรรมดา ความผิดฐานดูหมิ่นเจ้าพนักงาน ความผิดฐานดูหมิ่นศาล แม้กระทั่งดูหมิ่นสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือผู้แทนรัฐต่างประเทศจะใช้คำว่า “insult” ซึ่งมีความหมายว่าการดูถูก การสบประมาท ส่วนคำว่า หมิ่นประมาทนั้น จะใช้คำว่า “defamation” ซึ่งถ้าพิจารณาจากคำพิพากษาของศาลจะให้ความหมายของการดูหมิ่นผู้อื่น หมายถึง การดูถูกเหยียดหยาม การสบประมาท หรือทำให้อับอาย⁴¹ ในการวินิจฉัยของศาลเห็นว่า ถ้าย่อยคำที่กล่าวนั้นเป็นการดูถูกเหยียดหยาม สบประมาทผู้ที่ถูกกล่าว หรือเป็นการทำให้ผู้ที่ถูกกล่าวอับอายเช่นนั้น ถือได้ว่าเป็นการดูหมิ่นแล้ว ยิ่งไปกว่านั้นศาลฎีกาเคยวินิจฉัยอีกว่า การที่จำเลยให้ของลับแก่เจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่ เพื่อสบประมาทเจ้า

ความผิดแห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2558 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558

³⁷ คณิต ฒ นคร, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.147-153.

³⁸ คณิต ฒ นคร, *กฎหมายอาญาภาคความผิด*, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2553), น.145.

³⁹ *เพ็งอ้าว*, น.733.

⁴⁰ The Penal Code for the Kingdom of Siam Draft Version R.S 127 (1908).

⁴¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 8919/2552, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2560, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search/index>

พนักงาน จำเลยมีผิดตามมาตรา 116⁴² ซึ่งก็คือ มาตรา 136 ตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบัน ดังนั้น การดูหมิ่นอาจจะกระทำด้วยวาจา เช่น คำด่า คำหยาบคาย คำดูถูก คำค่อนข้างอด หรือเป็นการกระทำด้วยกิริยาอย่างอื่น เช่น ไข่ของลับ ถ่มน้ำลายรด ยกส้นเท้าให้ก็ได้

การพิจารณาถ้อยคำดูหมิ่น ในการพิจารณาว่าถ้อยคำใดจะเป็นคำดูหมิ่น อาจจะพิจารณาได้จากประเภทคำพูดที่เป็นคำหยาบคาย หรือคำที่ผู้ได้ยินได้ฟังแล้วเกิดความขุ่นมัว และการดูหมิ่นด้วยคำด่านั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นข้อเท็จจริงเหมือนเรื่องหมิ่นประมาทที่ผู้กระทำการให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง โดยในเรื่องหมิ่นประมาทเป็นการยืนยันข้อเท็จจริง หรือใส่ความต่อบุคคลที่สาม เพื่อให้บุคคลที่สามลดคุณค่าของผู้ถูกหมิ่นประมาทลง เช่น การรังเกียจ การดูถูกต่อผู้ที่ถูกหมิ่นประมาท ส่วนในเรื่องดูหมิ่นเป็นเรื่องที่ผู้ดูหมิ่นลดคุณค่าของผู้ถูกดูหมิ่นลงเอง⁴³ กล่าวคือ เป็นการดูหมิ่นต่อบุคคล ๆ หนึ่ง โดยไม่สนใจว่าคนทั้งหลายนั้นจะดูหมิ่นด้วยหรือไม่⁴⁴ ทั้งนี้ ตัวอย่างการพิจารณาถ้อยคำที่ลักษณะเป็นการดูหมิ่นที่น่าสนใจ ได้แก่

(1) คำจำพวก คำด่า คำดูถูก คำหยาบคาย คำลามก เป็นถ้อยคำดูหมิ่นที่มักจะพบได้บ่อยครั้งนั้น ตัวอย่าง เช่น

- คำพิพากษาฎีกาที่ 2089/2511 น.2243 ถ้อยคำที่ นาย ก.จำเลย ได้กล่าวต่อ โจทก์ นาย ข. โดยกล่าวเป็นคำด่า หยาบคายว่า “อีหมาไปควักเอากระดูกพ่องกระดูกแม่มีงสักเจ็ดชั่วโคตรมาสู้ กับกู อีหน้าหมู อีหน้าหมา” จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่าเป็นถ้อยคำที่หยาบคาย ไม่สุภาพ และยังเป็นถ้อยคำที่จำเลยดูหมิ่นโจทก์ซึ่งหน้าด้วย

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 439/2515 น.391 ก่อนเกิดเหตุจำเลยกับผู้เสียหายไม่ถูกกัน เพราะพี่สาวและพี่ชายจำเลยมีเรื่องทะเลาะกันมาก่อน ในวันเกิดเหตุจำเลยได้ร้องต่อผู้เสียหายออกมาจากร้านของจำเลยซึ่งอยู่ตรงข้ามร้านผู้เสียหายว่า “ออกมาซิ กูจะจับหิมึง ให้มึงดู” และกล่าวอีกว่า “มึงไปเล่าใหม่ซิ ว่ากูจับหิมึง” โดยจำเลยกล่าวถ้อยคำดังกล่าวในขณะที่มีคนเดินผ่านไปมาหน้าร้านผู้เสียหาย ดังนั้นการที่จำเลยด่าผู้เสียหายที่เป็นหญิงสาวนี้ ย่อมทำให้ผู้เสียหายได้รับความอับอายขายหน้า จึงเป็นถ้อยคำดูหมิ่นผู้เสียหายซึ่งหน้า ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393

⁴² คำพิพากษาฎีกาที่ 352/2465, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2560, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search>.

⁴³ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, ประมวลกฎหมายอาญาฉบับอ้างอิง, พิมพ์ครั้งที่ 35 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2559), น. 515.

⁴⁴ สัญชัย สัจจวานิช, “หมิ่นประมาท ดูหมิ่น,” บทบัญญัติ, เล่ม 29 น. 737(2515).

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2220/2518 น.2768 จำเลยได้ดำโจทก์ว่า “อีสต์วี เดียวตบเสียนี่” เป็นดูหมิ่นซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 เป็นคำดำ ดูถูก ที่เปรียบ โจอทก์เป็นสัตว์

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2102/2521 น.1489 ขณะที่นาย ค. จำเลยเดินผ่าน หน้าบ้านนาง ฮ. ผู้เสียหายซึ่งอยู่ห่างประมาณ 1 เมตรเศษ นาย ค. ได้ถ่มน้ำลายไปทางผู้เสียหาย แล้ว กล่าวคำดำ “พวกอีตอกดำ” ดังนี้ คำว่า “อีตอกดำ” เป็นถ้อยคำที่หยาบคายที่คนทั่วไปฟังแล้ว เข้าใจได้ชัดเจนอยู่ในตัวเองว่าผู้ที่ถูกดำนั้นเป็นหญิงไม่ดี จำเลยมีความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าและแม้จะ อยู่ห่างผู้เสียหายแต่ก็เข้าใจได้ว่าเป็นการกระทำที่ส่งถึงผู้เสียหาย

(2) ถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นการกล่าวคำที่ไม่สุภาพ คำประชด คำแดกดัน หรือถ้า เป็นในลักษณะที่เป็นการปรับทุกข์ ดิชม ปราบปราม หรือขอความเห็นใจไม่เป็นดูหมิ่น ตัวอย่างเช่น

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 388/2505 น.406 ในเวลากลางคืน นาย ข. จำเลยได้ ร้องตะโกนกล่าวหาว่าจ่าต่อหน้า นาย ด. ผู้เสียหายและต่อหน้าธารกำนัลว่า “อ้าย ด. มึงหาถูกความอาญา หรือ ลูกกะโปกกูไม่หุดกูกนางจักรไว้อย่าไม่ใช้ลูกบ้านน้ำเค็มจะเอาอย่างไรก็เอาชีวะ จะเอาอ้าย ข.ติดคุกก็ ได้” จะเห็นได้ว่าถ้อยคำที่พูดออกมานั้น เป็นข้อความที่หยาบคายไม่สุภาพ แต่ไม่มีข้อความอันเป็น การดูหมิ่นนาย ด. ผู้เสียหาย ดังนี้จึงไม่เป็นความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2874/2528⁴⁵ จำเลยได้กล่าวต่อว่าผู้เสียหายทั้งสี่คนว่า ไม่ล้างจานข้าว และผู้เสียหายได้ตอบกลับว่า ไม่มีคนล้างจาน จำเลยจึงกล่าวต่อผู้เสียหายทั้งสี่ว่า “สี่คน ไม่ใช่คนหรือไง” ดังนี้จะเห็นได้ว่าคำที่จำเลยกล่าวออกไปนั้น เป็นเพียงคำแดกดันหรือประชดประชัน ด้วยความไม่พอใจเท่านั้นไม่มีความหมายอันจะเป็นการดูหมิ่นผู้เสียหายแต่ประการใด

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1081/2505 น.1086 เจ้าพนักงานตำรวจจราจรอำเภอ เมือง จังหวัดลำพูนได้จับ นาย ย. จำเลย ในข้อหาขับรถรับจ้างรับคนโดยสารเกินจำนวน และใน ขณะนั้นก็มีการยึดส่วนบุคคลคันหนึ่งบรรทุกคนวิ่งผ่านไป นาย ย. ได้กล่าวกับนายตำรวจผู้จับตนเอง ว่า “รถคันนี้ทำไมไม่จับกุมคนก็แน่นเหมือนกัน หรือจะแกล้งจับเฉพาะผมคนเดียวเท่านั้นจรรยาจรลำพูน ไม่ให้ความยุติธรรม” กรณีเช่นนี้ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นถ้อยคำที่จำเลยตั้งใจกล่าวดูหมิ่นเจ้า พนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ในความหมายว่า ปฏิบัติหน้าที่ไม่ยุติธรรมและแกล้งจับจำเลย ไม่ใช่ เป็นการกล่าวในลักษณะปรับทุกข์ ดิชม ปราบปราม หรือขอความเห็นใจ

⁴⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2874/2528, สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2560, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search/index/2920>.

(3) ถ้อยคำหนึ่งถ้าพูดกับบุคคลหนึ่งอาจไม่เป็นดูหมิ่นแต่ถ้าพูดกับอีกบุคคลหนึ่งอาจผิดดูหมิ่นได้เพราะสถานะหรือฐานะของบุคคลนั้น

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 541/2504 น.457 ถ้อยคำที่จำเลยกล่าวต่อสามเณรทั้งสองซึ่งเห็นว่า ถ้าไม่ไปเดี่ยวจะเตะลงกุฏิให้หมดนั้นเป็นถ้อยคำที่จำเลยมิได้กล่าวแก่บุคคลที่มีฐานะต่ำกว่าแต่ได้กล่าวแก่สามเณรซึ่งเป็นบุคคลที่ประชาชนทั่วไปถือว่าควรเคารพกว่าบุคคลธรรมดาฉะนั้นจึงไม่แต่เพียงจะเป็นถ้อยคำที่ไม่สุภาพและข่มขู่เท่านั้นหากเป็นการดูหมิ่นตามความหมายในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1765/2506 น.2144 จำเลยมีปากเสียงกับพระภิกษุ ศ. และเมื่อจำเลยลงบันไดกุฏิไปประมาณ 9-10 วา จำเลยก็พูดขึ้นมาว่า “ถ้าไม่เห็นแก่ผ้าเหลืองหรือไม่ใช่พระ จะเตะให้ตกกุฏิให้หมดเลย” ดังนี้เป็นการกล่าวถ้อยคำแก่พระภิกษุซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนแม้จะไม่ได้กล่าวต่อหน้าแต่พระภิกษุศ. และพระภิกษุพยานโจทก์ก็ได้ยินถ้อยคำที่จำเลยกล่าวย่อมเป็นความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393

(4) คุพฤติการณ์แวดล้อมประกอบด้วยความมุ่งหมายของผู้ดูหมิ่น โดยการดูหมิ่นไม่จำเป็นต้องเป็นคำหยาบคายเสมอไป ในบางครั้งการกล่าวด้วยถ้อยคำสุภาพอาจถือเป็นดูหมิ่นได้ด้วยอย่างเช่น

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 862/2508 น. 1272 โจทก์ฟ้องว่า จำเลยได้ดูหมิ่นร้อยตำรวจตรี ว. และสิบตำรวจโท ฉ. เจ้าพนักงานตำรวจขณะกระทำการตามหน้าที่ว่า “ตำรวจเองช่วยถือว่ามีอำนาจก็ทำไปตามอำนาจ จะต้องให้เจอดีเสียบ้าง” ต่อมาจำเลยฎีกาคำว่า “เฮง” หมายความว่า โชคดี ส่วนคำว่า “ช่วย” หมายความว่า โชคร้าย และถ้าใช้รวมกันแล้วจะหมายความว่า “ไม่แน่นอน” ซึ่งจะไม่มีลักษณะเป็นคำดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทแต่อย่างใด โดยศาลฎีกาเห็นว่า การที่บุคคลกล่าวถ้อยคำใด จะมีความหมายอย่างใดนั้น ต้องแล้วแต่พฤติการณ์แวดล้อมประกอบด้วยว่า มุ่งหมายให้เข้าใจไปในทางใด ถ้อยคำที่จำเลยกล่าวนี้เห็นได้ว่าเป็นการกล่าวสบประมาทผู้เสียหายขณะปฏิบัติการตามหน้าที่ จึงเป็นคำที่แสดงการดูหมิ่นเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 136

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1735/2506 น. 2134 จำเลยกล่าวต่อเจ้าพนักงานตำรวจจราจรขณะกระทำการตามหน้าที่จับรถยนต์จำเลยฐานกีดขวางทางจราจรว่า “ลื้อชู้มมาก” ซึ่งคำว่า “ชู้” ที่จำเลยกล่าวนั้นพจนานุกรมแปลว่า “เสือกให้ ไส้ไป ทำหวิด ๆ ทำมันง่าย” จึงเป็นถ้อยคำไม่สุภาพเล็กน้อย ไม่ถึงกับเป็นการดูหมิ่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 136 ใ้ยกฟ้องโจทก์แต่ศาลฎีกาเห็นว่า ในการที่บุคคลกล่าวถ้อยคำใดจะมีความหมายอย่างใดนั้นต้องแล้วแต่พฤติการณ์แวดล้อมประกอบด้วยความมุ่งหมายให้เข้าใจไปในทางใด แม้ถ้อยคำนั้นตามพจนานุกรมจะมีความหมายในทางดี ผู้กล่าวก็อาจกล่าวให้ผู้ฟังรู้ได้ว่าเป็นคำประชดหรือมีความหมายในทางชั่วได้ เช่น

ผู้กล่าวตั้งใจกล่าวประชดโดยใช้ถ้อยคำว่า “แหมทำดีเหลือเกินนะ” ถ้อยคำดังกล่าวนี้ตามพจนานุกรม ล้วนแล้วแต่เป็นถ้อยคำชมเชยในทางที่ดีแต่ผู้กล่าวและผู้ฟังย่อมเข้าใจได้ว่าเป็นคำกล่าวประชดและ เป็นคำกล่าวในทางไม่ดี ฉะนั้นเมื่อพิเคราะห์คำฟ้องและคำรับสารภาพของจำเลยแล้วเห็นได้ว่า ตาม พฤติการณ์ประกอบกับถ้อยคำที่จำเลยกล่าวไม่ใช่เป็นเพียงแต่กล่าวถ้อยคำไม่สุภาพต่อเจ้าพนักงาน แต่เป็นการกล่าวแสดงการดูหมิ่นเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ เป็นความผิดตามประมวล กฎหมายอาญามาตรา 136 ส่วนการดูหมิ่นนั้นจะหนักเบาเพียงใดเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวกับดุลพินิจ ในการกำหนดโทษ

จากตัวอย่างที่กล่าวมาในข้างต้นนั้น อาจสรุปได้ว่า ถ้อยคำที่เป็นคำดูหมิ่นนั้น ไม่ ว่าจะเป็นคำหยาบคาย คำลามก คำประชดประชัน หรือแม้แต่คำสุภาพ จะต้องมีความมุ่งหมายให้ เป็น การดูถูก สบประมาท หรือทำให้อับอายด้วย ไม่เช่นนั้นแล้วก็จะถือว่าเป็นการดูหมิ่นได้ อย่างไร ก็ตาม มีข้อพิจารณาอีกว่า การดูหมิ่นที่กระทำต่อบุคคลที่มีความแตกต่างทางสถานะ จะ มี องค์ประกอบที่คล้ายคลึงกันหรือไม่ อย่างไร ผู้เขียนจึงขอแยกอธิบายดังนี้

2.3.1.1 ความผิดฐานดูหมิ่นบุคคลธรรมดา

“มาตรา 393 บัญญัติว่า ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า หรือด้วยการโฆษณา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ในเรื่องการกระทำที่เป็นการดูหมิ่น นั้นได้อธิบายไปแล้วว่าหมายถึง การดู ถูก การดูถูกเหยียดหยาม การสบประมาท หรือทำให้อับอาย ซึ่งการดูหมิ่นจะเป็นการลดคุณค่าของผู้ ที่ถูกดูหมิ่น โดยอาจจะเป็นคำด่า คำหยาบคาย คำสบประมาท หรือกระทำด้วยกิริยาอย่างอื่น เช่น ยก เท้าให้ เป्लीอยกาย ไข่ของลับ เพื่อเป็นการดูถูกสบประมาทก็ได้

คำว่า ผู้อื่น หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งถูกดูหมิ่น แต่การดูหมิ่นวัตถุสิ่งของ การดู หมิ่นทารกที่อยู่ในครรภ์มารดา ไม่เรียกว่า ดูหมิ่นผู้อื่น⁴⁶ และถ้อยคำที่ใช้จะต้องเป็นการดูหมิ่น เหยียด หยามผู้อื่น ไม่ใช่เป็นการเหยียดหยามตัวเอง ตัวอย่างเช่น คำกล่าวของจำเลยในที่ประชุมกรรมการ โรงเรียนซึ่งผู้เสียหายเป็นประธานการประชุมที่ว่า “ประธานใช้ครูอย่างซี้ซ่า” นั้น จำเลยมิได้เหยียด หยามตัวผู้เสียหายว่ามีสถานภาพอย่างซี้ซ่าหรือผู้รับใช้ แต่เป็นการพูดถึงสถานภาพของครูในโรงเรียน รวมทั้งจำเลย ซึ่งหมายความว่า เป็นผู้รับใช้ของผู้เสียหาย เป็นการพูดถึงเรื่องที่เกิดขึ้นแก่ตนเองและ ครูในโรงเรียนว่าถูกผู้เสียหายใช้งานเยี่ยงคนรับใช้ แม้จำเลยใช้คำว่า “ซี้ซ่า” ซึ่งเป็นถ้อยคำ เปรียบเทียบที่ไม่สุภาพมากกล่าวในที่ประชุม แต่เมื่อคำว่า “ซี้ซ่า” ในที่นี้จำเลย หมายถึง ตัวจำเลยเอง

⁴⁶ สัจชัย สัจจวานิช, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 44*, น.561.

และหมายถึงครูในโรงเรียนที่ถูกผู้เสียหายใช้งาน ไม่ใช่หมายถึงตัวผู้เสียหาย ถ้อยคำที่จำเลยกล่าวจึงไม่ใช่เป็นการดูหมิ่นผู้เสียหายซึ่งหน้าตามความหมายในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393⁴⁷

คำว่า ซึ่งหน้าในความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่า เพียงแต่กล่าวคำตำหนิผู้ถูกตำหนิได้นั้นก็เป็นผิดแล้ว ไม่จำเป็นต้องตำหนิหน้าหากัน จะตำหนิอยู่ข้างหลัง หรือข้างไหนก็ไม่สำคัญ⁴⁸

ดังนั้น ความหมายของคำว่า ซึ่งหน้า คือ การกระทำต่อหน้าผู้ที่ถูกดูหมิ่น หรืออาจจะเป็นการกระทำแก่คนที่อยู่ใกล้ ๆ ก็ได้ ขอเพียงให้ผู้ถูกดูหมิ่นได้รับรู้ถึงการกระทำนั้น ตัวอย่างเช่น เดินลงจากกุฏิไปแล้ว 9-10 วา แล้วกล่าวถ้อยคำดูหมิ่นผู้เสียหาย แม้จะไม่ได้กล่าวต่อหน้า แต่ผู้เสียหายได้ยินถ้อยคำที่กล่าวแล้ว ย่อมเป็นความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า⁴⁹ หรือแม้แต่มองไม่เห็นหน้ากันก็อาจเป็นซึ่งหน้าได้ เช่น กล่าวคำหยาบคายต่ออยู่ริมถนน แต่ตัวผู้ถูกตำหนิในห้อง ไม่ได้เห็นหน้ากัน ได้ยินแต่เสียงคำ ก็อยู่ในความหมายว่า ซึ่งหน้าแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ผู้ถูกดูหมิ่นไม่จำเป็นต้องอยู่ต่อหน้าผู้กล่าวดูหมิ่น ถ้าผู้กล่าวคำดูหมิ่นรู้ว่าผู้ที่ตนจะดูหมิ่นอยู่ในบริเวณนั้น พอที่จะได้ยินคำดูหมิ่นได้ก็ย่อมเป็นความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า แต่การดูหมิ่นผู้อื่นที่ไม่รู้ว่าผู้ถูกดูหมิ่นเป็นใคร ไม่เป็นความผิดฐานดูหมิ่น เช่น โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกล่าวคำดูหมิ่นโจทก์ซึ่งหน้าเป็นภาษาจีนว่า “หูลื่อเล่าบ้อ” แปลว่า “อีแก่อ้วน” จำเลยตำหนิในที่ของจำเลยซึ่งมีกำแพงกั้นอยู่สูงตั้งวา และไม่ได้ออกชื่อใคร ไม่เป็นดูหมิ่นซึ่งหน้า⁵⁰ ดังนั้น การดูหมิ่นผู้อื่นจะต้องรู้ว่าผู้ที่ถูกดูหมิ่นเป็นใคร โดยเฉพาะ การตำหนิโดยไม่ออกชื่อใคร หรือตำหนิคนทั่วโลก ไม่เป็นความผิดฐานดูหมิ่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393

การดูหมิ่นกันโดยห่างระยะทาง เช่น จำเลยโทรศัพท์ไปหาผู้เสียหายและตำหนิผู้เสียหายซึ่งอยู่ไกลคนละอำเภอ แม้ผู้เสียหายจะได้ยินเสียงตำหนิขณะนั้นเลย ก็ไม่ใช่การกระทำซึ่งหน้า ซึ่งบทบัญญัติมาตรานี้มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันเหตุร้ายที่อาจเข้าถึงตัวได้ทันทีที่มีการกล่าวดู

⁴⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 2867/2547 ฎส.9,น.8.

⁴⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 856-7/2502, น.1198.

⁴⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1765/2506, น.2144.

⁵⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 540/2472, สืบค้นเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2560, จาก

หมิ่น⁵¹ ดังนั้นถึงแม้จะเห็นหน้ากันโดยผ่านทางโทรศัพท์มือถือ (face time) หรือผ่านทางเว็บแคม (webcam) แต่ไม่ได้อยู่ใกล้กันถึงขนาดเข้าถึงตัวได้ทันทีก็ไม่ใช่ในความหมายว่าซึ่งหน้า⁵²

แต่ถ้าเป็นในกรณีที่ต่างฝ่ายต่างโต้ตอบกันเอง ศาลฎีกาประชุมใหญ่ ตัดสินว่า การที่ต่างคนต่างดำเนินเป็นการทะเลาะกันต่างฝ่ายต่างก็โต้ตอบกันไปมา ไม่ผิดตามมาตรา 393 เพราะมาตรานี้ ประสงค์จะเอาโทษในเรื่องบังอาจดูหมิ่นเขาซึ่งหน้าเป็นการกระทำผิดต่อเขา มิใช่เรื่องต่างฝ่ายต่างสมครใจทะเลาะต่อกัน⁵³ เพราะทั้งสองฝ่ายก็ต่างลดคุณค่าของตัวเองลงไป⁵⁴ นอกจากนี้ ดร. คณิต ญ นคร ยังให้ความเห็นว่า การทะเลาะต่อกันและกันเป็นเรื่องของการสะเทียรตี⁵⁵ ซึ่งเกียรตินี้เป็นคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล (Individual rechtsgut) และเป็นคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut/legal interest) ที่ผู้เป็นเจ้าของสามารถสละได้ ไม่เหมือนกับชีวิตมนุษย์ ดังนั้น จึงไม่ถึงว่ามีอาการกระทำที่ละเมิดต่อเกียรติ การยินยอมให้ต่อกันจึงเท่ากับว่าเป็นการสละเกียรตินั่นเอง

คำว่า ด้วยการโฆษณา หมายถึง การทำให้แพร่หลายออกไป โดยที่ไม่จำเป็นต้องกระทำซึ่งหน้า การดูหมิ่นด้วยการโฆษณาอาจมีลักษณะเป็นการให้รู้กันหลาย ๆ คน ไม่ใช่พูดกันตัวต่อตัว ตัวอย่างเช่น จำเลยได้กล่าวคำดูหมิ่นผู้เสียหายต่อเด็กหญิงคนรับใช้ซึ่งเป็นการส่งฝากไปบอกผู้เสียหายในลักษณะพูดกันตัวต่อตัว โดยไม่ปรากฏว่าจำเลยได้กล่าวต่อบุคคลอื่นอีก เช่นนี้ ไม่เป็นความผิดฐานดูหมิ่นด้วยการโฆษณา⁵⁶ ดังนั้นถ้ามีการประกาศข้อความดูหมิ่นในที่สาธารณะ เอาข้อความไปปิดไว้ในที่สาธารณะ ตามเสาไฟฟ้า ตาเขาผ่านทางหนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์⁵⁷ ตาเขาต่อหน้าคนหลาย ๆ คน ก็เป็นความผิดดูหมิ่นด้วยการโฆษณาได้ หรือการร้องปาวตาเขาต่อหน้าคนอื่น ๆ การกระทำนั้นก็จะเป็न्दูหมิ่นซึ่งหน้าและดูหมิ่นด้วยการโฆษณาด้วย

เจตนาธรรมดา แม้ความผิดนี้จะอยู่ในส่วนของความผิดหลุโทษที่ส่วนใหญ่ไม่ต้องมีเจตนา ก็เป็นความผิดได้ แต่ในเรื่องดูหมิ่นบุคคลนั้นจะต้องมีเจตนาดูหมิ่นตามประมวล

⁵¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3111/2557, น.1472.

⁵² ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิดและหลุโทษ, พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน), น.431.

⁵³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 559/2490, สืบค้นเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2560, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search>.

⁵⁴ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 52, น.431.

⁵⁵ คณิต ญ นคร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 38, น.195.

⁵⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1053/2507, น.1761.

⁵⁷ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 52, น.431.

กฎหมายอาญา มาตรา 59 คือ การกระทำที่ผู้กระทำได้รู้ว่าผู้ถูกระทำเป็นมนุษย์ และรู้ว่าการกระทำนั้นเป็นการดูหมิ่น และผู้กระทำการดูหมิ่นผู้นั้นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา ตัวอย่างเช่น จำเลยด่าดูหมิ่นผู้เสียหายซึ่งอยู่ในสวนห่างออกไป 10 วาโดยที่จำเลยไม่รู้ว่ามีผู้เสียหายแอบอยู่ในสวนนั้นเช่นนี้ จำเลยไม่มีความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า⁵⁸ เพราะจำเลยขาดเจตนาดูหมิ่น

2.3.1.2 ความผิดฐานดูหมิ่นศพ

ในเรื่องดูหมิ่นศพเป็นเรื่องที่บัญญัติขึ้นมาใหม่ แต่เดิมนั้นกฎหมายอาญามีแค่เพียง 12 ลักษณะความผิด โดยรัฐมองเห็นว่า ปัจจุบันได้มีการกระทำละเมิดต่อศพมากขึ้นอันเป็นการละเมิดต่อสิทธิของบุคคล ในครอบครัว เกียรติยศ และชื่อเสียง จึงได้บัญญัติความผิดที่เกี่ยวกับศพแยกเป็นความผิด ในลักษณะ 13 ซึ่งจะมีอยู่ด้วยกัน 4 เรื่อง⁵⁹ ได้แก่ ความผิดกระทำชำเราศพ ความผิดกระทำอนาจารศพ ความผิดกระทำให้ศพเสียหาย และความผิดดูหมิ่นเหยียดหยามศพ

“มาตรา 366/4 บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ อันเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามศพ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ”

คำว่า “ศพ” นั้นตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายไว้ว่า ซากผี หรือ ร่างคนที่ตายไปแล้ว ดังนั้น การที่จะเป็นศพได้นั้นจะต้องมีสภาพบุคคลมาก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15⁶⁰ ดังนั้น เด็กที่คลอดออกมาไม่มีชีวิต ไม่อาจถูกฆ่าตายได้⁶¹ โดยความผิดตามลักษณะนี้แม้ศพจะไม่มีชีวิต หรือ ไม่มีชื่อเสียงให้คุ้มครอง แต่ความผิดลักษณะนี้

⁵⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 259/2514, น.208.

⁵⁹ โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ.2558 เพิ่มเติมโดยมาตรา 5 บัญญัติว่า ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นลักษณะ 13 ความผิดเกี่ยวกับศพ มาตรา 366/1 มาตรา 366/2 มาตรา 366/3 และมาตรา 366/4 ในภาค 2 ความผิดแห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2558 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558 เป็นต้นไป

⁶⁰ มาตรา 15 บัญญัติว่า สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย

⁶¹ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559), น.315.

มุ่งคุ้มครองเป็นการละเมิดต่อสิทธิของบุคคลในครอบครัว ได้แก่ เกียรติยศ และชื่อเสียง⁶² ซึ่งจะต่างจากการกระทำกับศพเพื่อทำลายหลักฐานตามมาตรา 199⁶³

2.3.1.3 ความผิดฐานดูหมิ่นเจ้าพนักงาน

“มาตรา 136 บัญญัติว่า ผู้ใดดูหมิ่นเจ้าพนักงานซึ่งกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะได้กระทำการตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(16) หมายความว่า “บุคคลซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นเจ้าพนักงานหรือได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ ไม่ว่าจะเป็นประจำหรือครั้งคราว และไม่ว่าจะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่”

ความผิดตามมาตรานี้ได้แบ่งการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานออกเป็น 2 กรณี ได้แก่

กรณี 1 ดูหมิ่นเจ้าพนักงานขณะกระทำตามหน้าที่ หมายความว่า การดูหมิ่นจะเกิดขึ้นขณะที่เจ้าพนักงานกำลังปฏิบัติหน้าที่ และถึงแม้จะเป็นการดูหมิ่นในเรื่องส่วนตัวก็ผิดตามมาตรา นี้ ขอแค่ได้กระทำในระหว่างที่เจ้าพนักงานกำลังปฏิบัติหน้าที่ก็พอแล้ว แต่ถ้าตาเจ้าพนักงานในเรื่องส่วนตัวขณะที่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ ก็ไม่ผิดมาตรา นี้

กรณี 2 ดูหมิ่นเจ้าพนักงานเพราะได้กระทำตามหน้าที่ การดูหมิ่นในกรณีนี้เป็นเรื่องของมูลเหตุชักจูงใจ หมายความว่า การดูหมิ่นเจ้าพนักงาน เพราะเจ้าพนักงานได้กระทำตามหน้าที่มาแล้ว เช่น โกรธเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มาจับตนเมื่อตอนเช้า จึงได้ตามมาด่าที่บ้าน ขณะเจ้าพนักงานพักผ่อน แม้จะเป็นการดูหมิ่นเจ้าพนักงานไม่ได้กระทำตามหน้าที่ก็ตาม⁶⁴

การดูหมิ่นเจ้าพนักงาน ถึงแม้จะกระทำลบล้างก็เป็นความผิด ไม่จำเป็นต้องกระทำซึ่งหน้าเหมือนการดูหมิ่นบุคคลธรรมดา ตามมาตรา 393

ทั้งนี้ สิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองของความผิดมาตรา นี้ คือความเดือดร้อนของอำนาจรัฐ และเกียรติของเจ้าพนักงานในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล⁶⁵

⁶² หมายเหตุ ท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2558.

⁶³ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 61*, น.316.

⁶⁴ หยุต แสงอุทัย, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.50-51.

⁶⁵ คณิต ฒ นคร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 38*, น.733.

2.3.1.4 ความผิดฐานดูหมิ่นศาล

“มาตรา 198 ผู้ใดดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาหรือพิพากษาคดี หรือกระทำการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาของศาลต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ในความผิดฐานนี้ การดูหมิ่นศาลจะพิจารณาการกระทำที่เป็นการดูหมิ่น เช่นเดียวกันกับความผิดฐานดูหมิ่นในมาตราอื่น ๆ โดย การดูหมิ่น หมายความว่า การดูถูกเหยียดหยาม การสบประมาท หรือทำให้้อาย และอาจจะกระทำด้วยวาจา เช่น คำด่า คำหยาบคาย คำดูถูก คำค่อนขอด หรือเป็นการกระทำด้วยกิริยาอย่างอื่นเช่น ไข่ของลับ ถ่มน้ำลายรด ยกส้นเท้าให้ก็ได้

ดังนั้น การดูหมิ่นศาล จึงความหมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เป็นการดูถูก เหยียดหยาม ด่าทอ สบประมาท ทำให้้อาย และเป็นการกระทำที่จะเป็นลดคุณค่าของศาลในสายตาของผู้กระทำการดูหมิ่น⁶⁶ โดยไม่ว่าจะกระทำด้วยวาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษรหรือกิริยาใด⁶⁷

สิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองของความผิดมาตรานี้ คือความเด็ดขาดของอำนาจรัฐในการรักษาความยุติธรรม⁶⁸ ความผิดฐานนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะปกป้องคุ้มครองชื่อเสียงของศาลหรือผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ในการตัดสินพิพากษาคดี ไม่ได้มีไว้เพื่อปกป้องคุ้มครองพิทักษ์ผู้พิพากษา⁶⁹ เป็นการส่วนตัว

ในเรื่องความผิดฐานดูหมิ่นศาลนั้น จะเห็นได้ว่า มีลักษณะของการกระทำ ความผิดเป็น 2 ความผิด

ความผิดแรก คือในเรื่องของการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาหรือพิพากษาของศาล ความผิดนี้การกระทำที่เป็นการดูหมิ่น คำว่า ดูหมิ่นนี้ก็มีความหมายเหมือนกับ ดูหมิ่นเจ้าหน้าที่ ดูหมิ่นคนธรรมดาทั่วไป ตามที่กล่าวไปแล้ว

ศาล หมายความว่า ศาลยุติธรรม หรือศาลอื่นในราชอาณาจักร เช่น ศาลทหาร ศาลเยาวชน ศาลครอบครัว เป็นต้น

⁶⁶ จิตติ ดิงศรัทีย, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2553), น.428.

⁶⁷ สหรัฐ กิติ ศุภากร, หลักและคำพิพากษา กฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2560), น.343-344.

⁶⁸ คณิต ฌ นคร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 38, น.861.

⁶⁹ เพ็ญอ้าง, น.861.

ผู้พิพากษาในที่นี้ไม่ได้หมายถึงตัวผู้พิพากษา แต่หมายความถึง การทำหน้าที่เป็นศาล ซึ่งการทำหน้าที่เป็นศาลนั้น คือการทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดี ไม่ได้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว นอกจากนี้ แต่การดูหมิ่นนั้นไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าศาลหรือผู้พิพากษา จะกระทำลับหลังก็ได้ ดังเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1650/2514 น.1364 โดยในเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องถูกฟ้องคดีอาญาเรื่องหนึ่ง ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำเลย ขณะคดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลฎีกาจำเลยได้ประพันธ์ พิมพ์ และนำออกโฆษณา ทำให้แพร่หลายไปถึงประชาชนซึ่งเอกสารสิ่งพิมพ์ กล่าวถึงการกระทำของผู้ทำการแทนในตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ว่า เป็นผู้จัดให้ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์พิจารณาคดี และตัวผู้ทำการแทนเองก็มีพฤติการณ์ให้การพิพากษาคดีดังกล่าวเป็นไปโดยรวบรัด ไม่ชอบด้วยหลักยุติธรรม และกล่าวถึงการกระทำของศาลอาญาศาลอุทธรณ์ และผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีนั้นว่า “พิพากษาลงโทษจำเลย โดยไม่คำนึงถึงหลักกฎหมาย หลักความยุติธรรม ประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนจะวิ่งไปขอความยุติธรรมต่อศาลให้สิ้นเปลืองเงินทองเพื่อประโยชน์อันใด...” ดังนี้ เป็นข้อความที่เรียกได้ว่าจำเลยกล่าวในทำนองตำหนิศาลอาญา ศาลอุทธรณ์ และผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะที่ทำการพิจารณาคดีนั้นว่า ไม่เป็นที่พึงของประชาชน นับว่าเป็นการกระทำที่แสดงต่อศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาคดี จึงเป็นถ้อยคำดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษา ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 198 เมื่อการกระทำของจำเลยเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 198 แล้ว ย่อมไม่เป็นความผิดตามมาตรา 136 อีก

ผู้พิพากษา คือ ผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาคดี จะรวมถึงคณะตุลาการ⁷⁰ และผู้พิพากษาสมทบด้วย

การดูหมิ่นเป็นการกระทำต่อศาลในการพิจารณาคดีไม่จำเป็นต้องกระทำในขณะที่มีการพิจารณาคดี อาจจะทำหลังจากนั้นก็ได้อีก เช่น ไม่พอใจในคำพิพากษาจึงได้โฆษณาดูหมิ่นศาลในภายหลัง แต่อย่างไรก็ตามต้องเป็นการดูหมิ่นในการพิจารณาคดี ไม่ใช่เป็นการดูหมิ่นตัวผู้พิพากษา เช่น การด่าผู้พิพากษาโดยไม่ได้กล่าวถึงการพิจารณาคดี แม้จะเป็นการด่าที่มีมูลเหตุจริงใจ อาจจะเป็นความผิดดูหมิ่นเจ้าพนักงานตามมาตรา 136 ได้ แต่ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 198 เพราะไม่ได้กล่าวคำดูหมิ่นที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดี

ความผิดที่สอง เป็นการกระทำการขัดขวางการพิจารณาคดีของศาล โดยการขัดขวางการพิจารณาคดี หมายถึงการกระทำใด ๆ อันเป็นการทำให้ศาลไม่สามารถพิจารณาคดีได้อย่างเรียบร้อย เป็นการกระทำต่อศาลไม่ใช่ต่อตัวผู้พิพากษา จึงต้องกระทำในขณะที่ศาลพิจารณาคดี และการกระทำอาจเป็นการกระทำในศาลหรือนอกศาลก็ได้ เช่น กระทำเสียงดังเอะอะในระหว่างการ

⁷⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 1575/2518, น.2293.

พิจารณาคดีของศาล แต่การจับตัวผู้พิพากษาไปขังไม่ให้ไปศาล อาจจะเป็นความผิดตามมาตรา 138⁷¹ ในเรื่องการขัดขวางเจ้าพนักงาน

ในความผิดตามมาตรานี้ศาลลงโทษเองไม่ได้ เพราะเป็นความผิดอาญา ศาลจะต้องส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2.3.1.5 ความผิดฐานดูหมิ่นประมุขของรัฐไทย ประมุขรัฐต่างประเทศและ ผู้แทนพระองค์

มาตรา 112 บัญญัติว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี”

มาตรา 133 บัญญัติว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายราชาธิบดี ราชาินี ราชสามี รัชทายาท หรือประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 134 บัญญัติว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายผู้แทนรัฐต่างประเทศซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มาสู่พระราชสำนัก ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ทั้งนี้ ในมาตรา 112 บุคคลที่ประกอบเป็นสถาบันประมุขได้แก่⁷²

1. พระมหากษัตริย์ หมายถึง องค์ที่ทรงครองราชย์อยู่ขณะที่มีการกระทำความผิด ไม่ใช่พระมหากษัตริย์ที่ทรงสละราชสมบัติแล้วหรือพระมหากษัตริย์ในอดีต
2. พระราชินี หมายถึง คู่อภิเษกสมรสของพระมหากษัตริย์ที่ทรงครองราชย์อยู่ขณะที่มีการกระทำความผิด ไม่ใช่พระราชินีในรัชกาลก่อน หรือที่หย่าขาดแล้ว
3. รัชทายาท ตามนัยแห่งกฎหมายเถียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. 2467 ซึ่งรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ มกุฎราชกุมาร หรือ มงกุฎราชกุมารี
4. ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ประมุขแทนพระมหากษัตริย์เป็นการชั่วคราวเมื่อพระองค์ไม่ได้ประทับในราชอาณาจักรหรือทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ หรือ กรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและยังไม่ได้มีการอันเชิญพระรัชทายาทหรือองค์ผู้สืบสันตติวงศ์ขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ หรือในกรณียังไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้แก่ประธานองคมนตรี

⁷¹ จิตติ ตังศภักดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 66*, น.429-430.

⁷² ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 52*, น.28-29.

ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 133 นั้นต้องรู้ว่าบุคคลที่ถูกกระทำมีฐานะเช่นนั้น ถ้าไม่รู้ก็เท่ากับว่าขาดเจตนาที่จะกระทำความผิดตามมาตรา 133 ก็ต้องรับผลที่รู้ คือต้องลงโทษเท่ากับเป็นการกระทำกับบุคคลทั่วไป

ส่วนมาตรา 133 และ 134 ก็ปรับใช้ในทำนองเดียวกันได้ เพียงแต่ต่างในองค์ประกอบ ส่วนของผู้ที่ได้รับการคุ้มครองเท่านั้น

2.3.2 ความผิดฐานหมิ่นประมาท

จากที่กล่าวไปในข้างต้นว่า ความผิดฐานหมิ่นประมาท และความผิดฐานดูหมิ่น นั้นเป็นเรื่องที่มีเกี่ยวข้องกับ ชื่อเสียง เกียรติยศของบุคคล ซึ่งในช่วงที่ใช้กฎหมายลักษณะอาญานั้น คำว่า หมิ่นประมาทถูกใช้ไปในหลายความหมายด้วยกัน เช่น ใน มาตรา 282⁷³ มีความหมายว่าเป็น การใส่ความหมิ่นประมาท หรือ มาตรา 339(2)⁷⁴ มีความหมายไปในทางดูถูก สบประมาท หรือ มาตรา 98⁷⁵ จะมีความหมายได้ทั้ง 2 แบบ กล่าวคือ เป็นใส่ความหมิ่นประมาทก็ได้ หรือเป็นการดูถูก สบประมาท ก็มีความผิดทั้งนั้น

แต่ในปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติแยกการกระทำออกเป็น การหมิ่นประมาทและการดูหมิ่น ขึ้นอยู่ว่ากฎหมายประสงค์จะลงโทษในกรณีใด ซึ่งบางกรณีกฎหมาย ต้องการลงโทษเฉพาะดูหมิ่น เช่น มาตรา 393 หรือบางกรณีกฎหมายต้องการลงโทษเฉพาะหมิ่น

⁷³ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 82 วรรคแรก บัญญัติว่า ผู้ใดใส่ความผู้อื่น ซึ่งอาจจะทำให้เขาเสียชื่อเสียง หรืออาจจะให้คนทั้งหลายดูหมิ่น หรือเกลียดชังเขา ถ้ามันกล่าวต่อหน้าคนสองคนขึ้นไปก็ดี หรือกล่าวแก่บุคคลนับแต่สองคนขึ้นไปก็ดี ท่านว่ามันมีความผิดฐานหมิ่นประมาท มันต้องระวางโทษจำคุกเป็นสามสถาน คือสถานหนึ่งให้จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือสถานหนึ่งให้ปรับไม่เกินพันบาท หรือสถานหนึ่งทั้งปรับทั้งจำด้วยโดยกำหนดที่ว่ามาแล้ว

⁷⁴ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 339 บัญญัติว่า ความผิดลหุโทษ ในฐานะกระทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพแลชื่อเสียง

(1) ผู้ใดขู่เข็ญว่าจะทำให้เสียหายแก่เขาโดยร้ายแรงและไม่เป็นธรรม ท่านว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุก 3

(2) ผู้ใดหมิ่นประมาทเขาซึ่งหน้า ท่านว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุก 3

(3) ผู้ใดโฆษณาการหมิ่นประมาทเขา ท่านว่ามันมีความผิดต้องระวางโทษจำคุก 3

⁷⁵ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 98 บัญญัติว่าผู้ใดทะนงองอาจแสดงความอาฆาตมาดร้าย หรือหมิ่นประมาทต่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ดี สมเด็จพระมหาชีก็ติ มกุฎราชกุมารก็ดี ต่อผู้สำเร็จราชการแผ่นดินในเวลารักษาราชการต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ดี ท่านว่าโทษของมันถึงจำคุกไม่เกินกว่าเจ็ดปีและให้ปรับไม่เกินกว่าห้าพันบาทด้วยอีกโสดหนึ่ง

ประมาทเท่านั้น เช่น ในมาตรา 326 แต่ถ้าต้องการจะลงโทษทั้งสองแบบ ก็เช่น มาตรา 112 และ มาตรา 134⁷⁶ ทั้งนี้ เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนจะแยกอธิบายความผิดฐานหมิ่นประมาทใน ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน ตามลำดับต่อไปนี้

2.3.2.1 ความผิดฐานหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดา

ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 บัญญัติว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ ปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำ ทั้งปรับ” เมื่อดูจากบทบัญญัติแล้วจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ ได้แก่ 1. ใส่ความ 2. ผู้อื่น 3. ต่อบุคคลที่สาม 4. โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง โดยที่องค์ประกอบภายในจะเป็นเรื่อง เจตนาธรรมดา

คำว่า ใส่ความนี้ จะต้องเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงถึงบุคคลอื่น จะเป็นเท็จหรือจริงก็เป็นการใส่ความทั้งหมด ยกเว้นแต่การพูดเรื่องจริงจะเข้าเหตุยกเว้นโทษได้ ถ้าเข้าเงื่อนไขที่ระบุไว้ในมาตรา 330 ดังนี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจริงหรือเท็จก็เป็นหมิ่นประมาทได้ ดังประโยคที่ว่า ยิ่งจริงยิ่งหมิ่นประมาท⁷⁷ นอกจากนี้ อาจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ได้อธิบายไว้ว่า การใส่ความ คือ การเอาความไปใส่เขา ไม่ถึงกับต้องเอาความเท็จไปใส่เขา⁷⁸ ดังนั้น การใส่ความก็คือการแสดงพฤติการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงประการใดประการหนึ่งของผู้ถูกหมิ่นประมาท การที่จะเป็นการกล่าวยืนยันข้อเท็จจริงได้นั้น จะต้องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต หรือกำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่วนเรื่องการทำนายอนาคตจึงไม่ใช่ข้อเท็จจริง เช่น ทำนายว่าเด็กที่ยังไม่เกิดจะเป็นคนชั่ว โกงกินบ้านเมือง เช่นนี้ยังไม่เป็นการหมิ่นประมาท เพราะยังไม่ได้เป็นบุคคลที่ยังมีชีวิต แต่ถ้าเด็กคนนั้นได้เกิดขึ้นมาแล้ว การทำนายนั้นก็ยังไม่เป็นการหมิ่นประมาท จะเป็นความผิดหมิ่นประมาทก็ต่อเมื่อได้มีการโฆษณา หรือพูด หรือเขียนข้อความ ต่อไปให้บุคคลอื่นบุคคลที่สามได้รับรู้ข้อเท็จจริงนั้น

วิธีใส่ความ เช่น การเขียน การพูด วาดภาพ การทำเครื่องหมายทำทาง ซึ่งความสำคัญอยู่ที่บุคคลอื่นนั้นสามารถทราบถึงข้อความของการใส่ความได้ ยิ่งไปกว่านี้ ข้อเท็จจริงไม่จำเป็นต้องเป็นคำหยาบคาย การพูดด้วยคำสุภาพก็สามารถเป็นการใส่ความได้ เช่น พูดกับเพื่อนว่านางสาว ก. เธอเป็นโสเภณี และการกล่าวนั้น ถ้าไม่ใช่ข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ ก็ไม่ใช่เป็นการใส่ความ เช่น การด่าว่าไอ้ชาติหมา ตำรวจหมา ๆ แต่อาจเป็นการดูหมิ่นได้

⁷⁶ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 61*, น.224.

⁷⁷ *เฟิ่งอ้าง*, น.225.

⁷⁸ จิตติ ดิงศภัทย์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และ ภาค 3, พิมพ์ครั้งที่ 7* (กรุงเทพมหานคร : บริษัทศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด, 2556), น.402.

ลักษณะของคำกล่าวที่น่าจะทำให้เสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นเกลียดชัง ได้แก่ เป็นคำกล่าวที่เกี่ยวกับการประทุษร้าย หรือทุจริต หรือเป็นคำกล่าวที่เกี่ยวกับการประทุษร้ายเสื่อมเสียทางประเวณี หรือเป็นคำกล่าวที่เกี่ยวกับหน้าที่การงานหรือเป็นคำกล่าวที่ถึงฐานะการเงิน

การที่ใส่ความนั้น แคะโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้ถูกใส่ความนั้น เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังจากผู้อื่น ซึ่งจะเป็นเรื่องของพฤติการณ์แห่งการกระทำ กล่าวได้ว่า ถ้าคำกล่าวน่าจะทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นเกลียดชังแล้ว แต่ผู้ที่ได้รับฟังนั้นไม่รู้สึกรังเกียจอะไรเลย ก็เป็นความผิดสำเร็จแล้ว โดยพิจารณาจากความเข้าใจของวิญญูชนที่ได้ยินได้ฟัง⁷⁹

ถ้าเป็นการใส่ความบุคคลที่รวมตัวกันอยู่เป็นหมู่เหล่าต้องแยกพิจารณา ดังนี้⁸⁰

(1) ถ้าได้ใส่ความคนทุกคนในหมู่เหล่านั้น ก็ผิดหมิ่นประมาทได้ ถ้ามีลักษณะชี้เฉพาะ เจาะจงตัวบุคคลได้ เช่น ใส่ความข้าราชการทุกคนในอำเภอ ๆ หนึ่ง หรือใส่ความพระทุกรูปในวัด ๆ หนึ่ง

(2) ถ้าเป็นการใส่ความบุคคลบางคนในหมู่เหล่า โดยผู้กระทำไม่ได้เจาะจงว่าเป็นใคร ย่อมไม่เป็นการใส่ความผู้อื่น ลักษณะนี้เป็นการกล่าวขึ้นมลายอ ๆ เช่น กล่าวว่ารำชาษการบางคนในอำเภอ ก. รับสินบน โดยที่ผู้ฟังไม่ทราบว่าจะหมายความถึงผู้ใด

ผู้อื่น ในที่นี้หมายถึง บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ การหมิ่นประมาทนิติบุคคลย่อมมีความผิดตามมาตรานี้เหมือนหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดา

ต่อบุคคลที่สาม หมายความว่าต้องเป็นการใส่ความต่อบุคคลอื่น ซึ่งบุคคลนั้นไม่ใช่ตัวผู้ถูกใส่ความเอง หรือถ้าใส่ความต่อหน้าตัวคนผู้นั้นโดยไม่มีคนอื่นอยู่ก็ไม่เป็นการใส่ความต่อบุคคลที่สาม เช่น เขียนจดหมายใส่ความ ก. เพื่อให้ ก.อ่าน ต่อมา มี ข. มาแอบอ่านก็ไม่ใช่เป็นการใส่ความต่อบุคคลที่ 3

2.3.2.2 ความผิดฐานหมิ่นประมาทผู้ตาย

“มาตรา 327 บัญญัติว่า ผู้ใดใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สาม และการใส่ความนั้นน่าจะเป็นเหตุให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษดังบัญญัติไว้ในมาตรา 326 นั้น”

การใส่ความมาตรานี้ มีลักษณะเหมือนอย่างใส่ความบุคคลธรรมดา เพียงแต่ต่างกันตรงที่การใส่ความนี้ได้พุดถึงผู้ที่ตายไปแล้ว แต่การกระทำนั้นได้ส่งผลถึงคนที่ยังมีชีวิตอยู่

⁷⁹ เฟิงฮ้าง, น.407.

⁸⁰ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), น.266-267.

ไม่ว่าจะเป็นบิดา มารดา คู่สมรส หรือ บุตรของผู้ตาย โดยส่งผลให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง เช่น คำว่าผู้ตายเป็นหญิงสำส่อน มีหลายผัว ผู้ตายมีส่วนเกี่ยวพันกับการค้ายาเสพติด⁸¹ แต่ถ้ากล่าวว่ามีพอมันโกงบ้านเมือง ลูกมันก็โกงด้วย อย่างนี้เป็นการหมิ่นประมาทลูก โดยพาดพิงถึงคนตาย ผิดมาตรา 326⁸²

2.3.2.3 ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา

“มาตรา 328 ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำให้โดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท”

ในความผิดฐานนี้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น โดยเป็นเหตุเพิ่มโทษของมาตรา 326 และมาตรา 327

กระทำความผิดด้วยการโฆษณา หมายถึง การเผยแพร่ไปสู่สาธารณชน ไม่ว่าจะด้วยเอกสาร วาดภาพ ภาพระบายสี ภาพตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีการใด แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียงอย่างอื่น โดยกระจายเสียงหรือป่าวประกาศด้วยวิธีอื่นใด เช่น การปิดประกาศโฆษณาหมิ่นประมาท ประกาศลงหนังสือพิมพ์ว่าโจทก์ยกยกทรัพย์แล้วลงรูปไว้ด้วย⁸³ เป็นต้น แต่การทำรายงานเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชา แม้จะผ่านผู้เกี่ยวข้องหลายคนก็ไม่เป็นความผิดนี้ เพราะบุคคลเหล่านั้นมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อความตามหน้าที่ของตน

2.3.2.4 เหตุยกเว้นความผิด

การยืนยันข้อเท็จจริงต่อบุคคลที่สาม ถ้าเป็นการกระทำที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ผู้กระทำก็ไม่มีผิดฐานหมิ่นประมาท เช่น เอกสิทธิ์เด็ดขาดในการแถลงข้อเท็จจริงในการประชุมรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ หรือตามประมวลกฎหมายอาญาวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 และ มาตรา 127 ผู้กระทำความผิดไม่ผิดหมิ่นประมาท เช่นเดียวกับร้องทุกข์กล่าวโทษตามความเป็นจริง และได้กระทำต่อผู้ที่มีอำนาจในการรับเรื่องย่อมไม่มีความผิด แต่การพูดประจานหรือร้องเรียนผ่านทางหนังสือพิมพ์ อาจเป็นหมิ่นประมาทได้ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นอื่น เช่น ตามพ.ร.บ. การพิมพ์ พ.ศ. 2484 มาตรา 41 บัญญัติว่า ถ้าหนังสือพิมพ์ใดโฆษณาเรื่องเกี่ยวกับบุคคลคาดเคลื่อนจากความเป็นจริงและอาจเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น บุคคลนั้นอาจแจ้งเป็นหนังสือขอแก้ไข

⁸¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 6031/2531, ฎส.12, น.341.

⁸² ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 61*, น.229.

⁸³ คำพิพากษาฎีกาที่ 2272/2527, น. 2244.

ถ้าได้มีการแก้ไขหรือโฆษณาโดยถูกต้องแล้ว สิทธิในการฟ้องร้องของบุคคลผู้ขอแก้ไขทั้งทางแพ่งและทางอาญาเป็นอันระงับลง เช่น ลงหมิ่นประมาทตัวโตในหน้า 1 แต่ตอนแก้ไขแก้แบบตัวอักษรธรรมดาในหน้า 16 เป็นการไม่ชอบด้วย พ.ร.บ.การพิมพ์ พ.ศ. 2484 มาตรา 43 สิทธิในการฟ้องไม่เป็นการระงับ⁸⁴

ทั้งนี้ อำนาจที่จะไม่ให้เป็นการหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามี 2 ประการ คือ

ประการแรก การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริต หมายถึงผู้กระทำได้กระทำไปโดยไม่ได้มุ่งหมายให้ผู้ใดเสียหาย หรือโดยเชื่อว่าเป็นความจริงดังที่ตนเองเข้าใจได้แก่

- การกระทำเพื่อความชอบธรรมป้องกันตน หรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม ซึ่งเป็นมูลเหตุจูงใจ ยกเว้นความรับผิดชอบ เช่น พระ 11 รูป กล่าวโทษพระตามพระธรรมวินัยโดยสุจริตว่าเสพเมณุนกับหญิงไม่มีความผิด⁸⁵

- การกระทำในฐานะเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่ การปฏิบัติหน้าที่ย่อมได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายทั่วไป เช่น ผู้ว่าการท่าอากาศยาน ตอบหนังสือกองทัพอากาศว่า โจทก์ถูกปลดเพราะต้องงกว่าลักทรัพย์ เป็นการแสดงข้อความโดยสุจริตของเจ้าพนักงานตามหน้าที่ไม่มีความผิด⁸⁶

- การติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนทั่วไปย่อมกระทำ ได้แก่ การวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับกิจการบ้านเมือง หรือพฤติกรรมของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวกับประชาชน หรือบุคคลที่เสนอตัวเข้ารับตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวกับประชาชน เช่น นักการเมือง นักแสดง ศิลปิน ครู อาจารย์ พระเป็นต้น เช่น การกล่าว วิจารณ์นักแสดงว่าเล่นไม่ดี หรือ ครูสอนหนังสือไม่รู้เรื่อง ถ้าเป็นการพูดโดยไม่ได้เสียดสี หยาบคาย ยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังไม่พอใจและไม่ก้าวล่วงไปในเรื่องส่วนตัว

- การแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาล หรือในการประชุมเช่น การกระจายเสียง การอภิปรายของสมาชิก ถ้ามีการบิดเบือนหรือตัดทอนให้เข้าใจคลาดเคลื่อนในการพิจารณาคดี เช่น ย. ถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏ หนังสือพิมพ์พาดหัวข่าวว่า ย. ขายชาติ เป็นลมกลางศาล อย่างนี้ไม่ได้รับการยกเว้นความผิด⁸⁷ เป็นต้น

⁸⁴ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 61*, น.230-231.

⁸⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1547/2514, น.2100, 2339-2340/2532, น.1958.

⁸⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1459/2527, น.801.

⁸⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 990/2508, น.1578.

ประการที่สอง การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในศาล

อำนาจตามมาตรานี้อยู่ในมาตรา 331 ใช้เฉพาะคู่ความหรือทนายความของคู่ความเท่านั้น ได้แก่ บุคคลที่ยื่นคำร้องหรือถูกฟ้องต่อศาล รวมทั้งบุคคลที่มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้น ๆ ตามกฎหมาย แต่ไม่รวมถึงพยานที่มาเบิกความเพราะพยานมาเบิกความมีหน้าที่ตามกฎหมาย การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในศาลของบุคคลดังกล่าวในกระบวนการพิจารณาในศาลจะต้องทำเพื่อประโยชน์แก่คดีของคน ว่าจะเป็นการฟ้อง คำให้การ หรือคำคัดค้านคำร้องหรือคำแถลงการณ์ปิดคดี เช่น ในคดีฟ้องหย่า กล่าวในคำฟ้องว่าสามีเลี้ยงหญิงอื่นเป็นภรรยาไม่เป็นหมั้นประมาทหญิงนั้น⁸⁸

2.3.2.5 เหตุยกเว้นโทษ

นอกจากการยกเว้นความผิดแล้ว ในมาตรา 330 ยังบัญญัติเรื่องเหตุยกเว้นโทษไว้ว่าในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้พิสูจน์ว่าข้อความที่กล่าวนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่หาว่าหมิ่นประมาทนั้น เป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์ไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

2.4. ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลถือเป็นเครื่องมือที่ศาลใช้สำหรับรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันศาลยุติธรรม และในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว ความผิดฐานนี้ไม่ต้องมีการฟ้องร้องให้ศาลลงโทษซึ่งศาลสามารถใช้อำนาจตามกฎหมายสั่งลงโทษผู้ที่ละเมิดอำนาจได้ทันที และความผิดฐานนี้ไม่ได้มีไว้เพื่อคุ้มครองผู้พิพากษาเป็นการส่วนตัว แต่ต้องคำนึงถึงการรักษาความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นสำคัญ⁸⁹

รัฐจึงได้กำหนดเครื่องมือเพื่อให้รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและรักษาความเป็นสถาบันอันศักดิ์สิทธิ์ที่จะอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30 -33 ว่าด้วยเรื่องละเมิดอำนาจศาล โดยมาตรา 30-32 เป็นเรื่องที่ว่าด้วยการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล และมาตรา 33 เป็นเรื่องของบทลงโทษ ซึ่งบทบัญญัติทั้ง 4 มาตรานี้บังคับใช้กับการพิจารณาคดีของ

⁸⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1590/2521, น.890.

⁸⁹ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2522), น.19.

ศาลยุติธรรมทุกประเภทคือไม่ได้จำกัดแต่เฉพาะในการพิจารณาคดีแพ่งเท่านั้น⁹⁰ ทั้งนี้ การละเมิดอำนาจศาล สามารถแยกได้เป็นกรณีต่าง ๆ ดังนี้

2.4.1 การกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล

การกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลสามารถเกิดได้หลายกรณี ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามมาตรา 30-33 โดยกฎหมายให้อำนาจศาลสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดได้ทันที ไม่ว่าจะเป็นการไล่ออกจากบริเวณศาล การสั่งจำคุก หรือการปรับ ซึ่งจะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.4.1.1 ละเมิดอำนาจศาลเพราะขัดขืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาล

มาตราที่จะใช้เพื่อเน้นในด้านการรักษาความเรียบร้อยในศาล และให้กระบวนการพิจารณาของศาลดำเนินไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ซึ่งจะบัญญัติอยู่ในมาตรา 30 โดยให้อำนาจศาลออกข้อกำหนดแก่คู่ความ หรือบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่อยู่ต่อหน้าศาลเพื่อรักษาความเรียบร้อยในศาลและและการดำเนินกระบวนการนั้นเป็นไปโดยความเที่ยงธรรมและรวดเร็ว โดยแบ่งการกำหนดเป็น 2 ประเภท คือ 1 ข้อกำหนดเพื่อรักษาความเรียบร้อยในศาล ซึ่งจะทำด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือโดยปิดประกาศให้ทราบในศาลก็ได้ และ 2 ข้อกำหนดเพื่อการดำเนินกระบวนการพิจารณา ส่วนใหญ่เป็นข้อกำหนดในขณะที่ศาลนั่งพิจารณาคดีโดยจะทำด้วยวาจาหรือหนังสือก็ได้เช่นกัน ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ให้การพิจารณาคดีดำเนินไปด้วยความเที่ยงธรรมและรวดเร็ว เช่น การสั่งห้ามไม่ให้คู่ความดำเนินกระบวนการไปในทางก่อความรำคาญ หรือประวิงให้ชักช้าพุ่มเฟิยเฟินสมควร

โดยข้อกำหนดที่ศาลใช้เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีนั้น อาจเป็นเรื่องของการกำหนดเครื่องแต่งกายที่ต้องมีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย และไม่รบกวนผู้อื่น หรืออาจเกี่ยวกับความประพฤติของคู่ความ พยาน หรือบุคคลใดที่มาร่วมฟังการพิจารณาหรืออยู่ในบริเวณศาลด้วยก็ได้ เช่น ระหว่างดำเนินการสืบพยานโจทก์ ตัวจำเลยคอยก่อกวนพุดจาก่อความรำคาญในระหว่างการพิจารณาก็ได้ ซึ่งเมื่อเกิดการกระทำดังกล่าวศาลก็อาจที่จะสั่งห้ามมิให้มีการกระทำเช่นนั้นเกิดขึ้น หรือมีคำสั่งให้เพียงทนายของจำเลยอยู่ในห้องพิจารณาและสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาคดีก็ได้⁹¹

⁹⁰ อุดมศักดิ์ นิติมนตรี, “ละเมิดอำนาจศาล,” บทบัญญัติ, เล่ม 58, ตอน 4, น.150-151 (ธันวาคม 2545).

⁹¹ สุข หงสไกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), น.145.

2.4.1.2 ละเมิดอำนาจศาลเพราะประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

การประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลตามความผิดนี้ หมายความว่า การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดที่ไม่สมควรกระทำอันเป็นการแสดงถึงความไม่เคารพต่อศาลหรือก่อกวนความรำคาญในการพิจารณาคดีเช่น ส่งเสียงโวยวาย ขว้างปาสิ่งของ หรือทำร้ายตัวคู่ความ หรือทำร้ายพยานหรือบุคคลใดๆ ในบริเวณศาล หรือทำพยานเอกสารที่ไม่สมควร เช่น บรรยายฟุ้งก้าวร้าวยหยาบคาย รวมถึงดูหมิ่นเสียดสีศาล ก็ย่อมมีความผิดฐานประพฤติตนไม่เรียบร้อยเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลนั้น มีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า การกระทำความผิดดังกล่าว อาจจะเป็นความผิดทั้งละเมิดอำนาจศาลและดูหมิ่นศาลตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 198 ในการกระทำเดียวกันได้ เช่น การพูดจาดูหมิ่นผู้พิพากษาในระหว่างพิจารณาคดี เป็นต้น แต่ศาลลงโทษได้เพียงความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเท่านั้น เพราะกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจในการที่ศาลจะลงโทษความผิดฐานดูหมิ่นศาลได้โดยไม่ต้องสอบสวน แต่จะต้องมีการตั้งสำนวนคดีเหมือนเช่นคดีอาญาทั่วไป ต่างกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลที่ศาลสามารถดำเนินการพิจารณาได้ตามสมควร เพราะถือว่าเป็นการกระทำความผิดต่อศาลโดยตรงนั่นเอง⁹²

2.4.1.3 ละเมิดอำนาจศาลเพราะแสดงข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในการไต่สวนขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

การแสดงข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในการไต่สวนขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลในกรณีดังกล่าวจะเป็นความผิดเมื่อการยื่นดังกล่าวเป็นความเท็จ และที่เป็นความผิดก็เพราะการยื่นขอดังกล่าวจะต้องมีการแสดงข้อเท็จจริงหรือเสนอพยานหลักฐานเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนว่ามีไม่เพียงพอและจะต้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ซึ่งหากศาลเชื่อ ศาลก็อาจที่จะมีความชอบธรรมในยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอันเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้ได้ ทำให้เมื่อผู้กระทำได้กระทำการยื่นเอกสาร พยานหลักฐานที่เป็นเท็จต่อศาลจึงเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเพราะถือได้ว่าเป็นการทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างไม่ชอบธรรมได้

ในส่วนของความผิดฐานยื่นพยานเอกสารหลักฐานเท็จนั้น นอกจากในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะมีการกำหนดว่าเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจแล้ว หากพิจารณา

⁹² เฟิงอ้าง, น. 147.

ความผิดทางอาญาก็ยังเป็นความผิดฐานเบิกความเท็จตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 177⁹³ อีก
กระหนงด้วย

2.4.1.4 ละเมิดอำนาจศาลเพราะจงใจหรือหลีกเลี่ยงไม่รับคำคู่ความหรือ เอกสาร

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในส่วนของกรณีหลีกเลี่ยงไม่รับคำคู่ความ
หรือเอกสารอื่นใดนั้น จะเป็นความผิดก็ต่อเมื่อผู้รับรู้อยู่แล้วว่าจะมีการส่งหมายศาลมาถึงตน แต่จงใจ
หลีกเลี่ยง หรือจงใจไปให้พ้นจากสถานที่เพื่อที่จะไม่รับหมายศาล ตัวอย่างเช่น ทนายจำเลยเป็นผู้ยอม
เสียมสอนให้ตัวความหลบเลี่ยงไม่รับหมายของศาลตลอดมาการกระทำของทนายจำเลยย่อมมี
ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31(3)⁹⁴

2.4.1.5 ละเมิดอำนาจศาลเพราะตรวจหรือคัดเอกสารโดยไม่ได้รับอนุญาต

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในเรื่องของการตรวจเอกสารหรือคัดลอก
เอกสาร โดยไม่ได้รับอนุญาตนั้น ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่เกิดจากการกระทำที่ฝ่าฝืนในข้อ
กฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 54⁹⁵ เรื่องการขอคัดสำเนาเอกสารต่าง ๆ

⁹³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 177 บัญญัติว่า ผู้ใดเบิกความอันเป็นเท็จในการ
พิจารณาคดีต่อศาล ถ้าความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่
เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ได้กระทำการในการพิจารณาคดีอาญา ผู้กระทำความ
ระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

⁹⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 102/2507, น.154.

⁹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 54 บัญญัติว่า คู่ความก็ดี หรือ
พยานในส่วนที่เกี่ยวกับคำให้การของ ตนในคดีนั้นก็ดี หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียโดยชอบหรือมี
เหตุผลอันสมควรก็ตีอรรถของอนุญาตต่อศาลไม่ว่าเวลาใดระหว่าง หรือภายหลังการพิจารณาเพื่อ
ตรวจเอกสารทั้งหมดหรือแต่แบบฉบับ ในสำนวนเรื่องนั้น หรือขอคัดสำเนาหรือขอให้ศาลคัดสำเนา
และ รับรอง แต่ทั้งนี้

(1) ห้ามมิให้อนุญาตเช่นนั้นแก่บุคคลอื่นนอกจากคู่ความ หรือ พยานในคดีที่
พิจารณาโดยไม่เปิดเผย หรือในคดีที่ศาลได้มีคำสั่งห้าม การตรวจหรือคัดสำเนาเอกสารในสำนวน
ทั้งหมดหรือบางฉบับเพื่อ รักษาความสงบเรียบร้อยหรือผลประโยชน์ทั่วไปของประชาชน ถึงแม้ ผู้ขอ
จะเป็นคู่ความหรือพยานก็ห้ามมิให้อนุญาตดุจกัน แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิของคู่ความในการที่จะตรวจ
หรือคัดสำเนาคำพิพากษา หรือคำสั่งในคดีนั้น หรือการที่จะขอสำเนาอันรับรองถูกต้อง

หรือสำเนาดีที่ไม่ว่าจะเป็นการคัดสำเนาเอกสารโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือ การคัดสำเนาคำสั่งหรือคำพิพากษา ก่อนที่ศาลจะได้อ่านคำสั่งหรือคำพิพากษานั้น ฯลฯ ล้วนเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งสิ้น

2.4.1.6 ละเมิดอำนาจศาลเพราะขัดขืนไม่มาตามคำสั่งของศาล

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในเรื่องการขัดขืนไม่มาศาลตามคำสั่งของศาลนั้น จะเห็นได้ว่าปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 19⁹⁶ ที่ศาลเห็นสมควรที่จะให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง ดังนั้น หากคู่ความใดได้รับคำสั่งให้มาศาลแล้วไปปฏิบัติตามก็ย่อมเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแม้ว่าคู่ความที่ได้รับคำสั่งเช่นนั้นจะให้ทนายมาแทนตัวเองก็ตาม ทั้งนี้ เพราะทนายความไม่มีฐานะเป็นคู่ความตามมาตรา 19⁹⁷

(2) ห้ามมิให้อนุญาตให้คู่ความคัดถ้อยคำพยานฝ่ายตน จนกว่า จะได้สืบพยานฝ่ายตนเสร็จสิ้นแล้ว เว้นแต่จะมีพฤติการณ์พิเศษที่ จะให้อนุญาต

เมื่อได้ให้อนุญาตแล้ว การตรวจ หรือการคัดสำเนานั้น ให้ผู้ขอ หรือบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากผู้ขอโดยชอบเป็นผู้คัดตามเวลา และเงื่อนไขซึ่งจำศาลจะได้กำหนดไว้เพื่อความสะดวกของศาลหรือ เพื่อความปลอดภัยของเอกสารนั้น

ห้ามมิให้คัดสำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่ง ก่อนที่ได้อ่าน คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น และก่อนที่ได้ลงทะเบียนในสารบบคำพิพากษา

ในกรณีที่ศาลได้ทำคำอธิบายเพิ่มเติมกลัดไว้กับรายงานแห่งคำสั่ง หรือคำพิพากษา ซึ่งกระทำด้วยวาจาตามบทบัญญัติ มาตรา 141 คำอธิบายเพิ่มเติมเช่นนั้น คู่ความจะขอตรวจหรือขอคัดสำเนา หรือขอสำเนาเสมือนเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำสั่งหรือคำพิพากษาก็ได้

สำเนาที่รับรองนั้น ให้จำศาลเป็นผู้รับรองโดยเรียกค่าธรรมเนียม ตามที่กำหนดไว้ในอัตราท้ายประมวลกฎหมายนี้ ในกรณีที่ผู้ขอตรวจ เอกสารหรือขอคัดสำเนาด้วยตนเอง ไม่ต้องเรียกค่าธรรมเนียม

⁹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 บัญญัติว่า ศาลมีอำนาจสั่งได้ตามที่เห็นสมควร ให้คู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าคู่ความนั้นๆ จะมีทนายความว่าต่างแยกต่างอยู่แล้วก็ดี อนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่า การที่คู่ความมาศาลด้วยตนเอง อาจยังให้เกิดความตกลงหรือการประนีประนอมยอมความตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง

⁹⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 102/2507, น.154.

ในส่วนของการที่ศาลมีคำสั่งเรียกคู่ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 277⁹⁸ เป็นเรื่องที่ศาลได้รับคำร้องขอฝ่ายเดียวจากเจ้าหน้าที่ในการเรียกลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือเรียกบุคคลใดที่เป็นประโยชน์ในการพิจารณาไต่สวนในเรื่องดังกล่าว ซึ่งหากลูกหนี้หรือผู้ที่ได้รับหมายเรียก ได้รับคำสั่งศาลแล้วไม่มาตามคำสั่งศาลก็ย่อมเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้

2.4.1.7 ละเมิดอำนาจศาลที่เป็นการกระทำของผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลที่เป็นการกระทำของผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์โฆษณา ซึ่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประการคือ

- ประการแรก การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคำสั่งที่ศาลห้าม โดยข้อเท็จจริงนั้นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือประโยชน์สาธารณะ หรือในด้านความมั่นคงของประเทศ ที่หากมีการเปิดเผยไปไม่ว่าจะเป็นทั้งหมดหรือบางส่วนก็อาจจะส่งผลเสียหายต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะหรือในเรื่องของความมั่นคงของประเทศได้ ดังนั้น ในส่วนของการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคำสั่งที่ศาลห้าม ไม่รวมถึงการเปิดเผยคำพิพากษาที่ศาลได้อ่านและเปิดเผยคำพิพากษาแล้ว เพราะคำพิพากษานั้นถือได้ว่าเป็นเอกสารที่ได้เผยแพร่แล้ว แม้ว่าการเปิดเผยคำพิพากษาที่ศาลได้อ่านแล้ว อาจจะเป็นการทำให้บุคคลใดเสียชื่อเสียงก็ตามก็ไม่ถือว่าเป็นความผิดอย่างไรก็ตาม การเปิดเผยคำพิพากษาของศาลที่ผู้พิพากษายังไม่ได้อ่านวินิจฉัยในคดี ผู้ที่เปิดเผยก่อนก็มีความผิดฐานเปิดเผยข้อเท็จจริงในคำสั่งที่ศาลห้ามได้เช่นกัน

- ประการที่สอง การกระทำที่ทำให้เกิดการสร้างอิทธิพลหรือผลกระทบต่อคดี กล่าวคือ การที่สื่อต่าง ๆ ได้แสดงหรือกล่าวข้อความไม่ว่าโดยวิธีใด ในระหว่างการพิจารณาคดีไปจนมีคำพิพากษาถึงที่สุด เพื่อให้ข้อความหรือสิ่งที่แสดงนั้นมีอิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชน หรืออิทธิพลเหนือศาล พยาน คู่ความ ซึ่งพอจะมองเห็นได้ว่าทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรม เช่น การแสดงโฆษณาผิดจากข้อเท็จจริงในคดี การรายงานหรือย่อเรื่องหรือวิภาคซึ่งกระบวนการ

⁹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 277 บัญญัติว่า ถ้าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา เชื่อว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินที่จะต้องถูกบังคับมากกว่าที่ตนทราบแล้ว เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ขอให้ศาลทำการไต่สวนและออกหมายเรียกลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่นที่เชื่อว่าอยู่ในฐานะที่จะให้ถ้อยคำอันเป็นประโยชน์มาในการไต่สวนเช่นว่านั้น

เมื่อมีคำขอเช่นว่านี้ ให้ศาลทำการไต่สวนตามกำหนดและเงื่อนไขใดๆ ที่เห็นสมควร

พิจารณาแห่งคดีไม่เป็นกลาง การวิภาคอย่างไม่เป็นธรรมในการดำเนินความคดีของคู่ความหรือคำพยานหลักฐานอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของผู้นั้น หรือชักจูงใจให้เกิดคำพยานเท็จ นอกจากการกระทำตามตัวอย่างดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น หากในทางเป็นจริงมีการกระทำโดยอื่นที่มีผลทำนองเดียวกับที่กฎหมายยกตัวอย่างไว้แล้ว การกระทำนั้นก็ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้เช่นกัน

2.4.2 บทลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ในส่วนของบทลงโทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น ศาลจะลงโทษผู้กระทำละเมิดเท่าใดก็ได้ โดยจะเห็นได้ว่ากฎหมายได้กำหนดชั้นสูงของการลงโทษ แต่ไม่ได้กำหนดขั้นต่ำไว้ ดังนั้น จะเป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาที่จะกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 33 ได้กำหนดวิธีการลงโทษไว้ดังต่อไปนี้คือ

วิธีแรก ได้แก่ การไล่ออกจากบริเวณศาล หากคู่ความ พยาน หรือบุคคลใดกระทำการไม่เหมาะสมซึ่งกระทบต่อการพิจารณาคดี ผู้พิพากษาที่ทำการพิจารณานั้นอาจมีคำสั่งให้คู่ความ พยาน หรือบุคคลดังกล่าวออกจากห้องพิจารณาคดี หรือออกจากบริเวณศาลได้ แต่การไล่ออกจากบริเวณศาล จะกระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลนั่งพิจารณาคดี หรือภายในระยะเวลาใด ๆ ก็ได้ หรือถ้าศาลเห็นว่าผู้กระทำละเมิดอาจไม่กระทำตามคำสั่งหรือไม่ยอมออกจากบริเวณศาล ศาลสามารถจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

วิธีที่สอง ได้แก่ การสั่งจำคุก หรือการปรับ โดยศาลมีอำนาจในการพิจารณาทั้งสองอย่างหรืออย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ แต่หากเป็นโทษจำคุกจะสั่งลงโทษได้ไม่เกินหกเดือน หรือเป็นโทษปรับจะสั่งปรับได้ไม่เกินห้าร้อยบาทเท่านั้น

บทที่ 3

ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศว่าด้วยการกระทำความผิดฐาน ดูหมิ่นศาลกับละเมิดอำนาจศาล

จากการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลของต่างประเทศ ทำให้เห็นแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่อาจจะเป็นประโยชน์ในการนำมาปรับใช้กับการพิจารณาคดีในชั้นศาลในประเทศไทย ซึ่งการศึกษาในบทนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับหลักการและสาระสำคัญของความผิดฐานดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาลในต่างประเทศ ตลอดจนมาตรการต่างๆ ที่ศาลได้นำมาใช้เพื่อควบคุมการพิจารณาให้เป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม โดยจะอธิบายตามกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายแบบจารีตประเพณีและระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษรตามลำดับดังนี้

3.1 กลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายแบบจารีตประเพณี

ในการกระทำความผิดต่อชื่อเสียง กลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายแบบจารีตประเพณี จะมีหลักในเรื่อง Defamation โดยเป็นการกระทำความผิดต่อชื่อเสียงบุคคลอื่นโดยการหมิ่นประมาททางการเขียนและทางการพูด กล่าวคือ การกระทำความผิดต่อชื่อเสียง คือการกระทำที่ทำให้ผู้ถูกระทำมีคุณค่าต่ำลงในความคิดของสังคม โดยถ้อยคำของการหมิ่นประมาทจะแปลความตามตีความหรือบุคคลทั่วไปได้ยินหรือเข้าใจ ไม่ได้แปลตามเจตนาของผู้พูด ซึ่งสามารถกระทำได้เป็น 2 ลักษณะ คือ libel เป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษร กับ slander เป็นการกระทำในรูปของคำพูด วาจา ในประเทศอเมริกาการฟ้องร้องหมิ่นประมาทที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะเป็นการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งมากกว่าให้รับโทษทางอาญา ส่วนในประเทศอังกฤษ การหมิ่นประมาทจะเป็นความผิดอาญาตาม The Libel Act 1843 มีโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 1 ปี แต่การดำเนินคดีส่วนใหญ่ก็เป็นการดำเนินคดีแพ่งเช่นเดียวกับในประเทศอเมริกา แต่การดำเนินคดีอาญฐานหมิ่นประมาทนั้นน้อยมากและไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนจากศาล โดยประเทศอังกฤษจะดำเนินคดีอาญาเฉพาะในกรณีที่มีความรุนแรงเท่านั้น เช่น กรณียุยงให้เกิดความแตกแยกในสังคม (Breach of peace) และให้พนักงานอัยการที่มีหน้าที่ประเมินสถานการณ์ความแตกแยกในสังคมและมีอำนาจฟ้องดำเนินคดีในความผิดฐานหมิ่นประมาท¹ ส่วนในความผิดฐานดูหมิ่นในประเทศอังกฤษและ

¹ ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2559), น.

สหรัฐอเมริกาไม่ได้บัญญัติความผิดให้การกระทำความผิดทางวาจาเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญา เพียงแต่บัญญัติให้เป็นความผิดในทางละเมิดโดยคู่กรณีจะต้องไปฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายเอง²

ในระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี เป็นระบบที่ศาลหรือผู้พิพากษามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการวางหลักกฎหมาย เพราะคำพิพากษาของศาลถือว่าเป็นที่มาของเป็นกฎหมาย (judge made law) อีกทางหนึ่ง และการพิจารณาคดีจะใช้การพิจารณาแบบลูกขุน โดยที่คณะลูกขุนจะมาจากประชาชนคนธรรมดาทั่วไปที่รับการคัดเลือกให้เข้ามาร่วมหลักการพื้นฐานของระบบความยุติธรรมที่เป็นอารยะธรรมคือการพิจารณาคดีโดยปราศจากอคติ จะต้องพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมต่อทั้งสองฝ่ายซึ่งจะทำให้ระบบความยุติธรรมมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับต่อสาธารณชน ทั้งนี้ ศาลหรือผู้พิพากษาจะต้องไม่มีความโน้มเอียงเนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าคณะลูกขุนซึ่งเป็นประชาชนธรรมดานั้นมีแนวโน้มที่จะได้รับอิทธิพลจากคำแถลงจากสื่อ หรือจากการชี้นำต่าง ๆ ได้ง่าย ด้วยเหตุนี้ จึงให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการป้องกันอคติที่อาจมาจากแรงกดดันภายนอก

การละเมิดอำนาจศาล (contempt of court) หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ทำให้เกิดความลำบากหรือการขัดขวางหรือการกีดขวางการบริหารความยุติธรรมหรือพิพากษาของศาล หรือการกระทำเพื่อลดอำนาจหรือศักดิ์ศรีของศาลหรือการกระทำที่เป็นการละเลยหรือไม่เชื่อฟังคำสั่งของศาล³ โดยกฎหมายละเมิดอำนาจศาลสามารถแบ่งออกเป็นการละเมิดอำนาจศาลในทางอาญากับการละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง และยังมีกรละเมิดอำนาจศาลโดยตรงกับละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อม

การละเมิดอำนาจศาลทางอาญาจะเป็นกรณีที่มีลักษณะเป็นการขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีหรือขัดจังหวะกระบวนการดำเนินการคดีและการรักษาความสงบของศาล หรืออาจเป็นการกระทำต่อต้าน ดูหมิ่นศาล ซึ่งจะส่งผลให้เสื่อมเสียต่อการบริหารความยุติธรรม หรือความเคารพนับถือของประชาชนที่มีต่อศาล ส่วนการละเมิดอำนาจศาลทางในแพ่งส่วนมากจะเป็นเรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลซึ่งทั้งสองประเภทนี้มีลักษณะที่เหมือนกันประการหนึ่ง คือ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมในส่วนของคดีและกระบวนการพิจารณาทั่วไป

ทั้งนี้วัตถุประสงค์หลักของการลงโทษการกระทำที่เป็นการละเมิดศาลในทางอาญาจะเป็นไปเพื่อรักษาอำนาจของศาล และปกป้องกระบวนการยุติธรรม เพราะผู้กระทำได้กระทำการอันเป็นที่น่าตำหนิ เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม โดยอาจจะถูกปรับหรือถูกจำคุกแล้วแต่กรณี สำหรับ

² สาวิตรี สุขศรี, “ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต : ศึกษาเฉพาะการเผยแพร่ภาพลามกและการหมิ่นประมาทบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น.82.

³ Henry Compbell, Black's Law Dictionary, (London : Staff West Publishing Co.,1954), p.390.

การลงโทษของการละเมิดอำนาจในทางแพ่งจะเป็นเรื่องของการเยียวยาคู่กรณี การบังคับให้ทำตามคำสั่งของศาล เพื่อสิทธิประโยชน์ของคู่ความอีกฝ่าย และผู้กระทำละเมิดจะถูกลงโทษจนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล การลงโทษนี้อาจกำหนดเป็นค่าปรับหรือการสั่งจำคุกก็ได้ นอกจากนี้ การลงโทษนี้ยังรักษาความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบตุลาการเนื่องจากการบริหารความยุติธรรมจะถูกทำลายลง ถ้าปล่อยให้คำสั่งใด ๆ ของศาลถูกละเลยโดยปราศจากการลงโทษ

จากแนวคิดของประเทศในระบอบกฎหมายจารีตประเพณี ทำให้เห็นว่าการทำความเข้าใจสาระสำคัญของความผิดเกี่ยวกับการดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาลในประเทศกรณีศึกษา น่าจะช่วยให้ง่ายต่อการศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายในเรื่องดังกล่าวกับกฎหมายโยอาญาไทยในลำดับต่อไป

3.1.1 ประเทศอังกฤษ

กฎหมายละเมิดอำนาจศาลเป็นกฎหมายเก่าแก่ที่มีมาแต่โบราณและยังมีความสำคัญร่วมสมัย ซึ่งจากวลี “contemptus curiae” ได้ถูกใช้ในกฎหมายอังกฤษตั้งแต่ศตวรรษที่ 12⁴ ซึ่งกฎหมายเรื่องละเมิดอำนาจศาลเป็นกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญในการปกป้องการบริหารความยุติธรรม โดยที่การกระทำละเมิดอำนาจศาลอาจจะเกิดขึ้นในหลายกรณี เช่น การแสดงกริยาวาจาที่ไม่สมควรต่อศาล การดูหมิ่นศาล การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของศาล หรืออาจเป็นการสร้างแรงกดดันในฐานะที่เป็นสื่อ เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อศรัทธาของประชาชนอย่างมาก ดังนั้น ศาลจึงต้องมีวิธีการที่จะทำให้การบริหารความยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบังคับใช้กฎหมายเรื่องละเมิดอำนาจศาล โดยเฉพาะบทบัญญัติกฎหมายที่ระบุไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติ Contempt of court Act 1981

Lord Denning เคยกล่าวไว้ในคดี *Morris v. Crown Office* 1970 ว่า ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีความสำคัญอยู่ว่า กฎหมายและคำสั่งจะต้องได้รับการรักษาไว้ กระบวนความยุติธรรมจะต้องไม่ถูกแทรกแซง ถ้าใครได้กระทำเช่นถือได้ว่าทำร้ายสถาบันหลักของสังคม เพื่อรักษาไว้ซึ่งกฎหมายดังกล่าว ศาลจึงต้องมีอำนาจที่จะจัดการกับผู้กระทำละเมิดโดยมีอำนาจที่จะจำคุกโดยไม่ต้องมีการพิจารณาคดี⁵

ทั้งนี้ในระบอบกฎหมายของประเทศอังกฤษ ได้มีการกำหนดความผิดของลักษณะการละเมิดอำนาจศาล โดยจะมีการกำหนดห้ามมิให้บุคคลใด วิชาทฤษฎีการพิจารณาคดีในระหว่างพิจารณา

⁴ Nigel Lowe, *Borrie and Lowe's Law of Contempt*, second edition, (London : Butler & Tanner Ltd., 1983), p1.

⁵ *Ibid.*, p6.

คดีในลักษณะของการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมของศาล เพราะในระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้นใช้ระบบลูกขุนในการตัดสินปัญหาข้อเท็จจริง ดังนั้น การปล่อยให้มีการกระทำใด ๆ ที่เป็นการกระทบต่อการรับฟังพยานหลักฐานของลูกขุน อาจกระทบจนนำไปสู่ความไม่เป็นธรรมในการตัดสินคดีได้⁶ ด้วยเหตุนี้ระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษจึงได้มีการกำหนดว่า คณะลูกขุนย่อมจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนอกเหนือไปจากผู้พิพากษาอาชีพอีกด้วย⁷

อย่างไรก็ตาม ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล มีการละเมิดอำนาจศาลทั้งทางแพ่งและทางอาญา โดยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งจะปรากฏในรูปแบบของการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล เช่น การไม่มารายงานตัวตามที่ศาลมีหมายเรียก หรือการไม่เชื่อฟังคำสั่งของศาล เป็นต้น ในส่วนของละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาจะปรากฏในรูปแบบของการกระทำที่มุ่งตรงต่อการเป็นปฏิปักษ์ต่ออำนาจศาล เช่น การทำร้ายผู้พิพากษาในหน้าที่ การดูหมิ่น หรือดูถูกการพิจารณาคดีของศาล หรือการอวดเสียง หรือถ่ายภาพ รวมถึงการวาดภาพในการพิจารณาคดีก่อนได้รับอนุญาตจากศาล นอกจากนี้ การละเมิดอำนาจศาลยังแยกได้เป็นการละเมิดในศาลและนอกศาลนอกอีกด้วยซึ่งอาจจะแบ่งการพิจารณาได้เป็นลำดับดังนี้

3.1.1.1 การละเมิดอำนาจศาลในเขตศาล

การละเมิดอำนาจศาลในเขตศาล (Contempt in the face of court) มีลักษณะของการกระทำที่เป็นการรบกวน ก่อกรวน หรือขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่ร้ายแรงและโดยตรงต่อการบริหารงานยุติธรรม โดยจะถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและศาลจะต้องลงโทษไม่ว่าจะเป็นการปรับหรือสั่งจำคุก ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ ได้แก่⁸

(1) การทำร้ายและข่มขู่บุคคลในห้องพิจารณาคดี

การทำร้าย การใช้ความรุนแรง และการข่มขู่บุคคลใด ๆ ในห้องพิจารณาคดีในระหว่างการพิจารณาคดีถือว่าเป็นภัยคุกคามที่ชัดเจนและร้ายแรงต่อการบริหารงานยุติธรรมซึ่งจะต้องถูกลงโทษในฐานะที่เป็นการละเมิด โดยอาจจะกระทำต่อผู้พิพากษา คณะลูกขุน พยาน คู่ความ

⁶ วรรณวิสาข์ สุทธิวารีย์, “ขอบเขตการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาล,” (นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), น.36.

⁷ สราวุธ เบญจกุล, “การละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายสหราชอาณาจักร,” ตุลพาฬ, เล่ม 3, ปีที่ 55, น.71(กันยายน 2551)

⁸ Nigel Lowe, *supra note 4*, p.9.

หรือ หนายความ ตัวอย่างของการใช้ความรุนแรงต่อผู้พิพากษา เช่น ในคดี Re Cosgrave⁹ ที่ชายคนหนึ่งได้ขว้างไข่ใส่ผู้พิพากษาที่ขณะกำลังจะนั่งพิจารณาตัดสินซึ่งถูกตัดสินว่าเป็นการกระทำละเมิดอำนาจศาล

(2) การใช้คำพูดในลักษณะดูถูกเหยียดหยาม

การใช้คำพูดดูถูกเหยียดหยามนั้น ไม่จำเป็นจะต้องเป็นคำหยาบคายหรือ คำพูดที่รุนแรงไปเสียหมด แต่อาจเป็นคำพูดในลักษณะที่ไม่เคารพต่อศาล เช่น ในคดี Harrison's Case¹⁰ ซึ่งวิ่งเข้าไปในห้องขณะผู้พิพากษาพิจารณาคดีและได้กล่าวออกมาว่า “ผมขอฟ้องร้องผู้พิพากษา” ซึ่งนายแฮร์ริสัน ถูกปรับจำนวน 5,000 ปอนด์และถูกสั่งจำคุกทันที หรือในคดี Carus Wilson's Case¹¹ โดยกล่าวว่า “คำตัดสินไม่ยุติธรรม คัดค้านคำตัดสินของศาล” ซึ่งศาลถือว่าเป็นการรบกวน แทรกแซง ขัดขวางในการพิจารณาคดีและยังเป็นการใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง

(3) การกระทำที่ขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีของศาล

การกระทำที่ขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีของศาลอาจจะเกิดได้จากคำพูดหรือการกระทำใด ๆ ก็ได้ ที่ส่งผลเป็นการรบกวนกระบวนการพิจารณาคดีของศาล เช่น ในคดี Morris v. The Crown Office¹² ในระหว่างที่ศาลพิจารณาคดีหมิ่นประมาทของ Lawton J อยู่ ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นนักศึกษาในกลุ่มหนึ่ง 19 คน ได้เดินทางเข้ามายังศาลเพื่อประท้วงต่อคำสั่งของศาลที่มีต่อหัวหน้ากลุ่มของตน ได้ยื่นตะโกนสโลแกนของกลุ่ม ทำการแจกเอกสารแผ่นพับ และร้องเพลงในขณะที่มีการพิจารณาคดีของศาล การกระทำดังกล่าวเป็นการขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีศาลลงโทษปรับนักศึกษา เป็นจำนวน 50 ปอนด์ สำหรับผู้ที่กล่าวคำขอโทษ ซึ่งมีทั้งหมด 11 คน และส่วนนักศึกษาที่ไม่ขอโทษมี 8 คน ศาลสั่งจำคุกเป็นเวลา 3 เดือน หรือในคดี Leoionte v Central Criminal Court Court's Administrator ชายผู้หนึ่งได้แจกแผ่นพับในห้องพิจารณาคดีเชิญชวนให้ผู้อื่นมาร่วมกันนั่งล้อมรั้วศาล โดยการกระทำนี้เห็นได้ชัดว่ามีเจตนาที่จะทำลายการพิจารณาคดีของศาล¹³

⁹ James Francis Oswald, Contempt of court, committal, and attachment and arrest upon civil process in the Supreme Court of Judicature with the practice and forms, second edition, (London : William Clowes and sons limited, 1985), pp.23-24.

¹⁰ Nigel Lowe, *supra note 4*, p.15.

¹¹ Nigel Lowe, *supra note 4*, p.15.

¹² Nigel Lowe, *supra note 4*, p.16.

¹³ Nigel Lowe, *supra note 4*, p.17.

(4) การไม่เคารพหรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในศาล

การไม่เคารพหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในศาล ในบางครั้งผู้ที่กระทำละเมิดอาจไม่ได้พูดจาหยาบคายหรือทำร้ายผู้ใดในศาลเลย แต่อาจจะเป็นลักษณะที่แสดงพฤติกรรมที่เป็นการต่อต้านศาล เช่น คดี *Re Nash, ex p Tuckerman*¹⁴ ได้มีการจัดให้กลุ่มจำเลยยกมือซ้ายหรือกำปั้นข้างซ้าย ในขณะที่เดินเข้ามาในศาล ซึ่งการกระทำนี้ฝ่ายจำเลยโต้แย้งว่าไม่ได้เป็นการดูหมิ่นศาล เพราะไม่ได้มีการรบกวนหรือใช้ความรุนแรง ใด ๆ ในศาล และไม่ได้มีการกระทำแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมของศาล แต่ทางศาลเห็นในทางตรงข้ามโดยให้เหตุผลว่า การแทรกแซงกระบวนการพิจารณาไม่จำเป็นต้องเป็นการที่แสดงออกทางกายภาพที่เป็นการรบกวนการพิจารณา แต่ให้รวมถึงการแทรกแซงอำนาจของศาลในแง่ที่อาจมีอิทธิพลต่อการใช้ดุลพินิจของศาล โดยทำให้การด้อยค่าหรือกระทบต่อความเชื่อมั่น และความเคารพนับถือของศาล

(5) การถ่ายภาพหรือวาดภาพเหมือนและร่างภาพในศาล¹⁵

เหตุผลของการที่ศาลได้ห้ามไม่ให้มีการถ่ายภาพ หรือวาดภาพหรือร่างภาพนั้น คือการป้องกันไม่ให้ศาลถูกรบกวนในการพิจารณาคดี ไม่ว่าจะเกิดจากกรณีใด ๆ เพื่อให้การพิจารณาคดีได้รับความเป็นธรรมมากที่สุด ซึ่งในการพิจารณาคดีนั้น ถ้าศาลได้รับความกดดันมากหรือมีความไม่สบายใจ โดยเฉพาะคณะลูกขุน ในการพิจารณาคดีนั้น ๆ แล้วอาจส่งผลให้การพิจารณาเกิดความไม่เป็นธรรมได้

(6) การใช้เครื่องบันทึกเสียงในศาล¹⁶

ในเรื่องการใช้เครื่องบันทึกเสียงก็เป็นอีกเรื่องที่ศาลให้ความสำคัญเป็นพิเศษ กล่าวคือ ถ้าศาลไม่อนุญาตให้มีการบันทึกเสียง หรือการบันทึกเสียงนั้นไม่ใช่เพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยศาลจะห้ามไม่ให้ใช้เครื่องบันทึกเสียงระหว่างการพิจารณาคดีในศาล และห้ามไม่ให้นำข้อความที่บันทึกนั้นเผยแพร่ออกไปสู่ข้างนอกศาล หากมีการฝ่าฝืนให้ศาลมีอำนาจสั่งยึดเครื่องบันทึกเสียงนั้นได้ ซึ่งในเรื่องนี้ได้บัญญัติไว้ใน Contempt of Court Act 1981 ในมาตรา 9 อีกด้วย

3.1.1.2 การละเมิดอำนาจศาลนอกเขตศาล

ตามที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่า การละเมิดอำนาจศาลนั้น อาจเป็นได้ทั้งรูปของการแทรกแซงกระบวนการพิจารณาคดีหรือเป็นการทำลายศรัทธา ความน่าเคารพของศาล ดังนั้นจากการที่นำเสนอข้อเท็จจริง หรือข้อมูลในรูปคดี หรืออย่างอื่นใด อันมีลักษณะเป็นการกระทบต่อกระบวนการพิจารณานั้น จะส่งผลต่อการกระบวนการพิจารณาที่เป็นธรรมได้ ซึ่งกรณีที่มีการกระทำให้เกิด

¹⁴ Nigel Lowe, *supra note 4*, p.19.

¹⁵ Nigel Lowe, *supra note 4*, pp.20-23.

¹⁶ Nigel Lowe, *supra note 4*, pp.23-27.

นอกศาลและมีผลต่อการให้ความเป็นธรรมในคดี ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่สื่อมวลชนได้เผยแพร่ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีของศาล โดยการเผยแพร่นี้มีลักษณะทำให้สาธารณชนไม่ว่าจะเป็นลูกขุน พยาน หรือบุคคลอื่น ๆ เกี่ยวข้องในคดี เกิดความโน้มเอียงซึ่งอาจก่อให้เกิดเป็นความอคติ และส่งผลให้สังคมกดดันทำให้การพิจารณาคดีเกิดความไม่เป็นธรรม แต่ในขณะเดียวกันสื่อมวลชนก็ก็มีเสรีภาพในการนำเสนอข่าว แต่การนำเสนอต้องอยู่ในขอบเขตของการไม่ไปแสวงหาก หรือทำให้ไม่เกิดความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีได้

การเผยแพร่เรื่องนี้อาจทำให้เสียสิทธิ์ในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม เป็นการแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีที่ยังไม่เสร็จไปจากศาล ในทางตำราจะเรียกว่า “The Sub Judice Rule” โดยคำนี้มาจากภาษาลาติน “adhuc sub iudice li est” จะหมายความว่า “ซึ่งอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล”¹⁷ กฎนี้เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดอำนาจศาล และจะบังคับใช้กับคำแถลงสาธารณะที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมที่กำลังดำเนินอยู่ โดยในหลักการพิจารณาคดีของศาล สิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากคือ การให้ความเป็นธรรมกับคู่ความทั้งสองฝ่าย ด้วยเหตุนี้จึงมีหลักว่า การพิจารณาคดีจะต้องไม่มีใครมาแทรกแซงในกระบวนการทางกฎหมายที่ยังค้างอยู่ และในทางปฏิบัติกฎหมายข้อนี้มักจะใช้ห้ามมิให้มีการตีพิมพ์เรื่องนี้อาจส่งผลต่อสิทธิ์ในการให้ความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีที่กระบวนการยุติธรรมยังอยู่ในระหว่างดำเนินการ โดยอาจเรียกได้ว่า เป็นการป้องกันพิจารณาคดีโดยสื่อ (trial by media) ตัวอย่างเช่น

- การเผยแพร่รายละเอียดของการพิจารณาของคณะลูกขุน
- ถ่ายทำหรือบันทึกภายในอาคารศาล
- การเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากเอกสารของศาลที่เป็นความลับ
- การรายงานเกี่ยวกับความเชื่อมั่นของจำเลย
- การรายงานเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลที่เป็นการฝ่า

ฝืนคำสั่งศาล

- การคาดการณ์หรือการทำนายผลการพิจารณาคดีของศาล
- การเปิดเผยตัวตนของจำเลยที่เป็นเด็ก พยาน ผู้เสียหาย หรือผู้ที่ตกเป็น

เหยื่อในความผิดเกี่ยวกับเพศ

ในการละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายในส่วนนี้ รวมถึงสื่อมวลชนจากสำนักพิมพ์หรือแม้แต่การกระจายเสียง รวมทั้งในอินเทอร์เน็ต หรือข้อมูลนี้อาจเป็นเหตุให้เกิดอคติในการดำเนินคดีตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่ได้รับการพิจารณา

¹⁷ The term *sub iudice* is derived from the Latin phrase *adhuc sub iudice li est*, which means “the matter is still under consideration”

โดยมีคณะลูกขุน ซึ่งความกังวลในเรื่องนี้คือ การที่ลูกขุนได้รับฟัง ได้ยินสิ่งใดจากนอกห้องพิจารณาคดี ซึ่งอาจจะทำให้ลูกขุนโอนเอียงได้ หรืออาจก่อให้เกิดอคติในคณะลูกขุน เช่น มีความเชื่อมั่น หรือโน้มเอียงไปว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิด หรือในกรณีสิ่งตีพิมพ์ที่เป็นอุปสรรคต่อประเด็นต่าง ๆ เช่น การประกาศว่า จำเลยมีความผิดก่อนที่การพิจารณาคดีจะสิ้นสุดลง เป็นต้น ซึ่งกฎนี้ใช้กับกระบวนการยุติธรรมของศาลและผ่านขั้นตอนการอุทธรณ์ทั้งหมดจนกว่าเรื่องจะเสร็จสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังอาจใช้ในกรณีที่ยังไม่มีกรณียุติการดำเนินการตามกฎหมายของศาล แต่เป็นเรื่องที่ใกล้เข้ามามาก¹⁸ก็ได้

3.1.1.3 พระราชบัญญัติ The Contempt of Court Act 1981

พระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นความรับผิดแบบเคร่งครัด¹⁹ (Strict liability) ซึ่งส่วนมากได้ใช้กับ การเผยแพร่ข้อมูลของสื่อ โดยไม่คำนึงว่าจะมีเจตนาที่จะแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม เพียงแค่โดยการเผยแพร่ข้อมูลสื่อ ซึ่งหมายรวมถึง การพูด การเขียน รายการทางทีวี การออกอากาศในเว็บไซต์และการสื่อสารออนไลน์ต่าง ๆ หรือส่งข้อความอื่น ๆ ที่ส่งถึงสาธารณะ หรือประชาชนกลุ่มบุคคล ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากในกระบวนการยุติธรรมที่อาจจะถูกขัดขวาง หรือก่อให้เกิดอคติในเวลาตีพิมพ์หรือเผยแพร่ข้อมูล ในขณะที่คดียังไม่สิ้นสุดจากศาล โดยในพระราชบัญญัตินี้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 1 ว่า ไม่ต้องคำนึงถึงเรื่องเจตนา อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการฟ้องร้องเกิดขึ้น ผู้ที่อ้างว่าพบการกระทำความผิดละเมิดอำนาจศาลจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ผู้ที่ถูกกล่าวหาจะมีเจตนาที่จะเผยแพร่ข้อมูลนั้น ๆ ดังนั้น ผู้ที่ถูกกล่าวหาจะโต้แย้งไม่ได้ว่าไม่มีเจตนาที่จะเผยแพร่ข้อมูลที่ทำให้เกิดการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม²⁰

การลงโทษผู้ที่กระทำการละเมิดนั้น พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดไว้ในมาตรา 14-17 โดยแยกการกำหนดโทษของแต่ละประเทศไว้ เช่น ในมาตรา 14 ได้กำหนดการลงโทษไว้สำหรับประเทศอังกฤษและเวลส์ ว่าศาลสามารถลงโทษผู้ที่กระทำละเมิดได้ แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับประเภทของศาล โดยศาล Superior Courts มีอำนาจสั่งลงโทษการละเมิดอำนาจได้ทั้งในเขตและนอกเขตศาล หรือในศาล Crown Court จะมีอำนาจสั่งลงโทษเฉพาะในเขตศาลเท่านั้น แต่ไม่จำกัด

¹⁸ Sub Judice Rule, Retrieved September 12, 2016, from <https://www.attorneygeneral.jus.gov.on.ca/english/legis/subjudicerule.php>.

¹⁹ มาตรา 1 ของ CCA 1981 In this Act “the strict liability rule” means the rule of law whereby conduct may be treated as a contempt of court as tending to interfere with the course of justice in particular legal proceedings regardless of intent to do so.

²⁰ สราวุธ เบญจกุล *อั้งแล้ว เชิงอรรถที่ 7*, p.79

การกระทำละเมิดจะต้องเป็นต่อหน้าศาล หรือลงโทษในกรณีไม่เชื่อฟังคำสั่งศาล ส่วนศาล Inferior Court มีอำนาจสั่งลงโทษการกระทำที่เกิดขึ้นในเขตศาลเท่านั้น²¹ หรือ ในมาตรา 15 ได้ระบุการลงโทษของประเทศสกอตแลนด์ไว้ ได้แก่ โทษสูงสุดที่จะลงโทษได้ คือโทษจำคุกสองปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่การละเมิดอำนาจกับเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือในเรื่องอื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับคดีอาญา สามารถลงโทษจำคุกได้ จะต้องไม่เกินสามเดือน หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และในกรณีที่การพิจารณาเกิดขึ้นในศาลชั้นต้น District Court ศาลจะลงโทษปรับ หรือจำคุกได้ไม่เกิน 60 วัน หรือทั้งจำทั้งปรับ เป็น

ในประเทศอังกฤษ รูปแบบการละเมิดอำนาจศาลนี้มีการควบคุมโดย The Contempt of Court Act 1981 และถูกบัญญัติให้เป็นความผิดอย่างเคร่งครัด ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 1-7²² และมีตัวอย่างคดีที่น่าสนใจ ได้แก่

- คดี The Sunday Times v. The United Kingdom²³ เป็นคดีหนึ่งที่มีความสำคัญมากที่ศาลได้พิจารณาถึงการแทรกแซงของการนำเสนอของสื่อ โดยข้อเท็จจริงเกิดจากบริษัทยา Distillers (Biochemicals) Limited ได้ผลิตยาซึ่งมีส่วนผสมของสาร thalidomide เมื่อหญิงที่ตั้งครรภ์ได้รับประทานยาดังนี้ผลปรากฏว่า เด็กที่คลอดออกมาพิการ ผู้เป็นแม่ประสาทอักเสบ ต่อมาได้มีพ่อแม่จำนวน 70 คน ได้ฟ้องบริษัทว่า ประมาทในการผลิตยา และเรียกร้องค่าเสียหาย ในขณะที่การดำเนินการเหล่านี้ มีบทความในหนังสือพิมพ์และรายงานที่เผยแพร่เกี่ยวกับการกระทำและข้อบกพร่องที่เกิดเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง The Sunday Times ได้ตีพิมพ์บทความเมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2515 เรื่อง "Our Thalidomide Children: สาเหตุแห่งความอัปยศ

²¹ สรรวุธ เบญจกุล อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 7, p.81.

²² Strict liability

1. The strict liability rule.
2. Limitation of scope of strict liability
3. Defence of innocent publication or distribution.
4. Contemporary reports of proceedings.
5. Discussion of public affairs.
6. Savings.
7. Consent required for institution of proceedings.

²³ The Sunday Times v. The United Kingdom, Retrieved September 12, 2016, from <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/the-sunday-times-v-united-kingdom/>

แห่งชาติ" นอกจากนี้ บทความได้วิพากษ์วิจารณ์กฎหมายอังกฤษเกี่ยวกับการชดใช้ และการประเมินความเสียหายยิ่งไปกว่านั้น ในเชิงอรรถของบทความนี้ ได้มีการประกาศว่า ในบทความครั้งต่อไปจะทำการตีพิมพ์ที่เจาะลึกยิ่งขึ้นเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของข้อบกพร่องที่เกิดเหล่านี้ ในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ศาลได้สั่งห้ามเพื่อยับยั้งการตีพิมพ์บทความที่จะเกิดในอนาคต และการเผยแพร่สิ่งพิมพ์ดังกล่าวเป็นการละเมิดอำนาจศาล The Sunday Times ยื่นคำร้องขอให้ถอนคำสั่ง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ โดยศาลให้เหตุผลในส่วนของศาลละเมิดอำนาจศาลว่า วัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิดอำนาจศาลที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งของผู้พิพากษาหรือการทำงานของศาล และในส่วนของกระบวนการยุติธรรมว่า การรักษาอำนาจและความเป็นธรรมของตุลาการ เป็นจุดประสงค์หนึ่งของกฎหมาย ในส่วนที่กฎหมายละเมิดอำนาจศาลนั้น วลี "การรักษาอำนาจและความเที่ยงธรรมของตุลาการ" มีไว้เพื่อปกป้องสิทธิของผู้ฟ้องและผู้ถูกฟ้องร้องทั้งสองฝ่าย สิทธิที่ได้รับการคุ้มครองดังกล่าวเป็นสิทธิของประชาชนทุกคน ศาลจะต้องให้ความเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย ดังนี้ ผู้ที่ถูกฟ้องร้องจะต้องได้รับความเป็นธรรมด้วย และส่วนในเรื่องการหาพยานหลักฐานต่าง ๆ นั้น ศาลสามารถหาพิสูจน์ได้ในการพิจารณาคดี จึงกล่าวได้ว่า การกระทำของ The Sunday Times เป็นการแทรกแซงกระบวนการพิจารณาคดีของศาล

- คดีที่นายความของนักศึกษาคอมพิวเตอร์ Mohammed Atif Siddique²⁴ ผู้ซึ่งถูกกล่าวหาว่า เป็นผู้กระทำความผิดในคดีผู้ก่อการร้าย โดยนายความ Mr Anwar ได้วิจารณ์และให้สัมภาษณ์กับนักข่าว โดยประณามการตัดสินของศาลว่าเป็น “โศกนาฏกรรมของความยุติธรรมและเสรีภาพในการพูด”(tragedy for justice and for freedom of speech) เขาอ้างว่า นักศึกษาคอมพิวเตอร์ไม่ได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม และการพิจารณาคดีนั้นอยู่ใน “บรรยากาศแห่งความเกลียดชัง” (atmosphere of hostility) และนายความกล่าวว่า การดำเนินคดีนั้นเป็น “การขับเคลื่อนโดยรัฐ”(driven by the state)

Lord Carlway กล่าวว่า คำแถลงของอันวาร์ ดูเหมือนจะวิพากษ์วิจารณ์ศาลว่า “ไม่ได้เป็นเวทีที่เป็นอิสระและเป็นกลางในการพิจารณาคดีอาญา แต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบความไม่ยุติธรรมและการปราบปราม” ซึ่งต่อมา นายอันวาร์ ได้ถูกฟ้อง โดยศาลสูงใน Edinburgh มีความเห็นว่า จากวัตถุประสงค์ของกฎหมายในเรื่องละเมิดอำนาจศาล สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นมีข้อจำกัด การใช้ภาษาที่รุนแรงและมีลักษณะเป็นการท้าทาย ไม่เคารพศาล ดูหมิ่นการใช้อำนาจศาล หรือดูหมิ่นการใช้อำนาจตามกฎหมายของศาลนั้นเป็นการละเมิดอำนาจของศาล นอกจากนี้ มาตรา 10 แห่ง European Convention on Human Right and Fundamental

²⁴ Solicitor faces contempt hearing, Retrieved September 12, 2016, from http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/glasgow_and_west/7132309.stm

Freedoms ได้มีการกล่าวรับรองว่า “บุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แต่การแสดงออกถึงเสรีภาพเช่นว่านั้นต้องประกอบด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบ ที่ต้องอยู่ในขอบเขตจำกัด ตามที่กฎหมายกำหนด อันเป็นความจำเป็นที่ต้องมีอยู่ในสังคมประชาธิปไตย เพื่อรักษาไว้ซึ่งอำนาจหน้าที่และความเป็นธรรมในการระบอบการยุติธรรม” ซึ่งในคดีนี้ ผู้พิพากษาได้ตัดสินว่า การกระทำของนายความไม่เป็นความผิด แต่ก็ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับมารยาทของนายความไว้ว่า นายความที่ว่าความในศาล มีหน้าที่ปฏิบัติต่อศาลตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับว่าด้วยมารยาทของนายความ²⁵ ดังนั้น การจะแสดงความคิดเห็นใด ๆ จะต้องตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงที่ชัดเจนที่สุด ไม่ทำให้ผู้รับข่าวสารเข้าใจไปในทางที่ผิด และที่สำคัญต้องไม่ใช่ถ้อยคำที่รุนแรงเกินความเหมาะสมมาก

กล่าวได้ว่า ในเรื่องละเมิดอำนาจศาลเป็นเรื่องที่มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเสร็จเรียบร้อยและเป็นไปอย่างเป็นธรรม โดยไม่มีการแทรกแซงจากฝ่ายใด นอกจากนี้จะต้องให้ความเคารพต่อศาล ส่วนในเรื่องของการแสดงเจตนาของบุคคลสามารถทำได้ เพราะบุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แต่ทั้งนี้จะต้องอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด โดยจะต้องไม่เป็นการใช้ภาษาที่มีลักษณะรุนแรง หยาดคาย ทำทนายและ ไม่เคารพต่อศาล หรือดูหมิ่นต่ออำนาจศาลหรือกฎหมาย

3.1.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การละเมิดอำนาจศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา มีลักษณะการแบ่งประเภทคล้ายคลึงกับประเทศอังกฤษ เพราะในช่วงแรกจะมีการรับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษ แต่ต่อมาเมื่อระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการพัฒนามาในรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพการปกครองและวัฒนธรรมของตนเอง จึงมีผลทำให้มีการพัฒนาหลักกฎหมาย โดยหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายฝ่ายนิติบัญญัติ ได้เข้ามากำหนดขอบเขตในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล และการใช้อำนาจของศาลมากขึ้น²⁶

คำว่า “ละเมิดอำนาจศาล” มีความหมายอย่างเดียวกันกับประเทศต้นแบบ โดยมีสาระสำคัญ คือการกระทำที่จงใจหรือการละเลย โดยส่งผลเป็นแทรกแซง หรือขัดขวางการบริหารงานยุติธรรม หรือการปฏิเสธคำสั่งของศาล แสดงความไม่สนใจไม่เคารพต่ออำนาจศาล และศักดิ์ศรีของศาล หรือมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดอุปสรรค หรือกีดขวางในการปฏิบัติหน้าที่ของศาล²⁷

²⁵ สราวุธ เบญจกุล, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 7*, น.76-78.

²⁶ พันธ ทัศนียานนท์, “การลงโทษการวิพากษ์วิจารณ์หรือติชมศาลฐานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกา,” *วารสารอัยการ*, ฉบับที่ 8, ปีที่ 1, น.14 (สิงหาคม 2521).

²⁷ William F Chinnock and Mark P Painter, “Law of Contempt in Ohio,” *The University of Toledo Law Review*, 309, vol.34, Issue 2, pp.309-310(Jan 2003).

นอกจากนี้ พฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดการแทรกแซงในความยุติธรรม ยังรวมไปถึงพฤติกรรมที่อาจทำลายความเชื่อมั่นของสาธารณชนอีกด้วย และคำว่า “งานบริหารงานยุติธรรม” จะต้องครอบคลุมสามประการ²⁸ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ประชาชนทุกคนมีสิทธิเข้าถึงศาล หรือเขตอำนาจศาลอันเป็นที่ตั้งตามรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิและหนี้สินตามกฎหมายของตน

ประการที่สอง ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมจากศาล โดยศาลปราศจากอคติกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และในการพิจารณาของศาลจะขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ได้รับการพิสูจน์หลักฐานซึ่งได้รับมาตามขั้นตอนที่ใช้ในศาลเท่านั้น และ

ประการที่สาม เมื่อข้อพิพาทถูกส่งไปยังศาลแล้วประชาชนจะสามารถฟังฟังศาลซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมาย โดยไม่มีอำนาจอื่นใดมารบกวนขัดขวางการพิจารณาคดี

ดังนั้น การดำเนินการใด ๆ ซึ่งคาดคำนวณได้ว่าจะทำเพื่อเป็นการฝ่าฝืนหลักทั้งสามข้อนี้ หรือเพื่อบ่อนทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนที่จะปฏิบัติตาม อาจเรียกได้ว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล²⁹

3.1.2.1 ประเภทของการละเมิดอำนาจศาล

เมื่อในความผิดละเมิดอำนาจศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา มีรากฐานมาจากประเทศอังกฤษ การแบ่งประเภทของการละเมิดอำนาจศาลจึงมีลักษณะที่คล้ายกัน ได้แก่ การละเมิดอำนาจศาลโดยตรง (direct contempt) กับการละเมิดอำนาจศาลโดยทางอ้อม (constructive/indirect contempt) และยังสามารถแยกได้เป็นการละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง (civil contempt) กับการละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา (criminal contempt) อีกด้วย

โดยส่วนใหญ่การกระทำละเมิดอำนาจศาลอาจจะต้องเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ต่อไปนี้อย่างน้อยหนึ่งอย่าง³⁰

- การไม่เชื่อฟังคำสั่งศาล ส่วนมากเป็น indirect contempt
- การรบกวนการพิจารณาคดีในศาล ส่วนมากเป็น direct contempt
- การขัดขวางกระบวนการของศาลเป็นลักษณะการปิดกั้นการให้บริการหรือการดำเนินการตามคำพิพากษา
- การปฏิเสธเพื่อเป็นพยาน

²⁸ *Ibid.*, p.311.

²⁹ *Ibid.*, p.311.

³⁰ *Ibid.*, pp.311-312.

- การกระทำที่พยายามกีดขวาง หรือมีอิทธิพล หรือแทรกแซง หรือข่มขู่ผู้พิพากษา พยาน หรือลูกขุน
- การฉ้อฉลต่อศาล เช่น พยานหลักฐานที่เป็นการปลอมแปลงการเบิกความเท็จ การปลอมแปลง การเปลี่ยนแปลงบันทึก
- การประพฤติผิดของเจ้าหน้าที่ศาล ลูกขุน หรือผู้ที่เป็นพยาน
- การกระทำอันเป็นสัญลักษณ์ซึ่งเป็นการบุกรุกต่อการเคารพและศักดิ์ศรีของศาล (respect and dignity)
- การแถลงการณ์นอกศาลและสิ่งตีพิมพ์ที่พยายามจะมีอิทธิพลต่อผู้พิพากษาหรือคณะลูกขุน³¹

(1) การละเมิดอำนาจศาลโดยตรง (direct contempt) หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่เป็นการกระทำที่จงใจหรือตั้งใจไม่เชื่อฟัง ก้าวร้าว ตีอวด ในบริเวณศาลโดยอาจจะกระทำต่อหน้าศาลในการพิจารณาคดีหรือต่อหน้าผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาคดี เช่น การใช้ถ้อยคำที่เป็นการดูหมิ่น (insult) หรือการกระทำที่มีความรุนแรง (acts of violence) และได้รับการขยายไปถึงการกระทำที่ใกล้กับศาลที่เพื่อขัดขวาง หรือรบกวนกระบวนการความยุติธรรม³² และโดยปกติมักจะถูกลงโทษในฐานะเป็นการละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา³³

(2) การละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อม (constructive/indirect contempt) หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ได้กระทำนอกศาล ซึ่งเป็นการกระทำที่อยู่ห่างไกลจากศาล อยู่นอกเหนือการรู้เห็นของศาลโดยตรง และการกระทำนั้นอาจก่อให้เกิดหรือมีแนวโน้มที่จะละเมิดอำนาจศาล อาจทำให้เสื่อมเสียความเคารพนับถือ แทรกแซง รบกวน ขัดขวาง หรือก่อกวนการบริหารความยุติธรรม การละเมิดอำนาจศาลโดยทางอ้อม แม้ว่ากระบวนการพิจารณาลงโทษไม่เหมือนกับการดำเนินคดีอาญาโดยทั้งหมด แต่ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำละเมิดนั้นมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองโดยกระบวนการพิจารณาที่ให้หลักประกันเช่นเดียวกันกับสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาเกือบทั้งหมด ดังนั้น การแสดงให้ปรากฏข้อเท็จจริงจากการกระทำละเมิดนั้นต้องขึ้นอยู่กับหลักฐาน เพราะศาลจะถือข้อเท็จจริงขององค์ประกอบความผิดนั้นเป็นสิ่งที่ศาลรู้เองไม่ได้³⁴

³¹ Dan B. Dobbs, "Contempt of Court a Survey," Cornell Law Review, 183, Vol. 56, Issue 2, p. 208 (Jan 1971).

³² In re Lands, 67 N.E.2d 433,437 (Ohio 1946), Retrieved January 20, 2017, from <http://caselaw.findlaw.com/oh-court-of-common-pleas/1469032.html>

³³ William F Chinnock and Mark P Painter, *supra note 27*, 321.

³⁴ พันัส ทศนิยานนท์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 26*, น.13.

(3) ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา (criminal contempt) หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เป็นการแทรกแซง หรือขัดขวางในการพิจารณาคดีหรือในการบริหารความยุติธรรมของศาล หรือเป็นการกระทำที่เป็นอุปสรรคต่ออำนาจศาล ต่อศักดิ์ศรีของศาล และการละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาสามารถเกิดขึ้นได้ในการพิจารณาคดีแพ่ง หรือการพิจารณาคดีอาญา โดยการลงโทษจะเป็นไปเพื่อรักษาอำนาจและศักดิ์ศรีของศาล ซึ่งผู้กระทำความผิดจะมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดการแทรกแซงความยุติธรรม หรือการกระทำที่ไม่สุภาพ หลอกลวง ไม่สุจริต และยักรวมไปถึงพฤติกรรมที่อาจทำลายความเชื่อมั่นของสาธารณชนด้วย

(4) ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง (civil contempt) หมายถึง การที่ศาลมีคำสั่งให้ผู้นั้นผู้ใดกระทำหรือปฏิบัติตามคำสั่งของศาล และผู้นั้นได้คำสั่งนั้นการที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล เช่น การที่ไม่มารายงานตัวตามหมายเรียก หรือกรณีผู้ปกครองที่ยังไม่ได้รับการชำระเงินค่าเลี้ยงดูบุตรตามคำสั่งศาลอาจยื่นคำร้องว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดอำนาจศาลทางแพ่งได้ เป็นต้น วัตถุประสงค์ของการลงโทษในการละเมิดอำนาจทางแพ่ง เป็นเรื่องของการเยียวยา แก้ไข หรือการบังคับให้ผู้กระทำละเมิดได้ดำเนินการเพื่อสิทธิประโยชน์ของอีกฝ่าย³⁵ กล่าวได้ว่า การลงโทษในคดีละเมิดอำนาจศาลทางแพ่งนี้ เป็นการเยียวยา หรือบีบบังคับ ให้ผู้กระทำการละเมิดทำตามคำสั่งศาลเพื่อประโยชน์ของผู้ร้องเรียนในคดีแพ่ง

ความแตกต่างของความผิดทั้ง 2 ประเภทนี้ อยู่ที่วัตถุประสงค์ของการลงโทษที่แตกต่างกัน³⁶ นั่นคือ การลงโทษเพื่อที่จะเยียวยา บังคับให้เป็นไปตามสิทธิเพื่อประโยชน์ของคู่กรณีอีกฝ่าย ก็กับการลงโทษเพื่อรักษาไว้ซึ่งอำนาจศักดิ์ศรีของศาล และศาลจะลงโทษผู้ที่กระทำละเมิดทางแพ่งไปจนกว่าผู้กระทำละเมิดจะได้กระทำตามคำสั่งของศาล โดยนักกฎหมายเปรียบเทียบการลงโทษต่อผู้ละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งว่า “ผู้กระทำความผิดจะถือกุญแจกุญแจของเขาไว้ในกระเป๋า...และจะเป็นอิสระได้จนกว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำตามคำสั่งของศาล” ส่วนในทางตรงกันข้าม ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทางอาญาเป็นการลงโทษสำหรับพฤติกรรมที่ไม่เชื่อฟัง ก้าวร้าว หรือรบกวนขัดขวาง กระบวนการยุติธรรม และเพื่อปกป้องรักษาอำนาจของกฎหมายและของศาล³⁷

กระบวนการพิจารณาคดีและลงโทษตามกฎหมายในคดีแพ่งและคดีอาญา โดยทั่วไปจะต้องทำตามรัฐธรรมนูญว่าด้วยกระบวนการอันชอบด้วยกฎหมาย (Due Process) ที่ได้

³⁵ William F Chinnock and Mark P Painter, *supra note 27*, 326.

³⁶ *Gompers v. Buck's Stove & Range Co.*, 221 U.S. 418, 441 (1911), Retrieved January 20, 2017, from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/221/418/ca se.html>

³⁷ William F Chinnock and Mark P Painter, *supra note 27*, p.327.

กำหนดไว้ แต่ในกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีลักษณะเฉพาะตัว เพราะว่าความผิดละเมิดอำนาจศาลนั้นจัดว่าเป็นความผิดตัวของมันเอง³⁸ การกระทำที่เป็น การละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้นต่อหน้าศาลหรือผู้พิพากษา หรือเกิดในบริเวณศาลถึงขนาดเป็นการ ขัดขวางกระบวนการความยุติธรรมสามารถถูกลงโทษอย่างรวบรัด (summary sanctions) ได้ทันที³⁹ โดย ไม่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาแบบปกติ กล่าวคือการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา เช่น การมีสิทธิ ได้รับการบอกกล่าวล่วงหน้า การมีหมายให้คำปรึกษาต่อผู้คดี มีสิทธิได้รับการพิจารณาโดยได้สวน สืบพยาน หรือมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีโดยลูกขุน ซึ่งการที่ผู้พิพากษาสามารถสั่งลงโทษได้ทันที เหตุเนื่องจากที่ผู้พิพากษาเป็นผู้พบการกระทำผิดเอง และถ้าปล่อยให้เกิดการกระทำนั้นต่อไป จะส่งผลเสียต่อการพิจารณาคดีของศาล เว้นเสียแต่ว่าผู้พิพากษาจะประสงค์จะลงโทษอาญาแบบ ร้ายแรง คือ กรณีสั่งลงโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป ซึ่งผู้กระทำละเมิดจะต้องได้รับพิจารณาโดย คณะลูกขุน⁴⁰ ส่วนการการละเมิดอำนาจศาลทางอ้อมอย่างที่กล่าวไปในข้างต้นว่าเป็นการกระทำที่ เกิดขึ้นนอกศาล โดยผู้พิพากษาไม่ได้พบการกระทำผิดด้วยตนเอง และไม่ใช่ว่าเป็นการคุกคามหรือ แทรกแซงการกระทำของศาลในทันที ดังนั้น การละเมิดอำนาจศาลทางอ้อมไม่อาจถูกลงโทษแบบรวบ รัดได้ นอกจากนี้ถ้าการกระทำละเมิดเกิดกับผู้พิพากษาเป็นการส่วนตัว เช่น การโจมตีส่วนบุคคลต่อผู้ พิพากษา ผู้พิพากษาท่านอื่นจะต้องเข้ามาพิจารณาคดีแทน⁴¹

นอกจากนี้ ในเรื่องของกรวิพากษ์วิจารณ์ศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น สามารถแยกศึกษาได้เป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 หมายถึง เป็นช่วงที่คดียังอยู่ในการพิจารณาของศาล แต่เดิมศาลใน ประเทศอเมริกา โดยหลักทั่วไป ถ้ามีการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคดีที่ยังอยู่ในระหว่าง การพิจารณาของศาล ซึ่งมีลักษณะที่เป็นการข่มขู่ เป็นการสร้างอิทธิพล หรือเป็นการขัดขวาง กระบวนการของศาล หรือกระทำใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ศาลจะถือ ว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล แต่ต่อมาได้มีการโต้แย้งกันเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เพราะ

³⁸ In re Marriage of Betts, 558 N.E.2d 404, Retrieved January 25, 2017, from http://www.leagle.com/decision/1990226200IllApp3d26_1224/IN%20RE%20MA RRIAGE%20OF%20BETTS

³⁹ Paul A. Grot, “Purging Contempt: Eliminating the Distinction between Civil and Criminal Contempt,” *Washington University Law Review* , 1247, vol.88, issue 5, p.1264 (2011).

⁴⁰ *Ibid.*, pp.1264-1266.

⁴¹ *Ibid.*, p.1264.

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้สิทธิเสรีภาพประชาชนไว้อย่างมาก จะเห็นได้ว่าหลักการทั้งสองเรื่องได้ขัดแย้งกัน ซึ่งต่อมาศาลสูงสหรัฐได้กลับหลักเดิมโดยวินิจฉัยว่า เพียงแต่มีแนวโน้มที่จะเข้าไปแทรกแซงการบริหารยุติธรรม ยังไม่เป็นการละเมิดอำนาจศาล โดยกล่าวว่า ในการตีพิมพ์ที่อยู่ด้านนอกศาล เพียงแค่จะทำให้เกิดความไม่เคารพต่อตุลาการหรือแทรกแซงการบริหารงานยุติธรรมในคดีที่ค้างอยู่นั้น ไม่เพียงพอที่จะทำให้ลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลได้⁴² ดังนั้นการลงโทษได้นั้นจะต้องเป็นกรณีที่เป็นภัยอันตรายที่ร้ายแรง⁴³ (clear and present danger) ใกล้ชิดและทันทีถึงจะเป็นความผิดในฐานนี้

ช่วงที่ 2. ช่วงที่คดีได้พิพากษาสิ้นสุดไปแล้ว ในกรณีที่คดีได้สิ้นสุดลงโดยมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว การวิพากษ์วิจารณ์ศาลสามารถทำได้อย่างเสรีอย่างไม่มีข้อจำกัด และจะไม่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลด้วย แม้การวิจารณ์นั้นจะมุ่งร้ายเพียงใดก็ตาม ศาลจึงไม่สามารถลงโทษได้อย่างทันที ทางแก้ไขของผู้พิพากษาคือจะต้องไปฟ้องร้องเป็นคดีหมิ่นประมาทเอง⁴⁴

ดังนั้น กล่าวได้ว่า การวิจารณ์ศาลนั้นสามารถกระทำได้แต่ต้องไม่มีลักษณะเป็นการบ่อนทำลายความเชื่อมั่นของสาธารณชนในองค์กรตุลาการที่จะอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน และการวิจารณ์นั้นจะต้องทำในลักษณะที่มีความสุจริตและมีความเป็นธรรม ถ้าวิจารณ์ด้วยความเป็นธรรมและสุจริตแล้ว จะส่งผลต่อการพัฒนากฎหมาย ต่อระบบองค์กร และทั้งหมดก็เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน

3.1.2.2 บทบัญญัติของกฎหมาย

พระราชบัญญัติตุลาการ ค.ศ. 1789 (The Judiciary Act of 1789) เป็นบทบัญญัติแห่งชาติฉบับแรกที่ระบุถึงอำนาจของการละเมิดอำนาจศาลของรัฐบาลกลาง

ในปัจจุบันกฎหมายที่มีความสำคัญในเรื่องละเมิดอำนาจศาลจะอยู่ในประมวลกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (18 USC §§ 401 – 403) และกฎของศาลวิธีพิจารณาความในศาลสหรัฐข้อ 42 (Federal Rule of Criminal Procedure)

⁴² The “inherent tendency” or “reasonable tendency” of an out-of-court publication to cause disrespect for the judiciary or interfere with the orderly administration of justice in a pending case is not sufficient to establish punishable contempt.

⁴³ Bridges v. California 314 U.S. 252 (1941), Retrieved November 20, 2016, from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/314/252/case.html>.

⁴⁴ พันส์ ทศนิยานนท์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 26*, น.24.

โดย 18 U.S.C. § 401⁴⁵ ให้อำนาจศาลในการลงโทษสำหรับการกระทำ ละเมิดอำนาจศาลไว้ว่า ศาลของประเทศสหรัฐอเมริกามีอำนาจในลงโทษไม่ว่าจะเป็นการปรับ หรือ จำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับการกระทำละเมิดอำนาจศาลหรือในกรณีดังต่อไปนี้

(1) บุคคลใดมีพฤติกรรมหรือการกระทำที่ไม่เหมาะสมซึ่งได้กระทำลงต่อ หน้าศาลหรือใกล้ชิดมากจนจะเป็นการขัดขวางการบริหารงานยุติธรรม

(2) การกระทำผิดของเจ้าหน้าที่ของศาล

(3) การไม่เชื่อฟังหรือต่อต้านระเบียบกฎระเบียบหรือคำสั่งชอบด้วย กฎหมาย

กล่าวได้ว่า ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามมาตรา 401(1) จะต้องมียุติธรรมประกอบสี่ประการต่อไปนี้ คือ ประการแรก จะต้องเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่ไม่ เหมาะสม ประการสอง จะต้องเกิดในศาลหรือใกล้กับศาลจนถึงขนาดเป็นการกระทำที่ขัดขวางการ บริหารความยุติธรรม ประการสาม ต้องมีเจตนาทางอาญา ประการสุดท้าย การกระทำนั้นจะต้องเป็น เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานยุติธรรมของศาล โดยศาลสหรัฐได้พยายามอธิบายว่า การกระทำ ละเมิดอำนาจศาลนั้นจะต้องเป็นการกระทำที่ถึงระดับที่จะเป็นการขัดขวาง และเป็นภัยคุกคามต่อการ บริหารงานยุติธรรมและจะต้องมาพร้อมกับความตั้งใจที่จะขัดขวาง หรือรบกวน หรือแทรกแซงการ บริหารงานยุติธรรม

ในมาตรา 18 U.S.C. 401 (2) ผู้ที่กระทำละเมิดอำนาจศาลจะหมายถึง เสมียนศาลและเจ้าหน้าที่ทั่วไปของศาล ผู้พิพากษา แต่ทนายความไม่ได้อยู่ในความหมายของส่วนนี้ และในความผิดตามมาตรา 18 U.S.C. 401 (3) นั้น จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า 1.ศาลมีคำสั่งที่สมเหตุ สมผล ซึ่งในคำสั่งมีความเหมาะสมและชัดเจน 2. ผู้ถูกกล่าวหาได้ละเมิดคำสั่ง และ 3. การละเมิด คำสั่งนั้นเกิดขึ้นด้วยความจงใจ

⁴⁵ A court of the United States shall have power to punish by fine or imprisonment, or both, at its discretion, such contempt of its authority, and none other, as-

(1) Misbehavior of any person in its presence or so near thereto as to obstruct the administration of justice;

(2) Misbehavior of any of its officers in their official transactions;

(3) Disobedience or resistance to its lawful writ, process, order, rule, decree, or command.

ส่วนในกฎของกระบวนการวิธีพิจารณาความในศาลสหรัฐข้อ 42⁴⁶ Federal Rule of Criminal Procedure มีหลักสำคัญดังนี้

1. ในกรณีที่การละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาและจะถูกลงโทษ ศาลจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบข้อกล่าวหาอย่างถูกต้อง ได้แก่

⁴⁶ Rule 42. Criminal Contempt

(a) Disposition After Notice. Any person who commits criminal contempt may be punished for that contempt after prosecution on notice.

(1) Notice. The court must give the person notice in open court, in an order to show cause, or in an arrest order. The notice must:

(A) state the time and place of the trial;

(B) allow the defendant a reasonable time to prepare a defense; and

(C) state the essential facts constituting the charged criminal contempt and describe it as such.

(2) Appointing a Prosecutor. The court must request that the contempt be prosecuted by an attorney for the government, unless the interest of justice requires the appointment of another attorney. If the government declines the request, the court must appoint another attorney to prosecute the contempt.

(3) Trial and Disposition. A person being prosecuted for criminal contempt is entitled to a jury trial in any case in which federal law so provides and must be released or detained as Rule 46 provides. If the criminal contempt involves disrespect toward or criticism of a judge, that judge is disqualified from presiding at the contempt trial or hearing unless the defendant consents. Upon a finding or verdict of guilty, the court must impose the punishment.

(b) Summary Disposition. Notwithstanding any other provision of these rules, the court (other than a magistrate judge) may summarily punish a person who commits criminal contempt in its presence if the judge saw or heard the contemptuous conduct and so certifies; a magistrate judge may summarily punish a person as provided in 28 U.S.C. § 636(e). The contempt order must recite the facts, be signed by the judge, and be filed with the clerk.

ก. จะต้องระบุเวลาและสถานที่ศาลที่จะใช้พิจารณาคดี
 ข. อนุญาตให้จำเลยมีเวลาที่เหมาะสมในการเตรียมการต่อสู้คดี และ
 ค. ระบุข้อเท็จจริงที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดอำนาจศาลทางอาญา
 และอธิบายว่าถึงเหตุที่เป็นเช่นนั้น

2. ในการดำเนินคดีฟ้องร้อง ศาลจะต้องร้องขอหมายจับหรืออัยการ
 ที่มาจากรัฐบาล ถ้ารัฐปฏิเสธการร้องขอ ผู้พิพากษาจะต้องแต่งตั้งนายคนอื่นทำหน้าที่ในการฟ้องร้อง
 คดีละเมิดแทน

3. บุคคลที่ถูกดำเนินคดีในข้อหาละเมิดอำนาจศาลทางอาญามีสิทธิได้รับ
 การพิจารณาโดยคณะลูกขุน ถ้าการละเมิดอำนาจศาลทางอาญามีความเกี่ยวข้องกับการดูหมิ่น การใช้
 คำพูดหยาบคาย หรือวิจารณ์ผู้พิพากษา ซึ่งผู้พิพากษาท่านนั้น จะถูกตัดสิทธิจากการพิจารณาคดี
 ละเมิดอำนาจศาล เว้นแต่จำเลยจะยินยอม

4. ในกรณีที่การกระทำละเมิดเกิดขึ้นในศาล ผู้พิพากษาอาจลงโทษได้
 ทันทีสำหรับการกระทำละเมิดอำนาจศาลทางอาญา โดยที่ผู้พิพากษาจะต้องทำคำรับรองเป็นลาย
 ลักษณ์อักษรว่าตนได้เห็นหรือได้ยินการกระทำที่จะก่อให้เกิดการกระทำละเมิดอำนาจ

กล่าวโดยสรุป กฎหมายละเมิดอำนาจศาลทั้งในประเทศอังกฤษ และ
 ประเทศสหรัฐอเมริกา มุ่งประสงค์จะคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมของศาล ป้องกันการขัดขวาง
 แทรกแซงการบริหารความยุติธรรม หรือการกระทำที่เป็นอุปสรรคต่อศาลหรือผู้พิพากษาที่ส่งผลให้
 สาธารณชนขาดความเชื่อมั่นต่อระบบตุลาการ โดยการกระทำละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้นในศาลโดยที่
 ผู้พิพากษาได้รู้เห็นการกระทำนั้น จะมีอำนาจลงโทษผู้กระทำละเมิดได้ทันที ส่วนในกรณีที่ได้กระทำ
 นอกศาลนั้น ศาลไม่สามารถลงโทษได้ทันทีที่ต้องผ่านกระบวนการฟ้องร้องตามหลักที่ขอด้วย
 กฎหมาย

3.2 กลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร

ในกลุ่มที่ใช้กฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน ได้
 มีบัญญัติกฎหมายดูหมิ่นกับละเมิดอำนาจศาล ซึ่งจะไม่เหมือนกับกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายแบบจารีต
 ประเพณี ยิ่งไปกว่านั้น ประเทศฝรั่งเศสไม่ได้มีหลักกฎหมายในเรื่องละเมิดอำนาจศาล แต่ได้ใช้
 บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาเข้ามาจัดการกับความผิดที่กระทำต่อศาล และยังมี
 พระราชบัญญัติ Press of Freedom เพื่อใช้ควบคุมสื่อมวลชนเพิ่มเติมอีกด้วย ส่วนในประเทศ
 เยอรมัน ได้บัญญัติความผิดฐานดูหมิ่นไว้ในประมวลกฎหมายอาญา และยังให้การคุ้มครองบุคคลตาม

ฐานะเป็นพิเศษซึ่งจะคล้ายคลึงกับประเทศไทย อีกทั้งยังมีการบัญญัติในเรื่องการละเมิดอำนาจศาลไว้ในกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาล

3.2.1 ประเทศฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศส มีการบัญญัติคุ้มครองการกระทำการดูหมิ่นบุคคลธรรมดา โดยจะมีพระราชบัญญัติ 29 July 1881 Act ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อคุ้มครองในการดูหมิ่นและหมิ่นประมาทของสื่อที่มีการเผยแพร่ต่อสาธารณะ เช่น มาตรา 32 และมาตรา 33 กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการหมิ่นประมาท (Defamation) และการดูหมิ่น (insult) บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันไปตามที่มา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสัญชาติ เชื้อชาติ ศาสนา และถ้าได้กระทำผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบ และนอกจากนี้ใน Nouveau Code penal มาตรา R624-4 R624-5 และ R624-6 ยังได้กำหนดให้บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่กระทำการหมิ่นประมาท หรือดูหมิ่นบุคคลอื่นต้องมีความรับผิดชอบ แม้ไม่ได้กระทำโดยเผยแพร่ต่อสาธารณะก็เป็นความผิดด้วย⁴⁷ โดยจะอยู่ในส่วนของความผิดที่เป็นลหุโทษชั้นที่ 4

การที่ประเทศฝรั่งเศสไม่มีหลักกฎหมายเรื่องละเมิดอำนาจศาลเหมือนอย่างในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณีนั้น ไม่ได้หมายความว่า การกระทำใดที่เข้าลักษณะเป็นการละเมิดอำนาจศาลจะไม่ถูกลงโทษในกฎหมายฝรั่งเศส เพราะว่ามีหลายหลักเกณฑ์ในเรื่องละเมิดอำนาจศาล ที่ประเทศฝรั่งเศสได้ใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเข้ามาจัดการ⁴⁸ เช่น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 401⁴⁹ มีหลักว่า ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ในการตัดสินคดีจะต้องดำเนินการควบคุมรักษาความสงบเรียบร้อยในศาล และให้มีการดำเนินคดีเป็นไปตามกฎหมายด้วย และทั้งนี้ยังใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น มาตรา 428⁵⁰ เพื่อเสริมให้ศาลมีอำนาจในการจัดการผู้ที่เข้ามาก่อความวุ่นวายและไม่

⁴⁷ สาวิตรี สุขศรี, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, น.82.

⁴⁸ Michael Chesterman, "Contempt: In the Common Law, but Not the Civil Law," *The International and Comparative Law Quarterly*, 521, vol. 46, no. 3, p.525 (Jul 1997).

⁴⁹ Article 401 The presiding judge maintains order in court and conducts the proceedings.

⁵⁰ Article 438 The presiding judge will see to the proper conduct of the hearing. Any direction given to ensure the same will be implemented at once.

ประพจน์ตามข้อกำหนดของประมวลกฎหมายแพ่งเพื่อที่จะปฏิบัติตามทัศนคติที่ตีงามและเพื่อรักษาความเคารพอันเนื่องมาจากความยุติธรรม⁵¹

ในปัจจุบันได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ในมาตรา 434-24 ซึ่งเป็นการกระทำที่เป็นการดูหมิ่นต่อต้านผู้พิพากษา และในมาตรา 434-25 เป็นการกระทำที่ทำให้สาธารณชนเสียความเชื่อมั่นต่อระบบศาล และยิ่งไปกว่านั้นยังบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ Press Freedom Act of 29 July 1881 เป็นกฎหมายที่กำหนดเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อและผู้เผยแพร่ในประเทศฝรั่งเศสในลักษณะที่เป็นการหมิ่นประมาทและดูหมิ่นศาล เป็นกรอบด้านกฎหมายสำหรับสิ่งตีพิมพ์และควบคุมการแสดงโฆษณาสาธารณะแม้ว่าจะได้รับการแก้ไขหลายครั้งนับตั้งแต่มีการตรากฎหมาย แต่ก็ยังคงมีผลบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน

บทบัญญัติมาตรา 434-24⁵² แห่งประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสจะบัญญัติถึงความผิดที่เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อผู้พิพากษาหรือตุลาการในการปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยการกระทำดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะบ่อนทำลายศักดิ์ศรีของผู้พิพากษาหรือตุลาการหรือความเคารพอันเนื่องมาจากตำแหน่งอย่างเป็นทางการของเขาหรือเธอ (porter atteinte à sa dignité ou au respect du à la fonction don't il est investi) ซึ่งในวรรค 1 จะบัญญัติถึงกระทำที่ไม่เหมาะสมนอกห้องพิจารณาคดี ซึ่งการกระทำที่ไม่เหมาะสมนั้นอาจใช้รูปแบบของคำพูด ท่าทาง ภัยคุกคาม ภาพวาด ลายลักษณ์อักษรหรือแม้กระทั่งการขว้างวัตถุใส่เข้ามาที่ผู้พิพากษา ความผิดฐานนี้จะต้องถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือ ปรับ 15,000 ยูโร ส่วนในวรรค 2 จะเป็นการกระทำที่เกิดในห้องพิจารณาคดีในศาล หรือในกระบวนการพิจารณาคดี ถ้ากระทำความผิดก็จะถูกลงโทษเพิ่มขึ้นเป็น 2 ปี หรือ ปรับไม่เกิน 30,000 ยูโร

The judges will exercise the same powers in any venue they may sit in office.

⁵¹ Michael Chesterman, *supra* note 48, p.527.

⁵² Article 434-24 Abuse by words, gestures or threats, written documents or pictures of any type not publicly available, or the sending of any article to a judge or prosecutor, a juror or any other member of a court acting in the course of or on the occasion of the discharge of his office and liable to undermine his dignity or the respect owed to the office which he holds is punished by one year's imprisonment and a fine of €15,000.

If the abuse occurs at a hearing by a court, tribunal or any judicial forum, the penalty is increased to two years' imprisonment and to a fine of €30,000.

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 434-24 เป็นเรื่องที่คุ้มครองสำหรับการกระทำที่ไม่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นคำพูดที่ไม่เหมาะสม หรือกริยาท่าทาง หรือการชู้ทำร้าย หรือการเขียนเอกสารหรือสิ่งใด ๆ ที่กระทำต่อผู้พิพากษา ลูกขุน หรือเจ้าหน้าที่ใด ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อมุ่งทำลายความ ศักดิ์ศรีและเคารพ โดยมีหลักดังต่อไปนี้ คือ

1. จะต้องเป็นเรื่องที่คุ้มครองผู้พิพากษา ลูกขุน หรือบุคคลอื่น ๆ ในขณะที่มีการพิจารณาคดีของศาล
2. เป็นการกระทำที่เป็นการละเมิด
3. การกระทำละเมิดต้องเกี่ยวพันกับการกระทำหน้าที่
4. การกระทำนั้นเจตนาที่จะนำไปสู่การทำลายศักดิ์ศรีและความน่าเชื่อถือของผู้พิพากษาหรือของเจ้าหน้าที่ในการทำหน้าที่ของเขา โดยการกระทำนั้น อาจจะเป็นการกล่าวโดยตรงต่อผู้พิพากษา หรือกล่าวโดยอ้อมที่ผ่านบุคคลที่ 3 เช่น กล่าวหาว่าประพฤติทุจริต หรือการใช้ภาษาที่หยาบคาย คำพูดที่รุนแรง เช่น คำว่าขี้ขลาด กระจอก เพื่อเป็นการบรรยายถึงตัวผู้พิพากษา หรือการใช้น้ำเสียงที่เป็นลักษณะคำขู่ การขว้างปาสิ่งของ การนั่งหันหลังให้ผู้พิพากษา⁵³ เป็นต้น นอกจากนี้ มาตรา 434-24 ไม่ได้ปกป้องผู้พิพากษาที่กระทำในฐานะส่วนตัว แต่ผู้พิพากษาจะได้รับการคุ้มครองในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น ในกรณีที่ผู้พิพากษาได้ลาออก หรือเกษียณอายุแล้วถ้ามีการกระทำที่เป็นวิจารณ์ผู้พิพากษาเกี่ยวกับหน้าที่ที่เขาเคยได้ทำ จะได้รับการคุ้มครองจากมาตรา 443-24⁵⁴ และในเรื่องของเจตนาของผู้กระทำความผิดนั้น กฎหมายถือว่าผู้กระทำความผิดได้รู้ว่าสิ่งที่ทำนั้นเป็นความผิดและได้ไตร่ตรองตั้งใจที่จะกระทำโดยรู้ว่าเป็นการกระทำที่ผิด

มาตรา 434-25⁵⁵ เป็นเรื่องของการกระทำที่เป็นการทำลายความน่าเชื่อถือของศาลโดยเผยแพร่ออกไปสู่สาธารณะ อาจจะเป็นการกระทำด้วยคำพูด การเขียน หรือภาพวาด ใด ๆ ที่เป็นการบ่อนทำลายกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะถูกลงโทษจำคุก 6 เดือนหรือปรับ 7,500 ยูโร

⁵³ Lambert Helene, “contempt of court in French law: a criminal offence,” Freedom of expression and the criticism of judges: a comparative study of European legal standards, (Aldershot : Ashgate/Dartmouth, 2000), p.115.

⁵⁴ *ibid.*, pp.115-116.

⁵⁵ Article 434-25 The attempt to publicly discredit a court's act or decision by actions, words, documents or pictures of any type, in circumstances liable to undermine the authority of justice or its independence, is punished by six months' imprisonment and a fine of €7,500.

ในเรื่องนี้เป็นเรื่องของการทำลายความน่าเชื่อถือของศาล โดยในมาตรา 434-25 ศาลจะต้องตีความขยายไปให้กว้างกว่า มาตรา 434-24 ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ หรือพูด หรือ ภาพวาด โดยเฉพาะที่แสดงออกผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ โรงละคร เทป สุนทรพจน์ และ รวมถึงบทความข่าวสารต่าง ๆ แม้กระทั่งภาพวาดหรือรูปถ่าย โดยจะส่งผลให้เป็นการประทุษร้ายหรือ ปลุกกระดมให้มีการต่อต้านการพิจารณาคดีตัดสินคดีของศาล⁵⁶

นอกจากนี้ ยังมีการบัญญัติคุ้มครองในเรื่องของการตีพิมพ์ของคำตัดสิน โดย ภายใต้มาตรา 434-16⁵⁷ แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นการกระทำผิดกฎหมายในการตีพิมพ์ก่อนที่จะพิจารณาพิพากษาคดีในการดำเนินการทางกฎหมาย โดยแนวโน้มที่จะใช้แรงกดดันให้มีอิทธิพลต่อ คำให้การของพยาน หรือการตัดสินใจของหน่วยงานสืบสวนสอบสวนหรือการตัดสินใจของศาล จะถูก บทลงโทษสูงสุดเช่นเดียวกันกับมาตรา 434-25 กล่าวคือ ลงโทษจำคุก 6 เดือน หรือปรับ 7,500 ยูโร หรือทั้งจำทั้งปรับ

The provisions of the previous paragraph are not applicable to technical commentaries or to acts, words, documents or pictures of any type oriented towards the amendment, cassation or revision of a decision.

When the offence is committed through the press or by broadcasting, the specific legal provisions governing those matters are applicable to define the persons who are responsible.

Criminal proceedings are time barred after three months from the day on which the offence defined by the present article was committed, if in the meantime no act of investigation or prosecution has taken place.

⁵⁶ Lambert Helene, *supra note 53*, p.117.

⁵⁷ Article 434-16 The publication, prior to the pronouncement of the final judicial decision, of commentaries by pressure to influence the statements of witnesses or the decision of the judicial investigating authority or trial court is punished by six months' imprisonment and a fine of €7,500.

When the offence is committed through the press or by broadcasting, the specific legal provisions governing these matters are applicable to define the persons who are responsible.

ประเทศฝรั่งเศสได้มีการบัญญัติกฎหมายเป็นที่คุ้มครองในเรื่องของชื่อเสียงและสิทธิต่าง ๆ โดยมีพระราชบัญญัติ Law of 29 July 1881 (Loi de la presse)⁵⁸ นี้จะถูกนำมาใช้กับสื่อต่าง ๆ และสิ่งที่แสดงออกไปในที่สาธารณะ โดยในมาตรา 30 31 และ 33 จะเกี่ยวข้องกับเรื่องการละเมิดต่อศาล

ข้อ 30 เป็นความผิดหมิ่นประมาทต่อศาลหรือกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ หรือหน่วยงานรัฐ จะต้องถูกปรับเป็นเงิน 45,000 ยูโร

ข้อ 31 เป็นการหมิ่นประมาท ประธานาธิบดี สมาชิกกระทรวง ตัวแทนของหน่วยงานรัฐ หรือบุคคลที่รับผิดชอบงานบริการสาธารณะไม่ว่าจะเป็นชั่วคราวหรือถาวร หรือ ลูกขุน พยาน และบุคคลหลายคนที่ปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ โดยการหมิ่นประมาทหรือการล่วงละเมิดนั้นเกี่ยวข้องกับสถานะหรือหน้าที่ของพวกเขาด้วยเช่นกัน และจะถูกลงโทษด้วยวิธีเดียวกันกับการหมิ่นประมาท

(การหมิ่นประมาทหรือการดูหมิ่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตส่วนตัวของบุคคลดังกล่าวรวมทั้งบุคคลอื่นทั้งหมดอยู่ในข้อ 32)

ข้อ 33 จะครอบคลุมถึงการหมิ่นประมาทของกลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐรวมทั้งผู้พิพากษา

จะเห็นได้ชัดว่าภายใต้ข้อ 30 31 และ หรือ 33 แห่งกฎหมาย Law of 29 July 1881 อาจครอบคลุมตามข้อ 434-24 และบทบัญญัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูหมิ่นในประมวลกฎหมายอาญา

3.2.2 ประเทศเยอรมัน

ประเทศเยอรมันได้บัญญัติความผิดฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาทไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศไทย ตัวอย่างเช่น มาตรา 90 ห้ามไม่ให้ผู้ใดหมิ่นประมาทประธานาธิบดี มาตรา 90a ห้ามไม่ให้ผู้ใดดูหมิ่นรัฐและสัญลักษณ์ของรัฐ มาตรา 90b การห้ามไม่ให้ผู้ใดหมิ่นประมาทหรือต่อต้านรัฐธรรมนูญหรือวิจารณ์องค์กรศาลรัฐธรรมนูญ ในแง่กลับโดยมีลักษณะเป็นอันตรายต่อความเคารพของสาธารณชน ไม่เช่นนั้นจะถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือนหรือใน มาตรา 103-104 ห้ามไม่ให้ดูหมิ่นผู้นำต่างประเทศ ,ธง สัญลักษณ์ของต่างประเทศ⁵⁹

⁵⁸ Press Freedom Act of 29 July 1881

⁵⁹ In January 2017, the German government announced that it would present a bill to Parliament that would repeal Criminal Code Art. 103 (insult to foreign officials). Under this bill, the repeal would take effect on 1 January 2018.

การดูหมิ่นที่เกี่ยวกับบุคคลโดยทั่วไป ได้แก่ มาตรา 185 โดยการดูหมิ่นจะต้องถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือปรับ ถ้ากรณีที่มีการดูหมิ่นที่เป็นลักษณะร้ายแรงจะถูกจำคุกไม่เกิน 2 ปีหรือปรับ ในมาตรา 186 วางหลักไว้ว่า ถ้าเป็นการหมิ่นประมาทที่อยู่ในลักษณะที่อันตราย ให้อภัย เช่น การนิพนธ์ที่เป็นการแสดงข้อความอันเป็นเท็จเผยแพร่ในที่สาธารณะ ที่ประชุม ซึ่งเป็นการทำให้เขาเสียหาย ถูกดูถูก เสียชื่อเสียงจะถูกจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับ และยิ่งถ้าทำเป็นลายลักษณ์อักษรกฎหมายจะลงโทษหนักขึ้นเป็นจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับ หรือในกรณีที่มีการหมิ่นประมาท ตามมาตรา 187 จะใช้กับหลักการเดียวกันกับมาตรา 186 กล่าวคือ ถ้าผู้ใดมียื่นยันหรือเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่ไม่เป็นความจริงหรือพูดใส่ร้ายทำให้ผู้นั้นถูกเกลียดชัง ทำให้เสียชื่อเสียงจะต้องถูกจำคุกไม่เกิน 2 ปีหรือปรับ หรือในกรณีที่เผยแพร่ในที่สาธารณะ หรือในที่ประชุมโดยเป็นลายลักษณ์อักษร จะต้องถูกลงโทษเพิ่มขึ้น คือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับ ส่วนในมาตรา 188 จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับดูหมิ่นและหมิ่นประมาทบุคคลในเวทีการเมือง โดยถ้าเข้าลักษณะมาตรา 186 จำคุก 3 เดือนถึง 5 ปี หรือถ้าเข้าลักษณะมาตรา 187 จำคุก 6 เดือนถึง 5 ปี ส่วนมาตรา 189 จะเป็นเรื่องของการดูหมิ่น หรือทำให้เสียชื่อเสียงของบุคคลที่ตายไปแล้ว และให้อำนาจทนายมาร้องขอทำการฟ้องคดี และในเรื่องการปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการฟ้องที่เกี่ยวกับภาครัฐ จะมี มาตรา 194 (3) ถ้าการดูหมิ่นเป็นการกระทำต่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายหน้าที่พิเศษด้านการบริการสาธารณะ หรือทหารของกองทัพที่ขณะปฏิบัติหน้าที่หรือเกี่ยวข้องกับหน้าที่ของตนอาจมีคำร้องขอต่อหัวหน้าของเขา ถ้าการกระทำผิดได้เกิดขึ้นต่อหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานอื่นที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานสาธารณะอาจถูกดำเนินคดีได้เมื่อหัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือหัวหน้าหน่วยงานกำกับดูแลได้ดำเนินการร้องขอ และข้อนี้ใช้บังคับโดยอนุโลมแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและเจ้าหน้าที่สาธารณะของโบสถ์และสมาคมทางศาสนาอื่น ๆ ภายใต้อาณัติกฎหมายมหาชน⁶⁰ นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 199 ได้บัญญัติถึงเรื่องการกระทำการดูหมิ่นที่เป็นลักษณะต่างฝ่ายต่างโต้ตอบกัน ซึ่ง

⁶⁰ German criminal code, Section 194 (3) “If the insult was committed against a public official, a person entrusted with special public service functions or a soldier of the Armed Forces while in the execution of his duties or in relation to his duties, it may be prosecuted upon the request of his superior. If the offence is directed against a public authority or other agency that performs duties of public administration it may be prosecuted upon the request of the head of the public authority or the head of the supervisory authority. This applies mutatis mutandis to public officials and public authorities of churches and other religious associations under public law”

กฎหมายบัญญัติว่า หากการดูหมิ่นได้เกิดขึ้นแบบโต้ตอบกันทันที ศาลอาจจะลงโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด หรือลงโทษทั้งคู่ก็ได้

สำหรับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศเยอรมัน จะแตกต่างจากประเทศไทย เพราะประเทศเยอรมันเห็นว่า การละเมิดอำนาจศาลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในศาลเท่านั้น โดยถ้าเปรียบเทียบการพิจารณาคดีเหมือนกับการประชุมเรื่องหนึ่ง ที่มีผู้พิพากษาเปรียบเสมือนประธานผู้ที่ยกหน้าที่ควบคุมให้การประชุมพิจารณาอยู่ในความสงบเรียบร้อยและศาลคอยทำหน้าที่เป็นคนกลางในที่ประชุม การจะทำให้ที่ประชุมอยู่ในความเรียบร้อยและสำเร็จด้วยดี ประธานจะต้องมีอำนาจควบคุมการประชุมนั้น ๆ และจะต้องมีอำนาจที่จะจัดการกับสิ่งที่เข้ามารบกวนการประชุมนั้นด้วย เพราะถ้าไม่มีอำนาจที่จะจัดการสิ่งใดแล้ว การประชุมก็จะสำเร็จ ลุล่วงไปไม่ได้ ฉะนั้นใครก็ตาม ศาลก็ต้องมีอำนาจอย่างที่กำลังกล่าวมา ซึ่งอำนาจที่จะควบคุมกำกับกรดำเนินคดีของศาลในเยอรมัน เรียกว่าอำนาจตำรวจในการควบคุมการดำเนินคดี “Sitzungspolizei”⁶¹

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี ซึ่งการพิจารณาคดีต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาและคณะลูกขุนนั้นจะให้ความสำคัญกับเรื่องการแทรกแซงการตัดสินของศาลเป็นเรื่องใหญ่ เพราะว่าตัวลูกขุนนั้นไม่ใช่ นักกฎหมายที่ผ่านประสบการณ์มายาวนาน แต่เป็นชาวบ้านธรรมดาที่ร่วมเข้ามาตัดสินคดี ดังนั้น กฎหมายจึงต้องป้องกันไม่ให้มีการชี้แนะ หรือแทรกแซง หรือการกดดัน การมีอิทธิพล ในการร่วมการพิจารณาคดีตัดสินคดีของคณะลูกขุน กฎหมายจึงได้ให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้ เพราะจะส่งผลให้กระบวนการพิจารณาเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้ ถ้าลูกขุนมีความโอเอนเอนจากการได้รับข้อมูล หรือจากการแทรกแซงต่าง ๆ โดยที่ข้อมูลเหล่านั้นไม่ได้มาจากพยานหลักฐาน หรือจากห้องพิจารณาคดี ดังนั้น กฎหมายจึงได้ห้ามในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะ หรือการกระทำอื่นใดอันคล้ายกันก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา แต่ในการพิจารณาคดีของศาลเยอรมัน ด้วยเหตุผลอย่างที่กำลังกล่าวมาว่า ศาลทำหน้าที่คล้ายประธานในที่ประชุม และตัวผู้พิพากษาซึ่งเป็นนักกฎหมายที่มีประสบการณ์ และผ่านการคัดเลือกมาเป็นอย่างดีแล้ว จึงไม่หวั่นไหวต่อเสียงวิพากษ์วิจารณ์ หรือแรงกดดันจากภายนอกได้ง่ายนัก ดังนั้น ไม่ว่าบุคคลใดจะรายงานคดีโดยหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์ หรือสื่อต่าง ๆ ตลอดจนการแสดงความเห็นต่าง ๆ ในที่สาธารณะ หรือการอื่นใดอันคล้ายคลึงกันก่อนที่ศาลจะได้พิพากษาคดี ไม่ว่าด้วยประการใดๆ บุคคลมีเสรีภาพในการ

⁶¹ คณิต ญ นคร, “ละเมิดอำนาจศาลในเยอรมัน,” วารสารอัยการ, ฉบับที่ 8, ปีที่ 1, น.6-7 (สิงหาคม 2521).

กระทำนั้น ๆ และจะไม่มีคามผิดแต่อย่างใด⁶² ซึ่งจะตรงกันข้ามกับ 3 ประเทศที่ได้กล่าวมาและรวมถึงประเทศไทยด้วย

ในหลักเรื่องละเมิดอำนาจศาล หรือเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในศาลของประเทศเยอรมันบัญญัติไว้ใน “กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาล” (Gerichtsverfassungsgesetz) หรือ (Courts Constitution Acts, GvG) โดยจะอยู่ในหัวข้อที่ 14 (Publicity and court officer) ตั้งแต่ มาตรา 169-182 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรา 169⁶³ การพิจารณาคดีก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดรวมทั้งคำตัดสินจะพิจารณาแบบเปิดเผยการบันทึกเสียงและโทรทัศน์หรือวิทยุเช่นเดียวกับการบันทึกเสียงและภาพยนตร์ที่มีไว้สำหรับการนำเสนอสาธารณะหรือเผยแพร่เนื้อหาไม่สามารถทำได้

มาตรา 176⁶⁴ การรักษาไว้ซึ่งความเรียบร้อยในขณะที่พิจารณาคดีเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ

มาตรา 177⁶⁵ คู่ความ ผู้ต้องหา พยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลนอกคดีที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลซึ่งออกเพื่อการรักษาความเรียบร้อย อาจถูกนำตัวออกจากห้องพิจารณาได้รวมทั้งอาจถูกนำตัวไปคุมไว้ได้ โดยการคุมตัวไว้ให้กระทำอย่างมีกำหนดเวลา ซึ่งต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง การกำหนดมาตรการตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ถ้าเป็นการกำหนดกับบุคคลนอกคดีให้เป็น

⁶² เฟิงอ้าง, น.6

⁶³ Section 169 The hearing before the adjudicating court, including the pronouncement of judgments and rulings, shall be public. Audio and television or radio recordings as well as audio and film recordings intended for public presentation or for publication of their content shall be inadmissible.

⁶⁴ Section 176 The maintenance of order in the sitting shall be incumbent upon the presiding judge.

⁶⁵ Section 177 Parties, accused persons, witnesses, experts or persons not participating in the hearing who fail to follow the orders given to maintain order may be removed from the courtroom or taken into coercive detention and held for a period of time to be determined; such period may not exceed twenty-four hours. Decisions on measures pursuant to the first sentence in respect of persons who are not participants in the hearing shall be made by the presiding judge and in all other cases by the court

อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ แต่ถ้าเป็นการกำหนดกับบุคคลอื่นให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาล

มาตรา 178⁶⁶

(1) โดยไม่คำนึงถึงความรับผิดชอบทางอาญา คู่ความ ผู้ต้องหา พยาน พยานผู้เชี่ยวชาญหรือบุคคลนอกคดีผู้ใดประพฤติตนไม่เรียบร้อยขณะศาลพิจารณาคดี อาจต้องถูกปรับไม่เกินหนึ่งพันยูโร หรืออาจถูกขังไว้ได้ไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ และอาจถูกบังคับโทษที่กล่าวแล้วนั้นได้ทันทีในกรณีที่กำหนดการปรับให้ระบุนั้นไว้ด้วยว่าถ้าไม่ชำระค่าปรับจะขังผู้นั้นไว้แทนค่าปรับนานเท่าใด

(2) ในการกำหนดมาตรการดังกล่าวกับบุคคลนอกคดีให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ แต่ถ้าเป็นการกำหนดกับบุคคลอื่นให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาล

(3) ในกรณีที่ผู้กระทำถูกพิพากษาลงโทษ เนื่องจากการกระทำนั้น ในเวลาต่อมาให้หักจำนวนวันที่ขังผู้นั้น ออกจากโทษ

มาตรา 179⁶⁷ การบังคับมาตรการเพื่อรักษาความเรียบร้อยที่กล่าวมาแล้วเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะโดยตรง

มาตรา 180⁶⁸ อำนาจหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 176-179 เป็นอำนาจของผู้พิพากษานายเดียวในการทำหน้าที่นอกห้องพิจารณาคดีด้วย

⁶⁶ Section 178

(1) A coercive fine of up to one thousand euros may be imposed or coercive detention of up to one week may be ordered and immediately executed against parties, accused persons, witnesses, experts or persons not participating in the hearing who are found to be in contempt of court at the sitting, subject to prosecution by a criminal court. At the time the coercive fine is imposed, a determination shall also be made concerning the extent to which it shall be replaced by coercive detention in event that the fine cannot be collected.

(2) The decision on imposition of coercive measures in respect of persons who are not participants in the hearing shall be made by the presiding judge and in all other cases by the court.

(3) If a person is later sentenced for the same offence, the coercive fine or coercive detention shall be credited against the sentence.

⁶⁷ Section 179 Execution of the coercive measures designated hereinbefore shall be ordered directly by the presiding judge

มาตรา 181⁶⁹

(1) ในกรณีที่ได้มีการกำหนดมาตรการเพื่อรักษาความเรียบร้อยตามมาตรา 178,180 ผู้ถูกเข้าเช่นนั้นอาจร้องอุทธรณ์คำสั่ง ได้ภายในหนึ่งสัปดาห์นับแต่วันทราบคำสั่ง เว้นแต่คำสั่งนั้นจะเป็นคำสั่งของศาลสูงสุดของสหพันธรัฐหรือศาลสูงของมลรัฐ

(2) คำร้องอุทธรณ์คำสั่งในกรณีของมาตรา 178 ไม่มีผลเป็นการทุเลาการบังคับ แต่คำร้องอุทธรณ์คำสั่งในกรณีของมาตรา 180 มีผลเป็นการทุเลาการบังคับ

(3) ศาลสูงมลรัฐเป็นผู้วินิจฉัยคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้น

มาตรา 183⁷⁰ ถ้ามีการกระทำความผิดทางอาญาในที่ประชุมศาลต้องตั้งข้อเท็จจริงและแจ้งให้ผู้มีอำนาจทราบถึงบันทึกดังกล่าว ในกรณีที่เหมาะสมสามารถสั่งให้จับกุมผู้กระทำความผิดชั่วคราวได้

ในกรณีที่ได้มีการกำหนดมาตรการเพื่อรักษาความเรียบร้อยเนื่องจากการประพฤติตนไม่เรียบร้อยหรือในกรณีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งถูกนำไปคุมขังไว้หรือในกรณีที่บุคคลนอกคดีคนใดคนหนึ่งถูกนำตัวออกจากห้องพิจารณา ให้ศาลบันทึกคำวินิจฉัยสั่งการนั้น ไว้ในสำนวน

จากบทบัญญัติข้างต้น จะพบว่ามาตรการที่ศาลเยอรมันได้ใช้ควบคุมในการกระทำละเมิดอำนาจศาลมีอยู่ 2 ประการ คือ

⁶⁸ Section 180The powers designated in sections 176 to 179 shall also be vested in a single judge performing official acts outside the sitting

⁶⁹ Section 181

(1) If, in the cases of sections 178 and 180, a coercive measure has been imposed, a complaint may be lodged against the decision within a time limit of one week after its notification unless it has been given by the Federal Court of Justice or by a higher regional court.

(2) The complaint shall not have suspensive effect in the case of section 178 and shall have suspensive effect in the case of section 180.

(3) The higher regional court shall rule on the complaint.

⁷⁰ Section 183if a criminal offence is committed at the sitting, the court must establish the facts and communicate the record thereof to the competent authority. Where appropriate, the provisional arrest of the perpetrator shall be ordered.

ประการแรก. เป็นมาตรการเพื่อการป้องกัน เช่น การกล่าวตักเตือน การให้ถอนคำพูด โดยมาตรการนี้ จะช่วยรักษาไว้ซึ่งความเรียบร้อยในขณะที่พิจารณาคดี และเป็นอำนาจของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะและผู้พิพากษานายเดี่ยวที่สามารถสั่งการกับทุกคนซึ่งอยู่ในที่นั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษาร่วมคณะหรือพนักงานอัยการ และมาตรการนี้ ผู้ถูกใช้จะไม่มีสิทธิร้องอุทธรณ์ใด ๆ ทั้งสิ้น⁷¹

ประการที่สอง เป็นมาตรการอันเป็นการบังคับ ซึ่งมาตรการนี้ใช้ในกรณีที่เป็นการก่อกวนหรือรบกวนความเรียบร้อยในศาล และแบ่งออกเป็น 2 กรณี⁷²

กรณีแรก การที่ศาลได้ใช้มาตรการนี้เหตุมาจากการไม่เชื่อฟัง ซึ่งอาจจะเป็นการไม่เชื่อฟังคำสั่งของศาล หรือข้อกำหนดของศาลตามบทบัญญัติในมาตรา 177 โดยบุคคลที่บัญญัติไว้ในมาตรา 177 ได้แก่ คู่ความ ผู้ต้องหา พยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลนอกคดี ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล และจะถูกนำตัวออกมาจากห้องพิจารณาคดีเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และอาจถูกนำตัวไปคุมขังไว้ได้ โดยในการคุมขังไว้ให้กระทำอย่างมีกำหนดเวลา ซึ่งต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง ถ้าเป็นการกำหนดกับบุคคลนอกคดี ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ แต่ถ้าเป็นการกำหนดกับบุคคลอื่น ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลและในกรณีนี้ผู้ถูกลงโทษจะไม่สามารถอุทธรณ์ได้⁷³

กรณีที่สอง การที่ศาลได้ใช้มาตรการนี้เหตุมาจากการประพฤติไม่เรียบร้อยภายในศาล ซึ่งเป็นกรณีตามมาตรา 178 โดยจะบังคับใช้กับบุคคลที่บัญญัติไว้ในมาตรา 178 ได้แก่ คู่ความ ผู้ต้องหา พยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลนอกคดี ผู้ใดประพฤติตนไม่เรียบร้อยขณะศาลพิจารณาคดี อาจต้องถูกปรับไม่เกินหนึ่งพันยูโร หรืออาจถูกคุมขังไว้ได้ไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ และอาจถูกบังคับโทษที่กล่าวแล้วนั้นได้ทันที ในกรณีที่กำหนดการปรับให้ระบุนั้นไว้ด้วยว่าถ้าไม่ชำระค่าปรับจะขังผู้นั้นไว้แทนค่าปรับนานเท่าใด และในการกำหนดมาตรการดังกล่าวกับบุคคลนอกคดี ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ แต่ถ้าเป็นการกำหนดกับบุคคลอื่นให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาล นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้กระทำถูกพิพากษาลงโทษ เนื่องจากการกระทำนั้น ในเวลาต่อมาให้หักจำนวนวันที่ขังผู้นั้นออกจากโทษ และสามารถอุทธรณ์ได้ภายในหนึ่งสัปดาห์นับแต่วันทราบคำสั่ง เว้นแต่ว่าคำสั่งนั้นจะเป็นคำสั่งของศาลสูงสุดของสหพันธรัฐหรือศาลสูงสุดของมลรัฐ⁷⁴

กล่าวโดยสรุป หลักการในเรื่องละเมิดอำนาจศาลของประเทศเยอรมันมีลักษณะเป็นมาตรการเพื่อควบคุมการพิจารณาคดีของศาล ที่มีทั้งมาตรการป้องกันและมาตรการ

⁷¹ คณิต ฒ นคร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 61*, น. 8.

⁷² *เพ็งอ้าง*, น.8.

⁷³ ปวีณา เจตียังค์, “ละเมิดอำนาจศาล,” *ตุลพาท* เล่ม 3 ปีที่ 40 (พ.ค.-มิ.ย.2536), น.124.

⁷⁴ *เพ็งอ้าง*, น.124.

บังคับ ซึ่งมาตรการอันเป็นการบังคับนี้ จะใช้กับการก่อกวนหรือรบกวนความเรียบร้อยที่เกิดขึ้น และผู้ใช้มาตรการนี้คือศาล โดยบังคับใช้กับบุคคลที่ระบุไว้ตามมาตรา 176 มาตรา 178 และมาตรา 180 ได้แก่ คู่ความ ผู้ต้องหา พยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลนอกคดี โดยที่คำสั่งลงโทษในกรณีที่ไม่เชื่อฟังถือเป็นที่สุด ผู้ถูกลงโทษไม่มีสิทธิที่จะอุทธรณ์ได้ และมาตรการนี้ไม่สามารถใช้กับพนักงานอัยการได้ เพราะว่าพนักงานอัยการไม่ได้เป็นคู่ความในคดี นอกจากนี้ไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษาร่วมคณะผู้พิพากษาสมทบ ทนายจำเลย ก็ไม่สามารถใช้มาตรการนี้ได้เพราะไม่ได้เป็นผู้ที่กฎหมายได้ระบุไว้ ยิ่งไปกว่านั้น ตามมาตรา 178 (3) ในกรณีที่ผู้ใดถูกลงโทษทางอาญาเนื่องจากการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลแล้วนั้น ถ้าผู้นั้นต้องรับโทษในความผิดอาญาอีกในเวลาต่อมาให้หักวันชั่งฐานละเมิดอำนาจศาลออกจากโทษที่ได้รับด้วย

บทที่ 4

วิเคราะห์แนวทางในการกำหนดขอบเขตการให้ความคุ้มครองศาลจากการกระทำ ความผิดฐานดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาลในกฎหมายไทยและต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่า ในความผิดฐานดูหมิ่นตามประมวลกฎหมายอาญาไทยได้มีการ
จำแนกการให้ความคุ้มครองบุคคลบางประเภทไว้เป็นกรณีพิเศษ ได้แก่ เจ้าพนักงาน ตามมาตรา 136
ศาลหรือผู้พิพากษา ตามมาตรา 198 หรือประมุขของรัฐทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ตาม
มาตรา 112 มาตรา 133 และมาตรา 134 ในขณะที่ความผิดฐานหมิ่นประมาทไม่ได้มีการจำแนกการ
คุ้มครองไว้เหมือนในความผิดฐานดูหมิ่น กล่าวคือ ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทเจ้าพนักงาน ไม่มี
ความผิดฐานหมิ่นประมาทศาลหรือผู้พิพากษา มีเพียงแต่ถ้าเป็นการหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดาซึ่ง
จะต้องรับโทษหนักขึ้น เพราะได้กระทำด้วยการโฆษณา ตามมาตรา 328 จึงเห็นได้ว่า ความผิดทั้งสอง
ฐานนี้มีความแตกต่างกันในสาระสำคัญบางประการ อย่างไรก็ตาม ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะเน้นการ
วิเคราะห์เฉพาะในความผิดฐานดูหมิ่นเพื่อเปรียบเทียบความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งจะแยก
วิเคราะห์ตามลำดับดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์กรอบความคิดในการให้ความคุ้มครองชื่อเสียงในประมวลกฎหมายอาญาไทยและ ต่างประเทศ

ความผิดฐานดูหมิ่นของกฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายอาญา จะพบว่ากฎหมายใน
เรื่องดูหมิ่นจะมีลักษณะของการแบ่งลำดับการลงโทษตามสถานะของบุคคลที่กฎหมายให้ความ
คุ้มครอง กล่าวคือ ถ้ากระทำการดูหมิ่นต่อบุคคลธรรมดาจะถูกลงโทษอย่างหนึ่ง กระทำการดูหมิ่นกับ
เจ้าพนักงานของรัฐก็จะถูกลงโทษอีกชั้นหนึ่ง และถ้ากระทำการดูหมิ่นต่อศาลหรือผู้พิพากษา หรือ
กระทำการดูหมิ่นต่อประมุขของรัฐ ก็จะถูกลงโทษมากขึ้นตามลำดับ อาจเรียกได้ว่าเป็นการคุ้มครอง
พิเศษที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ซึ่งในเรื่องการคุ้มครองเป็นพิเศษนี้จะไม่มีอยู่ในความผิดฐานหมิ่น
ประมาท โดยจะเห็นได้ว่า ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยในความผิดฐานหมิ่นประมาทไม่ได้
จำแนกการคุ้มครองสถานะของบุคคลไว้เหมือนอย่างในความผิดฐานดูหมิ่น อย่างไรก็ตาม มีการเพิ่ม
โทษ ในกรณีความผิดฐานหมิ่นประมาทไว้ใน ลักษณะ 1 หมวด 1 ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่ง
ราชอาณาจักรในความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทและผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ ตามมาตรา 112 หรือ ในลักษณะ 1 หมวด 4 ความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่อประเทศ ตาม
มาตรา 133 และ 134 เท่านั้น

ทั้งนี้ หลักในความผิดฐานดูหมิ่นไม่ว่าในฐานความผิดใด องค์ประกอบของการกระทำนั้นคือ การดูหมิ่น กล่าวคือ การดูถูกเหยียดหยาม การสบประมาท หรือทำให้อับอายไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการใช้วาจา กริยาใด หรือการกระทำใด ๆ ก็ตาม และถ้าการดูหมิ่นนั้นได้กระทำต่อเจ้าพนักงาน โดยที่เจ้าพนักงานผู้นั้นกระทำในหน้าที่หรือเพราะได้กระทำตามหน้าที่ ผู้กระทำต้องรับผิดชอบมากขึ้น แต่ถ้าผู้ดูหมิ่นไม่รู้ว่าบุคคลนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่ เช่น นาย ก. ไม่รู้ว่านาย ข. เป็นตำรวจ และกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ นาย ก. เดินเข้าไปต่า นาย ข. การกระทำของนาย ก. จะไม่เป็นความผิดตามมาตรา ๓๓๓ ในเรื่องนี้ ฐานะของเจ้าพนักงานจึงเป็นเหตุให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการดูหมิ่นบุคคลธรรมดาทั่วไป ส่วนในกรณีถ้าได้กระทำการดูหมิ่นต่อผู้พิพากษา แม้ผู้พิพากษาจะเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ ก็ไม่มีความผิดตามมาตรา ๓๓๖ แต่จะเป็นผิดตามมาตรา ๓๓๘ ซึ่งเป็นบทเฉพาะเนื่องจากกฎหมายแยกความคุ้มครองไว้ต่างหากแล้ว อย่างไรก็ตาม ถ้าการดูหมิ่นผู้พิพากษา เป็นการดูหมิ่นในเรื่องส่วนตัวที่ไม่ได้เกี่ยวกับหน้าที่ในการพิจารณาคดี ผู้กระทำการดูหมิ่นจะมีความผิดฐานดูหมิ่นบุคคลธรรมดาทั่วไป เช่น นาย ก. เดินเข้าไปต่า นาย ข. ซึ่งมีอาชีพเป็นผู้พิพากษาว่า เป็นคนเลวมีนิสัยไม่ดี โดยการดูหมิ่นนี้ไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับการพิจารณาคดี ดังนี้ นาย ก. จะมีความผิดตามมาตรา ๓๓๓ เท่านั้น แต่ถ้านาย ก. ดูหมิ่น นาย ข. ผู้พิพากษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการพิจารณาคดี นาย ก. จะมีความผิดตามมาตรา ๓๓๘ และไม่เป็นความผิดตามมาตรา ๓๓๖ เพราะว่ามีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้ว นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีนั้น ๆ ได้เกษียณอายุไปแล้ว การกระทำที่ไปวิพากษ์วิจารณ์ หรือกล่าวหาว่าวินิจฉัย โดยไม่มีหลักความยุติธรรมนั้น ผู้กระทำยังคงมีความผิดตามมาตรา ๓๓๘ เพราะกฎหมายยังให้ความคุ้มครองอยู่แม้ว่าผู้พิพากษาจะได้เกษียณอายุไปแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาอยู่นั่นเอง ทั้งนี้เนื่องจากความผิดฐานดูหมิ่นศาลนี้ กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองทั้งตัวผู้พิพากษาและตัวองค์กรศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาคดี โดยจะต่างกับการดูหมิ่นเจ้าพนักงาน กล่าวคือ ถ้าเจ้าพนักงานได้เกษียณอายุแล้ว การดูหมิ่นเจ้าพนักงานที่เกษียณอายุ จะเป็นความผิดฐานดูหมิ่นบุคคลธรรมดา ตามมาตรา ๓๓๓ เท่านั้น

ส่วนในกฎหมายต่างประเทศนั้น กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี ความผิดในเรื่องดูหมิ่นบุคคลธรรมดาจะเป็นความผิดที่ไม่ได้มีโทษทางอาญาแต่จะบัญญัติให้เป็นความผิดในทางละเมิดโดยคู่กรณีจะต้องไปฟ้องร้องค่าเสียหายกันเอง และสำหรับกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบแบบลายลักษณ์อักษร ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมัน จะมีการบัญญัติในความผิดฐานดูหมิ่นไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เช่น Nouveau Code penal มาตรา R624-4 R624-5 และ R624-6 ยังได้กำหนดให้บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่หมิ่นประมาทหรือดูหมิ่นบุคคลอื่นต้องมีความ

รับผิดชอบไม่ได้กระทำโดยเผยแพร่ต่อสาธารณะก็เป็นความผิดด้วย¹ ซึ่งจะอยู่ในส่วนของความผิดที่เป็น
 ลหุโทษชั้นที่ 4 และมีพระราชบัญญัติกฎหมายลงวันที่ 29 July 1881 Act ซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครอง
 ในเรื่องการดูหมิ่นและหมิ่นประมาทของสื่อที่มีการเผยแพร่ต่อสาธารณะ เช่น มาตรา 32 และมาตรา
 33 กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการหมิ่นประมาท (Defamation) และการดูหมิ่น (insult) บุคคล
 หรือกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันไปตามสถานะของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสัญชาติ เชื้อชาติ ศาสนา และ
 ถ้าได้กระทำผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ผู้กระทำย่อมต้องมีความผิด

ประเทศเยอรมันได้บัญญัติความผิดฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาทไว้ในประมวลกฎหมาย
 อาญาเช่นเดียวกับกฎหมายไทยและในหลักกฎหมายเยอรมันมีแนวคิดเกี่ยวกับการดูหมิ่นและหมิ่น
 ประมาท มาจากหลักในเรื่องการคุ้มครองประโยชน์ส่วนบุคคล นั่นคือ เกียรติ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ
 ของหลักกฎหมายนี้ ในประเทศเยอรมันไม่มีกฎหมายที่บัญญัติการดูหมิ่นศาลไว้โดยตรง แต่จะมีการ
 บัญญัติในความผิดฐานดูหมิ่นเจ้าหน้าที่หรือองค์กรของรัฐ เช่น ห้ามดูหมิ่นรัฐหรือกฎหมายสูงสุด
 ได้แก่ มาตรา 90 ไม่ให้ผู้ใดดูหมิ่นประธานสหพันธ์ มาตรา 90a ห้ามไม่ให้ผู้ใดดูหมิ่นรัฐและสัญลักษณ์
 ของรัฐ มาตรา 90b ห้ามไม่ให้มีการหมิ่นประมาทต่อต้านรัฐธรรมนูญหรือองค์กรรัฐธรรมนูญ ใน
 ลักษณะที่เป็นอันตรายต่อความเคารพ มิเช่นนั้นจะถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือในมาตรา
 103-104 ห้ามไม่ให้ดูหมิ่นผู้นำต่างประเทศ ธง สัญลักษณ์ของต่างประเทศ

สำหรับการดูหมิ่นบุคคลโดยทั่วไป กฎหมายเยอรมันได้บัญญัติความผิดฐาน ต่าง ๆ ไว้
 ดังนี้

- มาตรา 185 บัญญัติว่า การดูหมิ่นจะต้องถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 1 หรือปรับ ถ้ากรณีที่มี
 มีการดูหมิ่นที่เป็นลักษณะร้ายแรงจะถูกจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับ

- มาตรา 186 บัญญัติว่า ถ้าเป็นการหมิ่นประมาทที่อยู่ในลักษณะที่อันตรายให้ร้าย เช่น
 การนินทาที่เป็นการแสดงข้อความอันเป็นเท็จเผยแพร่ในที่สาธารณะ ที่ประชุม ซึ่งเป็นการทำให้เขา
 เสียหาย ถูกดูถูก เสียชื่อเสียงจะถูกจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับ และยังถ้าทำเป็นลายลักษณ์อักษร ก็ถูก
 ลงโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับ

¹ สาวิตรี สุขศรี, “ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต : ศึกษาเฉพาะการเผยแพร่ภาพลามกและการหมิ่นประมาทบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต,” (วิทยานิพนธ์
 นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น.82

² Bottner Gotz, “Protection of Honour of Deceased Persons-A Comparison between the German and the Australian Legal Situations,” *Bond L.Rev.*, 109 ,Vol.13, Issue 1 article 5, p.111(2001).

-มาตรา 187 จะใช้กับหลักการเดียวกันกับมาตรา 186 กล่าวคือ ถ้าผู้ใดจงใจหรือเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่ไม่เป็นความจริงหรือพูดใส่ร้ายทำให้ผู้นั้นถูกเกลียดชัง ทำให้เสียชื่อเสียงจะต้องถูกจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือเสียค่าปรับ หรือในกรณีที่เผยแพร่ในที่สาธารณะ หรือในที่ประชุมโดยเป็นลายลักษณ์อักษร จะต้องถูกลงโทษเพิ่มขึ้น คือ จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือเสียค่าปรับ

-มาตรา 188 จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหมิ่นประมาทนักการเมือง

-มาตรา 189 จะเป็นเรื่องของการหมิ่นประมาทหรือทำให้เสียชื่อเสียงต่อความทรงจำของผู้ตาย และให้อำนาจทนายทนายร้องขอทำการฟ้องคดี ส่วนในเรื่องการปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการฟ้องที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ

-มาตรา 194 (3) ถ้าการดูหมิ่นเป็นการกระทำต่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายหน้าที่พิเศษด้านการบริการสาธารณะ หรือทหารของกองทัพที่ขณะปฏิบัติหน้าที่หรือเกี่ยวข้องกับหน้าที่ของตนอาจมีคำร้องขอต่อหัวหน้าของเขา ถ้าการกระทำผิดได้เกิดขึ้นต่อหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานอื่นที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานสาธารณะอาจถูกดำเนินคดีได้เมื่อหัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือหัวหน้าหน่วยงานกำกับดูแลได้ดำเนินการร้องขอ และข้อนี้ใช้บังคับโดยอนุโลมแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและเจ้าหน้าที่สาธารณะของโบสถ์และสมาคมทางศาสนาอื่น ๆ ภายใต้อาณัติกฎหมายมหาชน³ นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน

-มาตรา 199 ได้บัญญัติ ถึงเรื่องการกระทำการดูหมิ่นที่เป็นลักษณะต่างฝ่ายต่างโต้ตอบกัน ซึ่งกฎหมายบัญญัติว่า หากการดูหมิ่นได้เกิดขึ้นแบบโต้ตอบกันทันที ศาลอาจจะลงโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือลงโทษทั้งคู่ก็ได้

ดังนั้น จากการศึกษาพบว่า ความผิดฐานดูหมิ่นในประเทศไทยให้การคุ้มครองในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับฐานะของบุคคลเป็นพิเศษ โดยสังเกตได้จากการบัญญัติความผิดฐานดูหมิ่นคนธรรมดา ดูหมิ่นเจ้าพนักงาน ดูหมิ่นศาล ดูหมิ่นสถาบัน ซึ่งเป็นการบัญญัติที่ค่อย ๆ ขยับขึ้น

³German criminal code, Section 194 (3) “If the insult was committed against a public official, a person entrusted with special public service functions or a soldier of the Armed Forces while in the execution of his duties or in relation to his duties, it may be prosecuted upon the request of his superior. If the offence is directed against a public authority or other agency that performs duties of public administration it may be prosecuted upon the request of the head of the public authority or the head of the supervisory authority. This applies mutatis mutandis to public officials and public authorities of churches and other religious associations under public law”

ตามฐานะของผู้ถูกดูหมิ่น และบทลงโทษก็จะเพิ่มตามไปด้วย กฎหมายไทยในเรื่องดูหมิ่นนั้นจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับประเทศเยอรมันเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีความแตกต่างบางประการ โดยกฎหมายเยอรมันได้ให้ความคุ้มครองบุคคลธรรมดาและเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือแม้จะเป็นหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ เพียงแต่ในประเทศเยอรมันไม่ได้บัญญัติความผิดฐานดูหมิ่นศาลที่เจาะจงลงไปเท่านั้น นอกจากนี้ในประเทศเยอรมันมีแนวคิดเกี่ยวกับความผิดฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาท มาจากหลักกฎหมายในเรื่องการคุ้มครองประโยชน์ส่วนบุคคล ซึ่งก็คือ เกียรติ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของหลักกฎหมายในความผิดฐานนี้

4.2 วิเคราะห์ขอบเขตการคุ้มครององค์กร ศาลในความผิดฐานดูหมิ่นศาล

ในการศึกษาถึงขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายในทางเนื้อหาหยาบหมายถึง การศึกษาพื้นฐานของคำจำกัดความที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของความผิดแต่ละฐาน ซึ่งจะแยกอธิบายดังนี้

ประการแรก ในเรื่องความหมายของคำว่า “ศาลหรือผู้พิพากษา” ตามมาตรา 198 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

“มาตรา 198 บัญญัติว่า ผู้ใดดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีหรือพิพากษาคดี...ต้องระวางโทษ”

- การดูหมิ่น หมายถึง การดูถูกเหยียดหยาม การสบประมาท หรือทำให้อับอายการดูหมิ่นอาจจะกระทำด้วยวาจา เช่นคำด่า คำหยาบคาย คำดูถูก คำค่อนข้างอด หรือเป็นการกระทำด้วยกริยาอย่างอื่นเช่น ไข่ของลับ ถ่มน้ำลายรด ยกส้นเท้าให้ก็ได้

- การกระทำที่เป็นการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษา จึงหมายความว่า การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เป็นการดูถูก เหยียดหยาม ด่าทอ สบประมาท ทำให้อับอาย และเป็นกระทำที่จะเป็นลดคุณค่าของศาลหรือผู้พิพากษา โดยไม่ว่าจะกระทำด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรหรือกริยาใด ๆ

- คำว่า “ผู้พิพากษา” หมายถึง ตัวบุคคลที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีหรือพิพากษาคดีของศาล ดังนั้น การที่จะเป็นความผิดนี้ได้จะต้องเป็นการดูหมิ่นผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดี ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงแต่บุคคลที่มีฐานะหรือมีอาชีพเป็นผู้พิพากษาเท่านั้น ซึ่งจะรวมถึงตะไตะยูติธรรม⁴ และผู้พิพากษาสมทบด้วย

- คำว่า “ศาล” ในที่นี้หมายถึง ตัวสถาบันศาล หรือตัวองค์กรศาล ซึ่งหมายความว่า องค์กรหรือสถาบันทางตุลาการที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาหรือพิพากษาคดีของศาล และมีบุคคลที่มีตำแหน่งเป็นผู้พิพากษาเข้ามาใช้อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีของศาล

⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1575/2518, ฎส, น.2293.

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ในมาตรา 198 นั้นนอกจากจะมุ่งคุ้มครองบุคคลธรรมดาแล้ว ยังให้ความคุ้มครองขยายไปถึงองค์กรศาลซึ่งถือเป็นนิติบุคคลอีกด้วย การที่กฎหมายให้ความคุ้มครองในตัวสถาบันเพราะเนื่องมาจากสถาบันตุลาการเป็นศูนย์รวมของความของ ความไว้วางใจและศรัทธาของประชาชน การที่ประชาชนจะไว้วางใจให้พิจารณาพิพากษาคดี ถ้าภาพลักษณ์ขององค์กรศาลดูไม่น่าเชื่อถือแล้วจะส่งผลเสียหายต่อรัฐอย่างมาก ดังนั้นรัฐจึงให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นอย่างสูง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 188 วรรคหนึ่ง บัญญัติถึงการปฏิบัติหน้าที่ของศาลว่า การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งต้องดำเนินให้เป็นไปตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธย

ดังนั้น จึงมีเหตุสมควรที่กฎหมายต้องให้ความคุ้มครององค์กรดังกล่าวเป็นการพิเศษ ทั้งนี้ ศาล หมายถึง องค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเป็นคดีโดยใช้อำนาจตุลาการ แต่ไม่รวมถึงองค์กรที่มีหน้าที่ชี้ขาดข้อพิพาททางฝ่ายบริหาร⁵ และเมื่อองค์กรที่จะถือว่าเป็นศาลจะต้องมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดี ซึ่งคำว่า “คดี” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(2) หมายความว่า กระบวนพิจารณาตั้งแต่เสนอคำฟ้องเป็นต้นไป ไม่จำกัดว่าสิ้นสุดลงเมื่อใด แม้ภายหลังการพิจารณาพิพากษาแล้วก็ยังคงเป็นคดีอยู่⁶ ซึ่งตรงจุดนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่า การที่ดูหมิ่นผู้พิพากษาที่เกษียณอายุราชการ ยังคงมีความผิดฐานดูหมิ่นศาล เพราะเหตุที่ว่า เป็นการดูหมิ่นที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดี เป็นการดูหมิ่นที่เกี่ยวกับกระบวนการให้ความยุติธรรมของศาล ไม่ได้เป็นการดูหมิ่นที่เป็นเรื่องส่วนตัว

ส่วนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้ให้ความหมายไว้ แต่ถ้าดูความหมายของคำว่า ศาล ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (1) ศาล หมายถึง ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาซึ่งมีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา ดังนั้น คำว่า คดีในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงมีความหมายกว้างกว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาแพ่ง เช่น ในการออกหมายจับ หมายค้น ก่อนที่มีการยื่นคำฟ้องเป็นคดีต่อศาลโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา จึงถือว่าเป็นการกระทำของศาล⁷

อย่างไรก็ตาม อนุญาโตตุลาการไม่ใช่ศาล เพราะในการชี้ขาดข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการจะบังคับด้วยตนเองไม่ได้ จะต้องมีคำสั่งของศาลรับรองคำชี้ขาดนั้นอีกชั้นหนึ่งถึงจะบังคับได้ และนอกจากนี้ การที่เจ้าพนักงานสอบสวนได้มีคำสั่งเปรียบเทียบก็ไม่ใช่กระทำในฐานะผู้

⁵ ไพโรจน์ วายุภาพ, ระบบศาลและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 12 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2559), น.14.

⁶ เฟิงฮ้าง, น.14.

⁷ เฟิงฮ้าง, น.14.

พิพากษาหรือศาล เพราะการเปรียบเทียบจะทำได้ก็ต่อเมื่อผู้ต้องหาได้ยินยอมให้เปรียบเทียบ และเมื่อเสียค่าปรับแล้วจะมีผลให้สิทธิภาคีอาญามาฟ้องระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (5)

ดังนั้น ศาลที่มีหน้าที่พิพากษาคดีต่าง ๆ โดยผ่านอำนาจของสถาบันตุลาการ รวมถึงองค์กรที่มีหน้าที่ตัดสินคดีโดยใช้อำนาจตุลาการ เช่น ศาลยุติธรรม ศาลทหาร ศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลรัฐธรรมนูญจึงได้รับการคุ้มครองตามหลักการนี้ในลักษณะเดียวกัน

ประการที่สอง ในเรื่องขอบเขตของการคุ้มครอง

ในการคุ้มครองผู้พิพากษา เป็นการคุ้มครองชื่อเสียงของผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งการกระทำที่เป็นการดูหมิ่นนั้น เป็นการกระทำที่กระทบต่อ ชื่อเสียง ต่อคุณงามความดี ต่อศักดิ์ศรีของผู้พิพากษาที่ได้กระทำหน้าที่

หน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของผู้พิพากษา คือมีหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยผู้พิพากษาจะต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่น้อมเอียงไปฝ่ายใด เพื่อให้คู่ความได้รับความยุติธรรม ดังนั้น เมื่อมีการกระทำดูหมิ่นเกิดขึ้น กฎหมายได้วางหลักไว้ว่า จะต้องเป็นการดูหมิ่นที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดี ซึ่งหมายความว่า ในความผิดดูหมิ่นศาลจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการพูด กล่าว หรือการกระทำใด ๆ ที่แสดงว่าเป็นการไม่เคารพหรือไม่พอใจในคำตัดสิน เช่น อาจจะเป็นการพูดเป็นนัยว่าผู้พิพากษาลำเอียง หรือกล่าวต่อผู้อื่นว่าการตัดสินคดีไม่ยุติธรรม หรือการกล่าวใส่ร้ายผู้พิพากษาว่ารับสินบน หรือแม้กระทั่งเขียนบทความที่เป็นการกล่าวหาว่าการตัดสินคดีนั้นไม่มีความยุติธรรม เป็นต้น

ในความผิดดูหมิ่นศาล กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ตัดสินคดีเท่านั้น ถ้าเป็นการดูหมิ่นผู้พิพากษาที่ไม่ได้เกี่ยวกับการพิจารณาคดี กฎหมายไม่ถือว่าเป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาล แต่อาจจะผิดฐานดูหมิ่นเจ้าหน้าที่ หรือผิดฐานดูหมิ่นคนธรรมดาได้ ถ้าการดูหมิ่นนั้นได้กระทำต่อคนธรรมดาที่มีอาชีพเป็นผู้พิพากษาเท่านั้น

เมื่อความผิดดูหมิ่นศาลได้ให้ความคุ้มครองที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี ดังนี้ ไม่ว่าคดีจะสิ้นสุดไปจากศาลเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้วก็ตาม แต่เมื่อมีการดูหมิ่นเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเกิดต่อหน้าหรือลับหลังศาลหรือผู้พิพากษาหลัง การกระทำนั้นจะเป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาลตามมาตรา 198 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1456/2506⁸ ขณะที่ ก. ผู้พิพากษานั่งพิจารณาคดีอยู่ จำเลยกำลังนั่งฟังอยู่ข้างนอก ได้พูดกับผู้อื่นว่า “ไม่นึกเลยว่่าสำนวนนี้จะมาตกอยู่แก่คนๆ นี้” เหตุการณ์เช่นนี้บ่งชี้ชัดว่าหมายถึงสำนวนเรื่องนั้นตกแก่ ก. ซึ่งกำลังนั่งพิจารณาอยู่นั้น และศาลจะต้องพิจารณา

⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1456/2506, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2560, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search/index>

พฤติการณ์ตามที่โจทก์นำสืบประกอบคำกล่าวของจำเลยต่อไป จึงจะชี้ชัดถึงเจตนาของจำเลยว่าการที่จำเลยกล่าวข้อความนั้นเพราะไม่พอใจที่เห็นสำนวนความเรื่องนั้นตกแก่ ก. ผู้ซึ่งจำเลยเห็นว่าเป็นผู้พิพากษาที่พิจารณาความด้วยอคติไม่ให้ความยุติธรรม จึงได้กล่าวตำหนิ ก. เป็นนัยเช่นนั้น อันมีความหมายไปในทางไม่ดี เป็นที่ระคายเคืองแก่ศักดิ์ศรีของ ก. การกระทำของจำเลยก็เป็นการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีตามมาตรา 198 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

จากคำพิพากษาข้างต้น จะพบว่า การกระทำที่กระทบศักดิ์ศรีของผู้พิพากษาจะรวมอยู่ในความหมายของคำว่า “ดูหมิ่นศาล” ด้วย โดยคำว่า “ศักดิ์ศรี” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายความว่า เกียรติศักดิ์ ซึ่งมีความหมายถึงชื่อเสียง ความยกย่องนับถือ ความมีหน้ามีตา โดยมีความหมายไปในแง่บวก นอกจากนี้ สภาพสังคมวัฒนธรรมของคนไทยได้มองเรื่องศักดิ์ศรีเป็นส่วนหนึ่งของคำว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะสามารถมองได้เป็น 2 มิติ⁹ กล่าวคือ มิติแรก คือ เป็นมาตรฐานขั้นต่ำของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึง ขอบเขตขั้นต่ำสุดของสถานภาพบุคคล ที่มนุษย์คนหนึ่งพึงมีอยู่และห้ามมนุษย์อื่น ๆ ก้าวล่วง มิติที่สอง คือ มาตรฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามลักษณะของกลุ่ม หมายถึง การรวมตัวของบุคคลที่มีเอกลักษณ์ร่วมกัน ได้แก่ กลุ่มของเพศ กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มของวงศ์ตระกูล เป็นต้น ซึ่งในกลุ่มวิชาชีพ จะพบว่าการกล่าวถึงศักดิ์ศรี จะเป็นในลักษณะของการได้รับการยอมรับ การยกย่องว่ามีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีสถานภาพที่ได้รับการยอมรับนับถือและถ้ามีใครมาลบหลู่ ดูหมิ่น จึงเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้

โดยในการคุ้มครองตัวองค์กรหรือสถาบันศาล เป็นเรื่องของค่านิยมคนไทยที่ให้ความสำคัญเคารพต่อสถาบันศาล ซึ่งจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือขององค์กรตุลาการ กล่าวคือ การที่ประชาชนจะให้ความนับถือ ศรัทธา องค์กรศาลเพื่อให้ศาลได้ทำหน้าที่อำนวยความยุติธรรมตัดสินคดีความนั้น องค์กรศาลเองจะต้องทรงเกียรติ มีความน่าเคารพ และสง่างาม เพื่อที่จะให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในศาล โดยตัวองค์กรศาลเองนั้นก็ได้ออกระเบียบ กฎต่าง ๆ เพื่อที่จะรักษาความทรงเกียรตินี้ไว้ ดังจะเห็นได้จาก “วินัย” ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมที่ให้ความสำคัญในความประพฤติของผู้พิพากษาเป็นอย่างมาก ซึ่งถ้าศาลถูกดูหมิ่นโดยการทำให้เสื่อมเสีย อับอาย ลดคุณค่าของศาลลง ก็จะส่งผลต่อความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อศาลได้ และเมื่อเกิดความระแวงในความบริสุทธิ์ยุติธรรมของศาลเสียแล้ว การจะวินิจฉัยสั่งการอะไรออกไปก็ไม่เกิดความ

⁹ อุดม รัฐอมฤต, นพนิธิ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ, การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด นานาสิ่งพิมพ์, 2544), น.77-80.

ศรัทธาเชื่อถือ ซึ่งจะทำให้สังคมปั่นป่วนหวั่นไหวได้¹⁰ เช่น การกล่าววาทะ ศาสนครปฐมไม่ดี ตัดสินคดี ไม่มีความเป็นธรรม การกล่าวในลักษณะนี้จะส่งผลให้ผู้รับฟังเข้าใจไปในทางลบและมององค์กรศาล ทั้งภาพรวมว่ามีการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ คนในองค์กรไม่ดี หรือไม่ดีเพราะมีการรับสินบน ซึ่งคนที่ได้ยินหรือรับฟังจะสามารถตีความไปได้หลายประการ ดังนั้น เมื่อมีการกล่าวในลักษณะเช่นนี้ ผู้กระทำก็จะมีคามผิดฐานดูหมิ่นศาลเช่นกัน

ซึ่งความผิดฐานนี้ มีที่มาจากค่านิยมของคนในชาติที่ให้ความเคารพต่อสถาบันศาลที่สืบเนื่องมาจากอำนาจศาลในสมัยโบราณ และเป็นอำนาจที่พระมหากษัตริย์และผู้ครองแคว้นหรือเจ้าผู้ปกครองเป็นผู้ใช้ ดังที่ปรากฏในศิลาจารึกตอนหนึ่งว่า “ในปากประตูมีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้ หันไพร่ฟ้าปกหน้า กลางบ้านกลางเมือง มีถ้อยความ เจ็บท้องข้องใจ มันจักกล่าวถึง เจ้าถึงขุนปรี ไปส่นกระดิ่งอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองได้ยินเรียก เมื่อถามสวนความแก่มันด้วยชื่อไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้จึงชอบ”¹¹ ด้วยเหตุนี้ กฎหมายจึงบัญญัติให้มีการคุ้มครององค์กรศาลเพิ่มมากขึ้น เพื่อสอดคล้องกับวัฒนธรรมและจารีตประเพณีของคนในชาติ

4.3 วิเคราะห์ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ศาลมีหน้าที่สำคัญประการหนึ่ง คือการพิจารณาพิพากษาคดีและเพื่อจะบังคับให้การดำเนินกระบวนการเป็นไปโดยราบรื่นและรักษาความเรียบร้อย กฎหมายจะต้องให้อำนาจศาลในการที่จะจัดการกับความวุ่นวายที่อาจจะเกิดขึ้นในศาลได้ โดยการที่ศาลจะรักษาความสงบเรียบร้อยของกระบวนการพิจารณาและบริเวณภายในศาลนั้น จะต้องมีมาตรการพิเศษสำหรับการที่จะลงโทษผู้กระทำละเมิดได้ทันที

4.3.1 ลักษณะของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ในการที่ศาลมีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี เพื่อจะบังคับให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยราบรื่นและรักษาความเรียบร้อย กฎหมายจะต้องให้อำนาจศาลในการที่จะจัดการกับความวุ่นวายที่อาจจะเกิดขึ้นในศาลได้ เนื่องจากการที่คนไปศาลนั้น ในบางกรณีอาจแสดงความรุนแรงออกมา หรือประพฤติตนเกะกะไม่เหมาะสมในศาลได้ กฎหมายจึงต้องมีบทลงโทษผู้ที่มา

¹⁰ สมลักษณ์ จัดกระบวนการพล, ข้าแต่ศาลที่เคารพ, (กรุงเทพมหานคร : มติชน, 2558), น.32.

¹¹ ประภาศน์ อวยชัย, “ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล,” อุลพาท, เล่ม 3, ปีที่ 35, น. 20(พฤษภาคม-มิถุนายน 2531).

รบกวนในเวลาพิจารณาคดี เพื่อควบคุมดูแลการพิจารณาคดีให้ดำเนินไปได้ด้วยความสงบเรียบร้อย¹² ดังนั้น มาตรการในการที่จะควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อให้ศาลยุติธรรมเป็นสถานที่ปลอดภัยปราศจากการข่มขู่ คุกคามใด ๆ เพื่อให้ทุกคนสามารถแสวงหาความยุติธรรมได้อย่างเสรีในศาลภายใต้กรอบของกฎหมาย รัฐจึงได้กำหนดเครื่องมือเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อควบคุมให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความราบรื่น รวดเร็ว และเพื่อรักษาความเป็นสถาบันอันศักดิ์สิทธิ์ที่จะอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30 -33 ว่าด้วยเรื่องละเมิดอำนาจศาล โดยมาตรา 30-32 เป็นเรื่องที่ว่าด้วยการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและมาตรา 33 เป็นเรื่องของบทลงโทษ ซึ่งบทบัญญัติทั้ง 4 มาตรานี้บังคับใช้กับการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมทุกประเภทคดีไม่ได้จำกัดแต่เฉพาะในการพิจารณาคดีแพ่งเท่านั้น¹³

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลถือเป็นเครื่องมือที่ศาลใช้สำหรับรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันศาลยุติธรรมและในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว ซึ่งในความผิดฐานนี้ไม่ต้องมีการฟ้องร้องให้ศาลลงโทษ โดยศาลสามารถใช้อำนาจตามกฎหมายสั่งลงโทษผู้ที่ละเมิดอำนาจได้ทันที และความผิดฐานนี้ไม่ได้มีไว้เพื่อคุ้มครองผู้พิพากษาเป็นการส่วนตัว แต่ต้องคำนึงถึงการรักษาความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการเป็นสำคัญ¹⁴

อาจกล่าวได้ว่าบทบัญญัติในเรื่องละเมิดอำนาจศาลมาจากเหตุผลที่สำคัญสองประการ ได้แก่

ประการแรก สถาบันศาล เป็นที่พึ่งของประชาชนในการตัดสินพิจารณาคดี ซึ่งประชาชนให้ความยอมรับนับถือ

ประการสอง ความเป็นอิสระของศาลในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยการพิจารณาคดีให้เกิดเป็นธรรม ศาลจะต้องทำหน้าที่เป็นคนกลางอย่างเคร่งครัด หากถูกรบกวน ขัดขวาง หรือ แทรกแซงกระบวนการพิจารณาแล้ว ศาลจะไม่สามารถวางตัวเป็นกลางได้ ประชาชนก็ย่อมไม่ได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริง

¹² เฟิงอ๋าง, น.57.

¹³ อุดมศักดิ์ นิติมนตรี, “ละเมิดอำนาจศาล,” บทบัญญัติ เล่ม 58, ตอน 4, น. 150-151(ธันวาคม 2545).

¹⁴ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2522), น 19.

โดยที่ผู้พิพากษา จะมีหน้าที่สำคัญในการพิจารณาคดีในศาล อยู่สามประการ¹⁵
คือ

ประการแรก การรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องพิจารณาคดีและเป็นกลางใน
การพิจารณาคดี

ประการสอง พิจารณาจัดทำคำพิพากษาหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับคดีความ

ประการสาม พิจารณากำหนดโทษหรือมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณา
คดีแก่จำเลยซึ่งศาลพิสูจน์แล้วว่าจำเลยได้กระทำความผิด¹⁶

การปฏิบัติหน้าที่ของศาลจะสำเร็จลุล่วงไปได้ นั้น ศาลจะต้องมีอำนาจสอง
ประการ¹⁷ กล่าวคือ

ประการแรก ศาลจะต้องมีอำนาจอย่างเพียงพอที่จะบังคับให้มีการปฏิบัติตาม
คำสั่งศาล

ประการสอง ศาลจะต้องมีอำนาจอย่างเพียงพอที่จะป้องกันไม่ให้มีการใช้ศาล
หรือกระบวนการพิจารณาความในศาลไปในทางที่ผิด

ซึ่งการที่ศาลจะรักษาความสงบเรียบร้อยภายในศาลได้ จะต้องมีการพิเศษ
สำหรับศาลที่จะลงโทษผู้กระทำละเมิดได้ทันที

จากการศึกษาจะพบว่า มาตรการที่ศาลบังคับใช้ในความผิดฐานละเมิดอำนาจ
ศาลนั้น มีลักษณะที่เป็นมาตรการบังคับทางปกครอง กล่าวคือ ถ้ามีผู้ใดมาทำละเมิดหรือกระทำการที่
ไม่เหมาะสมต่อศาลตามที่ศาลได้ออกข้อกำหนดหรือตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่อง
รบกวนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลหรือการก่อความไม่สงบในศาลเช่นนี้ ศาลสามารถ
ลงโทษผู้กระทำละเมิดได้ทันที โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการฟ้องร้องเป็นคดี ซึ่งวิธีการหรือลักษณะนี้จะ
ถูกใช้ในเรื่องมาตรการบังคับทางปกครอง

ในเรื่องมาตรการบังคับทางปกครอง มีหลักว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ออกคำสั่งทาง
ปกครองไปแล้ว ผู้ที่ได้รับคำสั่งทางปกครองจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง หากฝ่าฝืนก็จะมี
มาตรการในการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครอง ซึ่งกฎหมายจะให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการบังคับ

¹⁵ อำนาจ เนตยสุภา,ปรัชญา สิทธิพันธุ์, “ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล,” บท
บัญญัติ, ปีที่ 65, ฉบับที่ 2, น.76 (มิ.ย. 2552).

¹⁶ กุลพล พลวัน, “ข้อสังเกตเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล,” วารสารอัยการ, ปีที่ 1,
ฉบับที่ 8, น. 29(สิงหาคม 2521).

¹⁷ ปวีณา เจริญวงศ์, “ละเมิดอำนาจศาล,” ดุลพินิจ, เล่ม 3, ปีที่ 40, น. 120 (พ.ค.-
มิ.ย. 2536).

ให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองได้เอง และไม่ต้องผ่านกระบวนการทางศาล¹⁸ ไม่ต้องนำคดีฟ้องขอให้ศาลมีคำสั่ง ซึ่งจะต่างกับหลักกฎหมายอาญาหรือหลักกฎหมายแพ่งที่เอกชนจะบังคับเอากับเอกชนด้วยกันเองไม่ได้ จะต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่ง และมาตรการทางปกครองนี้ มีลักษณะเป็นการบังคับเพื่อให้ดูแลความสงบเรียบร้อย เช่น ถ้ามีบุคคลใดเข้ามาวุ่นวายก่อความไม่สงบในศาล ศาลสามารถสั่งให้ผู้นั้นออกไปจากบริเวณศาลได้

ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งหลักของเรื่องคือการรักษาความสงบเรียบร้อยในศาล หมายความว่า ศาลจะต้องควบคุมความเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือความสงบเรียบร้อยในกระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งจะประกอบด้วยกระบวนการพิจารณาคดีในห้องและบริเวณรอบ ๆ ได้แก่ สนามหญ้า ที่จอดรถ ตึกอาคารต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณศาลด้วยเช่นกัน

มาตรา 30 บัญญัติว่า ให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็ว อำนาจเช่นว่านี้ให้รวมถึงการสั่งให้คู่ความมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางก่อความรำคาญหรือในทางประวิงให้ชักช้าหรือในทางฟุ่มเฟือยเกินสมควร

กล่าวได้ว่าเป็นการให้ศาลใช้อำนาจพิเศษ ในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปโดยเรียบร้อย เพราะถ้าปล่อยให้เป็นไปตามกรณีปกติเรื่องก็อาจจะเป็นการเข้าไปโดยทำให้กระบวนการพิจารณาหยุดชะงักลง ถ้าศาลได้เห็นแล้วว่าเป็นการกระทำที่เป็นการละเมิด ศาลสามารถสั่งลงโทษได้เลย ซึ่งอำนาจนี้เป็นลักษณะของมาตรการบังคับทางปกครอง

นอกจากนี้ ข้อกำหนดของศาลอาจจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการแต่งกายหรือเกี่ยวกับความประพฤติของคู่ความหรือบุคคลที่มาศาลก็ได้ โดยอาจจะสั่งห้ามมิให้กระทำการใด ๆ ที่เป็นการรบกวน เช่น ห้ามส่งเสียงอึกทึกรึกรึโครม ห้ามกล่าววาจาหยาบคาย ไม่ให้เดินขวักไขว่ไปมาขณะที่ศาลออกนั่งพิจารณาคดี หรือ การห้ามแต่งกายไม่สุภาพ เป็นต้น

ดังนั้น ลักษณะพิเศษที่ศาลได้นำมาใช้ก็เพื่อที่จะดูแลความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาลและความเรียบร้อยในกระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งการที่กฎหมายให้อำนาจศาลที่จะสั่งลงโทษได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการฟ้องร้องก่อนนั้น นอกจากจะเป็นเรื่องที่จะช่วยควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยภายในบริเวณศาลแล้วยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี

¹⁸ นันทวัฒน์ บรมานันท์, กฎหมายปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2553), น.523-524.

นอกจากที่กล่าวไปแล้วนั้น ยังมีหลักในเรื่องการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในศาล อยู่ใน มาตรา 31 โดยบัญญัติว่า ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ดังต่อไปนี้ให้ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(1) ขัดขืนไม่ปฏิบัติตามกฎของศาลตามมาตราก่อนอันว่าด้วยการรักษาความสงบเรียบร้อย หรือ ประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

ในมาตรา 31(1) นี้ หมายถึง การใด ๆ ที่เป็นการขัดขืนไม่ทำตามข้อกำหนดที่ตั้งศาลได้มีอำนาจออกข้อกำหนดเพื่อที่จะรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาลและเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปโดยเที่ยงธรรม ตามมาตรา 30 นั้น จะเป็นการละเมิดอำนาจศาล

การประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล หมายความว่า การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดที่ไม่สมควรกระทำอันเป็นการแสดงถึงความไม่เคารพต่อศาล หรือก่อความรำคาญหรือก่อให้เกิดความรบกวนในการพิจารณาคดี เช่น ส่งเสียงโวยวาย ขว้างปาสิ่งของ ทำร้ายตัวคู่ความ หรือทำร้ายพยาน หรือบุคคลใดๆ ในบริเวณศาล และแม้ว่าไม่ได้ทำต่อหน้าผู้พิพากษาขณะออกนั่งพิจารณาคดีก็เป็นความผิดด้วย หรือทำพยานเอกสารที่ไม่สมควร เช่น บรรยายฟุ้งก้าวร้างหายบคาย รวมถึงดูหมิ่นเสียดสีศาล ก็ย่อมมีความผิดฐานประพฤติตนไม่เรียบร้อยเช่นเดียวกัน

การประพฤติตนไม่เรียบร้อยในศาลอาจมีลักษณะที่เป็นการกระทำที่ต่อเนื่องเข้ามาในศาล แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นการกระทำต่อหน้าศาลก็ได้ เช่น การพูดจาข่มขู่ว่าจะทำอันตรายต่อชีวิตต่อผู้กล่าวหา ก่อนที่ผู้กล่าวหาจะเข้าเบิกความเป็นพยานในคดี¹⁹ หรือการเรียกรับเงินในบริเวณศาล โดยอ้างว่าเป็นค่าวิ่งเต้น²⁰ การอ้างตนเองเป็นอัยการและหลอกลวงในบริเวณศาล²¹ หรือการพกพาอาวุธปืนเข้ามาในศาลซึ่งเป็นสถานที่อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้มีบรรณคดี ซึ่งบุคคลผู้มีบรรณคดีต้องมีความมั่นใจและอบอุ่นใจในความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง การที่พกพาอาวุธปืนเข้ามาในศาล แสดงถึงความไม่ยำเกรงต่อกฎหมาย ถือได้ว่าเป็นความผิด ศาลพิพากษาลงโทษจำคุก 2 เดือน²²

การกระทำที่เป็นการประพฤติตนไม่เรียบร้อยในศาล ยังรวมถึงการประพฤติตนไม่เรียบร้อยนอกศาลแต่ผลเกิดขึ้นในศาลต่อเนื่องกันมาด้วย เช่น แม้การเปลี่ยนตัวผู้ต้องหาจะได้กระทำแต่ในชั้นสอบสวน ก่อนที่จะมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล แต่การกระทำดังกล่าวย่อมเป็นเหตุ

¹⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1715/2548, น.349.

²⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 4206/2547, น.1806.

²¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 7333/2544, น.2184

²² คำพิพากษาฎีกาที่ 5100/2543, สืบค้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2560, จาก

<https://deka.in.th/view-34186.html>.

ขัดขวางไม่ให้เกิดการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเป็นไปโดยเที่ยงธรรมและถูกต้อง เพราะทำให้ต้องมีการดำเนินคดีอาญาในศาลต่อบุคคลผู้บริสุทธิ์ โดยที่ผู้กระทำความผิดไม่ถูกลงโทษ การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาย่อมก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในศาล อันเป็นการประทุพติตนไม่เรียบร้อยในศาล ตามมาตรา 31(1) ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 แล้ว เมื่อความปรากฏแก่ศาลตามคำแถลงของผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดดังกล่าว ศาลย่อมมีอำนาจสั่งลงโทษได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการไต่สวนข้อเท็จจริง²³

ดังนั้น มาตรการรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล จะหมายความรวมว่า ศาลมีหน้าที่ต้องควบคุมความเป็นระเบียบเรียบร้อยในศาลและรักษาความสงบเรียบร้อยในกระบวนการพิจารณาคดีด้วย โดยความสงบเรียบร้อยในกระบวนการพิจารณาคดีจะรวมไปถึง การขัดขวาง การรบกวน การก่อให้เกิดความยุ่งยาก หรือการกระทำใด ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาคดีนั้น ไม่สามารถตัดสินหรือพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างเป็นธรรมที่สุด และรวมไปถึงการกระทำที่เกิดขึ้นนอกบริเวณศาลแต่ได้มีผลต่อเนื่องเข้ามาถึงในศาลหรือในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลด้วย

ส่วนใน มาตรา 31(2)-(5) ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาโดยการแสดงข้อเท็จจริงหรือเสนอพยานหลักฐานที่เป็นเท็จต่อศาลในการไต่สวนคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ตามมาตรา 31 (2) การหลีกเลี่ยงไม่รับคำคู่ความหรือเอกสารที่ส่งให้ตนเอง ตามมาตรา 31 (3) การตรวจเอกสารในสำนวนคดีหรือคัดลอกสำเนาเอกสารโดยไม่ได้รับอนุญาต ตามมาตรา 31 (4) หรือขัดขืนไม่มาศาลตามคำสั่งของศาล ตามมาตรา 31 (5) นั้น จะเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ศาลจึงสามารถลงโทษฐานกระทำละเมิดอำนาจศาลได้

มาตรา 32 เป็นการกระทำของหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ที่ออกโฆษณาต่อประชาชน ตามมาตรา 32

- กรณีแรก เป็นการที่ขัดต่อคำสั่งศาลที่ห้ามการออกโฆษณาเพื่อความเหมาะสมหรือคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ มีความผิดเพราะได้เปิดเผยข้อเท็จจริงที่ศาลได้สั่งห้าม

- กรณีที่สอง การที่สื่อได้แสดงหรือกล่าวข้อความไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ในระหว่างการพิจารณาคดีไปจนมีคำพิพากษาถึงที่สุด เพื่อให้ข้อความหรือสิ่งที่แสดงนั้นมีอิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชน หรืออิทธิพลเหนือศาล พยาน คู่ความ ซึ่งพอจะมองเห็นได้ว่าการพิจารณาคดีเสีย

²³ คำพิพากษาฎีกาที่ 7920/2544, สืบค้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2560, จาก <https://deka.in.th/view-44015.html>.

ความยุติธรรมไป ซึ่งในเรื่องนี้จะเป็นการกระทำที่เป็นการแทรกแซงกระบวนการพิจารณาคดีโดยการใช้ประโยชน์จากที่ตนเองเป็นสื่อ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในเรื่องละเมิดอำนาจศาลนั้น มีลักษณะเป็นเรื่องที่กฎหมายได้ให้อำนาจศาลใช้มาตรการบังคับลงโทษแก่ผู้ที่กระทำละเมิดอำนาจศาลได้ทันที โดยการกระทำนั้นจะเข้าลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นการกระทำที่ไม่เคารพต่อตัวสถาบันศาล
2. เป็นการกระทำที่เป็นการรบกวน แทรกแซง หรือขัดขวางการพิจารณาพิพากษาคดี ทำให้เกิดความหยุดชะงัก หรือติดขัด ทำให้คู่ความไม่ได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริงได้

4.3.2 ลักษณะพิเศษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

1. ศาลสามารถตัดสินลงโทษการทำความผิดได้เลยโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการฟ้องร้องแบบคดีทั่วไป (due process) เนื่องจากการทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้นเป็นความผิดต่อศาล เมื่อปรากฏต่อศาลว่าผู้ใดกระทำละเมิดอำนาจศาล จะปรากฏโดยผู้้นกระทำต่อหน้าศาลหรือปรากฏจากหลักฐานอื่นใด ศาลก็ย่อมสั่งลงโทษได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งข้อหาหรือส่งเรื่องให้เจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการแต่อย่างใด เพียงแต่ศาลเรียกผู้เกี่ยวข้องมาสอบถามให้ได้ความว่าเรื่องเป็นดังที่ปรากฏในเอกสารที่นำเสนอจริงหรือไม่ ก็สามารถสั่งลงโทษได้ เพราะบทบัญญัติเรื่องละเมิดอำนาจศาลเป็นกฎหมายพิเศษที่ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงได้โดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลยดังเช่นการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป²⁴

2. ถ้าการกระทำนั้นศาลไม่ได้รับรู้เห็นเอง ศาลจะต้องทำการไต่สวนเสียก่อน แต่ไม่จำเป็นจะต้องกระทำต่อหน้าผู้ถูกกล่าวหาเหมือนในคดีอาญาทั่วไป และหากการละเมิดอำนาจศาลนั้น เป็นความผิดทางอาญาด้วยแล้ว ถือว่าการทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นเรื่องส่วนหนึ่งต่างหากจากความผิดทางอาญาหรือคดีอาญา จึงสามารถดำเนินคดีอาญากับผู้้นั้นในเรื่องดังกล่าวได้²⁵

3. ผู้เสียหายและพนักงานอัยการสามารถมาฟ้องคดีอาญาได้อีก ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 39(4) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²⁶ เช่น ในคำพิพากษาฎีกาที่ 87/2484²⁷

²⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 4617/2547, น.1627.

²⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 5323/2546, สืบค้นเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2560, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/>

²⁶ เรื่องเสรีจี้ที่ 444/2528, บันทึก เรื่อง ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดอาญาหรือไม่ (ตีความมาตรา 31มาตรา 32 และมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง).

วางเป็นบรรทัดฐานเรื่อยมาว่า การที่จำเลยใช้ร่องเท้าตีผู้เสียหายในบริเวณศาล แม้ศาลจะได้ลงโทษจำเลยฐานละเมิดอำนาจศาลแล้ว คดีก็ไม่ระงับไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(4) พนักงานอัยการและผู้เสียหายมีสิทธิมาฟ้องเป็นคดีฐานทำร้ายร่างกายได้อีก โดยศาลฎีกาให้เหตุผลว่า ข้อกฎหมายที่จำเลยนำมาเถียงกันนั้นว่า การกระทำของจำเลยเป็นกรรมเดียวและวาระเดียวกันกับความผิดที่ลงโทษจำเลยไปในกฎหมายละเมิดอำนาจศาลแล้วนั้น จำเลยไม่ควรถูกต้องรับโทษฐานทำร้ายร่างกายในคดีนี้อีก ศาลฎีกาเห็นพ้องกับศาลอุทธรณ์ว่า ในคราวก่อนเรื่องละเมิดอำนาจศาล เป็นเรื่องที่จำเลยทำตัวไม่เรียบร้อยละเมิดอำนาจศาล ศาลจึงได้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยไม่มีโจทก์ฟ้อง ในเมื่อคดีก่อนไม่มีฟ้อง อัยการและโจทก์ในคดีนี้ก็ย่อมมีสิทธิมาฟ้องฐานทำร้ายร่างกายได้อีก สิทธิของโจทก์หาได้ระงับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ไม่

4.3.3 การเปรียบเทียบความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลกับกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยได้บัญญัติในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มแรก การละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้นในศาล ได้แก่

- การขัดขืนไม่ทำตามข้อกำหนดของศาลตามที่ออกในมาตรา 30 ว่าด้วยการรักษาความเรียบร้อย ตามมาตรา 31 (1)

- ในเรื่องการประพฤติตนไม่เรียบร้อยในศาล ตามมาตรา 31 (1)

- การขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาโดยการแสดงข้อเท็จจริงหรือเสนอพยานหลักฐานที่เป็นเท็จต่อศาลในการไต่สวนคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ตามมาตรา 31 (2)

- เรื่องการตรวจเอกสารในสำนวนคดีหรือคัดลอกสำเนาเอกสารโดยไม่ได้รับอนุญาต ตามมาตรา 31 (4)

กลุ่มที่สอง การละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้นนอกศาล ได้แก่

- เรื่องการหลีกเลียงไม่รับคำคู่ความหรือเอกสารที่ส่งให้ตนเองตามมาตรา 31 (3)

- การขัดขืนไม่มาศาลตามคำสั่งของศาลตามมาตรา 31 (5)

- การกระทำของหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ที่ออกโฆษณาต่อประชาชน ตามมาตรา 32 ที่ศาลได้สั่งห้ามไม่ให้มีการโฆษณาหรือเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อื่น ๆ แห่งคดีหรือกระบวนการพิจารณาใด ๆ แห่งคดี หรือการกล่าวหรือแสดงข้อความหรือความเห็นโดยประสงค์

²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 87/2484, สืบค้นเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2560, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search>

จะให้มื่ออิทธิพลเหนือความรู้สึกรู้สึกของประชาชน หรือเหนือศาล เหนือคู่ความ หรือเหนือพยานแห่งคดี ซึ่ง จะพอให้เห็นได้ว่าจะทำให้การพิจารณาเสียความยุติธรรมไป

เมื่อได้เปรียบเทียบกฎหมายของไทยกับกฎหมายของต่างประเทศแล้ว จะพบว่า ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของไทยจะมีหลักเกณฑ์เหมือนกับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ จารีตประเพณี ได้แก่ ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา โดยทั้งสองประเทศนี้ได้แยกการกระทำ ความผิดออกเป็น 2 กลุ่มเช่นกัน กล่าวคือ ในประเทศอังกฤษ ได้แบ่งการละเมิดอำนาจศาลออกเป็น การละเมิดอำนาจศาลในเขตศาล กับการละเมิดอำนาจศาลนอกเขตศาล โดยที่การกระทำที่เกิดขึ้นใน เขตศาล จะเป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นการขัดขวางกระบวนการพิจารณา การประพฤติดน ก้าวร้าว ไม่เรียบบรรยายในศาล หรือการไม่เชื่อฟังคำสั่งของศาล เป็นต้น และในกรณีที่มีการละเมิดอำนาจ ศาลได้เกิดนอกเขตศาล ส่วนใหญ่จะเป็นการกระทำของสื่อมวลชนที่วิจารณ์ศาลในทางที่ไม่เหมาะสม หรือการใช้สื่อต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ โดยจะทำให้ศาลและลูกขุนเกิดความไม่ไว้วางใจได้ ซึ่งเป็นเรื่องการ แทรกแซงอำนาจพิจารณาคดีของศาล

ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ได้แบ่งการกระทำความผิดออกเป็นโดยตรงกับ โดยอ้อม ถึงแม้ว่าจะใช้ชื่อต่างกันแต่การพิจารณานั้นมีลักษณะที่เหมือนกัน กล่าวคือ คำว่าโดยตรง หมายถึง การกระทำละเมิดที่เกิดต่อหน้าศาลหรือในบริเวณศาล ถ้าผู้พิพากษาพบเห็นการกระทำ ละเมิดนั้นก็สามารลงโทษได้ทันที ส่วนคำว่าโดยอ้อม จะเป็นการกระทำที่อยู่ห่างไกลผู้พิพากษา ศาล ไม่สามารถรับรู้ หรือเห็นได้เอง จึงต้องอาศัยในเรื่องของการฟ้องร้องไปตามระบบปกติ

ในประเทศอเมริกาและประเทศอังกฤษมีหลักเรื่องห้ามไม่ให้มีการแทรกแซง กระบวนการพิจารณาคดีของศาล (Sub judge) ซึ่งเป็นเรื่องที่ใช้กับการเผยแพร่ข้อมูลของสื่อต่าง ๆ โดยไม่คำนึงว่าจะมีเจตนาที่จะแทรกแซงหรือไม่ เพราะเป็นความรับผิดชอบแบบเคร่งครัด โดยการเผยแพร่ ข้อมูล หมายความรวมถึง การพูด การเขียน รายการทางทีวี การออกอากาศในเว็บไซต์ และการ สื่อสารออนไลน์ต่าง ๆ หรือการส่งข้อความอื่น ๆ ที่เป็นการส่งถึงสาธารณะหรือส่งให้กับประชาชนที่ เป็นกลุ่มบุคคล ซึ่งในความผิดนี้กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดแบบเคร่งครัด เนื่องจากกฎหมายมอง ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากในกระบวนการยุติธรรมที่จะถูกขัดขวางหรือก่อให้เกิดอคติใน เวลาที่ตีพิมพ์ หรือการเผยแพร่ออกไปในขณะที่คดียังไม่เสร็จไปจากศาล และนอกจากนี้ในประเทศ อเมริกาถ้าคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ถ้ามีการวิพากษ์วิจารณ์หรือมีการแทรกแซงโดยสื่อ ต่าง ๆ หรือการกระทำใดที่มีลักษณะคล้ายกันจะเป็นความผิดได้ ถ้าการกระทำนั้นจะเป็นภัยอันตรายที่ ใกล้ชิดและทันทีทันใด (clear and present danger)²⁸ และจะต้องมีความร้ายแรง ไม่ใช่ภัยอันตรายที่

²⁸ Bridges v. California 314 U.S. 252 (1941), Retrieved January 12, 2016, from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/314/252/case.html>.

ยังอยู่ห่างไกล แต่ส่วนในคดีที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ หรือติชมใด ๆ ก็ย่อมสามารถทำได้โดยเสรีโดยไม่มีข้อจำกัด แต่ถ้าผู้พิพากษาอยากจะทำในคดีก็จะต้องไปฟ้องร้องเป็นคดีส่วนตัวในความผิดฐานหมิ่นประมาท²⁹ เพราะในประเทศอเมริกาให้ความสำคัญของเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญ

ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษรนั้น ตามที่ศึกษามา ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมัน โดยในประเทศฝรั่งเศส ได้ใช้ประมวลกฎหมายอาญาเป็นแนวปฏิบัติในการตัดสินคดี เช่น ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 434-24 วางหลักในการลงโทษต่อผู้กระทำให้ไม่เหมาะสมต่อผู้พิพากษาหรือตุลาการในการปฏิบัติหน้าที่ โดยการกระทำดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะบ่อนทำลายศักดิ์ศรีของผู้พิพากษาหรือตุลาการหรือความเคารพ (dignity or the respect) อันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ มาตรา 434-24 ไม่ได้ปกป้องผู้พิพากษาที่กระทำในฐานะส่วนตัว แต่ผู้พิพากษาจะได้รับคุ้มครองเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น³⁰ เช่น ในกรณีที่ผู้พิพากษาได้ลาออก หรือเกษียณอายุแล้ว ถ้ามีการกระทำที่เป็นวิพากษ์วิจารณ์อย่างเสียหายต่อผู้พิพากษาเกี่ยวกับหน้าที่ที่เขาเคยได้พิจารณาหรือพิพากษา ผู้พิพากษานั้นจะได้รับการคุ้มครองจากมาตรา 434-24 โดยหลักข้อนี้จะคล้ายกับกฎหมายไทยที่ให้ความคุ้มครองที่ผู้พิพากษาหรือศาลเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่เป็นศาล นอกจากนี้ ในมาตรา 434-24 ยังได้บัญญัติเรื่องการกระทำที่เกิดขึ้นในการพิจารณาคดี และการกระทำที่เกิดขึ้นนอกห้องพิจารณา โดยถ้าการกระทำละเมิดได้เกิดขึ้นในการพิจารณาคดีของศาล ผู้กระทำจะถูกลงโทษสูงกว่าการกระทำที่เกิดขึ้นนอกห้องพิจารณาคดี นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 434-25 ยังได้บัญญัติเรื่องของการกระทำที่เป็นการทำลายความน่าเชื่อถือของศาลที่เผยแพร่ออกไปสู่สาธารณะ อาจจะเป็นการกระทำด้วยคำพูด การเขียน หรือภาพวาด ใด ๆ ที่เป็นการบ่อนทำลายกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะถูกลงโทษจำคุก 6 เดือนหรือปรับ 7,500 ยูโร และใน Press Freedom Act of 29 July 1881 เป็นกฎหมายที่กำหนดเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อและผู้เผยแพร่ในประเทศฝรั่งเศส โดยมาตรา 30-33 จะเกี่ยวข้องกับการกระทำที่เป็นการหมิ่นประมาทและดูหมิ่นศาล บัญญัติไว้เพิ่มอีกด้วย

ส่วนในประเทศเยอรมัน ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้บัญญัติอยู่ในกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาล (Courts Constitution Acts, GvG) ซึ่งในเรื่องละเมิดอำนาจศาลนี้เป็นเรื่องที่

²⁹ พันธ์ ทศนีย์ยานนท์, “การลงโทษการวิพากษ์วิจารณ์หรือติชมศาลฐานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกา,” วารสารอัยการ, ปีที่ 1, ฉบับที่ 8, (สิงหาคม 2521), น.22.

³⁰ Lambert Helene, “contempt of court in French law: a criminal offence,” *Freedom of expression and the criticism of judges: a comparative study of European legal standards*, (Aldershot : Ashgate/Dartmouth, 2000), pp.115-116.

เน้นรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและเพื่อจัดการก่อกวนในการพิจารณาของศาล โดยจะมีลักษณะเป็นมาตรการป้องกันและมาตรการบังคับ

ในมาตรการเพื่อการป้องกัน จะใช้กับ คู่ความ ผู้ต้องหา พยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ บุคคลภายนอกคดี เพื่อที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยในขณะที่พิจารณาคดี เช่น การกล่าวตักเตือน การให้ออนคำพูด จะช่วยรักษาไว้ซึ่งความเรียบร้อยในขณะที่พิจารณาคดีได้ เป็นอำนาจของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะและผู้พิพากษานายเดี่ยว และสามารถสั่งการกับทุกคนที่อยู่ในที่นั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษาร่วมคณะหรือพนักงานอัยการด้วย ซึ่งเกี่ยวกับมาตรการนี้ผู้ถูกใช้ไม่มีสิทธิร้องอุทธรณ์ใด ๆ ทั้งสิ้น³¹

ส่วนในมาตรการบังคับเป็นเรื่องที่จะใช้กับ คู่ความ ผู้ต้องหา พยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ บุคคลภายนอกคดี โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ ผู้ซึ่งไม่เชื่อฟังคำสั่งหรือข้อกำหนดของศาล (who fail to follow the orders given to maintain order) กับ ผู้ซึ่งประพฤติน่าไม่เรียบร้อยในศาล (who are found to be in contempt of court at the sitting) โดยถ้าการกระทำละเมิดเกิดขึ้นแบบในกรณีแรก ผู้กระทำละเมิดจะถูกนำตัวออกมาจากห้องพิจารณาคดีเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และอาจถูกนำตัวไปคุมขัง โดยการคุมขังนี้ จะกระทำอย่างมีกำหนดเวลา ทั้งนี้จะต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง³² และถ้าการกระทำละเมิดได้เกิดแบบในกรณีที่สอง ซึ่งเป็นการประพฤติน่าไม่เรียบร้อยในศาล อาจต้องถูกปรับไม่เกินหนึ่งพันยูโร หรืออาจถูกคุมขังได้แต่ไม่เกินหนึ่งสัปดาห์³³

สำหรับพฤติกรรมหรือการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลของกฎหมายต่างประเทศเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบไม่ว่าจะเกิดทั้งในศาลและนอกศาล โดยการกระทำที่เกิดในศาล ได้แก่ การกระทำที่เป็นการรบกวนการพิจารณาพิพากษาคดี เช่น การส่งเสียงดัง การตะโกน การร้องทำทนาย ตำหนอ การขว้างไข่ไก่ การทำร้ายหรือการกล่าวตู่ผู้พิพากษา หรือเป็นการกระทำต่อบุคคลอื่นซึ่งอยู่ในการพิจารณาคดี เช่น ลูกขุน พยาน คู่ความ หรือเจ้าหน้าที่ของศาล เป็นต้น โดยการกระทำนั้นเป็นการขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีของศาล

พฤติกรรมหรือการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลนอกศาลนั้น ส่วนมากเป็นเรื่องที่เกิดการวิพากษ์วิจารณ์โดยไม่ให้ความเป็นธรรม วิจารณ์อย่างมีอคติโดยการเผยแพร่ต่อสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นการเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ การเขียนบทความลงหนังสือ ซึ่งจะส่งผลต่อ

³¹ คณิต ฒ นคร, “ละเมิดอำนาจศาลในเยอรมัน,” วารสารอัยการ, ปีที่ 1, ฉบับที่ 8, น.6-7 (สิงหาคม 2521).

³² Courts Constitution Acts, section 177.

³³ Courts Constitution Acts, section 178.

ความไว้วางใจกับสาธารณชน และถ้าการกระทำนั้นเกิดขึ้นในระหว่างที่มีการพิจารณาคดี ซึ่งไม่จำเป็นต้องขณะพิจารณาคดี กล่าวคือ เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นตั้งแต่คดีเข้าสู่กระบวนการจนเสร็จสิ้นไปจากศาล ถ้าได้มีการกระทำละเมิดในระหว่างนี้ จะถือได้ว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล ที่เป็นเช่นนี้ เพราะกฎหมายไม่ต้องการให้มีการแทรกแซงในกระบวนการพิจารณา เพราะวาระของกฎหมายแบบจารีตประเพณีจะใช้ลูกขุนในการพิจารณาคดีซึ่งเป็นชาวบ้านคนธรรมดาทั่วไป เมื่อมีการโน้มน้ำหนักจากสื่อต่าง ๆ หรือจากผู้ใด อาจทำให้เอนเอียงได้ง่าย จึงจะไม่เป็นธรรมกับคู่ความในคดี แต่ในประเทศเยอรมัน การแสดงความเห็นในที่สาธารณะหรือการกระทำอย่างอื่นในลักษณะที่คล้ายกัน ไม่ว่าจะเป็นการกระทำก่อนที่ศาลจะพิพากษาคดีหรือกระทำด้วยประการใด ๆ ก็ตามบุคคลนั้นจะไม่มีผิด³⁴

เมื่อได้ศึกษาเปรียบเทียบหลักการในกฎหมายละเมิดอำนาจศาลของกฎหมายต่างประเทศแล้ว จะพบว่า

1. กฎหมายละเมิดอำนาจศาลของไทยนั้นมีความคล้ายคลึงกับกฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา เพียงแต่กฎหมายของอังกฤษและสหรัฐอเมริกาจะบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยมีขอบเขตกว้างมากกว่า กล่าวคือ ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะรวมเรื่องการวิพากษ์วิจารณ์ศาลในลักษณะที่เป็นการบ่อนทำลายองค์การตุลาการไว้ด้วย ซึ่งในประเทศไทยถ้าเข้าในลักษณะที่เป็นการบ่อนทำลายศาลจะเป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาลไม่ใช่เรื่องละเมิดอำนาจศาล เพราะในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะเป็นเรื่องที่มีเจตนาให้กระทำการพิจารณาของศาลเป็นไปอย่างเป็นธรรม รวดเร็ว และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล

2. มาตรการบังคับที่ศาลในประเทศต่าง ๆ ได้นำมาใช้ จะมีลักษณะที่เหมือนกัน แต่จะยกเว้นในประเทศฝรั่งเศส กล่าวคือ ถ้าการกระทำละเมิดเกิดขึ้นในบริเวณศาล กฎหมายได้ให้อำนาจศาลลงโทษผู้กระทำความผิดได้ทันที เพื่อที่จะได้หยุดการกระทำละเมิดนั้น ส่วนการกระทำละเมิดที่เกิดขึ้นนอกศาล มาตรการในการบังคับจะแตกต่างกันออกไปตามวัฒนธรรมหรือสังคมนั้น ๆ เช่น ในประเทศเยอรมันจะให้ความสำคัญกับการกระทำละเมิดที่เกิดขึ้นในบริเวณศาลเท่านั้น ส่วนในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ถ้าการกระทำละเมิดเกิดขึ้นนอกศาลซึ่งศาลไม่ได้เห็นการกระทำความผิดเองจะต้องมีการฟ้องร้องกันไปตามระบบปกติ เช่น การบอกกล่าวล่วงหน้า การจัดให้มีทนาย การให้มีการหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิด เพราะศาลถือว่าไม่ได้อยู่ในการรับรู้หรือเห็นเอง และยกยันตรายห่างไกลศาล ยังไม่ใช่เป็นการคุกคามอำนาจของศาลในทันที จึงจะลงโทษแบบรวบรัดทันทีไม่ได้ โดยจะต่างกับประเทศไทยที่สามารถลงโทษได้ทันที ถ้าเห็นว่าการกระทำนั้นเป็นการละเมิดอำนาจศาลแล้ว และสำหรับในประเทศฝรั่งเศสถ้ามีการลงโทษไม่ว่าจะเป็นการปรับหรือจำคุกจะต้องมีการฟ้องเป็นคดีอาญาในแบบทั่วไปเท่านั้น

³⁴ คณิต ญ นคร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 31*, น.6.

4.4 วิเคราะห์ความผิดฐานดูหมิ่นศาลกับละเมิดอำนาจศาลในกฎหมายไทย

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลกับความผิดฐานดูหมิ่นศาลจะมีความแตกต่างกันมากในเรื่องของการคุ้มครองของสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา เพราะถ้าเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแล้วศาลสามารถสั่งลงโทษได้ทันทีโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการใด ๆ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้ ผู้เขียนจึงได้วางหลักเกณฑ์ไว้สำหรับการพิจารณาในความผิดทั้งสอง ซึ่งพิจารณาได้ดังนี้

4.4.1 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความผิดฐานดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาล

1. หลักเกณฑ์ในเรื่องของเวลา

ประมวลกฎหมายตามมาตรา 198 บัญญัติว่า ผู้ใดดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีหรือการพิพากษาคดี ต้องระวางโทษ...

จากบทบัญญัตินี้แสดงให้เห็นวิเคราะห์ได้ว่า การกระทำที่เป็นการดูหมิ่นศาลนั้นจะเกิดขึ้นในเวลาใด ๆ ก็ได้ ไม่ว่าจะขณะที่มีการพิจารณาคดีหรือพิพากษาคดีของศาล หรือหลังจากการพิจารณาคดีหรือพิพากษาคดีไปแล้ว ซึ่งหมายความว่าต้องเป็นการดูหมิ่นเนื่องในการพิจารณาหรือพิพากษาคดีของศาลหรือผู้พิพากษา เช่น ในคำพิพากษาฎีกาที่ 573/2475³⁵ หลังจากที่ศาลตัดสินคดีไปแล้ว จำเลยกล่าวว่า ผู้พิพากษาล่าเอียง จึงตัดสินให้ตนแพคดีเช่นนี้เป็นดูหมิ่นศาล หรือในคำพิพากษาฎีกาที่ 785/2498³⁶ การที่จำเลยกล่าวว่า “อัยผู้พิพากษานี้ ปรับกันได้ กูจะต้องเตะมึง” เป็นการกระทำการดูหมิ่นที่หลังจากได้มีการพิพากษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว หรือ ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1456/2506³⁷ จำเลยได้กล่าวว่า ผู้พิพากษาในขณะที่พิจารณาโดยจำเลยกำลังนั่งฟังอยู่ข้างนอก และได้พูดกับผู้อื่นว่า “ไม่นึกเลยว่าสำนวนนี้จะมาตกอยู่แก่คนๆ นี้” ในขณะที่ผู้พิพากษากำลังนั่งพิจารณาอยู่เป็นการกระทำการดูหมิ่นศาลตามมาตรา 198 ประมวลกฎหมายอาญา

การละเมิดอำนาจศาล จะต้องเกิดในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งพิจารณาได้จากวัตถุประสงค์ของเรื่องละเมิดอำนาจศาล เพราะถ้าเป็นก่อนหรือหลังจากการพิจารณาคดีไปแล้ว ก็ไม่ได้ส่งผลในเรื่องการขัดขวางการพิจารณาคดีของศาล หรือทำการรบกวนการพิจารณาคดีแต่อย่างใด แต่ไม่จำเป็นจะต้องเกิดในขณะที่มีการพิจารณาคดีศาล เช่น คำพิพากษาฎีกาที่

³⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 573/2475, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2560, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search>

³⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 785/2498, น. 696.

³⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 1456/2506, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2560, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search/index>

1715/2548³⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30 เป็นเรื่องที่ศาลจะออกข้อกำหนดใดแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลในการพิจารณาคดี หากผู้ใดไม่ปฏิบัติตามก็ถือว่าบุคคลนั้นมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล แต่ความผิดมาตรา 31 (1) ฐานประพฤตินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลเป็นความผิดในตัว ศาลไม่ต้องออกข้อกำหนดก่อน และการที่ผู้ถูกกล่าวหาพูดข่มขู่จะทำอันตรายต่อชีวิตผู้กล่าวหา ก่อนที่ผู้กล่าวหาจะเข้าเบิกความเป็นพยานในคดีอาญา โดยข่มขู่ในบริเวณศาลก็ถือว่าเป็นการประพฤตินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลเพียงพอที่จะถือได้ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตามมาตรา 31 (1) แล้ว

2. หลักเกณฑ์ในเรื่องของสถานที่

การกระทำที่เป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาล สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในศาลและนอกศาล ขอเพียงให้เป็นการดูหมิ่นศาลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีหรือการพิพากษาคดีของศาล เท่านั้นก็เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 198 แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าสถานที่นั้น ไม่ใช่ศาล ก็จะไม่เข้าในหลักเกณฑ์นี้ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 851/2487³⁹ กล่าวคำหมิ่นประมาทเขาในเวลาที่นายอำเภอเปรียบเทียบความแพ่งนั้น ไม่ได้รับยกเว้นโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 283 (4) และ 285 เพราะอำเภอไม่ใช่โรงเรียน และนายอำเภอไม่ใช่ผู้พิพากษา (331 และ 329 ในกฎหมายอาญาปัจจุบัน)

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล จะแบ่งเป็น 2 กรณี

กรณีแรก เป็นการกระทำความผิดในบริเวณศาล เช่น การประพฤตินไม่เรียบร้อยในศาล หรือการที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาล เป็นต้น เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 12413/2547⁴⁰ หลังจากผู้ร้องเรียนได้รับการปล่อยชั่วคราวแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาเรียกและรับเงินจากผู้ร้องเรียนจำนวน 120,000 บาท โดยอ้างว่าจะนำไปใช้วิ่งเต้นล้มคดีกับพนักงานอัยการและผู้พิพากษา แต่การเรียกและรับเงินนั้นได้กระทำที่บ้านของผู้ร้องเรียนและที่บ้านของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งอยู่ห่างไกลจากศาลชั้นต้นมาก ไม่มีผลกระทบต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล หรือเป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้กระบวนการพิจารณาของศาลดำเนินไปโดยเที่ยงธรรมและรวดเร็ว ส่วนกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหา มาศาล กับผู้ร้องเรียนทุกนัดนั้น เป็นเพราะผู้ถูกกล่าวหาไม่มาในฐานะผู้รับมอบฉันทะจากนายประกัน ให้นำตัวผู้ร้องเรียนส่งศาลตามสัญญาขอปล่อยชั่วคราว และการพูดกับผู้ร้องเรียนว่าไม่ต้อง

³⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 1715/2548, น.349.

³⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 851/2487, น.526.

⁴⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 12413/2547, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2560, จาก

กล่าวถึงอย่างไรก็ไม่ติดคุกสามารถวิ่งเต้นได้อยู่แล้วนั้น ก็เป็นแต่เพียงการปลอบใจผู้ร้องเรียนให้คลายวิตกกังวลในผลคำพิพากษาของศาลชั้นต้นเท่านั้น ยังถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำที่ต่อเนื่องเกี่ยวโยงเป็นกรรมเดียวกับการเรียกการรับเงินจำนวนดังกล่าวที่เกิดขึ้นนอกบริเวณศาล ดังนั้นแม้การหลอกลวงเรียกรับเงินว่าจะนำไปวิ่งเต้นล้มคดีกับพนักงานอัยการและผู้พิพากษาจะเข้าข่ายเป็นความผิดอาญาร้ายแรง กระทบต่อชื่อเสียงเกียรติคุณของสถาบันในกระบวนการยุติธรรม สมควรที่จะลงโทษให้สาบจำมิให้เป็นเยี่ยงอย่างต่อไป แต่เมื่อการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดขึ้นนอกบริเวณศาล กรณียังถือไม่ได้ว่าเป็นการประพฤตินอกระบบไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลชั้นต้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 (1)

กรณีที่สอง เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นนอกศาล ได้แก่ การหลีกเลี่ยงไม่รับคำคู่ความหรือเอกสารที่ส่งให้ตนเอง การขัดขืนไม่มาตามคำสั่งของศาล การกระทำของสื่อต่าง ๆ ตามมาตรา 32 กล่าวคือ เป็นการกระทำที่ขัดต่อคำสั่งศาลที่ห้ามการออกโฆษณาเพื่อความเหมาะสมหรือคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ หรือการที่สื่อได้แสดงหรือกล่าวข้อความไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ในระหว่างการพิจารณาคดีไปจนมีคำพิพากษาถึงที่สุด เพื่อให้ข้อความหรือสิ่งที่แสดงนั้นมีอิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชน หรืออิทธิพลเหนือศาล พยาน คู่ความ ซึ่งพอจะมองเห็นได้ว่าการพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป เช่น แสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี การรายงานหรือย่อเรื่องหรือวิภาค ซึ่งกระบวนการพิจารณาแห่งคดีอย่างไม่เป็นกลางและไม่ถูกต้อง การวิภาคโดยไม่เป็นธรรมซึ่งการดำเนินคดีของคู่ความ หรือคำพยานหลักฐาน หรือนิสัยความประพฤติของคู่ความหรือพยานหลักฐาน รวมทั้งการแถลงข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อคู่ความหรือพยานแม้ข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง หรือเป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ

3. หลักเกณฑ์ในเรื่องบุคคล

หลักเกณฑ์ในเรื่องนี้จะแบ่งออกเป็น ผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำ ซึ่งในความผิดฐานดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาลนั้น ผู้กระทำจะมีความหมายที่เหมือนกันคือ จะเป็นผู้ใดก็ได้เป็นผู้กระทำการดูหมิ่นหรือละเมิดอำนาจศาล ไม่ว่าจะเป็นโจทก์ จำเลย พยาน หรือแม้แต่อัยการ ขอให้เพียงกระทำความผิดที่เข้าลักษณะการดูหมิ่นศาลหรือละเมิดอำนาจศาลเท่านั้น

ส่วนในเรื่องของผู้ถูกกระทำ ในความผิดฐานดูหมิ่นศาล ผู้ถูกกระทำคือศาลหรือผู้พิพากษาที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาคดีหรือพิพากษาคดีของศาล ส่วนในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ผู้ถูกกระทำคือศาล

4.4.2 การจำแนกการกระทำที่เป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาล

การจำแนกความผิดของกฎหมายทั้งสองเรื่องนี้ จะพิจารณาได้จากลักษณะและวัตถุประสงค์ที่กฎหมายได้คุ้มครองทั้งสองเรื่องนี้มีความแตกต่างกัน โดยในความผิดฐานดูหมิ่นศาล ตามประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายได้บัญญัติเพื่อคุ้มครองชื่อเสียงของศาลหรือผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดี ส่วนในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เป็นเรื่องของการกระทำละเมิดต่ออำนาจและหน้าที่ของศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและรักษาและรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล โดยจะอธิบายได้ดังนี้

1. การกระทำที่เป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาล

ในความผิดฐานดูหมิ่นศาลจะต้องพิจารณาตามมาตรา 198 ในประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ผู้ใดดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีหรือการพิพากษาคดี ต้องระวางโทษ...” กล่าวได้ว่า ถ้าการกระทำใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการดูถูก เหยียดหยาม สบประมาท ด่าทอ ซึ่งเป็นการลดคุณค่าของศาลหรือผู้พิพากษา โดยอาจจะกระทำด้วยวาจา กริยา หรือทำเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างใด ๆ ก็ได้ และการกระทำนั้นไม่ว่าจะเกิดในเวลาใด เช่น ก่อนการพิจารณาคดี ขณะการพิจารณาคดี หรือหลังจากที่ได้มีการพิจารณาคดีไปแล้ว และไม่ว่าจะเกิดขึ้นในศาลหรือนอกศาล ต่อหน้าหรือลับหลัง เพียงให้เป็นการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในเรื่องที่เกี่ยวกับการพิจารณาหรือพิพากษาคดีเท่านั้น ผู้นั้นจะมีความผิดฐานดูหมิ่นศาล และในความผิดฐานดูหมิ่นศาลสิ่งที่กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองคือ ในเรื่องชื่อเสียงของศาลหรือผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดี ไม่ใช่เป็นการคุ้มครองกระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งตรงจุดนี้จะแตกต่างกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เช่น การไปเขียนหนังสือวิจารณ์ศาลหรือผู้พิพากษาว่าพิจารณาคดีโดยไม่มีความเป็นธรรม หรือการไปกล่าววาจา ศาลหรือผู้พิพากษาโดยที่มีลักษณะเป็นการดูถูก ลดคุณค่าหรือเหยียดหยามศาลหรือผู้พิพากษา แม้การกระทำนั้นจะไม่ได้เป็นการรบกวน แทรกแซง หรือขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีเลยก็ตาม เช่น หรือ คำพิพากษาฎีกาที่ 785/2498⁴¹ การที่จำเลยกล่าวว่า “อ้ายผู้พิพากษานี้ ปรับกูได้ กูจะต้องเตะมึง” เป็นการกระทำการดูหมิ่นศาลที่หลังจากที่ได้มีการพิพากษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไม่ได้มีส่วนเป็นการขัดขวาง รบกวนการพิจารณาพิพากษาคดีแต่อย่างใด โดยกฎหมายในเรื่องนี้ จะมุ่งคุ้มครองชื่อเสียงผู้พิพากษาเท่านั้น

2. การกระทำที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เป็นการกระทำที่ละเมิดอำนาจและหน้าที่ของศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือการรักษาความสงบเรียบร้อยในคดีแพ่งหรือคดีอาญา จากที่กล่าวไปใน

⁴¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 785/2498, น.785.

ข้างต้นว่า ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น ได้ใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ซึ่งมีลักษณะเป็นการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในศาล โดยการรักษาความสงบเรียบร้อยนั้นได้รวมไปถึงการความสงบเรียบร้อยในกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีด้วย ดังนั้น การกระทำที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล จึงอาจแยกออกได้เป็น 2 กรณี ได้แก่

กรณีที่ 1 ความผิดที่เป็นการละเมิดต่อศาลในการรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล เช่น

- การห้ามส่งเสียงดังในบริเวณศาล
- การแต่งกายไม่สุภาพ
- การกล่าววาจาหยาบคาย
- การเดินไปมาตอนที่ศาลออกนั่งพิจารณาคดี เป็นต้น

กรณีที่ 2 ความผิดที่เป็นการละเมิดต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดี โดยจะมีลักษณะเป็นการขัดขวางหรือรบกวนการพิจารณาพิพากษาคดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(2) คดี หมายความว่า กระบวนพิจารณานับตั้งแต่เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้รับรอง คุ้มครองบังคับตาม หรือเพื่อการใช้สิทธิหรือหน้าที่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(7) กระบวนพิจารณา หมายความว่า การกระทำใด ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้อันเกี่ยวข้องกับคดี ซึ่งได้กระทำไปโดยคู่ความในคดีนั้น หรือโดยศาล หรือ ตามคำสั่งของศาล ไม่ว่าการนั้นจะเป็นโดยคู่ความฝ่ายใดทำต่อศาลหรือต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือศาลทำต่อคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือทุกฝ่าย และรวมถึงการส่งคำคู่ความและเอกสารอื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(8) การพิจารณาคดี หมายความว่า กระบวนพิจารณาทั้งหมดในศาลใดศาลหนึ่ง ก่อนศาลนั้นชี้ขาดตัดสิน หรือ จำหน่ายคดี โดยคำพิพากษาหรือคำสั่ง

โดยการขัดขวางการพิจารณาคดีหรือพิพากษาคดี หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เป็นการทำให้ศาลไม่สามารถพิจารณาคดีหรือพิพากษาคดีได้อย่างเรียบร้อย อาจจะทำให้การพิจารณาคดีหรือพิพากษาคดีได้หยุดลงหรือช้าลงได้ ซึ่งอาจจะกระทำในศาลหรือนอกศาลก็ได้ และการขัดขวางนั้นอาจจะเกิดขึ้นแต่ได้มีการเสนอคำฟ้องต่อศาลไปจนกว่าคดีศาลจะมีคำพิพากษา ได้แก่

1) ศาลได้ออกข้อกำหนดโดยห้ามไม่ให้ผู้ใดก่อความรำคาญหรือประวิงคดีขัดขวางการพิจารณาคดีของศาล

2) การประพฤติตนไม่เรียบร้อยในศาล โดยจะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้จะต้องเป็นการกระทำที่ขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีของศาล เช่น

- การส่งเสียงดังในบริเวณศาล การทะเลาะวิวาทกันในบริเวณศาลถ้าส่งผลให้เป็นการรบกวนการพิจารณาคดีก็เป็นการขัดขวางการพิจารณาได้เช่นกัน การกระทำที่เข้ามาประทุ้งในบริเวณศาลในขณะที่มีการพิจารณาคดีของศาล

- การประท้วงที่เกิดนอกบริเวณศาล อยู่นอกรั้วของศาลแต่ได้ส่งเสียงก่อเป็นการรบกวนศาลทำให้ไม่สามารถพิจารณาหรือพิพากษาคดีต่อไปได้

- การพกพาอาวุธปืนเข้ามาในอาคารที่ทำการศาล ถ้าพกเข้ามาเฉย ๆ ก็เป็นเรื่องประพฤติน่าติงแต่ถ้าพกเข้าเพื่อข่มขู่พยานก็เป็นเรื่องที่ขัดขวางการพิจารณาคดีได้

3) การขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาโดยการแสดงข้อเท็จจริงหรือเสนอพยานหลักฐานที่เป็นเท็จต่อศาลในการไต่สวนคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

4) การหลีกเลี่ยงไม่รับคำคู่ความหรือเอกสารที่ส่งให้ตนเอง

5) การตรวจเอกสารในสำนวนคดีหรือคัดลอกสำเนาเอกสารโดยไม่ได้รับอนุญาต

6) การขัดขืนไม่มาศาลตามคำสั่งของศาล

7) การละเมิดอำนาจศาลโดยหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน

3. การกระทำที่เป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาล

การกระทำความผิดในส่วนนี้ได้เข้าทั้งหลักเกณฑ์ในเรื่องดูหมิ่นศาล ตามมาตรา 198 และหลักเกณฑ์ในเรื่องการกระทำละเมิดอำนาจศาล กล่าวคือ 1. จะต้องเป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษา และ 2. การกระทำนั้นจะเป็นการรบกวน หรือขัดขวางการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ซึ่งผู้พิพากษาสามารถลงโทษผู้กระทำได้ทั้ง 2 ฐานความผิด เช่น

- การกระทำความผิดฐานดูหมิ่นศาล ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวด้วยวาจาที่มีลักษณะเป็นการดูหมิ่น หรือการใช้กำลังทำร้ายผู้พิพากษา ในขณะที่พิจารณาคดีหรือพิพากษาคดีของศาล เป็นการทำให้การพิจารณาคดีศาลได้หยุดชะงักลง เช่น ว่ากล่าวผู้พิพากษาว่าไม่มีความยุติธรรมต่อหน้าศาลที่กำลังพิจารณาคดี หรือการปารองเท้าใส่ผู้พิพากษาที่กำลังพิจารณาคดี ซึ่งเป็นการกระทำที่เป็นดูหมิ่นผู้พิพากษาและเป็นการกระทำละเมิดอำนาจศาลไปในคราวเดียวกันด้วย แต่ถ้าเป็นการกล่าวคำต่อหน้าศาลโดยที่ตั้งใจจะว่าผู้อื่นซึ่งไม่ใช่ศาลหรือผู้พิพากษา การกระทำนั้นก็ไม่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในเหตุที่มาจากกรณีดูหมิ่นศาล แต่อาจเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลที่ประพฤติน่าติงในศาลเท่านั้น⁴²

⁴² คำพิพากษาฎีกา 99/2478, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search>

- การกระทำที่เกิดจากการดูหมิ่นศาลซึ่งอยู่ด้านนอกศาล และมีลักษณะเป็นการยุยงให้ผู้อื่นเข้ามาขัดขวางการพิจารณาคดีของศาล เช่นนี้ ศาลสามารถลงโทษในความผิดที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลและลงโทษในความผิดฐานดูหมิ่นศาลได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น ไปเขียนหนังสือวิจารณ์ศาลว่าไม่มีหลักความเป็นธรรมด้านนอกศาล และในบทความมีเนื้อหาเป็นการยุยงให้ผู้อื่นเข้ามาก่อความไม่สงบในศาลหรือเข้ามาประท้วงในศาล ศาลสามารถที่จะเรียกผู้ประพันธ์บทความนั้นมาลงโทษละเมิดอำนาจศาลได้ ซึ่งจะแตกต่างกับ กรณีที่เขียนตำหนิศาลหรือผู้พิพากษาอย่างเดียวกันนั้น โดยในกรณีหลังศาลจะทำการลงโทษทันทีไม่ได้จะต้องเข้าสู่ระบบการฟ้องร้องเป็นคดีอาญา หรือ การที่หนังสือพิมพ์ได้ลงข่าวแจ้งคำตัดสินคดีโดยที่ยังไม่มีคำพิพากษาออกมานั้น

4.4.3 วิเคราะห์คำพิพากษาฎีกาที่น่าสนใจกับแนวทางในการปรับใช้หลักกฎหมายเรื่องดูหมิ่นกับละเมิดอำนาจศาล

จากหลักเกณฑ์และการจำแนกในหัวข้อที่ผ่านมาเมื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบคำพิพากษาฎีกาแล้วจะพบว่าคำพิพากษาฎีกาบางคดีที่น่าสนใจหรือคำพิพากษาฎีกาบางคดีที่อาจจะไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์หรือในแนวทางที่ได้ศึกษามา จึงขอนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจได้ตรงกัน

1. คำพิพากษาที่เป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาล

- คำพิพากษาฎีกาที่ 1456/2506⁴³ ขณะที่ ก. ผู้พิพากษานั่งพิจารณาคดีอยู่จำเลยกำลังนั่งฟังอยู่ข้างนอก ได้พูดกับผู้อื่นว่า “ไม่นึกเลยว่าสำนวนนี้จะมาตกอยู่แก่คนๆ นี้” เหตุการณ์เช่นนี้บ่งชี้ว่าหมายถึงสำนวนเรื่องนั้นตกแก่ ผู้พิพากษา ก. ซึ่งกำลังนั่งพิจารณาอยู่นั้น และศาลจะต้องพิจารณาพฤติการณ์ตามที่โจทก์นำสืบประกอบคำกล่าวของจำเลยต่อไป จึงจะชี้ชัดถึงเจตนาของจำเลยได้ว่า การที่จำเลยกล่าวข้อความนั้นเพราะไม่พอใจที่เห็นสำนวนความเรื่องนั้นตกแก่ ก. ผู้ซึ่งจำเลยเห็นว่าเป็นผู้พิพากษาที่พิจารณาความด้วยอคติไม่ให้ความยุติธรรม จึงได้กล่าวตำหนิ ก. เป็นนัยเช่นนั้น อันมีความหมายไปในทางไม่ดี เป็นที่ระคายเคืองแก่ศักดิ์ศรีของ ก. การกระทำของจำเลยก็เป็นการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีตามมาตรา 198 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

วิเคราะห์ตามเกณฑ์การพิจารณาและการจำแนกการกระทำ

คำพิพากษาฎีกาในเรื่องนี้ได้เข้าเกณฑ์ทั้ง 3 ข้อ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเวลา สถานที่ หรือบุคคล แต่ที่น่าสนใจคือ ลักษณะคำพูดของจำเลย ซึ่งศาลพิจารณาว่าเป็นการดูหมิ่นศาล ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าดุลพินิจของผู้พิพากษา ในความผิดฐานดูหมิ่นศาล มีส่วนในการตัดสินว่าอย่างไรจะเป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาล ซึ่งในเรื่องดุลพินิจของผู้พิพากษาเป็นสิ่งที่ไม่สามารถก้าวล่วงได้ ขึ้นอยู่กับผู้

⁴³ คำพิพากษาฎีกาที่ 1456/2506, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2560, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search/index>

พิพากษาแต่ละคน และในคำพิพากษาฎีกานี้ ไม่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เพราะว่าการกระทำของจำเลยไม่ได้ส่งผลเป็นการรบกวนหรือขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดี หรือเป็นการประพฤติน่าเกลียดแต่อย่างใด

- คำพิพากษาฎีกาที่ 1124/2507⁴⁴ ช้อกล่าวหาของจำเลยที่ว่า นายหิรัญผู้พิพากษาได้ร่วมรับประทานเลี้ยงกับนางนิภาโจทก์ ซึ่งนายหิรัญตัดสินใจให้นางนิภาชนะคดี ที่ร้านข้างศาลในตอนเย็นวันตัดสินนั้น เป็นความเท็จ และจำเลยได้ร้องเรียนความดังกล่าวต่อปลัดกระทรวงยุติธรรมภาค 2 ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา นายหิรัญในการสอบสวนเพื่อดำเนินการทางวินัยแก่นายหิรัญ เช่นนี้ การกระทำของจำเลยเป็นการแจ้งข้อความเท็จโดยเจตนา ซึ่งอาจทำให้นายหิรัญเสียหาย เป็นความผิดตามมาตรา 137 ยิ่งกว่านั้นข้อความที่จำเลยแจ้งเท็จดังกล่าว ยังมีความหมายไปในทางหาว่า นายหิรัญประพฤติน่าเกลียดไม่สมควรเป็นไปในทำนองที่พิพากษาคดีความไปโดยไม่สุจริต เป็นการหมิ่นประมาทนายหิรัญผู้พิพากษาในการพิพากษาคดีอันเป็นความผิดตามมาตรา 198 และเป็นการหมิ่นประมาทใส่ความแก่นายหิรัญตามมาตรา 326 อีกด้วย กรณีไม่เข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 329 (1) เพราะจำเลยมีเจตนาแกล้งกล่าวข้อความเท็จโดยไม่สุจริต

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 137 มิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะว่า ผู้รับแจ้งข้อความอันเป็นเท็จนั้นจะต้องเป็นพนักงานสอบสวน แต่ย่อมหมายถึงเจ้าพนักงานโดยทั่วไป เมื่ออธิบดีผู้พิพากษภาค 2 เป็นผู้บังคับบัญชา มีหน้าที่สอบสวนความผิดทางวินัยกับนายหิรัญ การที่อธิบดีผู้พิพากษภาค 2 สอบสวนจำเลยซึ่งเป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงาน เมื่อจำเลยแจ้งข้อความอันเป็นเท็จต่ออธิบดีผู้พิพากษภาค 2 ซึ่งอาจทำให้นายหิรัญเสียหาย จึงเป็นความผิดตามมาตรา 137

วิเคราะห์ตามเกณฑ์การพิจารณาและการจำแนกการกระทำ

- เป็นการกระทำการดูหมิ่นศาลที่เกิดหลังจากการพิจารณาคดีเสร็จไปจากศาลแล้ว

- การกระทำนั้นได้เกิดขึ้นนอกศาลและไม่ได้เป็นการขัดขวางการพิจารณาคดีหรือรบกวนในการพิจารณาคดีหรือรบกวนความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล

- ผู้ถูกดูหมิ่นเป็นผู้พิพากษาที่เกี่ยวข้องมาจากการพิจารณาคดีในหน้าที่ของตน ตามคำพิพากษาฎีกานี้ จำเลยได้กล่าวเป็นลักษณะการใส่ความผู้พิพากษาซึ่งไม่เป็นความจริง และทำให้ตีความได้ว่าผู้พิพากษาจะเป็นคนที่ไม่สุจริต เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้พิพากษาเสียชื่อเสียงและเป็นการลดคุณค่าในตัวผู้พิพากษาว่าเป็นคนไม่ดี คดีนี้ลงโทษความผิดฐานดูหมิ่นศาลเหมาะสมแล้ว

⁴⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1124/2507, น.2006.

2. คำพิพากษาที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

- คำพิพากษาฎีกาที่ 1821/2557⁴⁵ คดีสืบเนื่องมาจากผู้ถูกล่าวหาว่าผู้ถูกกล่าวหาว่า เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2550 หลังจากศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาในคดีหมายเลขดำที่ อ. 937/2549 ของศาลชั้นต้นว่าผู้ถูกกล่าวหาที่มีความผิดตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 มาตรา 77, 239, 280 และ 296 ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 เรียงกระทงลงโทษ รวมจำคุกผู้ถูกกล่าวหา 3 ปี ผู้ถูกกล่าวหาให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนที่บริเวณหน้าอาคารศาลชั้นต้นกรณีถูกลงโทษจำคุกดังกล่าว โดยพาดพิงถึงการตัดสินคดี ซึ่งน่าจะทำให้เกิดความเสียหาย และเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของสถาบันศาลยุติธรรม เหตุเกิดที่ศาลชั้นต้น แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่า ผู้ถูกกล่าวหาให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนด้วยถ้อยคำว่า “...แล้วก็หวังว่าเราจะได้ความยุติธรรมในชั้นอุทธรณ์และฎีกาต่อไป แต่คราวนี้แสดงถึงว่าอิทธิพลของคุณทักษิณ...ยังครอบคลุมอยู่ทั้งประเทศไทย” และ “...การตัดสินวันนี้...ก็แสดงถึงอิทธิพลเขายังล้นฟ้ามาก...” อันแสดงให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการตัดสินคดีของศาล โดยถูกครอบงำจากอิทธิพลของพันตำรวจโททักษิณ อดีตนายกรัฐมนตรี ไม่มีอำนาจอิสระในการตัดสินคดี อันเป็นการดูหมิ่นศาล ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 (1) ให้จำคุก 1 เดือน

วิเคราะห์ตามเกณฑ์การพิจารณาและการจำแนกการกระทำ

- การกระทำเกิดขึ้นในบริเวณศาล
- กล่าวถึงศาลในลักษณะเป็นการดูหมิ่นศาล ลดคุณค่าของศาล

ในกรณีนี้จะเป็นเรื่องของความผิดฐานดูหมิ่นศาลอย่างเดียวเท่านั้น เพราะเป็นการกล่าวถึงศาลในทางลดคุณค่าศาล มีลักษณะเป็นการดูหมิ่นศาล จะไม่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ถึงแม้จะได้กระทำในบริเวณศาลแต่ก็ไม่ได้เป็นการรบกวนหรือขัดขวางการพิจาราคดีของศาล

- คำพิพากษาฎีกาที่ 635/2559⁴⁶ ข้อความที่ผู้ถูกกล่าวหาแสดงในเฟซบุ๊กจึงมีทั้งข้อความไม่เป็นความจริงกล่าวหาว่าศาลดำเนินคดีไม่เป็นธรรม มีทั้งไปถ่ายรูปแบบในบริเวณศาลเพื่อนำมาลงประกอบข้อความเท็จของตนในเฟซบุ๊กว่าศาลเรียกเงิน และมีข้อความลงชมชู้ศาลว่าจะยิ่งทำร้าย ขอให้ผู้พิพากษาระวังตัว อันเป็นข้อความที่ประสงค์จะให้มื่ออิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชน

⁴⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1821/2557, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2560, จาก <http://deka.supremecourt.or.th/search>

⁴⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 635/2559, น.557.

หรือเหนือศาล และเป็นการรายงานกระบวนการพิจารณาแห่งคดีอย่างไม่ถูกต้องและเป็นเท็จ การที่ผู้ถูกกล่าวหาหลงข้อความในเฟซบุ๊กโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่บ้านของผู้ถูกกล่าวหา แต่เมื่อข้อความส่วนหนึ่งเกิดจากการถ่ายรูปบุคคลในบริเวณศาล เพื่อนำไปประกอบข้อความเท็จที่ตนใช้แสดงต่อสาธารณชน ย่อมถือได้ว่าเป็นการประพฤติน่าไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล มีความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 (1) นอกจากนี้ การที่ผู้ถูกกล่าวหาได้แสดงข้อความเท็จบิดเบือนข้อเท็จจริงที่ปรากฏในศาล แสดงความเท็จว่าตนถูกศาลกลั่นแกล้ง ก็เป็นความผิดตามมาตรา 32 (2) อีกด้วย อันเป็นการกระทำต่างกรรม ต่างเจตนา และต่างบทกฎหมาย ที่ศาลขอจะลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลแก่ผู้ถูกกล่าวหาได้ทั้งสองกรรม

วิเคราะห์ตามเกณฑ์การพิจารณาและการจำแนกการกระทำ

การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาได้เกิดขึ้นนอกบริเวณศาล แต่ศาลได้ดีความว่า “เมื่อข้อความส่วนหนึ่งเกิดจากการถ่ายรูปบุคคลในบริเวณศาล เพื่อนำไปประกอบข้อความเท็จที่ตนใช้แสดงต่อสาธารณชน ย่อมถือได้ว่าเป็นการประพฤติน่าไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล” ซึ่งเป็นการตีความขยายความ โดยผู้เขียนเห็นว่า ในคำว่า บริเวณศาลจะต้องหมายถึงในห้องพิจารณาคดี หรือในบริเวณที่ต่อเนื่องใกล้เคียง โดยพออนุโลมได้ว่า อยู่ในกรูเห็นของศาล ดังนั้น การที่ศาลพิพากษาว่าผิดตามมาตรา 31(1) นั้นไม่น่าจะถูกต้อง เพราะถ้ามีคำพิพากษาออกมาเช่นนี้จะทำให้เกิดความสับสนมากยิ่งขึ้น และจะเป็นความผิดดูหมิ่นศาล เพราะได้มีการกล่าวหาว่าศาลพิจารณาคดีไม่เป็นธรรมและ เป็นลักษณะของความผิดดูหมิ่นศาล

3. คำพิพากษาที่ไม่เป็นทั้งดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาล

- คำพิพากษาฎีกาที่ 1833/2514⁴⁷ การที่นายสุระตอบศาลว่าไม่มีคดีใดที่ศาลจังหวัดชัยภูมิไม่ให้ความเป็นธรรมเลยแม้แต่คดีเดียวแต่คดีนี้นายสุระมีข้อสงสัย นั้น เห็นว่าคำเบิกความของนายสุระในตอนนี เกิดขึ้นจากการที่ศาลถามนายสุระขึ้นเองในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นที่คู่ความนำสืบกันในคดีนี้ ต้องถือว่าศาลอนุญาตให้นายสุระตอบคำถามของศาลไปตามความคิดเห็นของนายสุระได้ ที่นายสุระเบิกความว่า คดีนี้นายสุระมีข้อสงสัยก็ไม่ปรากฏว่ามีการกระทำอันใดของศาลหรือของผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีนี้ที่ทำให้นายสุระไม่พอใจหรือแคลงใจว่าศาลจะไม่ให้ความเป็นธรรมแก่นายสุระเหตุเพียงเท่านี้ไม่น่าจะถือว่านายสุระถือโอกาสและเจตนาเบิกความก้าวร้าวเสียดสี และดูหมิ่นศาลในการพิจารณาคดี ยังเรียกไม่ได้ว่านายสุระพยานโจทก์ประพฤติน่าไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล นายสุระไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ศาลอุทธรณ์พิพากษาในปัญหาข้อนี้ชอบแล้ว ฎีกาโจทก์ฟังไม่ขึ้น

⁴⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 1833/2514, น.1535.

วิเคราะห์ตามเกณฑ์การพิจารณาและการจำแนกการกระทำ

ในฎีกาเรื่องนี้ ตัดสินได้เหมาะสมแล้ว เพราะไม่เป็นทั้งความผิดฐานดูหมิ่นศาลหรือละเมิดอำนาจศาล แม้จะมีลักษณะที่เข้าหลักเกณฑ์ทั้งสามข้อ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกิดในศาล และได้กระทำการพูดลักษณะดูหมิ่นศาล แต่การที่ไม่เป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาลหรือละเมิดอำนาจศาล ก็เนื่องมาจากการที่ศาลได้ถามความเห็นของพยานโดยพยานได้ให้ความเห็นไปตามความรู้สึกลงใจของตน ไม่ได้มีเจตนาจะเป็นการดูหมิ่นศาลแต่อย่างใด

ในการศึกษาทั้งหมดจะทำให้เห็นแนวทางในการปรับใช้ซึ่งจะได้สรุปและเสนอแนะในบทสรุปท้ายต่อไป อย่างไรก็ตามยังมีบางประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงกันอยู่ในการวิพากษ์วิจารณ์ศาลว่าจะสามารถทำได้ภายในขอบเขตใด ซึ่งถ้าการวิพากษ์วิจารณ์ศาลหรือการดูหมิ่นนั้นมีข้อเท็จจริงลักษณะเป็นการหมิ่นประมาท ใส่ความ และผู้ที่วิพากษ์วิจารณ์สามารถพิสูจน์ได้ว่า ตนกระทำไปเพื่อการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริต ตามมาตรา 329 ประมวลกฎหมายอาญา ก็สามารถยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้ ส่วนในต่างประเทศ เช่น อเมริกาได้มีการรองรับสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญ ในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นว่าประชาชนทุกคนว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ห้ามตัดทอนเสรีภาพในการพูด การพิมพ์หรือการโฆษณา โดยกล่าวว่า ถ้าผู้ใดมาทำให้ชื่อเสียงของหน่วยงานของรัฐ องค์กรของของรัฐเสียชื่อเสียง ก็สามารถทำได้ ไม่เป็นความผิด เพราะรัฐมาจากประชาชน ประชาชนมีสิทธิกล่าว ต่อว่า วิพากษ์วิจารณ์รัฐได้อย่างเสรี トラบใดที่ไม่เจาะเป็นบุคคลหรือรายคนไป หรือ แม้กระทั่งกล่าวว่า ถ้าประชาชนได้พูดในสิ่งที่ไม่เป็นความจริงแล้ว รัฐก็สามารถแก้ชำนั้นได้ รัฐมีพลังพอที่จะสามารถบอกความจริงแก่ประชาชนทั่วไปได้⁴⁸ และนอกจากนี้กฎหมายเรื่องละเมิดอำนาจศาลมีไว้เพื่อที่จะคุ้มครองความชอบธรรมของการปฏิบัติงานยุติธรรมเพื่อให้มีประสิทธิภาพ มีไว้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ไม่ใช่เป็นเรื่องที่จะต้องมาสร้างให้ประชาชนเกิดความเกรงกลัว จึงเป็นเรื่องที่ต้องนำคิดว่าประเทศไทยจะสามารถก้าวไปสู่จุดนั้นได้หรือไม่อย่างไร

⁴⁸ Hilary Young, “Public Institutions as Defamation Plaintiffs, The Dalhousie Law Journal, 249, vol. 39, issue 1, pp.253-254(Spring 2016).

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

สืบเนื่องมาจากการที่สังคมไทยมีความกังวลเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์ศาล เพราะเกรงว่าจะเป็นความผิดตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายไทยได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการดูหมิ่นศาลไว้ในประมวลกฎหมายอาญา โดยวางหลักไว้ว่า ไม่ให้มีการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษา และอีกทั้งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยได้บัญญัติเรื่องการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลไว้ ดังนั้นจึงต้องมาทำการวิเคราะห์ว่าการกระทำอย่างไรจะเป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาลกับละเมิดอำนาจศาล หรืออย่างไรจะไม่ใช่ความผิด เนื่องจากกระบวนการลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะสามารถลงโทษได้โดยไม่ต้องมีการฟ้องร้องเป็นคดี ซึ่งจะสามารถลงโทษผู้ที่กระทำละเมิดได้ทันทีเมื่อพบการกระทำผิด โดยจะแตกต่างกับความผิดฐานดูหมิ่นศาลที่จะต้องมีการฟ้องร้องตามแบบคดีโดยทั่วไป ซึ่งถ้าผู้บังคับใช้กฎหมายได้ใช้กฎหมายสองฉบับนี้ปะปนกันจะส่งผลต่อความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนในสังคมได้

จากการศึกษาในกฎหมายต่างประเทศพบว่า ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี เช่น ประเทศอังกฤษ กับสหรัฐอเมริกา ทั้งสองประเทศนี้ไม่มีการบัญญัติกฎหมายดูหมิ่นศาลขึ้นมาแยกต่างหากเหมือนกับกฎหมายไทย แต่จะมีหลักกฎหมายในการกระทำที่มีลักษณะเป็นการดูหมิ่นศาล วิพากษ์วิจารณ์ศาลอยู่ในกฎหมายละเมิดอำนาจศาล (Contempt of court) เป็นการรวมเรื่องการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการอำนวยความยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบัญญัติให้มีการลงโทษการกระทำที่มีการต่อต้านหรือขัดขวางการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลโดยตรงและโดยอ้อม และยังสามารแบ่งประเภทการกระทำละเมิดอำนาจออกเป็นละเมิดอำนาจศาลทางอาญาและทางแพ่ง

การละเมิดอำนาจศาลทางอาญา มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะปกป้องรักษาอำนาจศาล และไม่ให้มีการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม ส่วนในเรื่องของละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งจะเป็นเรื่องของการเยียวยา หรือบังคับให้เป็นไปตามสิทธิของคู่กรณี โดยศาลจะสามารถลงโทษผู้กระทำละเมิดได้ทันทีเมื่อผู้พิพากษาพบการกระทำผิดด้วยตนเอง เช่น การด่าทอหรือการทำร้ายผู้พิพากษาในห้องพิจารณาคดีหรือผู้ที่อยู่ในห้องพิจารณาคดี แต่จะไม่สามารถลงโทษแบบรวบรัดทันทีกับผู้กระทำละเมิดที่อยู่นอกศาลได้ เพราะผู้พิพากษาไม่ได้เป็นผู้พบการกระทำผิดเอง จะต้องมีการฟ้องร้องตามขั้นตอนปกติ (due process) และนอกจากนี้ยังมีหลักกฎหมายในเรื่องการห้ามไม่ให้มีการ

แทรกแซงในระหว่างการพิจารณาของศาล โดยกฎหมายบัญญัติห้ามไม่ให้มีแทรกแซงจากสื่อเกี่ยวกับคดีที่ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาไปจนกว่าคดีจะสิ้นไปจากศาล ซึ่งจะเป็นความผิดแบบเคร่งครัด จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะในระบบของการใช้ลูกขุนที่มาจากประชาชนธรรมดา ซึ่งไม่ได้มีการฝึกหัดอย่างผู้เป็นนักกฎหมายมืออาชีพนั้น กฎหมายได้เกรงว่าถ้ามีการโน้มน้ำหนักจากสื่อต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะจะทำให้ลูกขุนเกิดความหวั่นไหวและโน้มเอียง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีได้ นอกจากนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกา ถ้าคดีถึงที่สุดแล้วในเรื่องการวิพากษ์วิจารณ์คำพิพากษาหรือประเด็นต่าง ๆ สามารถทำได้เต็มที่ แต่ถ้าคดีที่ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา การวิพากษ์วิจารณ์ที่จะเป็นความผิดนั้นจะต้องมีลักษณะที่เป็นภัยอันตรายร้ายแรง (clear and present danger) ต่อกระบวนการยุติธรรม เพียงแค่นี้แนวโน้มจะแทรกแซงเท่านั้นยังไม่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ในส่วนของประเทศที่ใช้กฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร อย่างเช่น ประเทศเยอรมัน ไม่ได้มีการบัญญัติในเรื่องของความผิดฐานดูหมิ่นศาลไว้เฉพาะเจาะจง แต่จะมีการบัญญัติในความผิดดูหมิ่นเจ้าพนักงานรัฐ หรือหน่วยงานรัฐ เพราะผู้พิพากษาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และนอกจากนี้ในประเทศเยอรมันยังมีกฎหมายเรื่องละเมิดอำนาจศาลบัญญัติอยู่ในธรรมนูญศาล โดยจะเน้นความสำคัญในเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือประพฤตินเรียบร้อยในศาล ดังนั้น ในการวิพากษ์วิจารณ์ของสื่อมวลชนต่าง ๆ หรือการแสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะที่เกิดขึ้นนอกศาล และถึงแม้จะกระทำขึ้นในระหว่างการพิจารณาคดี ก็จะสามารถกระทำได้ ไม่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตราบใดที่ยังไม่เป็นการกระทำความผิดอาญา

ส่วนในประเทศฝรั่งเศสได้บัญญัติถึงความผิดที่กระทำต่อผู้พิพากษาในขณะที่พิจารณาคดี และนอกพิจารณาคดี โดยมีบทลงโทษเป็นจำคุกและปรับไว้ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ส่วนในเรื่องที่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ของสื่อมวลชนนั้น จะบัญญัติห้ามไว้ในประมวลกฎหมายอาญาและมีพระราชบัญญัติ Press Freedom Act of 29 July 1881 เป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมสื่อมวลชนอีกชั้นหนึ่ง

อนึ่ง เมื่อได้ศึกษาเปรียบเทียบหลักการในกฎหมายดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาลของกฎหมายต่างประเทศแล้ว จะพบว่า

1. หลักการในความผิดดูหมิ่นศาลในต่างประเทศจะมีลักษณะที่คล้ายกับในกฎหมายไทย คือ การกระทำที่เป็นการดูหมิ่น (insult) จะมีลักษณะเป็นการดูถูก ไม่เคารพศักดิ์ศรี หรือเป็นการกระทำไม่เหมาะสมต่อศาล กฎหมายจึงจะต้องลงโทษเพราะถ้าปล่อยให้มีการกระทำเช่นนี้ต่อไปจะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง ต่อความเคารพ และความน่าเชื่อถือของศาล

2. กฎหมายละเมิดอำนาจศาลของไทยนั้นมีความคล้ายคลึงกับกฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา เพียงแต่กฎหมายของอังกฤษและสหรัฐอเมริกาจะบัญญัติความผิด

ฐานละเมิดอำนาจศาลโดยมีขอบเขตกว้างมากกว่า กล่าวคือ ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะรวมเรื่องการวิพากษ์วิจารณ์ศาลในลักษณะที่เป็นการบ่อนทำลายองค์การตุลาการไว้ด้วย ซึ่งในประเทศไทย ถ้าเข้าในลักษณะที่เป็นการบ่อนทำลายศาลจะเป็นความผิดฐานดูหมิ่นศาลไม่ใช่เรื่องละเมิดอำนาจศาล เพราะในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะเป็นเรื่องที่มีเจตนาให้กระทำบ่อนทำลายการพิจารณาของศาล เป็นไปอย่างเป็นธรรม รวดเร็ว และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล

3. มาตรการบังคับที่ศาลในประเทศต่าง ๆ ได้นำมาใช้ จะมีลักษณะที่เหมือนกัน แต่จะยกเว้นในประเทศฝรั่งเศส กล่าวคือ ถ้าการกระทำละเมิดเกิดขึ้นในบริเวณศาล กฎหมายได้ให้อำนาจศาลลงโทษผู้กระทำความผิดได้ทันที เพื่อที่จะได้หยุดการกระทำละเมิดนั้น ส่วนการกระทำละเมิดที่เกิดขึ้นนอกศาล มาตรการในการบังคับจะแตกต่างกันออกไปตามวัฒนธรรมหรือสังคมนั้น ๆ เช่น ในประเทศเยอรมันจะให้ความสำคัญกับการกระทำละเมิดที่เกิดขึ้นในบริเวณศาลเท่านั้น ส่วนในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ถ้าการกระทำละเมิดเกิดขึ้นนอกศาลซึ่งศาลไม่ได้เห็นการกระทำความผิดเองจะต้องมีการฟ้องร้องกันไปตามระบบปกติ เช่น การบอกกล่าวล่วงหน้า การจัดให้มีทนาย การให้มีการหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิด เพราะศาลถือว่าไม่ได้อยู่ในการรับรู้หรือเห็นเอง และยกเว้นตราห้วงไกลศาล ยังไม่ใช่เป็นการคุกคามอำนาจของศาลในทันที จึงจะลงโทษแบบรวบรัดทันทีไม่ได้ โดยจะต่างกับประเทศไทยที่สามารถลงโทษได้ทันที ถ้าเห็นว่ากรกระทำนั้นเป็นการละเมิดอำนาจศาลแล้ว และสำหรับในประเทศฝรั่งเศส ถ้ามีการลงโทษไม่ว่าจะเป็นการปรับหรือจำคุก จะต้องมีการฟ้องเป็นคดีอาญาในแบบทั่วไปเท่านั้น

ซึ่งจากการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างความผิดฐานดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาล จะเห็นได้ว่าความผิดฐานดูหมิ่นศาลของไทยได้บัญญัติให้ความคุ้มครองศาลหรือผู้พิพากษา ในเรื่องของการกระทำไม่ว่าจะเป็นคำพูด กริยาหรือการกระทำต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นการดูถูกเหยียดหยามสบประมาท ลดคุณค่าของศาลหรือผู้พิพากษาลง โดยกฎหมายให้ความคุ้มครองทั้งผู้พิพากษาและองค์การศาล และการคุ้มครองนี้จะต้องมีเงื่อนไขของการทำหน้าที่ในการพิจารณาหรือพิพากษาคดีไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นเรื่องที่ขัดขวางการพิจารณาของศาลด้วยหรือไม่ หรือไม่ว่าจะกระทำทั้งต่อหน้าหรือลับหลัง แต่เป็นการกระทำที่เข้าลักษณะเป็นการดูหมิ่นศาลก็ผิดกฎหมายแล้ว การกระทำที่เป็นการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษานั้น จะส่งผลถึงความน่าเชื่อถือของศาลทั้งระบบตุลาการ และจะส่งผลต่อความเชื่อถือ ศรัทธา ของประชาชนทั่วไปที่จะไม่ให้ความไว้วางใจศาล หรือเข้าจะมาพึ่งพิงศาลเมื่อเกิดปัญหาแทนที่จะตัดสินปัญหาตนเอง

ส่วนในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในศาล ควบคุมให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างราบรื่น รวดเร็วและดำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นสถาบันที่น่าเคารพในการที่จะอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน อีกทั้งยังป้องกันไม่ให้เกิดการแทรกแซงจากบุคคลภายนอกโดยเฉพาะสื่อต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้มีอิทธิพลหรือเหนี่ยวประชาชน

ไม่ว่าจะเป็นศาล คู่ความ หรือเหนือพยานในคดี ดังนั้น การกระทำใดที่เป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม หรือขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีในศาล โดยอาจจะใช้คำพูดไม่เหมาะสม ครอบงำ ไม่เคารพในคำสั่งของศาล หรือแม้แต่การใช้อิทธิพลของสื่อชักนำความรู้สึกของประชาชน หรือศาล หรือคู่ความ หรือพยานในคดี จนทำให้การพิจารณาเสียความยุติธรรมไป เหล่านี้จะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล จะเห็นได้ว่าหลักการหรือวัตถุประสงค์ของกฎหมายในความผิดฐานดูหมิ่นศาลกับละเมิดอำนาจศาลทั้งสองเรื่องนี้ต่างกัน

ในความผิดฐานดูหมิ่นศาล ซึ่งพิจารณาได้ว่าการดูหมิ่นศาลสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในศาลและนอกศาล ทั้งต่อหน้าและลับหลังศาล โดยไม่จำเป็นจะต้องเป็นการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาคดีของศาลหรือผู้พิพากษา แต่จะต้องเป็นการดูหมิ่นที่เกี่ยวกับการพิจารณาหรือพิพากษาคดีของศาล จึงจะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดฐานดูหมิ่นศาลและกระบวนการฟ้องร้องจะต้องดำเนินแบบคดีอาญาทั่วไป และการกระทำที่เป็นการดูหมิ่นศาลจะเกิดในช่วงใดเวลาใดก็ได้ ส่วนการละเมิดอำนาจศาลจะต้องเกิดขึ้นในระหว่างที่มีการพิจารณาหรือพิพากษาเท่านั้น ดังนั้น ถ้าขณะที่ยังไม่ได้มีการพิจารณาพิพากษาคดี หรือได้พิจารณาพิพากษาคดีเสร็จไปจากศาลแล้ว การกระทำนั้นจะไม่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เพราะยังไม่มีลักษณะเป็นการขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดี

ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล จะมีการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลได้สองกรณี ได้แก่ กรณีแรกเป็นการละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้นในศาล และกรณีที่สองเป็นการละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้นนอกศาล โดยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีดำเนินไปอย่างสงบ เรียบร้อยและเที่ยงธรรม และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล ดังนั้น เพื่อให้เป้าหมายที่กล่าวมานั้นบรรลุผล ศาลจึงต้องมีอำนาจที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดได้ทันที เพื่อจะหยุดปัญหาที่เกิดขึ้นและทำให้กระบวนการพิจารณาสามารถดำเนินต่อไปได้ โดยมาตรการที่ศาลใช้นั้นมีลักษณะเป็นมาตรการบังคับทางปกครอง หมายความว่า กฎหมายให้อำนาจศาลลงโทษผู้กระทำความผิดได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการฟ้องร้องเป็นคดี การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในศาล ถ้าศาลพบการกระทำความผิดนั้น ศาลจะสามารถสั่งลงโทษได้ทันที แต่ถ้าไม่ได้กระทำต่อหน้าศาลหรือศาลยังไม่ได้ทราบข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อศาล ศาลมีสิทธิที่จะไต่สวนความจริงในภายหลังได้ โดยในเรื่องละเมิดอำนาจศาลนี้เป็นกฎหมายพิเศษที่ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงได้โดยไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าจำเลยเหมือนกับคดีอาญาทั่วไป

จากการศึกษาจึงสรุปความแตกต่างของความผิดทั้งสองกรณีได้ดังนี้ได้ดังนี้

ความผิดฐานดูหมิ่นศาล

1. เกิดได้ทุกเวลา
2. กระทำต่อหน้าหรือลับหลังศาล
3. เกิดได้ทั้งในศาลและนอกศาล

4. สามารถเป็นได้ทั้งการขัดขวางหรือไม่ขัดขวางกระบวนการพิจารณา
5. จะต้องเป็นการดูหมิ่นที่เกี่ยวข้องเนื่องในการพิจารณาคดีของศาลเท่านั้น

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

1. เกิดขึ้นในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีของศาลเท่านั้น
2. เกิดได้ทั้งต่อหน้าและลับหลังศาล
3. เป็นการรบกวนความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล หรือประพฤตินไม่เรียบร้อยในศาล

ศาล

4. จะเป็นการขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีของศาล

ซึ่งความแตกต่างของกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้ จะเห็นได้ว่า ต่างกันตรงที่ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะต้องเป็นการกระทำที่เป็นการรบกวนหรือขัดขวางการพิจารณาคดี หรือเป็นการรบกวนความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาลหรือประพฤตินไม่เรียบร้อยในศาล ดังนั้น ถ้าการกระทำใดที่เกิดขึ้นนอกศาลหรือในศาล แต่ไม่ได้เป็นการรบกวนหรือขัดขวางการพิจารณาคดี เป็นเพียงแต่การดูหมิ่น เหยียดหยามศาลเพียงอย่างเดียว ศาลจะไม่สามารถจะลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นฐานละเมิดอำนาจศาลได้ หรือ ในกรณีที่การกระทำความผิดนั้นเป็นการรบกวนความสงบเรียบร้อยภายในศาล แต่ไม่มีเจตนาที่จะเป็นการดูหมิ่น ชื่อเสียงของศาลหรือผู้พิพากษาแต่อย่างใด ศาลก็จะไม่สามารถลงโทษผู้กระทำในฐานความผิดดูหมิ่นศาลได้ แต่ถ้าการกระทำใดที่เป็นความผิดโดยเข้าลักษณะทั้งความผิดดูหมิ่นศาลและละเมิดอำนาจศาลแล้ว ผู้กระทำอาจได้รับโทษทั้ง 2 ฐานความผิดได้เช่นกัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ถ้าการกระทำละเมิดอำนาจศาลได้เกิดขึ้นนอกบริเวณศาล ศาลควรจะต้องใช้การพิจารณาอย่างระมัดระวังในการที่จะสั่งลงโทษ ซึ่งจะต้องเป็นการกระทบกระบวนการพิจารณาจริง ๆ เท่านั้น เพราะถ้าเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นนอกบริเวณศาลแล้ว แต่ไม่ได้ส่งผลหรือมีอิทธิพลเข้ามาในศาลที่มีลักษณะเป็นการรบกวนหรือขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาคดี ศาลจะลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ได้ เช่น กรณีเขียนบทความนอกศาลเพื่อแสดงความเห็นเท่านั้น โดยไม่ได้ส่งผลให้มีอิทธิพลเป็นการขัดขวางการพิจารณาคดี ดังนั้นจะถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาลไม่ได้ แต่ถ้าบทความนั้นมีลักษณะเป็นการดูหมิ่นศาลก็ต้องถูกฟ้องร้องดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 198 ต่อไป

2. ควรจะมีการแก้ไขในการบัญญัติ คำว่า โทษจำคุก ซึ่งการบัญญัติคำเช่นนี้จะทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ว่า ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้นเป็นความผิดในทางอาญา ซึ่งผู้เขียนได้เห็น

ว่าควรจะแก้ไข โดยใช้คำว่า “กักขัง” แทนคำว่า “จำคุก” เพื่อจะได้เกิดความเหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป ในความผิดฐานดูหมิ่นศาลกับละเมิดอำนาจศาล วัตถุประสงค์ของกฎหมายทั้งสองเรื่องนั้นต่างกัน กล่าวคือ ในความผิดฐานดูหมิ่นศาลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 198 มีไว้เพื่อไม่ให้ผู้ใดได้กระทำการดูหมิ่นศาล ทำให้เกิดความเสื่อมเสีย เพื่อที่จะลดคุณค่าของศาล โดยไม่ว่าจะเป็นการกล่าวด้วยวาจาหรือการกระทำใด ๆ หรือแม้จะเป็นการกระทำดูหมิ่นที่เป็นลายลักษณ์อักษรโดยไม่เป็นธรรมต่อศาล ซึ่งจะส่งผลถึงความน่าเชื่อถือของศาลทั้งระบบตุลาการ และจะส่งผลต่อความเชื่อถือ ศรัทธา ของประชาชนทั่วไปที่จะไม่ให้ความไว้วางใจศาล หรือเข้าจะมาพึ่งพิงศาลเมื่อเกิดปัญหาแทนที่จะตัดสินปัญหาตัวเอง และในส่วนของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในศาล ควบคุมให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างราบรื่น รวดเร็วและดำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นสถาบันที่ศักดิ์สิทธิ์ในการที่จะอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พลสยาม พริ้นติ้ง (ประเทศไทย), 2558.
- คณิต ฒ นคร. กฎหมายอาญา ภาคความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.
- _____. กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554.
- จิตติ ดิงศภัทริย์. กฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษา กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555.
- _____. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และ ภาค 3. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : บริษัทศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่งจำกัด, 2556.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิดและลหุโทษ. พิมพ์ครั้งที่ 13 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.
- _____. ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง. พิมพ์ครั้งที่ 35 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.
- _____. หลักกฎหมายอาญา ภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.
- _____. สังคมกับกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2522.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. กฎหมายปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.
- ปกป้อง ศรีสนิท. กฎหมายอาญาชั้นสูง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. ระบบศาลและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

_____ . ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

สมลักษณ์ จัดกระบวนพล. ข้าแต่ศาลที่เคารพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 2558.

สทรรฐกิติ ศุภากกร. หลักและคำพิพากษา กฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2560.

สุข หงสไกร. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. ทฤษฎีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556.

อุดม เพ็ญพุ่ม. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 ตอน 1 . พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2541.

อุดม รัฐอมฤต นพนิธิ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ. การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการใช้สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด นานาสิ่งพิมพ์, 2544.

วิทยานิพนธ์

พิสิษฐ์ วงศ์เธียรธนา. “ความรับผิดทางอาญารัฐานหมิ่นประมาทที่กระทำต่อบุคคลสาธารณะในแวดวงการเมืองการปกครองและระบบราชการ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

วรรณวิสาข์ สุทธิวาริ. “ขอบเขตการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาล.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

สาวิตรี สุขศรี. “ภาระหน้าที่และความรับผิดทางอาญาของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต : ศึกษาเฉพาะการเผยแพร่ภาพลามกและการหมิ่นประมาทบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

บทความวารสาร

กุลพล พลวัน “ข้อสังเกตเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล.” วารสารอัยการ. ฉบับที่ 8. ปีที่ 1. (สิงหาคม 2521) : 29.

คณิต ณ นคร. “ละเมิดอำนาจศาลในเยอรมัน.” วารสารอัยการ. ฉบับที่ 8. ปีที่ 1. (สิงหาคม 2521) : 6-7.

ประภาศน์ อวยชัย. “ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล.” ตุลพาห. เล่ม 3. ปี 35. (พฤษภาคม.31) : 13.

ปวีณา เจริญวงศ์. “ละเมิดอำนาจศาล.” ตุลพาห เล่ม 3. ปีที่ 40. (พ.ค.-มิ.ย.2536) : 124.

พนัส ทัศนียานนท์. “การลงโทษการวิพากษ์วิจารณ์หรือติชมฐานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกา.” วารสารอัยการ. ฉบับที่ 8. ปี 1. (สิงหาคม 2521) : 13.

สรารุช เบญจกุล. “การละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายสหราชอาณาจักร.” ตุลพาห. เล่ม 3. ปีที่ 55. (กันยายน 2551) : 71.

สัญญาชัย สัจจวานิช. “หมิ่นประมาท ดูหมิ่น.” บทบัญญัติ. เล่ม 29. ตอนที่ 2. (2515) : 373.

_____ . “หมิ่นประมาท ดูหมิ่น.” บทบัญญัติ. เล่ม 29. ตอนที่ 3. (2515) : 561.

อุดมศักดิ์ นิติมนตรี. “ละเมิดอำนาจศาล.” บทบัญญัติ. เล่ม 58. ตอนที่ 4. (ธันวาคม 2545) : 150-151.

อำนาจ เนตยสุภา.ปรัชญา สิทธิพันธ์ุ. “ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล.” บทบัญญัติ. ฉบับที่ 2. ปีที่ 65 (มิ.ย. 2552) : 76.

เอกสารประกอบคำบรรยาย

กิตติศักดิ์ ปรงทิ. เอกสารประกอบการศึกษาวิชากฎหมายแพ่งหลักทั่วไป : บุคคลธรรมดาและหลักทั่วไปว่าด้วยนิติบุคคล, 2546 : 187-188.

BOOKS

C J. Miller. Contempt of Court. London : Jolly & Barder Ltd., 1976.

Henry Compbell. Black's Law Dictionary. London : Staff West Publishing Co.,1954.

James Francis Oswald. contempt of court, committal, and attachment and arrest upon civil process in the Supreme Court of Judicature with the practice and forms. second edition. London : William Clowes and sons, 1985.

- Lambert. Helene. Freedom of expression and the criticism of judges: a comparative study of European legal standards. Aldershot : Ashgate/Dartmouth, 2000
- Nigel Lowe. Borrie and Lowe's Law of Contempt. second edition. London : Butler & Tanner Ltd., 1983.

ARTICLES

- Bottner Gotz. "Protection of Honour of Deceased Persons-A Comparison between the German and the Australian Legal Situations." Bond L.Rev. Vol.13. Issue 1 article 5. (2001) : 111.
- Dan B. Dobbs. "Contempt of Court a Survey." Cornell Law Review. vol 56. Issue 2. (Jan 1971) : 208.
- Michael Chesterman. "Contempt : In the Common Law, but Not the Civil Law." The International and Comparative Law Quarterly. Vol. 46. No. 3. (Jul 1997) : 531-533.
- Paul A. Grot, "Purging Contempt: Eliminating the Distinction between Civil and Criminal Contempt." Washington University Law. Vo l88. issue5. (2011) : 1264.
- William F Chinnock and Mark P Painter. "Law of Contempt in Ohio". Toledo Law Review. Vol. 34. (Jan2003) : 309-310.

ELECTRONIC MEDIA

- Bridges v. California 314 U.S. 252 (1941). from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/314/252/case.html>. January 12, 2016.
- Solicitor faces contempt hearing. from http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/glasgow_and_west/7132309.stm. September 26, 2016.
- Sub Judice Rule. Retrieve from <https://www.attorneygeneral.jus.gov.on.ca/english/legis/subjudicerule.php>. September 12, 2016
- The Sunday Times v. The United Kingdom. from <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/the-sunday-times-v-united-kingdom/>. September 12, 2016.

เสร็จที่ 444/2528

เรื่อง ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดอาญาหรือไม่ (ตีความมาตรา 31
มาตรา 32 และมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

ผู้ทำ

กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ 5

หัวข้อประเด็นความเห็น \ หัวข้อ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง [มาตรา 32, มาตรา 33]
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 [มาตรา 81]
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ.2521 [มาตรา 61]
กฎ ก.พ. ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2518) ออกตามความในพระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง
[ละเมิดอำนาจศาล]

หัวข้อประเด็นความเห็น \ ประเด็น

การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลถือเป็นความผิดอาญาหรือไม่

หัวข้อประเด็นความเห็น \ ความเห็น

การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นเพียงการกระทำละเมิด
ต่ออำนาจศาลและหน้าที่ของศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและรักษา
ความเรียบร้อยในบริเวณศาล อันเป็นมาตรการตามวิธีสบัญญัติเท่านั้น และการ
ดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาลไม่ว่าจะเป็น
การดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีแพ่งหรือคดีอาญา หรือการรักษาความสงบ
เรียบร้อยในบริเวณศาลในคดีแพ่งหรือคดีอาญา ก็มีใช่เป็นความผิดในทางอาญา
แต่อย่างใด ฉะนั้น การกระทำละเมิดอำนาจศาลจึงมิใช่ความผิดอาญา

เรื่องเสร็จที่ ๔๔๔/๒๕๒๘

บันทึก

เรื่อง ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดอาญาหรือไม่ (ตีความมาตรา ๓๑
มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

กรมตำรวจได้มีหนังสือ ที่ มท ๐๖๐๓.๔๕/๑๐๙๓๑ ลงวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๒๘ ถึง
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า กรมตำรวจได้รับรายงานจากผู้บัญชาการตำรวจสอบสวน
กลางว่า พันตำรวจโทสุเวช ขงดงาม รองผู้กำกับการ ๕ กองตำรวจสันติบาล กระทำความผิดฐาน
ละเมิดอำนาจศาลศาลฎีกาพิพากษาจำคุกสามเดือน ในคดีที่นายโสภณ เทียงดี ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาล
แพ่งมีคำสั่งให้นางบุญมี สุขมาลัย เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ และพันตำรวจโทสุเวช ยื่นคำร้อง
คัดค้าน ต่อมาพันจำเอกหญิงเบ็ญจภรณ์ เทียงดี ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้นางบุญมีเป็นคนไร้
ความสามารถ และตั้งผู้ร้องเป็นผู้อนุบาล พันตำรวจโทสุเวชยื่นคำร้องคัดค้าน ในระหว่างที่ศาล
พิจารณา พันตำรวจโทสุเวชและทนายความได้ยื่นคำร้องคำแถลงด้วยข้อความที่รู้อยู่แล้วว่าเป็นเท็จ
และได้กล่าวถ้อยคำเสียศีลศาลศาลฎีกาเห็นว่าการกระทำของพันตำรวจโทสุเวชมีเจตนาที่จะขัดขวาง
มิให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม ถือได้ว่าเป็นการประพฤติด
ตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๓๑ (๑)

โดยที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในส่วนที่ว่าด้วยวินัยและการรักษา
วินัย^[๑] ซึ่งนำมาใช้บังคับกับข้าราชการตำรวจโดยอนุโลมตามมาตรา ๖๑^[๒] แห่งพระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ.๒๕๒๑ ได้บัญญัติให้การกระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกโดย
คำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุ
โทษ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง และเป็นความผิดชัดแจ้งซึ่งผู้บังคับบัญชาจะสั่งลงโทษโดยไม่
สอบสวนก็ได้^[๓] กรมตำรวจจึงมีปัญหาที่ขอหารือคณะกรรมการกฤษฎีกาว่าการกระทำความผิดฐาน
ละเมิดอำนาจศาลถือเป็นความผิดอาญาหรือไม่ สำหรับกรมตำรวจมีความเห็นว่า การกระทำความผิด
ฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นการลงโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ศาลมีอำนาจสั่ง
ลงโทษได้ทันทีโดยไม่ต้องมีโจทก์ จึงไม่น่าจะเป็นการกระทำความผิดอาญา

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๕) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าว และได้ฟังคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมตำรวจและกรมอัยการ) ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม (สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ) และผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงาน ก.พ.) แล้ว มีความเห็นดังนี้

ปัญหาว่าการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดอาญาหรือไม่นั้น พิจารณาได้ดังต่อไปนี้

๑. การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะ ๒ หมวด ๓ ว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของศาล ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลมีอำนาจและหน้าที่ควบคุมดูแลให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปโดยเที่ยงธรรมและรวดเร็ว และเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาลดังจะเห็นได้จากมาตรา ๓๐ ที่บัญญัติว่าให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปโดยเที่ยงธรรมและรวดเร็ว อำนาจเช่นว่านี้ให้รวมถึงการสั่งห้ามคู่ความมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาเมื่อกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่แก่ศาลในอันที่จะควบคุมดูแลเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความเที่ยงธรรมและรวดเร็ว และเพื่อมิให้เกิดความไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลดังกล่าวแล้ว กฎหมายจึงต้องมีบทบังคับเพื่อให้อำนาจและหน้าที่ดังกล่าวของศาลบังเกิดผล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๑ และมาตรา ๓๒^[๔] จึงได้บัญญัติถึงการละเมิดอำนาจและหน้าที่ดังกล่าวของศาลว่าเป็นการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล และมีบทลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นตามมาตรา ๓๓^[๕]

จะเห็นได้ว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลก็ดี การรักษาความเรียบร้อยในศาลก็ดี เป็นเรื่องวิธีบัญญัติเกี่ยวกับการพิจารณาของศาลเท่านั้น มิใช่เป็นเรื่องในทางอาญาแต่อย่างใด ดังนั้น การละเมิดหรือฝ่าฝืนอำนาจและหน้าที่ของศาลในอันที่จะควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรักษาความเรียบร้อยในศาลจึงมิใช่เป็นการกระทำความผิดอาญา แต่เป็นเพียงการละเมิดอำนาจและหน้าที่ของศาลเกี่ยวกับการพิจารณาคดีและการรักษาความเรียบร้อย ซึ่งเป็นอำนาจและหน้าที่พิเศษโดยเฉพาะของศาลเท่านั้น แต่ที่ต้องมีโทษอยู่ด้วยก็เพื่อให้อำนาจและหน้าที่ของศาลบรรลุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น ทำนองเดียวกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งที่จงใจขัดขืนไม่ปฏิบัติตามหมายบังคับคดีของศาลเช่น ไม่ยอมออกจากบ้านเช่าตามคำพิพากษาของศาล ก็อาจถูกกักขังอันเป็นโทษอย่างหนึ่งได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๙๗ มาตรา ๒๙๘ และมาตรา ๓๐๐^[๖] แต่การจงใจขัดขืนหมายบังคับคดีของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเช่นนี้ก็มิถือว่าเป็นการกระทำความผิดอาญาอย่างใด กรณีทำนองเดียวกันนี้ก็ควรมีบัญญัติไว้ในมาตรา ๓๗ (๓)^[๗] แห่งประมวลกฎหมายอาญา ที่ให้ศาลมีอำนาจกักขังบุคคลซึ่งศาลเห็นว่าสามารถส่งทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบได้

แต่ไม่ส่ง หรือสามารถชำระราคาทรัพย์สินนั้นได้แต่ไม่ชำระ การกักขังในกรณีนี้ไม่ใช่โทษตามมาตรา ๑๘^[๙] แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่เป็นวิธีการเพื่อเร่งรัดให้มีการส่งทรัพย์สินหรือมีการชำระราคาเท่านั้น การกักขังที่จะถือเป็นโทษคือการกักขังตามหลักเกณฑ์ในมาตรา ๒๓^[๑๐] แห่งประมวลกฎหมายอาญา คือผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษกักขังไม่เกินสามเดือนแทนโทษจำคุกก็ได้

๒. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๓^[๑๑] ให้อำนาจศาลที่จะลงโทษผู้กระทำละเมิดอำนาจศาลโดยไล่ออกจากบริเวณศาลก็ได้หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับก็ได้ หรือจะลงโทษทั้งสองวิธีนี้ไปด้วยกันก็ได้ ซึ่งสุดแล้วแต่ความจำเป็นและความเหมาะสมแห่งความหนักเบาของการละเมิดอำนาจศาล ถ้าศาลเพียงไล่ออกจากบริเวณศาล อำนาจศาลออกจากบริเวณศาลเท่านั้นก็จะเห็นได้โดยชัดแจ้งว่าการกระทำละเมิดอำนาจศาลนั้นหาใช่การกระทำความผิดอาญาไม่ เพราะเป็นเพียงวิธีการในการรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาลเท่านั้น ถ้าการละเมิดอำนาจศาลเดียวกันนั้นศาลพิพากษาปรับหรือจำคุกแทนการไล่ออกจากบริเวณศาล ก็ไม่น่าจะทำให้การละเมิดอำนาจศาลนั้นซึ่งมิใช่ความผิดอาญากลายเป็นความผิดอาญาไปได้ เพียงเพราะดุลพินิจในการลงโทษของศาลเท่านั้น มิฉะนั้นจะกลายเป็นว่าการละเมิดอำนาจศาลเดียวกันจะเป็นความผิดอาญาก็ได้ ไม่เป็นความผิดอาญาก็ได้ สุดแล้วแต่โทษที่ลง ซึ่งการตีความกฎหมายในเรื่องเดียวกันก็น่าจะต้องตีความอย่างเดียวกัน จะตีความให้ขัดแย้งกันน่าจะมีขอบ

๓. มีหลักกฎหมายว่า การที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาจะต้องมีการสอบสวนและพิจารณาเพื่อให้โอกาสแก้ข้อกล่าวหา และในคดีอาญานั้นพนักงานอัยการหรือผู้เสียหายย่อมมีอำนาจฟ้องคดีได้^[๑๒] การฟ้องคดีของพนักงานอัยการก็จะต้องมีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน^[๑๓] ส่วนในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ก็จะต้องมีการไต่สวนมูลฟ้อง^[๑๔] แต่ในการกระทำละเมิดอำนาจศาลนั้นได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๔๒/๒๕๑๖^[๑๕] และคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๕๙/๒๕๒๖^[๑๖] วินิจฉัยว่า เมื่อมีผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๑ และมาตรา ๓๒ ก็เป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะที่จะสั่งลงโทษผู้นั้นได้เองตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๓ แห่งประมวลกฎหมายเดียวกัน บุคคลอื่นหาไม่มีสิทธิที่จะเสนอคดีให้ศาลพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีเช่นนี้ไม่ และความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดต่อศาล ถ้าได้กระทำต่อหน้าศาล ข้อเท็จจริงอันเป็นความผิดก็จะปรากฏต่อศาลแล้ว ศาลย่อมลงโทษได้ทันที แต่ถ้ามิได้กระทำต่อหน้าศาลหรือศาลยังไม่ทราบข้อเท็จจริง ศาลก็ชอบที่จะไต่สวนหาความจริงได้ และเรื่องละเมิดอำนาจศาลนี้เป็นกฎหมายพิเศษที่ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงได้โดยไม่ต้องกระทำต่อ

หน้าจำเลยดังเช่นการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป ดังนั้น การกระทำละเมิดอำนาจศาลจึงไม่น่าจะเป็นการกระทำความผิดอาญา

๔. มีหลักกฎหมายว่า ผู้กระทำความผิดอาญาจะถูกลงโทษสองครั้งในการกระทำความผิดเดียวกันนั้นอีกมิได้ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๓๙ (๔)^[๑๖] ก็บัญญัติรับรองหลักกฎหมายนี้ไว้ว่า สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปเมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง แม้ว่ามาตรานี้จะใช้ถ้อยคำว่า เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง แต่ก็เป็นบทบัญญัติที่รับรองหลักกฎหมายที่ว่า ผู้กระทำผิดไม่ควรถูกลงโทษสองครั้งในความผิดเดียวกันนั่นเอง ถ้าถือว่าการละเมิดอำนาจศาลเป็นการกระทำความผิดอาญาแล้วหากศาลพิพากษาลงโทษผู้กระทำการละเมิดอำนาจศาลแล้ว ก็จะฟ้องผู้กระทำการละเมิดอำนาจศาลให้ถูกลงโทษในการกระทำละเมิดอำนาจศาลนั้นอีกมิได้ เพราะเป็นการกระทำความผิดอาญาที่ผู้กระทำได้รับโทษมาแล้ว แต่มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๘๗/๒๔๘๔ และคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๓๐๒/๒๕๒๓^[๑๗] วินิจฉัยว่า แม้จะถูกลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลมาแล้ว ผู้นั้นก็อาจถูกฟ้องให้ลงโทษในการกระทำอันเป็นละเมิดอำนาจศาลนั้นอีกได้ ถ้าการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาตามกฎหมาย ซึ่งแสดงว่าการกระทำละเมิดอำนาจศาลนั้นหาใช่ความผิดอาญาไม่

๕. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๒ บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดหลายครั้งไม่ขีดหลาบอกว่า ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก ถ้าและได้กระทำความผิดใด ๆ อีกในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษอยู่ก็ดี ภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษก็ดี หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก ก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นหนึ่งในสามของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลังถ้าถือว่าการกระทำละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดอาญาแล้ว หากผู้กระทำละเมิดอำนาจศาลเคยถูกลงโทษจำคุกฐานลักทรัพย์ตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดมาแล้วและยังอยู่ภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษ ในการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล ถ้าศาลให้จำคุกศาลก็ย่อมจะต้องเพิ่มโทษจำคุกที่ลงแก่ผู้กระทำละเมิดอำนาจศาลอีกหนึ่งในสาม หรือในทางกลับกันถ้าผู้ที่ถูกลงโทษจำคุกฐานลักทรัพย์เคยถูกลงโทษจำคุกฐานละเมิดอำนาจศาลมาแล้วและพ้นโทษมาอย่างไม่เกินห้าปี ศาลก็จะต้องเพิ่มโทษจำคุกที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์อีกหนึ่งในสาม แต่ความจริงแล้วศาลจะเพิ่มโทษจำคุกในทั้งสองกรณีดังกล่าวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๒ มิได้ ซึ่งแสดงว่าการกระทำละเมิดอำนาจศาลหาใช่ความผิดอาญาอันจะอยู่ในบังคับของการเพิ่มโทษตามมาตรา ๙๒ ไม่

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๕) จึงมีความเห็นว่า การกระทำละเมิดอำนาจศาลเป็นเพียงการกระทำละเมิดต่ออำนาจและหน้าที่ของศาล ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล อันเป็นมาตรการตามวิธีสืบบัญญัติเท่านั้น และการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาลไม่ถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีแพ่งหรือคดีอาญา หรือการรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณ

ศาลในคดีแพ่งหรือคดีอาญา ก็มีใช้เป็นความผิดในทางอาญาอย่างใด ฉะนั้น การกระทำละเมิดอำนาจศาลจึงมีใช้ความผิดอาญา

(ลงชื่อ) วัฒนา รัตนวิจิตร

(นายวัฒนา รัตนวิจิตร)

รองเลขาธิการ ฯ

รักษาราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ตุลาคม ๒๕๖๘

^[๑] มาตรา ๘๑ ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องไม่กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว เช่น ประพฤติตนเป็นคนเสเพล เสพของมีเงินเมากจนไม่สามารถครองสติได้ หมกมุ่นในการพนัน กระทำหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการอื่นใดซึ่งอาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน การกระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุก หรือโทษที่หนักกว่าจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก หรือให้รับโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือกระทำหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการอื่นใดอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

^[๒] มาตรา ๖๑ ในระหว่างที่ยังมิได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พุทธศักราช ๒๔๗๗ ให้นำบทบัญญัติในหมวด ๔ หมวด ๕ และหมวด ๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๑๘ มาใช้บังคับแก่เรื่องวินัยและการรักษาวินัย การออกจากราชการ และการอุทธรณ์ของข้าราชการตำรวจตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม โดยให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายว่าด้วยวินัยตำรวจทั้งนี้ โดยให้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรืออำนาจหน้าที่ของผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๑๘ เป็นอำนาจหน้าที่ของ ก.ตร. หรือของผู้มีอำนาจตามมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัตินี้แล้วแต่กรณี

^[๓] กฎ ก.พ. ฉบับที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๑๘) ออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๑๘ ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง

ข้อ ๑ ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงในกรณีดังต่อไปนี้ เป็นกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งคือ

(๑) กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือได้รับโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ฯลฯ

ฯลฯ

ข้อ ๒ กรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามข้อ ๑ ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๘๖ หรือมาตรา ๙๒ วรรคสาม แล้วแต่กรณี จะสั่งลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก โดยไม่สอบสวนก็ได้

^๔มาตรา ๓๑ ผู้ใดกระทำการอย่างใดๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ ให้ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(๑) ขัดขืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลตามมาตรา ๓๐ อันว่าด้วยการรักษาความเรียบร้อยหรือประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

(๒) เมื่อได้มีคำขอและได้รับอนุญาตจากศาลให้ฟ้องหรือสู้คดีอย่างคนให้ถ้อยคำตามมาตรา ๑๕๖ ว่าตนไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าฤชาธรรมเนียมได้ ซึ่งเป็นความเท็จ

(๓) เมื่อรู้ว่าจะมีการส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่น ๆ ถึงตนแล้วจงใจไปเสียให้พ้น หรือหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่รับคำคู่ความหรือเอกสารนั้นโดยสถานอื่น

(๔) ตรวจเอกสารทั้งหมดหรือฉบับใดฉบับหนึ่งซึ่งอยู่ในสำนวนความหรือคัดเอาสำเนาเอกสารเหล่านั้นไป โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติมาตรา ๕๔

(๕) ขัดขืนไม่มาศาล เมื่อศาลได้มีคำสั่งตามมาตรา ๑๙ หรือมีหมายเรียกตามมาตรา ๒๗๗

มาตรา ๓๒ ผู้ใดเป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะได้อำนาจซึ่งข้อความหรือการออกโฆษณาแห่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์เช่นนั้นหรือไม่ ให้ถือว่าได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่างดังจะกล่าวต่อไปนี้

(๑) ไม่ว่าเวลาใด ๆ ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่ามานั้นได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ซึ่งข้อความหรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อื่น ๆ แห่งคดี หรือกระบวนการพิจารณาใด ๆ แห่งคดี ซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ศาลได้มีคำสั่งห้ามการออกโฆษณาส่งเหล่านั้น ไม่ว่าโดยวิธีเพียงแต่สั่งให้พิจารณาโดยไม่เปิดเผยหรือโดยวิธีห้ามการออกโฆษณาโดยชัดแจ้ง

(๒) ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ในระหว่างการพิจารณาแห่งคดีไปจนมีคำพิพากษาเป็นที่สุด ซึ่งข้อความหรือความเห็นโดยประสงค์จะให้มื่ออิทธิพล

เหนือความรู้สึกรักของประชาชน หรือเหนือศาล หรือเหนือคู่ความหรือเหนือพยานแห่งคดี ซึ่งพอเห็นได้ว่าจะทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป เช่น

ก. เป็นการแสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี หรือ

ข. เป็นรายงานหรือย่อเรื่องหรือวิภาค ซึ่งกระบวนการพิจารณาแห่งคดีอย่างไม่เป็นกลางและไม่ถูกต้อง หรือ

ค. เป็นการวิภาคโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการดำเนินคดีของคู่ความหรือคำพยานหลักฐานหรือนิสัยความประพฤติของคู่ความหรือพยาน รวมทั้งการแถลงข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของคู่ความหรือพยาน แม้ถึงว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง หรือ

ง. เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้นำวิเคราะห้ศัพท์ทั้งปวงในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๗๖ มาใช้บังคับ

^๕มาตรา ๓๓ ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใดให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(ก) ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ

(ข) ให้งลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้นให้กระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลนั่งพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใดๆ ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการก็ได้

ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้นให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

^๖มาตรา ๒๙๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๙๖ ทวิ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะยื่นคำขอฝ่ายเดียว โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลไม่ว่าเวลาใด ๆ นับแต่ระยะเวลาที่กำหนดไว้เพื่อการปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ขอให้มีการบังคับได้ล่วงพ้นไปจนถึงเวลาที่การบังคับคดีได้เสร็จสิ้นลงขอให้ศาลมีคำสั่งจับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งจงใจไม่ปฏิบัติตามหมายบังคับคดี

ห้ามไม่ให้ศาลอนุญาตตามคำขอนั้น เว้นแต่จะเป็นที่พอใจจากพยานหลักฐานซึ่งผู้ร้องนำมาสืบหรือที่ศาลเรียกมาสืบว่า

(๑) ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีความสามารถที่จะปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ ถ้าได้กระทำการโดยสุจริต และ

(๒) ไม่มีวิธีบังคับอื่นใดที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะใช้บังคับได้

มาตรา ๒๙๘ เมื่อมีคำขอให้จับตัวลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยเหตุจงใจขัดขืนไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ ให้ศาลออกหมายเรียกลูกหนี้ตามคำพิพากษามาศาล

ถ้าได้ออกหมายเรียกตามวรรคหนึ่งแล้ว ลูกหนี้ไม่นำมาศาล และมีได้แจ้งเหตุอันสมควรในการที่ไม่มาให้ศาลทราบ หากศาลเห็นว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับหมายเรียกแล้ว ศาลจะออกหมายจับลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ได้ หรือถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษามาศาลแต่แสดงเหตุอันสมควรในการปฏิบัติตามคำบังคับมิได้ ศาลมีอำนาจสั่งกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นทันที หรือตั้งแต่วันใดวันหนึ่งที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้ ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษายังคงขัดขืนอยู่จนถึงวันนั้น

ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ได้รับหมายเรียกหรือได้แจ้งเหตุอันสมควรต่อศาลในการที่ไม่มานั้น ให้ศาลเลื่อนการนั่งพิจารณาคำขอนั้นไป แต่ถ้าศาลเห็นว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาหลีกเลี่ยงไม่รับหมาย ศาลจะออกหมายจับตามที่ขอทันทีก็ได้

ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษามาศาลและแสดงเหตุอันสมควรได้ ศาลจะมีคำสั่งให้ยกคำขอหรือมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นก็ได้

ในกรณีเหล่านี้ ศาลมีอำนาจที่จะทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรและลูกหนี้ตามคำพิพากษาย่อมนำพยานมาสืบแก้ได้

มาตรา ๓๐๐ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ถูกจับกุมโดยเหตุจงใจขัดขืนคำบังคับจะต้องถูกกักขังไว้จนกว่าจะมีประกัน หรือประกันและหลักประกันตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรกำหนดว่าตนยินยอมที่จะปฏิบัติตามคำบังคับทุกประการ แต่ทั้งนี้ ห้ามไม่ให้กักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาแต่ละครั้งเกินกว่าหกเดือนนับแต่วันจับหรือกักขัง แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ผิดสัญญาประกัน ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามจำนวนเงินที่ศาลเห็นสมควรโดยมีต้องฟ้องผู้ทำสัญญาประกัน

^๗มาตรา ๓๗ ถ้าผู้ศาลสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่รับไม่ส่งภายในเวลาที่ศาลกำหนด ให้ศาลมีอำนาจสั่งดังต่อไปนี้

- (๑) ให้ยึดทรัพย์สินนั้น
- (๒) ให้ชำระราคาหรือสั่งยึดทรัพย์สินอื่นของผู้นั้นชดใช้ราคาจนเต็ม หรือ
- (๓) ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้นั้นจะส่งทรัพย์สินที่สั่งให้ส่งได้ แต่ไม่ส่งหรือชำระราคาทรัพย์สินนั้นได้ แต่ไม่ชำระ ให้ศาลมีอำนาจกักขังผู้นั้นไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ไม่เกินหนึ่งปี แต่ถ้าภายหลังปรากฏแก่ศาลเอง หรือโดยคำเสนอของผู้นั้นว่าผู้นั้นไม่สามารถส่งทรัพย์สินหรือชำระราคาได้ ศาลจะสั่งให้ปล่อยตัวผู้นั้นไปก่อนครบกำหนดก็ได้

^๘มาตรา ๑๘ โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้

- (๑) ประหารชีวิต
- (๒) จำคุก
- (๓) กักขัง
- (๔) ปรับ

(๕) ธิปไตย

^{๑๔}มาตรา ๒๓ ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อนหรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษกักขังไม่เกินสามเดือนแทนโทษจำคุกนั้นก็ได้

^{๑๐}โปรดดูเชิงอรรถที่ (๕)^{๑๑}ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๒๘ บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล

(๑) พนักงานอัยการ

(๒) ผู้เสียหาย

^{๑๒}ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๑๒๐ ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน

^{๑๓}ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๑๖๒ ถ้าฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ให้ศาลจัดการส่งต่อไปนี้

(๑) ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ ให้ไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าคดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้ว ให้จัดการตามอนุมาตรา (๒)

(๒) ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้

ในกรณีที่มีการไต่สวนมูลฟ้องดังกล่าวแล้ว ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณา

^{๑๔}คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๔๒/๒๕๑๖

การที่จำเลยพูดว่า ตู้ออย่าเอาไม้ไปเหยยี ในขณะที่โจทก์กำลังโต้เถียงกับนายตุ้สามี จำเลย แม้คำว่า ตู้อ จะหมายถึงตัวโจทก์ แต่ก็ยังเป็นถ้อยคำเปรียบเทียบกับไม่สุภาพเท่านั้น จำเลยไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทโจทก์

การลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล เป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะผู้อื่นไม่มีสิทธิฟ้องคดีให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดไม่

^{๑๕}คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๕๙/๒๕๒๖

จำเลยรู้เห็นในการปลอมลายมือชื่อ ส. ผู้ขอประกันในคำร้องขอให้ปล่อยจำเลยชั่วคราวแล้วให้นำมาขึ้นต่อศาลชั้นต้น และแถลงเท็จต่อศาลการกระทำของจำเลยจึงเป็นการประพฤติดินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลอันเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตาม ป.ว.พ. ม.๓๑ และ ม.๓๓

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดต่อศาล ถ้าได้กระทำต่อหน้าศาล ข้อเท็จจริงอันเป็นความผิดก็จะปรากฏต่อศาลแล้ว ศาลย่อมลงโทษได้ทันที แต่ถ้ามิได้กระทำต่อหน้าศาลหรือศาลยังไม่ทราบข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อศาลนั้นจะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือไม่ ศาลก็ชอบที่จะไต่สวนหาความจริงในภายหลังได้และเรื่องละเมิดอำนาจศาลนี้เป็นกฎหมายพิเศษที่ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงได้โดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลยดังเช่นการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป การที่ศาลบันทึกถ้อยคำ ส. ไว้ในแบบพิมพ์คำให้การโดย ส. ได้ปฏิญาณหรือสาบานตนแล้วตาม ป.ว.พ. ม.๑๑๒ แม้จะมีได้กระทำต่อหน้าจำเลย ก็เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ชอบแล้ว

^{๑๖}มาตรา ๓๙ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปตั้งต่อไปนี้

(๑) โดยความตายของผู้กระทำผิด

(๒) ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกันโดย

ถูกต้องตามกฎหมาย

(๓) เมื่อคดีเลิกกันตามมาตรา ๓๗

(๔) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง

(๕) เมื่อมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำผิดยกเลิกความผิดเช่นนั้น

(๖) เมื่อคดีขาดอายุความ

(๗) เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ

^{๑๗}คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๗/๒๔๘๔

จำเลยใช้รองเท้าตีผู้เสียหายในบริเวณศาล แม้ศาลจะได้ลงโทษจำเลยฐานละเมิดอำนาจศาลไปแล้ว คดีก็ไม่ระงับไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๙

(๔) อัยการและผู้เสียหายยังมีสิทธิที่จะฟ้องร้องจำเลยฐานทำร้ายร่างกายอีกได้

คดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยจำคุก ๑ ปี ๔ เดือน ปรับ ๓๒๐ บาท ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ให้ลงโทษจำคุกเพียง ๔ เดือนนั้น จำเลยจะฎีกาได้ก็แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น จะฎีกาในข้อเท็จจริงหาได้ไม่

ฎีกาด้วยข้อที่ว่าจำเลยได้ทำร้ายโจทก์มีบาดแผลและศาลอุทธรณ์ใช้ดุลพินิจวางบทกำหนดโทษจำเลยอย่างไรนั้น เป็นฎีกาในข้อเท็จจริง

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๓๐๒/๒๕๒๓

จำเลยที่ ๒ เป็นสารวัตรกำนันปฏิบัติหน้าที่แทนกำนัน เป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่ออกสำเนาทะเบียนบ้านว่าย้ายออก และมีหน้าที่ทำ กรอกข้อความลงในมรณบัตรตามอำนาจหน้าที่ โดยลงชื่อจำเลยที่ ๒ ในช่องนายทะเบียนผู้รับแจ้ง มรณบัตรและสำเนาทะเบียนบ้านดังกล่าวจึงเป็นเอกสารที่แท้จริงที่จำเลยที่ ๒ ทำขึ้น แม้ข้อความในมรณบัตรและสำเนาทะเบียนบ้านไม่ตรงกับความจริง ก็ไม่ทำให้เป็นเอกสารปลอมตาม ป.อ. ม.๑๖๑ แต่เป็นความผิดตาม ม.๑๖๒

คำร้องขอให้ปล่อยจำเลยชั่วคราวจะต้องยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดี คำว่า ศาล หมายถึงผู้พิพากษาที่มีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา ผู้พิพากษาจึงมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยสั่งคำร้องขอให้ปล่อยจำเลยชั่วคราว ตลอดจนการบังคับตามสัญญาประกันในกรณีที่ผิดสัญญา จึงเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย การที่จำเลยยื่นคำร้องเท็จจริงว่าส.ถึงแก่กรรม เป็นการร้องเพื่อให้พ้นจากความผิดตามสัญญาประกัน จึงเป็นการแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน

ศาลลงโทษจำเลยฐานละเมิดอำนาจศาลเพราะประพฤตินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล เป็นการลงโทษตาม ป.ว.พ. ม.๓๑ (๑), ๓๓ โดยไม่มีโจทก์ฟ้อง สิทธินาคติมาฟ้องของโจทก์จึงไม่ระงับไป โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในข้อหาฐานแจ้งความเท็จตาม ป.อ. ม.๑๓๗ ได้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวอัจฉรา สิทธิบุรณาญา
วันเดือนปีเกิด	14 ตุลาคม 2522
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2545 บริหารการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปีการศึกษา 2554 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผลงานทางด้านวิชาการ

อัจฉรา สิทธิบุรณาญา. “คู่มือศาลกับละเมิดอำนาจศาล.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

